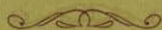

พ่อในความทรงจำ

พ่อในความทรงจำ

เนื่องในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศัพท์

ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว.

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพุธที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๗

อนุสรณ์เพื่อระลึกถึง

“เซม” ของเพื่อนๆ
หมอเกษม ของคนไข้
อาจารย์เซม ของศิษย์
คุณหมอเกษม ของคนคุ้นเคย
พี่เซม ของน้องๆ
ลุงเซม อาเซม และน้ำเซม ของหลานๆ
และ
พ่อของเรา แม่และลูก

พ่อในความทรงจำ

- สำนักในพระมหากษัตริย์คุณ ๗
- ความทรงจำของพ่อ ๑๕
- แต่พ่อด้วยความอาลัย ๓๕
- มองพ่อผ่านไดอารี่ ๑๖๙
- ภาพแห่งความทรงจำ ๑๙๙
- เรื่องเล่ารอบตัวเมื่อพ่อป่วย ๒๓๑
- ภาษาพาสุนัขที่พ่อชอบ ๓๔๓
- ระลึกไว้ในความทรงจำ ๓๘๓

พ่อในความทรงจำ:

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศัพท์

จัดทำโดย ชรินทร์ วัฒนศัพท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ)

พิมพ์ที่ หจก.วนิดาการพิมพ์ (เชียงใหม่)

จำนวน ๔๐๒ หน้า

พฤษภาคม ๒๕๕๗

พิมพ์ครั้งแรก ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๓๖๑-๒๑๐-๖

ภาพปก ภาพถ่ายพ่อในหอชายนอกสมัยเรียนแพทย์ปี พ.ศ.๒๕๙๓

หมายรับสั่งที่ ๕๓๕

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๒๗ มกราคม ๒๕๕๗

ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิ้มวงศ์ ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.ว.,ท.ป.ร. ๓ อายุ ๘๓ ปี ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กราบถวายบังคมลาถึงแก่นิจกรรมด้วยโรคหลอดเลือดสมอง ณ บ้านเลขที่ ๑๒๔/๕ ซอยเดิมนุญ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่เสาร์ ที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๒๐.๐๕ น.

วันจันทร์ ที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๗.๐๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลา ๒ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลาภาวนา กำหนด ๓ คืน.

ค.ม.กฤษ/พิมพ์/กนวิ/ทาน

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิ้มวงศ์
	เพื่อทราบ	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมา และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
		เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ได้รับสั่ง
ผู้รับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๕๓๕๔

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๒๘ มกราคม ๒๕๕๗

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายเกษม วัฒนชัย องคมนตรี เชิญพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาต ไปวางที่หน้าโกศศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม สิมวงศ์ ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.ว.,ภ.ป.ร. ๓ ที่ศาลา ๒ วัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๘.๓๐ น.

ค.ก.ล.ช./พิมพ์/๑๖๖/ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม สิมวงศ์ เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

1/16/พิมพ์/๑๖๖

ผู้รับรับสั่ง

ค.ก.ล.ช.

หมายรับสั่งที่ ๑๑๐๓๙

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิ้มวงศ์ ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.ว.,ภ.ป.ร. ๓ ที่เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพุธ ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๗.๐๐ น.
แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไร้ทุกข์.

๒๒
คมกฤษ/พิมพ์/กมล/ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิ้มวงศ์
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

11/๑๖/๒๕๕๗

ผู้รับรับสั่ง

๒๒

หมายรับสั่งที่ ๑๑๐๓๗

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

พระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิมวงศ์ ม.ป.ช.,ม.ว.ม.,ท.จ.ว.,ภ.ป.ร. ๓
ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๘.๐๐ น. เชิญหีบศพออกตั้งบำเพ็ญกุศล
ณ ศาลาวิมุกตกูฏกษัตริยาราม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับ
เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน
เวลา ๑๗.๐๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
ไปในการพระราชทานเพลิงศพ.

ค.ม.กฤษ/พิมพ์/๓๗/ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเกษม ลิมวงศ์
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยให้ถามผู้รับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับสั่ง

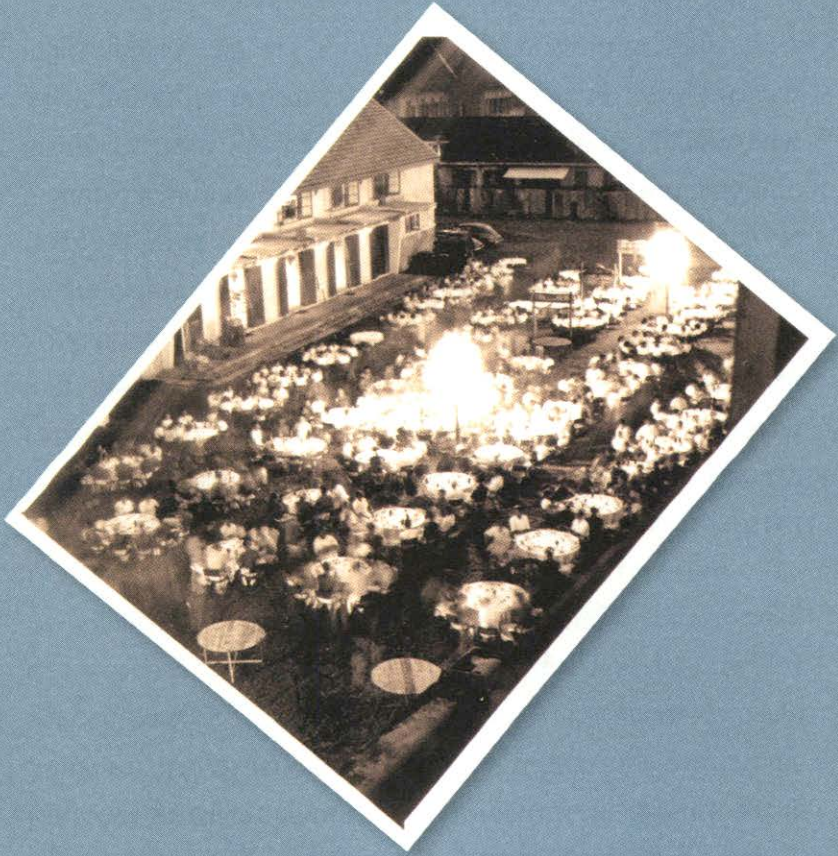

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่าศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ ขอพระราชทานกราบบังคมทูลถึงแก่นิจกรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ โศกแปดเหลี่ยมพร้อมฉัตรเบญจา เครื่องประกอบเกียรติยศ และพวงมาลาตั้งประดับศพ ทรงพระราชทานพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเป็นเวลา ๓ วัน และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาเสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ เป็นข้าราชการบริหารที่มีความจงรักภักดีเป็นที่สุดต่อล้นเกล้าล้นกระหม่อม และได้มีโอกาสถวายงานรับใช้พระบรมวงศานุวงศ์อย่างใกล้ชิด นับเป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูลเป็นอย่างยิ่ง พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงโปรดพระราชทานนี้ยังความปลาบปลื้มปิติอย่างหาที่สุดมิได้แก่ครอบครัวของศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ หากแม้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ จะทราบถึงเกียรติยศที่ได้รับพระราชทานนี้ ย่อมจะยังความตื้นตันและเคารพในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นด้วยเป็นแน่แท้ ข้าพระพุทธเจ้า ครอบครัวของศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ ขอกราบถวายบังคมด้วยความจงรักภักดีในพระมหากรุณาธิคุณเป็นที่สุด

นางอารีย์ วัฒนศ์ และครอบครัว

งานร็บน้องข้ามฟาก คณะแพทยศาสตร์ศิริราช ปี พ.ศ.๒๕๙๕ ฟออยูปี ๔
คำบรรยายภาพ “ดอกเห็ด”

ความทรงจำของพ่อ

ประวัติ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์
เกษม ลิ้มวงศ์ เป็นบุตรคนโตของนายวรรณะ
และนางชวนจู้ ลิ้มวงศ์

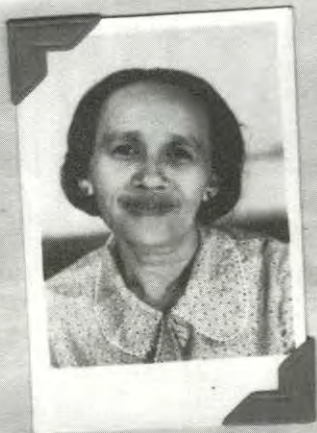
เกิดเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๓

ที่ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพี่น้องร่วมบิดามารดา
รวม ๑๐ คน แต่พี่สาวคนโตและน้องสาวคนเล็กเสียชีวิตแต่เล็กทั้งสองคน

๑. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์
๒. เกสัชกรหญิงพรรณิ ลิ้มวงศ์ (ถึงแก่กรรม)
๓. นายปรีชา ลิ้มวงศ์ (ถึงแก่กรรม)
๔. นางยุพาจินดาประดิษฐ์ สมนรสกับ ศาสตราจารย์ประยูร จินดาประดิษฐ์
๕. ศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง ดร.วิสาขะ ลิ้มวงศ์
๖. ทันตแพทย์ไพบูลย์ ลิ้มวงศ์ (ถึงแก่กรรม) สมนรสกับ นางศรีเพ็ญ ลิ้มวงศ์
๗. นายไพศาล ลิ้มวงศ์ สมนรสกับ รองศาสตราจารย์ผ่องศรี ลิ้มวงศ์
๘. นายไพรัตน์ ลิ้มวงศ์ สมนรสกับ นางสุมน ลิ้มวงศ์

ในปี พ.ศ.๒๔๘๘ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียน
เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช มัธยมศึกษาจากโรงเรียนประจำจังหวัด
(เบญจมาชุกีต)

ในปี พ.ศ.๒๔๙๐ สำเร็จมัธยมปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอบเข้าเรียนแพทยศาสตร์

My Mother and My life

“พี่เขมถือว่าเป็นอภิชาตบุตร ที่พ่อแม่ภาคภูมิใจและให้ความสุข
แก่พ่อแม่มากที่สุด”

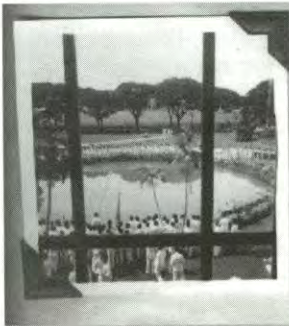
“จำได้ว่ามีอาจารย์แพทย์บางท่านที่โรงพยาบาลศิริราช
มาขออนุญาตพี่เขม ขอพาลูกมาดูเป็นตัวอย่างว่าหน้าที่ของลูก
เมื่อพ่อแม่ป่วยไข้ควรจะทำอะไรได้บ้าง
สิ่งที่ลูกทำให้ยอมเป็นความสุขของพ่อแม่”

เพื่อนรัก ๖ คน จากนครศรีธรรมราช

โรงเรียนแพทยศาสตร์
แห่งจุฬาลงกรณ์

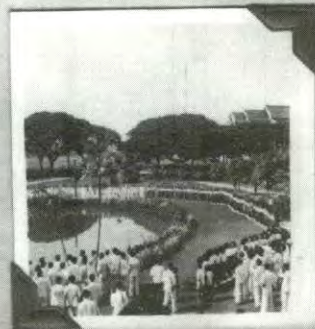
ต่อหน้าสระน้ำอันบริสุทธิ์

และ

อันศักดิ์สิทธิ์นี้

ข้าฯ ขอปฏิญาณว่า.....

เลิกหยดหมึกที่เริ่มเปลี่ยนสี

เมื่อเข้ามาในกรุงเทพมหานครในระยะแรก เป็นลูกศิษย์วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ในสมัยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ) สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (จินตากรมหาเถระ) รวมทั้งร่วมสมัยกับสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ ครั้นยังไม่ได้ดำรงสมณศักดิ์ นายแพทย์เกษมเป็นผู้ดูแลท่านเจ้าคุณสมเด็จพระทุกองค์ทั้งที่วัด และเมื่ออาพาธมาพักที่โรงพยาบาลศิริราช

ในปี พ.ศ.๒๔๙๖ สำเร็จแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่น ๕๙ จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เพื่อนแพทย์ที่สนิทมากในรุ่น คือ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์เฉลิมชาติ รัตน์เทพ, นายแพทย์ กุญศล และแพทย์หญิง ม.ร.ว.พวงแก้ว สุนทรเวช, นายแพทย์สมบัติ ศีตะปิ่นย, นายแพทย์จรัสศักดิ์ เนตราคม, ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุกฤษดิ์ เปล่งวาณิช และนายแพทย์กอบเกียรติ หาญสมบุรณ์ เป็นต้น

ในปี พ.ศ.๒๔๙๗ ได้รับเลือกเป็นแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์

ในปี พ.ศ.๒๔๙๘ ถึง พ.ศ.๒๕๐๒ เป็นหัวหน้าแพทย์ประจำบ้าน

ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ เป็นหัวหน้าคณะแพทย์เดินทางไปปราบอหิวาตกโรคที่จังหวัดสมุทรสงคราม

ในปี พ.ศ.๒๕๐๒ ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการ และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนผู้อำนวยการนอกเวลาราชการ และได้รับทุน Humboldt ไปศึกษาต่อ ณ Medizinische Akademie Düsseldorf ประเทศเยอรมัน และศึกษาต่อที่ Chirurgische Universitat Klinik ณ กรุง Bonn

โรงพยาบาลศิริราช สมัยพ.ศ.๒๔๙๓

วันเกิดเพื่อน “ผู้สูงศักดิ์” นายแพทย์กฤษฏา สุนทรเวช

นิมนต์พระมาฉัน
ล้างหอ

สภาพหอชายนอก

๔ เกลือ

นักศึกษาแพทย์ข้ามฟากใหม่

งาน freshies.
จังหวัดศรีสะเกษ ๑๖ ก.ค. ๒๕๒๖

อาจารย์หมอสุด แสงวิเชียร ดวงตา ดวงใจของศิษย์ศิริราช

กับน้องสาว เกสัชกรพรรณณี ลิ้มวงศ์ เมื่อจบแพทยศาสตรบัณฑิต

๒๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๖ วันประวัติศาสตร์

ฝึกฝีมือการทำผ่าตัดจนชำนาญ

คณาจารย์ภาควิชาศัลยศาสตร์ ในงานต้อนรับปีใหม่ พ.ศ.๒๔๙๗
ปีที่พ่อจบปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต
และได้รับเลือกเป็นแพทย์ประจำบ้าน

ในวันเสด็จวางศิลาฤกษ์โรงพยาบาลคณะแพทยศาสตร์สงขลานครินทร์

ในปี พ.ศ.๒๕๐๕ ได้รับ Facharzt fur Chirurgie จึงเดินทางกลับประเทศไทย

ในปี พ.ศ.๒๕๐๕ กลับมาเป็นอาจารย์ภาควิชาศัลยศาสตร์

ในปี พ.ศ.๒๕๐๗ เลื่อนเป็นอาจารย์เอก และเป็นหัวหน้าคณะแพทย์เดินทางไปพัฒนาการรักษาพยาบาลที่อำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานีรุ่นแรก

ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์และหัวหน้าสาขาศัลยศาสตร์หลอดเลือด

ในปี พ.ศ.๒๕๑๕ ได้รับการแต่งตั้งเป็นรองศาสตราจารย์ ข้าราชการชั้นพิเศษ และอาจารย์ชั้นพิเศษ และได้รับคำสั่งให้เดินทางไปทำหน้าที่จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์สงขลานครินทร์ ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดย

เดินทางไปกลับระหว่างกรุงเทพฯ และหาดใหญ่ครั้งละ ๑-๒ สัปดาห์ เป็นเวลา ๕ ปี เพื่อจัดหาสถานที่ ควบคุมการออกแบบ ควบคุมการก่อสร้าง เป็นกรรมการตรวจรับงาน และดำเนินการจนคณะแพทย์สงขลานครินทร์มีโรงพยาบาลเป็นของตนเองในปี พ.ศ.๒๕๑๙

ในปี พ.ศ.๒๕๑๖ ถึง ๒๕๒๐ ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์คนแรกของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๖ ถึง ๒๕๑๙ เป็นแพทย์ผู้ผ่าตัดรักษาผู้บาดเจ็บจากการปฏิวัติในเหตุการณ์นองเลือดหลายครั้งในเขตกรุงเทพฯ

ในปี พ.ศ.๒๕๑๙ ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๓ ถึง ๒๕๓๐ เป็นหัวหน้าแผนกตรวจผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลศิริราช

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๐ ถึง ๒๕๓๔ เป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ในปี พ.ศ.๒๕๓๔ เกษียณอายุราชการ หลังเกษียณอายุราชการ เป็นอาจารย์พิเศษของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล สอนนักศึกษาแพทย์ที่โอพีดีศัลยศาสตร์ ตึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศิริราช และเป็นอนุกรรมการในราชบัณฑิตยสถาน ทำหน้าที่บัญญัติศัพท์แพทย์ นอกจากนั้น ยังเปิดคลินิกส่วนตัวที่ตรงข้ามท่าพระอาทิตย์ต่อมาอีกเกือบสิบปี จนกระทั่งล้มป่วยเป็นอัมพฤกษ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ จึงได้หยุดภาระหน้าที่เพื่อพักผ่อนที่บ้านบางขุนนนท์

รางวัลเกียรติคุณ

ปี พ.ศ.๒๕๓๓ ได้รับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปี พ.ศ.๒๕๓๔ ได้รับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับรางวัลอาจารย์ดีเด่น รุ่นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

ได้รับตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)

มหาวชิรมงกุฏ (ม.ว.ม.)

ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.)

เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้นที่ ๓

หน้าที่ถวายการรักษามะบรมวงศานุวงศ์

เป็นกรรมการถวายการตรวจรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อทรงประสูติ ทั้งที่พระราชวังสวงจิตรลดา พระราชวังไกลกังวล และพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

ถวายการผ่าตัดและถวายการรักษาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ถวายพระประสูติกาลพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

ถวายการผ่าตัดสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา

ถวายการผ่าตัดสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี และพระนางเจ้าสุวัทนา

ผ่าตัดเจ้าจอมมารดาและหม่อมในพระบรมวงศานุวงศ์อีกหลายท่าน

รับเสด็จทั้งสองพระองค์ ครั้นเสด็จเยี่ยม
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่โรงพยาบาลศิริราช

กรรมการสมาคมวิชาชีพและมูลนิธิ

กรรมการแพทยสภา

รองเลขาธิการราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

กรรมการก่อตั้งศิริราชมูลนิธิ

กรรมการมูลนิธิจุฬาภรณ์

กรรมการมูลนิธิสุทธิ ณ นคร

เข้าเฝ้าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
และสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ที่วังสระปทุม
พร้อมกับศาสตราจารย์ นายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
และรองศาสตราจารย์ นายแพทย์นิตย์ ศุภพงศ์

ชีวิตครอบครัว

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ สมรสกับ นางสาว อารีย์ อินทยศ ที่จังหวัดลำปาง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๑ มีบุตรธิดา ๒ คน

๑. นายแพทย์ชินนทร์ วัฒนศ์

๒. นางสาวศิริอร วัฒนศ์ สมรสกับ นายทศพร ศรีสอาด

การดำรงชีวิต

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในชีวิต เป็นอย่างสูง มีความมัธยัสถ์ มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เป็นที่สุด ตลอดชีวิตเป็นผู้ที่ดำรงชีวิตเรียบง่าย ฝึกฝนในพระพุทธศาสนา ศึกษาหลักคำสอนของพุทธศาสนา และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีส่วนเผยแพร่คำสอนเหล่านั้นแก่ผู้คุ้นเคย และยังเป็นผู้ที่สนใจเรื่องโหราศาสตร์ การผูกดวง และดูดวงชะตา โดยส่วนตัวเป็นผู้ที่รักครอบครัวและการใช้ชีวิตที่บ้าน รับประทานอาหารที่ภรรยาและแม่บ้านปรุงเอง ชอบดูแลสวนต้นไม้ ครอบบ้าน และเอาใจใส่ดูแลสภาพของรถในบ้าน ไม่นิยมการออกนอกบ้านเพื่อท่องเที่ยว ในเวลาว่างชอบจดบันทึกประจำวัน โดยอาศัยเหตุการณ์รอบตัวและแต่งกลอนสอนใจตนเองและบุตรธิดา เป็นผู้ที่เคร่งครัดเรื่องการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างมาก มีลายมือสวยงาม และวาดรูปโดยเฉพาะรูปแสดงการผ่าตัด และกายวิภาคของผู้ป่วยได้งดงาม

ที่ระลึกจากศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ
เมื่อไปกราบขอพรท่านและครอบครัวในวันปีใหม่

งานแสดงมูทิตาจิต เมื่อเกษียณอายุราชการ ปี พ.ศ.๒๕๓๔

กับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด
ก่อนเกษียณอายุราชการ

คณาจารย์สาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือดมาเยี่ยมที่บ้าน
เนื่องในวันปีใหม่ พ.ศ.๒๕๕๗

สุขภาพ

ในสมัยที่รับราชการมีโรคประจำตัวคือ ลมชัก ตั้งแต่หนุ่มๆ ต้องรับประทานยากันชักมาตลอด โดยศาสตราจารย์ นายแพทย์สมบัติ สุคนธ์พันธ์ เป็นผู้รักษา มีอาการแบบ petit mal epilepsy ครั้งละสั้นๆ แต่ภรรยาทำงานที่ห้องตรวจคลื่นสมองจึงได้รับการดูแลมาตลอด ต่อมาเริ่มมีอาการของโรคไทรอยด์เป็นพิษ คอโต เกิดมีอาการกำเริบหลังจากกลับมาจากส่งบุตรชายไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา และมีหัวใจห้องบนเต้นรัว (atrial fibrillation) เคยได้รับการรักษาโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี, ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุนทร ตันชนันท์, รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงฤดี ปลืหจินดา, ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิเชียร ทองแดง, ศาสตราจารย์ นายแพทย์สาธิต วรรณแสง และรองศาสตราจารย์ นายแพทย์นริศ ศรีวานานนท์ อาการสงบและรับประทานยาสม่ำเสมอ มีสุขภาพดีมาก ออกกำลังกาย ทำสวน และขับรถไปทำงานตามปกติได้

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๘ ล้มป่วยด้วยโรคหลอดเลือดสมองแตกเฉียบพลันที่บ้าน มีอาการอ่อนแรงซีกซ้าย อาการหายเป็นปกติโดยไม่ได้รับการผ่าตัด ภายในปี พ.ศ.๒๕๔๙ เส้นเลือดแตกครั้งที่สอง ครั้งนี้ได้รับการรักษาด้วยกายภาพบำบัด และมีอาการดีขึ้นพอสมควร เดินได้ด้วยไม้เท้า จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ เส้นเลือดแตกครั้งที่สาม ขณะนอนหลับที่บ้าน ภรรยาเป็นผู้สังเกตเห็น ครอบครัวได้นำเข้ารับการรักษาทันทีที่โรงพยาบาลศิริราช เป็นผลให้ไม่รู้สึกตัวอีกเลย แม้จะได้รับการผ่าตัดระบายความดันในสมอง ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ เจาะคอ และใส่สาย เพื่อรับอาหารทางหน้าท้อง ครอบครัวได้รับตัวกลับมาดูแลที่บ้าน ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๑ โดยต้องใช้เครื่องช่วยหายใจตลอดเวลา ๕ ปี ๗ เดือน จนถึงแก่กรรมอย่างสงบที่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ เมื่ออายุ ๘๓ ปี ๑๐ เดือน

แต่พ่อด้วยความอาลัย

ธรรมอนเกษม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศัพท์ เป็นศิษย์วัดในเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (วานสนมหาเถระ) และเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (จินตากรมหาเถระ) ในช่วงที่เข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานครด้วยความขยันหมั่นเพียรทุ่มเทในการศึกษาและเป็นผู้มีความเคารพอ่อนน้อม จึงมีความคุ้นเคยเคารพนับถือพระเถรานุเถระในวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เมื่อจบแล้วคุณหมอก็ได้ทำหน้าที่อย่างทุ่มเทในการเอาใจใส่รักษาผู้ป่วย พร้อมดูแลรักษาพระเถระตามโอกาสอยู่เสมอ ด้วยอัธยาศัยที่นุ่มนวลเป็นมิตรกับทุกคน

เมื่อมาระลึกถึงอัธยาศัยของ นายแพทย์เกษม วัฒนศัพท์ นำให้คิดถึงพุทธภาษิตในกัถุจนชนธชาดก ว่าด้วยการบรรลุธรรมอันเกษม ที่ตรัสไว้ว่า นรชนผู้ใด มีจิตระเริงแล้ว มีใจเบิกบานแล้ว บำเพ็ญธรรมเป็นกุศล เพื่อบรรลุความเกษมจากโยคะ นรชนนั้น พึงบรรลุความสิ้นสังโยชน์ทุกอย่างได้โดยลำดับ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ได้จากโลกนี้
ไปตามสภาวะธรรม ด้วยอำนาจบุญกุศลที่คุณหมอได้ทำสั่งสมไว้แล้ว
ในพระพุทธศาสนา ในครอบครัว ในสังคม และบุญกุศลที่ญาติมิตรได้ร่วม
บำเพ็ญอุทิศให้ตามกาล ย่อมหนุนนำให้คุณหมอได้ประสบอิฏฐวิบุลยคุณผล
อันเป็นที่สำราญใจ ควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์

เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

กรรมการมหาเถรสมาคม

อาลัยเพื่อนรัก คุณหมอเกษม ลีม่วงศ์

หมอดัน ลูกชายของเกษม และแปง ขอให้เขียนไว้ว่าอาลัยเกษม พอเริ่มไปได้ประโยคเดียว เรื่องต่างๆ ทั้งสุข ทุกข์ ตลก ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้ออาหาร ก็พรึ่พรู จนไม่รู้ว่าจะเริ่มจุดใด อะไรที่ข้ามชั้นระหว่างเกษม-แปง, เรา-คุณชล ทั้งที่เราได้และควรจะได้เก็บไว้ส่วนตัว ก็ยิ่งทำให้เขียนได้ยากขึ้นอีก ผิดวันไปเรื่อย จนต้นตองทวงผ่านลูกแก้ว

เกษมและเราเข้าเตรียมแพทย์จุฬาฯ พร้อมกัน ในปี พ.ศ.๒๕๓๑ เกษมอยู่ group ๑ กับคุณชล เพราะชื่อ “ก” เหมือนกัน เราอยู่ group ๕ เข้าฟัง lecture ห้องใหญ่พร้อมกัน จึงรู้จักหน้าแต่ไม่เคยพูดคุย เมื่อข้ามฟากไปศิริราช จึงเรียนด้วยกันมากขึ้น มาสนิทกันเมื่ออยู่หอพักในปีสุดท้าย และเป็นแพทย์ฝึกหัด

หลังจากเป็นแพทย์ฝึกหัด ๑ ปี เราและคุณชลไปเรียนต่ออเมริกา เกษมเป็น staff แผนกศัลยศาสตร์ เข้าใจว่าหน่วย Head and Neck กับอาจารย์หมออุดม โปษะกฤษณะ และไปเรียนต่อที่ประเทศเยอรมัน เรากลับมาก่อนเกษม และเริ่มทำงานเป็นครูแพทย์ที่หน่วยโรคผิวหนัง แผนกอายุรศาสตร์ ศิริราชเหมือนกัน เนื่องจากคุณชลเป็น House Officer ศัลย์ พร้อมกับเกษม แต่ย้ายไปเรียนต่อทาง Diagnostic Radiology เมื่อกลับมาอยู่ศิริราชพร้อมกันจึงกลับมาสนิทกันอีก

เราเองเมื่อเป็นนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย ขึ้นกองสูติฯ พร้อมกับแปง และสนิทสนมถูกอภัยต่อกันอย่างมากมาย แปงไม่ได้รับราชการ แต่เป็นพยาบาล ฝ้าไข้ที่คนไข้ติดใจทุกรายที่ฝ้า เพราะคุณภาพของงานดีไม่มีที่ติ ต่อมาแปงมาเป็น technician ตรวจคลื่นสมองของหน่วย Neuro เราจึงสนิทกันมากขึ้น ระหว่างนี้คิดว่าเกษมเริ่มชอบแปงแล้ว คุณชลกับเราก็ตช่วยเชียร์มาตลอด เกษมก็ปล่อยให้เวลาผ่านไป โดยคิดว่าตัวเองจะเป็นพ่อที่ให้ความสุขได้ไม่ผิดพอ เมื่อ

เขมแต่งงานแล้ว และมีลูกที่น่ารักสองคน เขมก็เป็นสามีและพ่อที่ดีหาคนเทียบ
ได้ยาก

เขมและแปงเป็นคู่ที่มีความสุขสมบูรณ์มาก รักษาหัวใจซึ่งกันและกัน
อย่างดีเยี่ยม ไม่เคยเห็นทั้งสองคนทะเลาะกันเลย เป็นครอบครัวที่อบอุ่นมาก
และเนื่องจากมีชีวิตคู่ที่มีความสุข มีลูกที่น่ารัก เรียนเก่งมาก และมีความสำเร็จ
ในหน้าที่การงาน ลูกชายหมอก็กะแ่ง เป็นครูแพทย์ที่เก่ง ดี ลูกศิษย์รักมาก
ให้เขมได้เห็นและภาคภูมิใจในขณะมีชีวิตอยู่ ซึ่งน้อยคนจะมีได้อย่างเขม
ได้ดูแลพ่ออย่างดีเยี่ยมที่บ้านเสมือนจำลอง ICU ที่บ้าน เขมได้เสียชีวิตที่บ้าน
ล้อมรอบด้วยภรรยา ลูกๆ และพี่น้อง อย่างที่ทุกคนอยากให้เป็นอย่างนี้ แปง
เป็นภรรยาที่ดี เป็นแม่ที่ดี เรารู้ว่าแปงมีความสุขกับครอบครัวที่สุด และได้
แบ่งปันความสุขนี้ให้ญาติ เพื่อนฝูง และลูกน้องเสมอมา เขมคงจะเสียใจที่
แต่งงานช้าไป เพราะกลัวจะทำให้ครอบครัวเป็นสุขไม่ได้ ครอบครัวเขมเป็น
ครอบครัวตัวอย่างจริงๆ ทุกคนในครอบครัวเขม ทำหน้าที่ของตัวเองดีที่สุด
ทุกคน

ยามเมื่อมีชีวิตอยู่และแข็งแรงดี เขมเป็นหมอผ่าตัดมือเยี่ยม ช่วยชีวิต
คนไข้มากมาย ครอบครัวเราจนเขมมาตลอด ถึงแม้คุณพลและเราจะย้าย
มาอยู่ที่รามาริธดีแล้ว เรายังติดต่อกันใกล้ชิดกัน คุณพลและเรารักเขมเหมือน
ญาติ สำหรับเรานั้น เพื่อนชายมี ๒ คน ที่เราคุยปรึกษาได้ทุกเรื่อง คือ เขม
และคุณหมอเพียร เชี่ยววานิช ซึ่งอยู่แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อ
คุณพลผ่าตัดถุงน้ำดี เขมก็เข้าไปอยู่ใน O.R. ด้วย และเมื่อเราผ่าตัด CA Colon
ขณะนั้นคุณพลป่วยมากแล้ว และเราปิดเขา เขมก็มาอยู่ใน O.R. ด้วย เป็นเวลา
เกือบ ๕ ชั่วโมง ทำให้เราอบอุ่น และเราก็ต้องเสียใจสุดๆ ก็คือหลังจากนั้น
๑ เดือนกับ ๑ วัน เขมก็เส้นเลือดในสมองแตกอีกเป็นครั้งที่ ๓ และเป็น
เจ้าชายนิทราไปเกือบ ๖ ปี เรารู้สึกผิดที่ไม่ได้ห้ามเขมมา เพราะเขมเคยแตก
มา ๒ ครั้งแล้ว และยังมีอาการอัมพฤกษ์อยู่ เพราะคิดไม่ถึงว่าการผ่าตัดจะนาน
และคิดว่าเขมจะออกมาก่อน เขมยังสัญญาว่าจะมาอยู่เป็นเพื่อนอีกเวลาทำ

Follow-up Colonoscopy ในครั้งต่อไปด้วย แทนคุณพล บุญคุณนี้เราจะระลึกถึงจนวันตาย และอะไรที่เราจะทำให้ครอบครัวเข้มได้ เราจะทำได้ทุกอย่าง แต่กลายเป็นว่าเราและลูกๆ กลับเป็นฝ่ายกวนหมอดันอยู่บ่อยๆ อยากรู้เกี่ยวกับโรคอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ ก็โทรถาม ให้แนะนำหมอ แนะนำยาอยู่เรื่อย ตอนนี่ต้องเป็นหนี้บุญคุณต้นต่อ (ต้นรับมรดกเข้ม!!!)

เราพยายามชวนแบ่งไปเที่ยวด้วยแต่ไม่สำเร็จ เพราะแบ่งยังทำใจไม่ได้ ความดี ความโอบ้ออมอารี ความอาหารในทุกข์สุขของเข้มที่มีต่อเรา และเพื่อนทุกคน การช่วยชีวิตโดยไม่ได้นึกถึงผลตอบแทน ความกตัญญูต่อบุพการี ความรักเมตตาอุปถัมภ์ญาติ รักษาศีลเคร่งครัด ศึกษาธรรมะอย่างลึกซึ้ง เกินพอที่จะเป็นกุศลส่งให้เข้มเพื่อนรักได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้น ถ้าเราจะได้พบกันในภพหน้า คงจะได้เป็นกัลยาณมิตรกันอีก

ด้วยรักและอาลัย

พวงแก้ว

แพทย์หญิง ม.ร.ว.พวงแก้ว สุนทรเวช

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

“ศัลยโพธิสัตว์”

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ เป็นนักศึกษารุ่นพี่ผม ๑ ปี ทั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่ศิริราช รวมทั้งอยู่หอพักเดียวกันเมื่อเป็นแพทย์ประจำบ้านที่ศิริราช คือหอประชาธิปไตย จึงเรียกว่ารู้จักนิสัยใจคอและปฏิปทาของท่านเป็นอย่างดี

อาจารย์เกษมเป็นผู้มีอัธยาศัยเปิด รื่นเริง มีเพื่อนฝูงมาก และชอบช่วยเหลือผู้อื่น ท่านส่อแว่วว่าจะเป็นศัลยแพทย์ฝีมือดีมาตั้งแต่เป็นแพทย์ประจำบ้าน มีฝีมือเนียบ เจริญรอยตามท่านศาสตราจารย์อุดม โปษกฤษณะ ซึ่งเปรียบประดุจศัลยเทพ คือฝีมือดี และทำผ่าตัดได้เกือบทุกสาขา ในสถานบริการและสังคมใหญ่อย่างศิริราช ปัญหาทางศัลยกรรมจึงเรียกได้ว่ามีทุกคืน ไม่ว่าจะของคนไข้ทั่วไป หรือของญาติพี่น้องของแพทย์ พยาบาล นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ การมีศัลยแพทย์ฝีมือดี มีน้ำใจเช่นอาจารย์เกษม ซึ่งอยู่ติดโรงพยาบาล เรียกหาได้ตลอดเวลา จึงเป็นความอบอุ่นใจของสังคมศิริราชสมัยนั้นยิ่งนัก ท่านจึงเป็นเหมือนพระโพธิสัตว์ทางศัลยกรรมที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์จำนวนมากให้พ้นทุกข์

อีกเรื่องหนึ่งที่อาจจะไม่ค่อยมีคนทราบ และผู้ที่เกี่ยวข้องก็ตายไปหมดแล้ว เหลือเพียงคนเดียว จึงขอนำมาเล่าไว้ในที่นี้ด้วย คือ สมัยท่านศาสตราจารย์สุด แสงวิเชียร เป็นคณบดี มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการที่ตึกอำนวยการ ชั้น ๓ ทุกวันอังคารตอนเที่ยง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย อาจารย์หมอสุด อาจารย์ภูเก็ท วาจานนท์ เลขานุการคณะฯ อาจารย์ยติเรก พงศ์พิพัฒน์ อาจารย์เกษม ลิ้มวงศ์ และผม เพื่อระดมความคิดปรึกษาหารือกันในเรื่องต่างๆ ของคณะฯ ความคิดในการก่อตั้งศิริราชมูลนิธิ ก็เกิดขึ้นในที่ประชุมดังกล่าว โดย

อาจารย์ดิเรก เป็นผู้นำเสนอ ดังนั้นอาจารย์เกษมจึงไม่ได้เป็นเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ
 ในทางลึกคือทางศัลยศาสตร์เท่านั้น แต่ท่านยังเป็นผู้ที่มีความคิดความอ่าน
 ในเรื่องการบริหารงานโดยทั่วไปของโรงเรียนแพทย์อีกด้วย ก่อนที่ท่านจะ
 ได้รับเชิญไปเป็นคณบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 เมื่อแรกตั้ง

ท่านยังมอบมรดกชิ้นหนึ่งไว้ให้ศิริราช คือลูกชายของท่าน นายแพทย์
 ชรินทร์ ลิ้มวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดล และเป็น
 อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางเวชพันธุศาสตร์ของศิริราช ผู้ตั้งใจทำงานและมีผลงาน
 ดีเด่น

ถ้าใครคิดถึงศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ก็ขอจงคิดถึง
 ความดีที่บำเพ็ญต่อเพื่อนมนุษย์ การชวนขยายให้มีความรู้ ความชำนาญ และ
 ใช้ความรู้ความชำนาญให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์จำนวนมาก เป็น
 วิถีทางแห่งพระโพธิสัตว์ ถ้ามีคนไทยหัวใจพระโพธิสัตว์กันมากๆ ประเทศไทย
 จะเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลก

๖
 ดิเรก ศาสตราจารย์เกษม ลิ้มวงศ์
 มจร.๕๐ ศ.ว.ศ.

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ ที่เคารพ

ผมเป็นแพทย์ศัลยกรรมที่ ๖๘ ได้พบอาจารย์หมอเกษม วัฒนศ์ ครั้งแรกเมื่ออาจารย์กลับจากศึกษาในประเทศเยอรมนี เวลาที่ผมเป็นนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย นักศึกษาแพทย์ได้ยินกิตติศัพท์ของอาจารย์มานานแล้วว่า อาจารย์เป็นศัลยแพทย์ที่เก่งมาก ทำผ่าตัดเก่งผ่าตัดเร็ว ลือกันว่าตั้งแต่เป็นแพทย์ประจำบ้านจนเป็นอาจารย์ก่อนไปเรียนต่อ อาจารย์ทำผ่าตัดไส้ติ่งไปกว่าพันราย

เมื่อมาได้เรียนกับอาจารย์ก็พบว่าอาจารย์เก่งจริงๆ อาจารย์สอนเก่ง เครื่องคิดทำงานเป็นระเบียบมาก อาจารย์เขียนรายงานการผ่าตัดด้วยปากกาหมึกจืด “คอแรง” เขียนลายมือสวย เขียนภาพประกอบรูปอวัยวะ ที่ทำการตัดออก และทำการตัดต่ออย่างสวยงามมาก ไม่ทราบว่ารายงานการผ่าตัดของอาจารย์หมอเกษมยังเหลืออยู่หรือไม่ น่าจะนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ให้แพทย์รุ่นลูกรุ่นหลานได้เห็น

เวลาเป็นแพทย์ฝึกหัดได้เข้าช่วยอาจารย์ทำผ่าตัด เป็นมือสี่ข้างมือสามข้าง เห็นอาจารย์ผ่าแล้วตื่นตาตื่นใจมาก อาจารย์ลงมืออย่างแม่นยำ ทำทีละชั้นอย่างละเอียดละไม ประณีต ผ่าตัดใหญ่ๆ เช่น ตัดกระเพาะ ตัดม้าม แล้วต่อหลอดเลือด ฯลฯ ใช้เวลาไม่นานก็เสร็จ

อาจารย์พักอยู่ที่หอประชาริปไตย ทั้งๆ ที่เป็นอาจารย์อาวุโสแล้ว อาจารย์จะคอยช่วยแพทย์เวรเมื่อมีเหตุที่เกินความสามารถเสมอ ครั้งหนึ่งเมื่อผมเป็นแพทย์ประจำบ้าน ตาหูคอจมูก มีชายคนหนึ่งถูกฟันด้วยมีดลับคม หน้าบนะเป็นสองซีกเลือดท่วมหน้า แพทย์ประจำบ้าน ๒ แผนก ไม่รู้จะทำอย่างไรดี อาจารย์ขึ้นมาที่ห้องแพทย์เวรพอดี สั่งให้เข็นผู้ป่วยเข้าห้องผ่าตัดศัลยพอขึ้นเตียงผ่าตัด หัวใจผู้ป่วยก็หยุด อาจารย์พลิกตัวผู้ป่วย ลงมีดที่ช่องซี่โครงที่เดียวจากหน้าไปตลอดหลัง ใช้มือแหวกซี่โครงแล้วล้วงมือเข้าไปนวดหัวใจ

พร้อมกับสั่งทำการให้เลือดให้รวดเร็วขึ้น อาจารย์เป็นตัวอย่างของแพทย์
ที่เสียสละและมีเมตตาผู้ป่วย

เมื่อผมมาอยู่กายวิภาคศาสตร์แล้ว ผมก็มีความสัมพันธ์กับท่านอาจารย์
หมอเกษมในฐานะอาจารย์ร่วมคณะฯ เดียวกันเท่านั้น แต่อาจารย์ยังมีเมตตา
ช่วยเหลือผมเสมอ เมื่อผมเป็นอาจารย์ผู้ปกครอง อาจารย์ช่วยหาทุนการศึกษา
มาให้นักศึกษาแพทย์ ในช่วงที่เกิดแพชั่น “การเรียนแบบปัญหาเป็นฐาน”
อาจารย์หมอเกษม ลิมวงค์ เป็นอาจารย์ท่านหนึ่งที่มีได้ขึ้นไปกับแพชั่นนี้ และ
ให้ความเห็นช่วยผมเสมอว่า ควรจะเรียนกายวิภาคอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับ
ความเป็นจริงและทรัพยากรที่เรามี

หลังเกษียณอายุราชการแล้ว อาจารย์หมอเกษม ก็ยังมาทำงานให้
ศิริราช เช่นเดียวกับอาจารย์ผู้ใหญ่ท่านอื่น จนป่วยมาไม่ไหว อาจารย์เป็น
แบบอย่างของศิษย์ศิริราชที่รักศิริราช

ขออำนาจแห่งคุณความดีของอาจารย์ น้อมนำท่านอาจารย์ที่เคารพ
ไปสู่สุคติภูมิตลอดไป

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์สรรใจ แสงวิเชียร

ระลึกถึงคุณความดี ของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

ผมเป็นศิษย์คนหนึ่งของท่านอาจารย์เกษม ลิ้มวงศ์ อาจารย์ได้สอนพวกผมสมัยที่เป็นนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย และตอนที่จบแพทย์มาเป็น Resident ศัลย์อยู่อีก ๑ ปี ผมได้กลับมาพบกับอาจารย์อีกครั้ง ภายหลังจากที่ผมไปรับการฝึกอบรมเพิ่มเติมที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ ๗ ปี เมื่อผมกลับมาปี พ.ศ.๒๕๑๕ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ตึกอุบัติเหตุ โรงพยาบาลศิริราชเพิ่งเปิดทำการไปได้ ๓-๔ เดือน และยังไม่เปิดบริการเต็มที่ พร้อมกับที่ภาควิชาศัลยศาสตร์เปิดสาขาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งสาขา ซึ่งเวลานั้นได้มีอาจารย์ประจำอยู่แล้ว ๔ ท่าน ขออนุญาตเอ่ยนามดังต่อไปนี้ คือ ท่านอาจารย์เกษียร ภัทธานนท์ อาจารย์ทองอวบ อุตรวิเชียร อาจารย์อนันต์ ตันมุขยกุล และอีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์บุญชัย จิตตพันธุ์กุล และมีท่านอาจารย์ตุ๋ ซัยวัฒน์ ทำหน้าที่หัวหน้าสาขาวิชาการชั่วคราว ด้วยความรู้และประสบการณ์ที่ผมได้รับมาจากอเมริกา ตรงกับสาขาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุพอดีคือผมได้บอร์ดทางศัลยกรรมมาพร้อมกับได้รับการฝึกอบรมเป็นศัลยแพทย์ผู้ชำนาญการทางศัลยกรรมหลอดเลือด และด้านศัลยกรรมและการดูแลผู้ป่วยที่ถูกไฟไหม้น้ำร้อนลวก (Burns) ด้วย ผมจึงได้ยื่นใบสมัครพร้อมหนังสือแนะนำตัวจากหัวหน้า Burn Center และหัวหน้าศัลยกรรม ซึ่งเป็นคนเดียวกันจากโรงพยาบาลที่ผมไปทำงานมาต่อหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ ซึ่งขณะนั้นท่านศาสตราจารย์ลิ้ม คุณวิศาล ได้ทำหน้าที่นี้อยู่ ได้รับผมเข้ามาทำงานในสาขานี้นับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นมา

พอถึงวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๖ ผมก็ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการในตำแหน่งอาจารย์ สาขาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ทำให้ผมได้กลับมาทำงานอยู่ในภาควิชาเดียวกับ

ท่านอาจารย์เกษม ลีม่วงศ์อีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นท่านอาจารย์เกษมทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสาขา ศัลยศาสตร์หลอดเลือด มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๓๐ และอยู่ในตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ต่อจากปี พ.ศ.๒๕๓๐ ท่านอาจารย์เกษม หรือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลีม่วงศ์ ได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าภาควิชา ศัลยศาสตร์ จนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ปี พ.ศ.๒๕๓๔

ท่านอาจารย์เกษม เป็นศัลยแพทย์ระดับมือหนึ่งของประเทศ สามารถผ่าตัดผู้ป่วยศัลยกรรมทั่วไป โดยเฉพาะโรคภายในช่องท้องได้เป็นอย่างดีเยี่ยม อาจารย์ดูแลผู้ป่วยทุกรายด้วยความตั้งใจ สนใจ ติดตามผู้ป่วยศัลยกรรมทั่วไป โดยเฉพาะโรคภายในช่องท้องได้เป็นอย่างดีเยี่ยม ความรับผิดชอบ ความรู้ และความสามารถในการสอนก็อยู่ในระดับดีมาก ๆ อาจารย์เคยได้รับรางวัลอาจารย์ดีเด่น อาจารย์ยังทำหน้าที่พิเศษอื่นๆ อีกหลายอย่าง เคยทำหน้าที่รักษาการคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อยู่ระยะหนึ่ง ตัวผมเองสนใจในตัวอาจารย์เป็นพิเศษ นอกจากผลงานที่ดีเลิศของอาจารย์แล้ว อาจารย์

เกษม ลิ้มวงศ์ เป็นคนที่มีต้นกำเนิดมาจากจังหวัดในปักษ์ใต้ด้วยกันคืออาจารย์มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนตัวผมก็มาจากจังหวัดจริง ยิ่งไปกว่านั้นท่านอาจารย์เกษมเคยให้การดูแลรักษา และผ่าตัดมะเร็งเต้านมให้กับคุณแม่ของผม ขณะที่ผมยังอยู่ต่างประเทศ ทำให้คุณแม่ผมมีชีวิตอยู่ได้หลายปีและมาสิ้นชีวิตด้วยโรคหัวใจ ผมไม่เคยลืมบุญคุณที่ท่านอาจารย์ได้ให้ความเมตตาต่อคุณแม่ผมเลย

ท้ายที่สุดนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย โปรดบันดาลให้ดวงวิญญาณของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์จอมจักร จันทรสกุล
แพทย์ศิริราชรุ่น ๖๘

คำไว้อาลัยแด่ท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ

นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

เมื่อผมเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ตอนมัธยมเจ็ด มัธยมแปด ผมเรียนอยู่ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ช่วงนั้นมีการเรียนภาษาต่างประเทศสามภาษาด้วยกันคือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน ภาษาอังกฤษเป็นภาคบังคับ นักเรียนทุกคนต้องเรียน สำหรับอีกสองภาษาให้นักเรียนเลือกได้ ภาษาใดภาษาหนึ่งแต่ทุกคนต้องเลือก ตั้งแต่เล็กมาแล้วเราชอบอย่างหนึ่งในเยอรมัน เพราะดูแล้วมีความแน่นแ่นและเด็ดขาด ถึงแม้เยอรมันจะแพ้สงคราม แต่ความรักในเยอรมันยังมั่นคงจึงได้เลือกเรียนภาษาเยอรมัน โดยเฉพาะครูสอนเป็นชาวเยอรมัน เพศชาย รูปร่างสูงใหญ่ บึกบึน ทำให้เพิ่มความชอบมากขึ้น เมื่อสอบเข้าเรียนแพทย์ได้ ผมว่ามีท่านอาจารย์ไม่น้อยที่ศึกษาต่อ หรือศึกษาจบแพทย์ที่ประเทศเยอรมัน ท่านอาจารย์เกษม ลิ้มวงศ์ เป็นท่านหนึ่ง ยิ่งใกล้ยิ่งเห็น ไม่ว่าจะเป็นการดูแลผู้ป่วย การผ่าตัด การปฏิบัติตน ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา ท่าทางท่านเป็นคนดู มีระเบียบมาก แต่ลึกๆ แล้วท่านใจดี อย่างไรก็ตามท่านยังคงมีระเบียบอยู่มาก และเสมอต้นเสมอปลาย ท่านดูเราก็มองเพราะอยากให้เราได้ดี มีระเบียบเหมือนท่าน จะได้สืบทอดเจตนาธรรมณ์ของท่านต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประพฤติปฏิบัติตัว การวางตัวเป็นแพทย์ การดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยความเมตตา การชวนช่วยหาความรู้หาประสบการณ์ เพื่อนำไปดูแลผู้ป่วยให้หายหรือทุเลาจากการเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยการปฏิบัติตัวอยู่ใกล้ชิดกับท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ มาตลอดเวลา อย่างน้อยก็สืบห้าถึงสามสิบปี จนท่านอาจารย์ไว้วางใจ ได้รับการถ่ายทอดวิชามาอย่างมากมาย ท่านอาจารย์จึงได้มอบหมายภาระงาน

ให้ทำแทนท่านอยู่เสมอๆ ไม่ว่าจะเป็นการผ่าตัดไปจนถึงการดูแลคนไข้ทั้งก่อน
ผ่าตัด หลังผ่าตัด และคนไข้ที่ไม่ต้องผ่าตัด ทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ และ
ดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยให้พ้นความทุกข์ทรมานแทนท่านอาจารย์ได้ด้วยความ
สบายใจ

ถึงแม้ท่านจะจากเราไปแล้วชั่ววินาที แต่ความรู้สึกของเราหาเป็น
เช่นนั้นไม่ เรารู้สึกเหมือนกับว่าเรายังอยู่รับใช้ท่านอย่างใกล้ชิดเหมือนเดิม
ตลอดมา

ด้วยความเคารพรักท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ อย่าง
คงเส้นคงวาทลอดไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์อรุณ เผ่าสวัสดิ์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

ข้าพเจ้าเรียนจบแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่น ๖๗ พ.ศ.๒๕๐๕ โชคดีมีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์เกษม ลิ้มวงศ์ ขณะเป็นนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย แพทย์ฝึกหัด แพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์ (พ.ศ.๒๕๐๗-พ.ศ.๒๕๐๙) และเป็นอาจารย์ภาควิชาศัลยศาสตร์ มีความภาคภูมิใจที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำผ่าตัดจากท่าน โดยเฉพาะการทำผ่าตัดพื้นฐานที่สำคัญคือ การใช้มีดกรีดผิวหนัง ไม่ควรใช้ไฟฟ้าจี้เส้นเลือด เพราะจะทำให้เนื้อเยื่อชั้นใต้ผิวหนังเป็นไขมันตาย ท่านจะใช้เข็มจับเส้นเลือดที่ละจุด แล้วผูกด้วย plain catgut จะป้องกันแผลติดเชื้อ

ท่านอาจารย์เกษมได้รับการยอมรับว่าเป็นศัลยแพทย์ที่เก่ง ทำการผ่าตัดเร็ว ไม่มีโรคแทรกซ้อนด้วย โดยเฉพาะการทำผ่าตัดกระเพาะอาหารใช้เวลาไม่เกิน ๔๕-๖๐ นาที

ท่านอาจารย์จะเขียนรายงานการผ่าตัดเป็นภาษาอังกฤษ มีวาดภาพการผ่าตัดประกอบสวยงาม ท่านอาจารย์เป็นผู้ละเอียดรอบคอบ ไม่ดูถูกศิษย์ โดยเฉพาะแพทย์ประจำบ้านที่ช่วยการทำผ่าตัด

ท่านอาจารย์มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ รักแพทย์ผู้อ่อนอาวุโส โดยเฉพาะขณะที่เป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ ให้ความเมตตาต่ออาจารย์ในภาควิชา ท่านไม่ถือยศถือตัว ได้ร่วมแสดงปีเดียวกับลูกน้อง ภาควิชา ท่านมีความสามารถในการบริหาร เป็นกรรมการร่วมก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และดำรงตำแหน่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ท่านอาจารย์เกษมเป็นผู้ที่ทำความดีต่อการศึกษาแพทย์ของประเทศไทย มีความตั้งใจให้ลูกศิษย์ทุกคนเป็นศัลยแพทย์ที่ดี เป็นผู้ที่โชคดี มีภรรยาดี คือ พี่คำแพง ที่ผมให้ความนับถือ และมีลูกดี เรียนเก่ง ขอให้ผลแห่งความดีที่ท่านอาจารย์ได้สั่งสม ส่งเสริมให้ท่านอาจารย์ได้รับอานิสงส์นี้สู่สุดคติตลอดไป

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ธงชัย พรรณลาภ

ครูเกษม

ในบรรดาศัลยแพทย์ฝีมือเยี่ยมยุคในช่วง พ.ศ.๒๕๑๐-พ.ศ.๒๕๓๐ อาจารย์หมอเกษม ลิ้มวงศ์ หรืออาจารย์เกษม ถือว่าเป็นหนึ่ง ไม่เป็นรองใคร เป็นที่ทราบดีในชาวศิริราช ที่นิยมพาพ่อ แม่ ตัวเอง พี่น้อง ญาติผู้ใหญ่ หรือแม้แต่ผู้ที่เคารพนับถือ ผู้มีพระคุณมาฝากให้อาจารย์เกษมรักษา อาจารย์เป็นศัลยแพทย์ทั่วไปที่ทำการผ่าตัด ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า กิตติศัพท์ที่เลื่องลือในความสามารถของอาจารย์เกษม จึงมีโอกาสรับพระกรุณาจากผู้ใหญ่ ทั้งในศิริราช และสำนักพระราชวัง ให้ถวายงานด้านศัลยกรรมในพระบรมวงศานุวงศ์ จนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระองค์ อันเป็นเกียรติยศเชิดชู ดังที่ปรากฏ ผมเป็น intern หรือแพทย์ฝึกหัด รุ่น ๖ ทำงานแพทย์ฝึกหัด ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.๒๕๐๘-พ.ศ.๒๕๐๙ ส่วนใหญ่จะรับการจัดสรรให้ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ศัลยกรรมชาย และหอผู้ป่วยทางด้านตีกว็บุคลิกสม อาจารย์เกษมท่านมีผู้ป่วยทางหอผู้ป่วยพิเศษหลายคน ทำให้รู้จักอาจารย์เกษมอย่างดี ในครั้งแรกท่านเป็นชายรูปร่างเล็ก เดินไว ละเอียด ถี่ถ้วน และทำงานว่องไว รวดเร็ว จนผมคิดว่าทุกครั้งที่อาจารย์เกษมขึ้นหอผู้ป่วย ผมต้องวิ่งตามให้ทัน

ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๐๙ ผมสมัครเป็นแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์ ต้องออกปฏิบัติงานที่ห้องผ่าตัดเล็กที่อยู่ตึกกริมน้ำ (OPD เก่า: ตึกชยันนาทนเรนทรานุสรณ์) เป็นห้องผ่าตัดเล็ก ๒ ห้อง มีแพทย์ประจำบ้าน ๒ คน และพยาบาล ๑ คน ผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ต้องดูแลแผล และทำแผลที่อยู่ติดกับห้องผ่าตัดเล็ก ได้สร้างวีรกรรมไว้ เรื่องการลดจำนวนผู้ป่วยที่มาทำแผล โดยไม่จำเป็นต้องรื้อยลະ ๔๐ โดยใช้เวลาช่วง ๐๗.๐๐-๐๘.๓๐ น. ก่อนผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดเล็ก จะส่งเข้ามา ตรวจผู้ป่วยที่มาทำแผล และสั่งการทำแผลพร้อมกันในวัน ทำแผลให้เหมาะสม หลังจากอยู่ห้องผ่าตัดเล็กแล้ว จะย้ายไปยังหน่วยต่างๆ หน่วยละ ๑/๒-๑ เดือน ได้แก่ วิสัญญีวิทยา พยาธิวิทยา ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์

สูติศาสตร์ (เน้นที่รีเวช) ประสาทศัลยศาสตร์ ศัลยศาสตร์ทรวงอก ศัลยศาสตร์
แขนขา และหลอดเลือด ศัลยกรรมทั่วไป ศัลยศาสตร์กุมาร และหน่วยแพทย์
พิเศษของคณะแพทยศาสตร์ศิริราช ที่อุดรธานี ๑ เดือน (เป็นกิจกรรมใหม่)
ในหน่วยศัลยศาสตร์แขนขา และหลอดเลือดนั้น ผู้ที่เป็นหัวหน้าหน่วย คือ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์เปรมบุรี และอาจารย์เชม การแบ่งหน่วยในยุคนั้น
แต่ละหน่วยจะเน้นรักษาในชื่อที่ตั้ง แต่ก็มีการรักษาทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น thyroid
ที่พบขุกขุม เต้านมที่มีก้อน ช่องท้องที่มีไส้ติ่งอักเสบ และกระเพาะทูลูริตีสติวง
ทวารหนัก ซึ่งมักจะมีเรื่องของ fistula in ano มาผสมอยู่ด้วย นอกจากนี้
โรคบาดทะยัก ซึ่งมีประจำหออผู้ป่วยอย่างน้อยเป็นผู้ชาย ๑ คน อย่างมาก ๓ คน
ผู้หญิงมักจะมี ๑-๒ คน ในศัลยศาสตร์กุมาร จะมี ๒-๓ คน บางที่มีถึง ๕ คน
ในช่วงนี้ถ้าเป็นเรื่องแขนขา หลอดเลือด ก็จะมีอาจารย์หมอเปรมคุณแล บางที
ก็รวมเอาบาดทะยักเข้าไปด้วย บ่อยครั้งในกลุ่ม TAO หรือ gangrene ก็ตัดขา
ที่เน่าตายบ่อยๆ แต่ถ้าเป็นการผ่าตัดทั่วไป อาจารย์เชมจะมีผู้ป่วยเข้ามาทุกวัน
เมื่อเป็นแพทย์ประจำบ้าน ๒-๔ ปี ผมก็มาอยู่ในสายของอาจารย์หมอเปรม
ซึ่งมีอาจารย์ ม.ร.ว.กัลยาณิกิติ กิตติยากร และอาจารย์ศุภวัตร พรธณเชษฐา
เป็นทีม อาจารย์หมอเปรมช่วยอาจารย์กัลยาณิกิติ กิตติยากร ทำ dog lab
ในการเปลี่ยน mitral valve กัน ในพ.ศ.๒๕๑๒ และผมต้องไปช่วย dog lab
อยู่ร่วม ๖ เดือน ผลที่ได้มาก็คือ การตัดต่อหลอดเลือด การห้ามเลือด และ
physiology ที่เปลี่ยนแปลงของสัตว์ทดลองก่อนตาย เมื่ออาจารย์ทั้ง ๓ ท่าน
ย้ายไปทำงานที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ หน่วยศัลยศาสตร์
แขนขา และหลอดเลือด ก็ปรับชื่อหน่วยเป็น general surgery C (vascular)
อาจารย์ใหม่ที่เข้ามาช่วงนี้ก็คือ อาจารย์ปราโมทย์ พรพิบูลย์ และอาจารย์
ไวพจน์ โภษาคาร ผมค่อนข้างสนิทกับอาจารย์ทางอายุรศาสตร์ โดยเฉพาะ
สาขาวิชาโรคระบบทางเดินอาหาร ช่วงงานฉลองปีใหม่ของอายุรศาสตร์
ใน พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๐๙ อาจารย์เชมเป็นแขกคนหนึ่ง คนเดียวที่เป็นศัลยแพทย์
และผมก็เตรียมตัวที่จะสมัครเป็นแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์ บรรดาอาจารย์

อายุรศาสตร์มักจะแห่อาจารย์เขมรว่า “ดูลูกน้องซี แสบพอๆ กันกับลูกพี่” ตอนนั้นอาจารย์เขมรกับพี่แบ่งกำลังเป็นคนพิเศษของกันและกัน จนเป็นคู่ชีวิตที่หวานแหวว เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม มีลูกที่ประเสริฐทั้ง ๒ คน พี่แบ่งเป็นคนลำปางที่รักผม และเมตตาผมมาก ยังเป็นแพทย์ประจำบ้านในหน่วยที่อาจารย์เขมรสังกัดอยู่ พี่แบ่งจึงสนับสนุนผมเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งที่พี่แบ่งทำเค้กให้รับประทาน พี่แบ่งเอื้ออาทรผมตลอดเวลา มาตราบาจนทุกวันนี้

อาจารย์เขมรเป็นคนละเอียด ตรวจรายงานผู้ป่วยแทบจะทุกตัวอักษร จนบางครั้งนักเรียนแพทย์ที่มีปัญหา เกิดอารมณ์ฉุนเฉียว รู้สึกว่าท่านกลั่นแกล้งกว่าจะได้รายงานที่ผ่านการตรวจของอาจารย์ ต้องแก้อถึง ๓ ครั้ง ปัจจุบันนักเรียนแพทย์ผู้นั้น เป็นศาสตราจารย์ในสาขาวิชาหนึ่งเป็นที่รู้จักกันทั้งประเทศ

อาจารย์เขมรมีนิ้วยาว และมือเล็ก แต่แข็งแรง การเข่าก้อนเนื้อโดยการใช้นิ้วเป็นวิธีที่ผมนำมาใช้ในการผ่าตัด และการศึกษาต่อต่างประเทศ การวาดรูปลายเส้น แสดงพยาธิสภาพของเนื้อเยื่อที่ตัดออกไว้ในบันทึกการผ่าตัด มีส่วนในการสื่อสารแบบสากล ที่ต่างชาติ ต่างภาษา เข้าใจได้ง่ายมากขึ้นกว่าคำบรรยายแบบพรรณนา อาจารย์เขมรจะดูความชำนาญของลูกศิษย์จากการช่วยผ่าตัด ว่าระหว่างผ่าตัดผู้ช่วยรู้ขั้นตอนการผ่าตัด รู้กายวิภาคของร่างกาย เปิดทางโล่งให้ศัลยแพทย์เห็นภาพของบริเวณผ่าตัดได้ชัดเจน นั่นคือ การดึง retractor ในการช่วยผ่าตัด ทำให้การผ่าตัดราบรื่น ผมใช้เวลามากกว่า ๑ ปี ในการช่วยผ่าตัด gall bladder และวันหนึ่งเข้าไปช่วยอาจารย์เขมรผ่าตัดผู้ป่วยห้องพิเศษ วันนั้นอาจารย์ยังยื่นมือให้พร้อม บอกว่า ให้ผมยืนอยู่ในตำแหน่งมือหนึ่ง เมื่อผมไปเรียนต่อที่เยอรมัน ใน พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๒๐ หัวหน้าศัลยแพทย์ก็ทำแบบเดียวกัน เมื่อทำเรื่องของรึบ Facharzt fuer chirurgie ต่อแพทย์สภาของแคว้นนั้น ก็ได้รับการอนุมัติโดยสอบถามเล็กน้อยเพิ่มเติมจากใบรับรองการทำงาน และผลงานที่ทำไว้สองปีเศษ

ที่หัวหน้าศัลยแพทย์ได้ทำเรื่องกำกับไปให้อย่างเยียมยอด ที่แถมท้ายว่า ภาษาเยอรมันไม่ค่อยดี แต่สื่อสารกันได้ดี ไม่เป็นปัญหา

อาจารย์แพทย์ยุคนั้น (ก่อนที่มีโรงพยาบาลเอกชนแห่งแรก โรงพยาบาล เปาโล) จะเปิด “ทำรำน” กัน คือ ตั้งสำนักงานแพทย์เพื่อรักษาผู้ป่วยทั่วไป หรือเพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ป่วยที่ไม่สะดวก มารับการรักษาต่อเนื่องในเวลาราชการ ก็จะไปที่ร้านหรือคลินิก หรือสำนักงานแพทย์กัน ผมได้รับการไว้วางใจ ให้ไปช่วยสำนักงานแพทย์ของอาจารย์เขม ที่บางขุนพรหม ในช่วงที่อาจารย์ ไม่อยู่ แต่ส่วนใหญ่จะไปช่วยผ่าตัดนอกศิริราชที่โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน ซึ่งมีผู้ป่วยเจาะจงเฉพาะรักษากับอาจารย์เขม และที่โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน นี้เอง ผมก็ได้สนิทคุ้นเคยกับอาจารย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นวิสัญญีแพทย์ ประจำคู่กับอาจารย์เขมเสมอ อาจารย์เขมสนใจเรื่องมะเร็งระดับ ที่พบบ่อย ในประเทศไทย และเป็นมะเร็งที่พบได้ในผู้ชายเป็นอันดับหนึ่งในประเทศไทย งานวิจัยมะเร็งระดับนี้ อาจารย์อุกฤษดิ์ เปล่งวาณิช เป็นหัวหน้าโครงการที่ประจำอยู่ สาขาโรคทางเดินอาหาร ภาควิชาอายุรศาสตร์ อาจารย์เขมเป็นศัลยแพทย์ คนเดียวที่ร่วมโครงการนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๖ โดยการผูกหลอดเลือดแดงที่ไปเลี้ยงตับ และผลงานดังกล่าวได้รับประกาศนียบัตรชมเชยในการพิจารณา โครงการวิจัยตีพิมพ์ประจำปี พ.ศ.๒๕๒๕ จากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ ในฐานะ ที่ผมเป็นแพทย์ประจำบ้านของหน่วยอาจารย์เขมวางใจที่ผมช่วยดูแลผู้ป่วย เหล่านี้ทั้งก่อนผ่าตัด และหลังผ่าตัด ทำให้เกิดความรู้อีกว่า ผู้ป่วยศัลยกรรม ต้องให้น้ำเกลือจนปัสสาวะปกติไม่ขึ้น จึงผ่าตัดได้ผลดี แต่ผู้ป่วยอายุรศาสตร์ เวลาจะย้ายมาผ่าตัดมักจะขาดน้ำจนพูดกันสนุกๆ ว่า “หมอศัลย์ชอบน้ำ หมอเมดชอบแห้ง” และผู้ป่วยตาเหลือง ตัวเหลือง ยาแก้ปวดหลังผ่าตัด อย่าใช้ morphine ถ้าใช้เกิด hepatic coma ทุกสาย การประชุมร่วมกับสาขา โรคทางเดินอาหารทำกันทุกๆ วันจันทร์ ต่อมาเมื่ออาจารย์หมอกิจจา สินธวานนท์ มาประจำในภาควิชาศัลยศาสตร์ สมาชิกของหน่วย GI ก็เพิ่มขึ้นอีกท่านหนึ่ง และอาจารย์เริ่มวางแผน เพื่อเปลี่ยนถ่ายตับใน พ.ศ.๒๕๑๒ แต่ยังขาด ความพร้อมอยู่หลายประการ

อาจารย์เข็มเป็นคนประหยัด ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๘-๒๕๒๙ ท่านคิดถึง การสัมมนาของอาจารย์นอกสถานที่ ขณะนั้นผมรับหน้าที่เป็นรองผู้อำนวยการ โรงพยาบาลศิริราช ดูแลเรื่องยานพาหนะอยู่ ซึ่งส่วนมากเป็นรถขนาดใหญ่ และรถพยาบาลอยู่ในวัยชรา อยู่อยู่ซ่อมรถพอๆ กับออกวิ่งใช้งาน อาจารย์เข็ม ทำเรื่องขอรถโดยสารของโรงพยาบาล ผมต้องไปชี้แจงที่ภาควิชา ว่ารถของ โรงพยาบาลไม่พร้อม ขอให้อาจารย์เช่ารถเอกชนไปแทน อาจารย์เข็มยังรั้น ที่จะเอาให้ได้ ผมก็ยืนยันว่าไม่ได้ ท่านก็หยอกให้ว่า “ก็ไม่ได้ก็ไม่ต้องตั้งแต่นั้น” เมื่อเดินทางออกจากศิริราช พอถึงบริเวณสามแยกท่าพระ ก็ถูกตำรวจจราจรจับ ข้อหาว่าขับรถไม่อยู่ในช่องทาง ในฐานะที่อาจารย์เข็มเป็นหัวหน้าทีม ต้องลงจากรถไปเจรจาให้เรียบร้อย และบอกพวกเราว่า “ตำรวจต่อว่าเป็นหมอ จากศิริราช ทำไมไม่บอกแต่แรก” เป็นงั้นไป

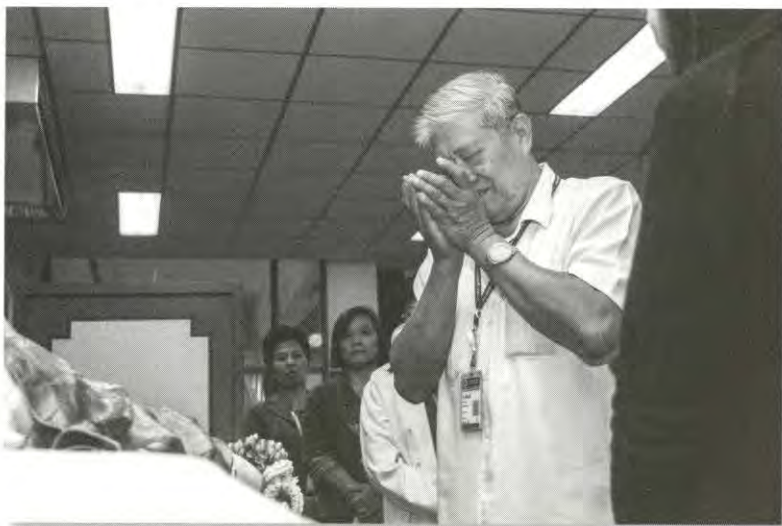
อาจารย์เข็มเป็นคนที่ไม่ค่อยมีดี มีปัญหาอุปสรรคในการเดินทางทุกครั้ง บางครั้งถึงกับซีโครงเตาะ พี่แบ่งมักจะกำชับว่าให้ระวังตัว ถ้าไม่จำเป็นแล้ว ก็ไม่อยากให้เดินทาง ในปลายปี พ.ศ.๒๕๓๒ เกิด “พายุน้ใต้ฝุ่นเกย์” พัดเข้า จังหวัดชุมพร กระทรวงสาธารณสุขบอกว่า กระทรวงสาธารณสุขรับงานนี้ได้ ถ้าหนักหนาต้องการความช่วยเหลือ ก็จะแจ้งให้ทราบ อาจารย์หมอธีระ ลิ้มศิลา ลูกหลานเจ้าเมืองท่าแซะ ก็หงุดหงิด เพราะพายุน้ใต้ฝุ่นถล่มปะทิว ท่าแซะ และ ชุมพร ภาพข่าวการล่มจมจากฤทธิ์ใต้ฝุ่นมีอย่างต่อเนื่อง อาจารย์สาโรจน์ วรรมพฤษย์ พบหน้ากันก็จะบ่นว่าคณะใจจิต ลูกศิษย์ลูกหาเดือดร้อนไม่ไปช่วย ผมก็ได้ความคิดขึ้นมาว่า เมื่อกระทรวงบอกว่ากระทรวงรับได้ (การรักษา) ถ้าคณะจะไปเยี่ยมลูกศิษย์ ใครจะมาห้ามได้ จึงนำความนี้เสนอท่านคณบดี อาจารย์หมอนที่ รักษ์พลเมือง ท่านเห็นชอบด้วย จึงให้ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ศิริราช อาจารย์หมอธีระ นำทีม นำยาที่จำเป็นสำหรับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ๓ ชุด เพื่อมอบให้โรงพยาบาลปะทิว, ท่าแซะ และโรงพยาบาลชุมพร พร้อมกับเงินสดอีก ๖๕๐,๐๐๐ บาท ออกข่าวว่าศิริราชจะไปเยี่ยมเยียนลูกศิษย์ ฝ่ายการพยาบาลก็ออกข่าวเช่นกัน ว่าจะเยี่ยมลูกศิษย์พยาบาล ผมติดต่อไป

โรงพยาบาลชุมพร ผู้อำนวยการนายแพทย์ไพบุลย์ ศิวรักษ์ (พี่ช้าง) ที่คุ้นเคยกัน มารับสายเองในเบื้องต้น ท่านปฏิเสธ แต่เมื่อผมแจ้งว่า “พี่เยี่ยมน้อง ครูเยี่ยมศิษย์ จะว่าอย่างไร” เสียงที่อดเอื่อนกลายเป็นชิงชังทันที “มาเลย จะให้ทางนี้ ช่วยอะไรบ้าง” เราบอกจุดประสงค์ให้จงที่พักในนามอาจารย์หมอธีระ ลิมศิลา เท่านั้น เรื่องอื่นๆ เราเตรียมพร้อมอยู่แล้ว ก่อนเดินทางกัน ผมคิดถึงอาจารย์เขม ที่คอยให้ความรู้ แนะนำการทำงานในหน่วยศัลยศาสตร์อุบัติเหตุตลอดเวลา ค่อยๆ ประคับประคองหน่วยนี้ ทั้งทางตรงทางอ้อม จึงไปเรียนเชิญชวนท่าน เดินทางไปชุมพรด้วยกัน “ผมเดินทาง มักจะพบเรื่องร้ายๆ ไม่กลัวหรือ” ผมบอกว่า ผมต้องการอาจารย์ไปช่วยในเชิงวิชาการ ที่ผมคิดว่าอาจารย์เป็นคนที่เหมาะสมที่สุด “แบ่งเขาเป็นห่วง ไม่อยากให้เดินทาง” ผมก็รีบไปหาพี่แบ่ง ขออนุญาตเป็นกรณีเร่งด่วน พร้อมกับให้คำมั่นว่า จะให้ความปลอดภัย อย่างเต็มที่ เมื่อเราเดินทางไปยังท่าแฉะ ปะทิว ชุมพร อาจารย์เขมก็ให้คำแนะนำ กับพวกเราอย่างเต็มที่ ชาวศิริราชเริ่มต้นด้วยคำว่า “เยี่ยมลูกศิษย์ ที่ประสบภัย” จนมีคนนำไปใช้ในสถาบันต่างๆ ความรู้ที่ไม่เป็นทางการก็คือ จุดที่ด้านทาน พายุ และแข็งแรงที่สุดของบ้าน คือ ห้องน้ำ หรือสุขา (ข้อสังเกตของอาจารย์ เขม) จุดที่ลมพัดได้กระจายกระจายมากที่สุดคือ ห้องนอน แพทย์เป็นผู้นำชุมชน ที่เข้มแข็ง มั่นคงที่สุดในภาวะคับขัน วิกฤตการณ์ก็จะไม่ทำให้หวั่นไหว มีแพทย์ ท่านหนึ่งทำคลอดเสร็จแล้ว เช่นเปลออกจากห้องคลอด เพดานก็ถล่มลงมาที่เตียงคลอด พยาบาลจึงให้ชื่อเด็กน้อยว่า “เกย์” แต่พวกเรา (ศิริราช) อยากให้เรียกชื่อ “พายุ” มากกว่า เด็กผู้ชายชื่อ “เกย์” ในอนาคตจะถูกล้อเลียน การเดินทางคราวนี้พบจุดอ่อนของอาจารย์เขมที่สำคัญคือ “แพ้กุ้ง” ระหว่างทาง ที่กลับจากชุมพร มาถึงนครปฐมราวๆ ๒ ทุ่ม หัวหน้าที่มีให้แวะรับประทาน อาหารที่ปรุงกุ้งเป็นอาหารหลัก เมื่อกุ้งในสารพัดเมนูวางบนโต๊ะ พายุหิวทำให้อาหารบนโต๊ะหายวับภายในพริบตา ผมเห็นอาจารย์เขมนั่งเฉย ผิดสังเกต จึงเรียนถามด้วยความเป็นห่วง อาจารย์ตอบสั้นๆ “กูแพ้กุ้งอะ” แต่ภายใน ๒-๓ นาที ไข่เจียวจานใหญ่ ก็มาอยู่บนโต๊ะ อาจารย์เขมก็อิมมอรอยกับไข่เจียว โดยมีพลพรรคหลายคนมารุมไข่เจียวด้วยกัน จนต้องสั่งเพิ่มอีก ๒ จาน

ศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ มีลักษณะใด เป็นแบบใด ผมถามอาจารย์วันหนึ่ง ใน พ.ศ.๒๕๒๕ ท่านตอบสั้นๆ ว่า “general surgery” ผมเขียนต้นไม้ขึ้นมา เป็นรูปต้นไม้ใหญ่มีกิ่งก้านสาขาแตกพุ่ม เหมือนต้นไม้ดัดไทย ที่โคนกิ่งจะมี ตัวเลข พ.ศ.กำกับไว้ เพื่อบอกปีที่ได้รับการตั้งสาขาเป็นทางการ มีรากไหลไป จอกเป็นต้นไม้ใหม่อีกหลายต้นพร้อมกับตัวเลข พ.ศ.ที่กำกับเพื่อแสดงปีที่รับ การแต่งตั้งเป็นภาควิชาผมเรียกภาพนี้ว่า “family tree of surgery” ผมนำ ภาพไปปรึกษาอาจารย์เซม ท่านช่วยปรับปรุงตัวเลขให้ถูกต้องชัดเจนขึ้น “family tree of surgery” จึงปรากฏในนิทรรศการประจำปีของวิทยาลัย ศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๒ ในเรื่องประวัติของศัลยศาสตร์แห่ง ประเทศไทย ต้นไม้ต้นนี้อาจารย์เซมนำมาใช้บรรจุในบทความประวัติของ ภาควิชาศัลยศาสตร์ในยุคที่อาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชา การพัฒนาศัลยศาสตร์ เริ่มจากอดีตที่ศัลยแพทย์จะทำการผ่าตัดทุกส่วนของอวัยวะ ต่อมาเพื่อจัดกลุ่ม ตามระบบต่างๆ ของร่างกาย แล้วเจาะลงเฉพาะอวัยวะ และการใช้ข้ออุปกรณ์ เวชภัณฑ์ การจัดกลุ่มอาจช่วย ใช้สาเหตุการเกิดโรคมมาเป็นแนว ในกลุ่มนี้ จะทำการผ่าตัด ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า นั่นคือศัลยกรรมทั่วไป คือแนวคิดการจัดกลุ่ม วิชาของศัลยศาสตร์ การใช้ระบบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมาแบ่งกลุ่มสาขา วิชา ก็มีเรื่องคิดในเชิงการรักษาว่าจะใช้วิธีศัลยกรรม หรือไม่ใช้ก็ได้ บางครั้ง เอราระยะเวลาและอาการวิกฤตที่ต้องให้การรักษา ก็มีตั้งสาขา หรือภาควิชา แต่พื้นฐานความรู้ศัลยศาสตร์ ด้านกายวิภาค ด้านสรีระ ด้านพยาธิ ด้านเชื้อโรค ยังจำเป็นมากในการทำงานของศัลยศาสตร์ ความรู้ทางด้าน aseptic กรรมวิธี ของศัลยกรรม จริยธรรม ศีลธรรม มนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งการสื่อความหมาย ยังสำคัญในชีวิตของศัลยแพทย์ที่ทุกๆ สาขาวิชา หรือการแพทย์จะต้องปฏิบัติ ประมาณปี พ.ศ.๒๕๒๑ หลังจากอาจารย์ในภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและ สังคมได้ประกาศว่าเกิดโรค AIDS ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก ต่อมาการ แพร่ระบาด และการรักษา การตายเป็นเรื่องสะพรึงกลัว ศัลยกรรมจัดเป็น กลุ่มเสี่ยงสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัลยแพทย์ในสาขาวิชาอุบัติเหตุ ประกอบกับ

ผมสังเกตว่าการเข้มงวดด้าน aseptic technic เริ่มหย่อนยาน จึงนำเรื่องนี้ปรึกษาอาจารย์เข้ม ท่านเห็นชอบด้วยจึงจัดสัมมนาเรื่อง AIDS ขึ้นในภาควิชาศัลยศาสตร์ ซึ่งรวมเอาผู้แทนจากกลุ่มที่ต้องใช้ห้องผ่าตัด มาระดมสมองช่วยกันป้องกัน HIV ในบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับห้องผ่าตัด เกิดระบบมาตรฐานของ universal precaution ขึ้นมา รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ การเข้มงวด aseptic technic มากขึ้น ผมนำเรื่อง aids and surgery ไปจัดนิทรรศการในการประชุมของราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๑๕ และได้รับรางวัลยอดเยี่ยม โดยมีลูกทีมคือ นายแพทย์วิฑูร ชินสว่างวัฒนกุล และนายแพทย์วัฒนา พาริศรี แพทย์ประจำบ้านภาควิชาศัลยศาสตร์ในขณะนั้น

อาจารย์เข้มเป็นครูที่ดีของผม ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เปรียบเสมือนพี่ที่เอื้ออาทร ต่อการทำงานของน้อง ท่านเป็นคนสมถะ ให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน แก่ผู้ร่วมงาน เป็นกัลยาณมิตร เพราะท่านได้ทำหน้าที่ “ครู” ที่ดีคือ

- สุวินิต วิเนน ตี
- สุคาหิต คาท ปนตี
- สพพลิป เปสุต สมกขายโน ภวันตี
- มิตตามจ เจสุ ปฏเวเทนตี
- ทิสาสู ปริศ คานั กโรนตี

ผมบันทึกความจำจากเสี้ยวหนึ่งในชีวิตที่ทำงานกับศาสตราจารย์
เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ในสังคมศิริราช แม้ว่าท่านจะจากไปสู่
ปรโลกแล้ว แต่พี่แแปง และลูกๆ อันแสนประเสริฐ ที่สร้างวีรกรรมในเรื่อง
intensive care ที่บ้าน อันเป็นตำนานที่กล่าวขวัญของชาวศิริราชอีกนาน
แสนนาน ผมภูมิใจที่เป็นหนึ่งในศิษย์ของท่านที่สร้างมาครับ

ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ นายแพทย์อนันต์ ตันมุษยกุล
ตึกอุบัติเหตุ โรงพยาบาลศิริราช

อาจารย์เกษมทรภของทุกคน

ผมเป็นคนหนึ่งที่รักและเคารพอาจารย์เกษมมาก เพราะกิตติศัพท์ของอาจารย์นั้น เป็นศัลยแพทย์ฝีมือเยี่ยมของโรงพยาบาลศิริราช พ.ศ.๒๕๐๙ ผมได้มีโอกาสเข้ามาเป็นแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์ชั้นปีที่หนึ่ง พร้อมเพื่อนๆ รวมทั้งหมด ๑๖ คน ตอนนั้นภาควิชาศัลยศาสตร์มี ๘ หน่วย (สาขาวิชา) ต้องผ่านหน่วยละ ๒ คน เป็นระยะเวลาหน่วยละหนึ่งเดือนครึ่ง พอขึ้นปีที่สอง แพทย์ประจำบ้านจะเหลือ ๘ คน ผ่านหน่วยละ ๑ คนสลับกันไป หน่วยละหนึ่งเดือนครึ่ง พอขึ้นเป็นแพทย์ประจำบ้านปีที่ ๓ ก็จะได้ประจำหน่วยที่ตัวเองชอบ ครึ่งละ ๑ ปี ช่วงที่ผมได้เวียนมาสาขาศัลยศาสตร์หลอดเลือดเดือนครึ่ง ครั้งแรก ผมได้มีโอกาสช่วยอาจารย์ผ่าตัดหลายครั้ง ส่วนใหญ่เป็นศัลยกรรมช่องท้องและเป็นผู้ช่วยมือสาม ครั้งแรกก็ได้ช่วยผ่าตัดเป็นมือสองเลยคือ คนไข้ใส่ตั้งอวัยวะ ซึ่งผมก็เคยทำตั้งแต่เป็นแพทย์ฝึกหัดแล้ว จึงรู้สึกตื่นเต้นที่จะได้ดูอาจารย์ศัลยแพทย์ฝีมือดีทำบ้าง อาจารย์ทำการผ่าตัดได้เยี่ยมจริงๆ ใช้เวลาไม่ถึง ๑๕ นาที ใส่ตั้งก็หลุดแล้ว อาจารย์เย็บปิดช่องท้องเสร็จก็ให้ผมเย็บชั้นเหนือๆ ขึ้นมาต่อ แล้วบอกว่าเขียนรายงานเสร็จแล้ว ให้เอามาให้อาจารย์ดูด้วย วันรุ่งขึ้นผมเอารายงานที่เขียนเสร็จแล้วไปส่ง อาจารย์หยิบไปดูไม่ถึง ๑ นาที ก็ส่งคืน แล้วบอกว่าไปเขียนมาใหม่ ผมกลับมาอ่าน และเขียนรายงานฉบับใหม่ไปส่งอีก อาจารย์ก็บอกว่ายังใช้ไม่ได้ ให้ไปเขียนใหม่ อาจารย์ก็ไม่ได้แนะนำอะไร ผมก็ไม่กล้าถามเพราะกลัว จะเขียนฉบับใหม่ก็ไม่รู้ว่า จะเขียนยังไงดี เลยไปค้นรายงานการผ่าตัดคนไข้พิเศษที่อาจารย์เขียนการผ่าตัดใส่ตั้งไว้มาดู จึงได้รู้ว่าการเขียนรายงานผ่าตัดที่ดีต้องมีรูปประกอบด้วย ผมเขียนรายงานฉบับที่สามชนิดที่เรียกว่า ลอกของอาจารย์มาเลย ทั้งข้อความและรูปประกอบ เอารายงานไปส่งอาจารย์ คราวนี้อาจารย์บอกให้เอาไปใส่แฟ้มคนไข้ยังกับจะรู้ว่าผมไปลอกของอาจารย์มา การได้เขียนรายงานหลายๆ ครั้งเป็นประสบการณ์ที่ดียิ่งของผม

อาจารย์เป็นคนตรงต่อเวลา ประมาณ ๐๗.๐๐ น. ของทุกวัน จะมาถึง ประตูหน้าตึกอำนวยการ จากนั้นจะเริ่มเดินเยี่ยมคนไข้พิเศษ ตั้งแต่ตึกธนาคาร ไทยพาณิชย์, ตึกวิบูลย์รักษ์, ตึกมหิตลวรานุสรณ์ และตึกท่านผู้หญิงวิจิตรวาท (ถ้ามีคนไข้) แล้วจึงมาถึงตึกศัลยกรรมชาย ไปจบที่ตึกศัลยกรรมหญิง แพทย์ ประจำบ้านทุกคน และแพทย์ฝึกหัดต้องขึ้นมาช่วยกันทำแผลตั้งแต่ก่อน ๐๖.๐๐ น. และให้เสร็จก่อนที่อาจารย์จะมาถึงตึกนั้น ส่วนมากแพทย์ประจำบ้าน ปีหนึ่ง ๒ คน ก็จะประจำอยู่ที่ศัลยกรรมชาย ๑ คน ศัลยกรรมหญิง ๑ คน แพทย์ประจำบ้านปี ๒ หรือ ๓ คน ก็จะไปทำแผลคนไข้พิเศษของอาจารย์ แพทย์ประจำบ้านอายุโสคนหนึ่งจะมีหน้าที่ไปรออาจารย์ที่ประตูตึกอำนวยการ แล้วเดินไปดูคนไข้ พร้อมกับอาจารย์ไล่ตึกมาเรื่อยๆ จนถึงตึกศัลยกรรมชาย และหญิง จำนวนแพทย์ที่ตามอาจารย์ก็จะมากขึ้นๆ จนจบที่ตึกศัลยกรรมหญิง ประมาณ ๐๘.๐๐ น. ก็จะเข้าห้องผ่าตัดเป็นเช่นนี้ทุกวัน มีอยู่วันหนึ่งขณะที่ เดินดูคนไข้ที่ตึกศัลยกรรมหญิงมีแพทย์เป็นกลุ่มใหญ่ อาจารย์ถามว่าคนไข้ คนนี้เอาท่ออย่างไรยังมีแพทย์รุ่นพี่คนหนึ่งตอบว่าเอาออกแล้ว อาจารย์ ถามว่าแผลเป็นอย่างไร สองเปิดแผลดูซิ พอเปิดแผลออกทุกคนก็ต้องตกใจ หน้าซีด เพราะท่ออย่างยังไม่ได้เอาออก อาจารย์คงโกรธมากเดินลงจากตึก เข้าห้องผ่าตัดไปเลย แพทย์รุ่นพี่คนนั้นก็ไล่เบียดกับแพทย์ประจำบ้านปีหนึ่งและ แพทย์ฝึกหัดที่สั่งให้เอาท่ออย่างออกแล้วทำไมยังไม่เอาออก แพทย์ประจำบ้าน ปีหนึ่งก็บอกว่าเขานี้ทำแผลไม่ทันจะตอบก็ตอบไม่ทัน แพทย์รุ่นพี่คนนั้น ต้องไปขอโทษอาจารย์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

อาจารย์เป็นคนประเภทงานเป็นงาน หลังเลิกงานก็ปล่อยตัวสบายๆ พุดหยอกล้อ ตีมกินกันสนุกสนาน มาร่วมงานของภาควิชาเกือบจะทุกครั้ง ไม่ว่าจะป็นงานสัมมนาภาควิชา งานปีใหม่ งานเลี้ยงรับ-ส่ง แพทย์ประจำบ้าน งานทำบุญภาควิชาฯ หรือมีการจัดทัศนจรไปต่างจังหวัด อาจารย์จะพา ครอบครัวไปร่วมด้วย จึงมีความสนิทสนมกับแพทย์รุ่นน้องๆ และพยาบาล ห้องผ่าตัด เป็นที่รักและเคารพของทุกคน

อาจารย์เป็นนักวิชาการและเป็นนักพัฒนา สมัยอาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาได้ส่งแพทย์รุ่นใหม่ๆ ไปเรียนต่อต่างประเทศหรือให้แพทย์อาวุโสไปดูงาน แล้วกลับมาช่วยพัฒนาภาควิชาให้เจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ พุดถึงการพัฒนาทางการแพทย์แล้ว ช่วงหนึ่งอาจารย์ได้ไปช่วยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สมัยเปิดมหาวิทยาลัยใหม่ๆ พอมหาวิทยาลัยดำเนินการได้ดีพอสมควรแล้ว อาจารย์ก็กลับออกมาอยู่ศิริราชดังเดิม ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๖ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ได้ร่วมกันจัดโครงการพัฒนาชนบทไปช่วยพัฒนาการแพทย์ที่จังหวัดอุดรธานี สมัยนั้นตามอำเภอต่างๆ (ทั่วประเทศ) ยังไม่มีแพทย์ มีแต่พยาบาลทำหน้าที่เป็นอนามัยอำเภอ คณะแพทยศาสตร์ศิริราช จึงได้จัดแพทย์ออกไปเป็น ๕ หน่วย คือ หน่วยกลาง มีแพทย์ ๔-๕ คน พยาบาล ๒ คน เภสัชกร ๑ คน ประจำที่โรงพยาบาลอุดรธานี ส่วนอีก ๔ หน่วย มีแพทย์ หน่วยละ ๒ คน พยาบาล ๒ คน ประจำที่อำเภอหนองหาน, อำเภอเพ็ญ, อำเภอผือ และอำเภอหนองบัวลำภู (ปัจจุบันเป็นจังหวัด) สมัยนั้นเป็นถิ่นของคอมมิวนิสต์ เพราะอยู่ติดกับเทือกเขาภูพาน สมัยแรกๆ ก็ไปอยู่กันคราวละ ๑ เดือน แต่ต่อมาลดลงเหลือคราวละ ๒ สัปดาห์ แพทย์ที่หน่วยกลางนั้น ๑ วันก็จะช่วยงานที่โรงพยาบาลอุดรธานี เช่น ผ่าตัด, ดมยา, เอ็กซเรย์, ตาหู คอจมูก, กุมาร, อายุรศาสตร์, สูตินรีเวช, Ortho ฯลฯ ส่วนอีก ๔ วัน ก็จะออกไปช่วยอำเภอรอบนอก เช่น หนองหาน ๑ วัน อำเภอเพ็ญ ๑ วัน, อำเภอผือ ๑ วัน, อำเภอหนองบัวลำภู ๑ วัน พอบ่ายๆ เย็นๆ ก็จะกลับมาหน่วยกลางที่อุดรธานี อาจารย์เกษมได้เป็นหัวหน้าทีมไปช่วยพัฒนาอุดรธานีหลายครั้ง พอวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ อาจารย์ก็พาลูกทีมข้ามไปเที่ยวเวียงจันทน์ หรือที่อื่นๆ บริเวณนั้น ครั้งสุดท้ายที่โด่งดังคือ พ.ศ.๒๕๑๖ อาจารย์เป็นหัวหน้าคุมทีมหน่วยกลางจากอุดรธานีไปช่วยตรวจที่อำเภอผือ เมื่องานเสร็จเรียบริยหลังอาหารกลางวัน อาจารย์กับลูกทีมก็ขึ้นรถหน่วยแพทย์เดินทางกลับอุดรธานี ขณะที่ยังไม่พ้นตลาดอำเภอผือ มีรถแท็กซี่ขับตามมา แล้วปาดหน้ารถหน่วยแพทย์ให้หยุดรถ จากนั้นก็มีนักเลง ๓ คน ลงจากรถแท็กซี่ เข้า

ไล่ตีคณะแพทย์ จนหนีเข้าไปในบ้านอาหาร อาจารย์ถูกตีด้วยเก้าอี้จนซี่โครงหัก
ข่าวอาจารย์เกษมถูกทำร้าย ทำให้ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะเกษขณะ
คนบิเศษขณะนั้น ได้เรียกหน่วยแพทย์ทั้งหมดกลับทุกอำเภอเพื่อความปลอดภัย
และเพื่อกดดันให้ทางการสอบสวนหาคนร้ายมาลงโทษ ในที่สุดทางการก็ได้ตัว
นักเลงทั้ง ๓ คน เป็นลูกของตำรวจ และลูกของเจ้าของโรงสีที่เป็นเจ้าของ
คิธรธแท้กซี่ที่อำเภอฝือ สาเหตุที่ทำให้ร้ายแพทย์ทั้งคณะ เพราะมาช่วยพัฒนา
การแพทย์ที่อำเภอฝือตีเกินไป จนทำให้มีคนมาใช้บริการแท็กซี่เข้าเมืองไปหา
หมอที่จังหวัดน้อยจึงต้องก่อเหตุขึ้น สุดท้ายหน่วยแพทย์พัฒนาชนบทของ
ศิริราชได้หยุดลงอย่างถาวร เพราะกระทรวงมีนโยบายที่จะให้แพทย์ที่จบใหม่
ออกไปประจำตามอำเภอต่างๆ อย่างน้อยอำเภอละ ๑ คน จนกว่าจะครบทั้ง
ประเทศ ไม่ทราบว่ามีส่วนทำให้แผนของกระทรวงเปลี่ยนเร็วขึ้น
หรือเปล่า เพราะอย่างน้อยก็ทำให้คนในท้องที่อำเภอต่างๆ ที่ชาวศิริราช
ไปออกหน่วยพัฒนามา ๗-๘ ปี เรียกร้องให้ทางการหาแพทย์มาประจำ
เหมือนเดิม อาจารย์ไม่ได้เจ็บฟรี แต่อาจารย์ได้เจ็บเพื่อชาติเหมือนกัน
ขอบันทึกเหตุการณ์นี้ไว้เพื่อให้แพทย์รุ่นหลังได้รับทราบ ณ โอกาสนี้ด้วย

ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ นายแพทย์สมศักดิ์ มาสมบุญ

ระลึกถึงท่านศาสตราจารย์เกษม ลิ้มวงศ์

ผมขอเขียนบรรยายถึงความในใจของผมที่มีต่อท่านอาจารย์หมอเกษม ผู้เป็นครูสอนผ่าตัดอย่างเอาใจใส่ ถูกต้องทุกขั้นตอน เป็นแบบฉบับให้ตัวผม และลูกศิษย์ของท่านพยายามฝึกฝน และอดทนต่อความยากลำบากในการดูแลรักษาผู้ป่วยให้ถูกต้องจริงจังที่สุด อย่างที่ท่านทำให้เป็นตัวอย่างและคอยพร่ำสอนพวกผมและลูกศิษย์ของท่าน

ผมจำได้ว่าตอนผมเป็นแพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์ ที่มีหน้าที่ดูแลและคอยช่วยอาจารย์ผ่าตัดผู้ป่วยนั้น พวกเราต้องตื่นตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำงานประจำด้านอื่นๆ ทั้งคืนก่อนคืนก็ต้องฝืนใจตื่นก่อนตีห้าทุกวัน (เพราะท่านอาจารย์เกษมจะมาดูแลผู้ป่วยของท่านอาจารย์ ทั้งผู้ป่วยสามัญ และผู้ป่วยพิเศษตั้งแต่เช้า) พวกผมต้องทำผลตรวจอาการของผู้ป่วยให้รอบรู้ ให้เสร็จก่อน ๗ โมงเช้า และต้องคอยรับหน้าอาจารย์ที่ตึกวิบูลย์ลักษณ์ เมื่อท่านมาถึงทุกเช้าพวกผมต้องรายงานภาวะต่างๆ ทั้งบวกและลบให้อาจารย์เกษม รู้ตามความเป็นจริง มั่วไม่ได้ เพราะไม่สามารถตบตาอาจารย์เกษมผู้รอบรู้ได้ ถ้ามีรายงานเมื่อตอบท่านว่าผู้ป่วยโดยที่ไม่ได้ดู อาจารย์ซักถามไม่เกินสามคำ ก็จะจับได้ว่ารายงานนั้นจริงหรือเท็จ ถ้าเป็นเท็จก็จะโดนเทศนากัณฑ์ใหญ่และถูกคาดโทษแน่นอน นี่ไม่ใช่ความโหดเหี้ยมของท่าน แต่ท่านฝึกสอนให้เราเป็น ศัลยแพทย์ที่ดีมีเหตุ มีผล และรักษาผู้ป่วยอย่างถูกต้องเหมาะสมต่างหาก ถ้าใครตั้งใจฟัง ตั้งใจทำงานตามที่ท่านสั่งสอน แล้วพยายามทำตามย่อมประสบผลสำเร็จของการเป็นศัลยแพทย์ที่ดีแน่นอน

ท่านอาจารย์เกษมเป็นผู้ที่ประพฤติดี ประพฤติชอบ ตรงทั้งเวลา วิชาการ และระเบียบราชการ เป็นนิจ ทำผ่าตัดได้เร็ว ไม่ว่าจะยากหรือง่าย ในระยะที่อาจารย์ยังปฏิบัติงานอยู่ ผมและคนในศิริราช ถ้ามีตนเองและญาติสนิท มิตรสหายเจ็บป่วยในโรคที่ท่านอาจารย์เกี่ยวข้อง ทุกคนต้องวิ่งไปปรึกษาและ

ขอความช่วยเหลือจากท่านอาจารย์เกษมเป็นคนแรก และท่านก็จะเมตตาแนะนำหรือผ่าตัดรักษาให้ โดยไม่คิดว่าเป็นใครยากดีมีจนอย่างไร ถ้าต้องการเป็นคนไข้ของท่าน ท่านไม่เคยปฏิเสธใครเลยซึ่งเป็นแบบอย่างของศัลยแพทย์ที่ดี เป็นแบบอย่างให้ศัลยแพทย์รุ่นต่อไป นำไปปฏิบัติตามได้อย่างไม่ต้องสงสัย

กราบเท้าท่านอาจารย์หมอเกษมที่เคารพ
สิงห์พันธุ์ ทองสวัสดิ์

แต่ศาสตร์จารย์ นายแพทย์เกษม ลิมวงศ์ ปรมาจารย์ศัลยศาสตร์

อาจารย์คือแรงบันดาลใจให้กับศิษย์ที่มุ่งมั่นจะเป็นศัลยแพทย์ที่ดี
และเก่ง

อาจารย์คือแบบอย่างของศัลยแพทย์ในอุดมคติที่แท้จริง มีความขยัน
และอดทนพร้อมด้วยฝีมือผ่าตัดที่รวดเร็ว งดงาม และนุ่มนวล ที่เรียกว่า Lady's
hand มีความช่างสังเกตเป็นเลิศ ที่เรียกว่า Eagle's eyes สามารถบูรณาการ
ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ได้อย่างสมดุล ทำให้ตัดสินใจได้เด็ดเดี่ยว
กล้าหาญและถูกต้องเสมอ ที่เรียกว่า Lion's Heart คุณสมบัติเหล่านี้รวมอยู่
ในตัวอาจารย์ดุจดังเป็นธรรมชาติของอาจารย์เอง ด้วยเหตุนี้จึงไม่เป็นที่
ประหลาดใจเลยว่า อาจารย์เป็นศัลยแพทย์มือหนึ่งของประเทศในยุคสมัยของ
อาจารย์

อาจารย์ได้ถวายเป็นผ้าตัดรักษาพระบรมวงศานุวงศ์ทุกระดับชั้น และผ่าตัด
รักษาประชาชนโดยทั่วไปอีกมากมายเหลือคณานับ จนยากที่จะหาศัลยแพทย์
ผู้ใดเสมอเหมือน

อาจารย์คือครูแพทย์ที่เชี่ยวชาญชำนาญในการสอนศิษย์ให้เกิดการ
เรียนรู้ ทั้งวิชาการและทักษะ ด้วยจิตที่ประกอบด้วยพรหมวิหาร ๔

อาจารย์แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อ
ประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยการรับเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ในระยะก่อตั้ง ทั้งที่ภาระงานทางศิริราชมิได้ลดน้อยลง อาจารย์
เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการบริหารคณะแพทย์ที่เกิดใหม่ในขณะนั้นจนบรรลุ
เป้าประสงค์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัจจุบันเป็น
คณะแพทยศาสตร์ชั้นนำในประเทศและภูมิภาคอย่างเต็มภาคภูมิ

อาจารย์เกษมคือ ครูแพทย์ที่ศิษย์เคารพรักและถือเป็นต้นแบบโดยแท้จริง

อาจารย์เกษมคือ ศัลยแพทย์ที่ผู้ป่วยให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาอย่างยิ่ง
อาจารย์เกษมคือ ผู้บริหารที่มั่นคงในคุณธรรม และเสียสละเพื่อส่วนรวม
อาจารย์เกษมคือ ตำนานและเป็นเพชรน้ำหนึ่งของวงการศัลยศาสตร์ระดับประเทศ

วันนี้แม้จักไม่มีอาจารย์เกษมในวงการศัลยศาสตร์อีกต่อไป แต่ตำนานและเรื่องเล่าขาน จากผลที่อาจารย์ได้กระทำไว้จักยังคงส่องสว่างให้กับวงการแพทย์ การศึกษา และส่องสว่างอยู่ในใจของศิษย์ตราบนานเท่านาน

ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

เมื่อขณะที่ผมเป็นแพทย์ประจำบ้านศัลยศาสตร์และได้ไปอยู่สาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด ได้มีโอกาสดูแลผู้ป่วยของอาจารย์เกษมทุกวัน โดยที่เราจะต้องดูแลผู้ป่วยให้เรียบร้อยเสียก่อนหนึ่งรอบ และไปรพอบอาจารย์ที่ตึกวิบูลย์สถม ๑ แล้วก็เริ่มตามดูแลผู้ป่วยไปกับอาจารย์ ผมได้มีโอกาสได้ศึกษาถึงวิธีการที่อาจารย์เกษมปฏิบัติกับผู้ป่วยและญาติ อาจารย์ได้ดูแลผู้ป่วยอย่างละเอียดทุกขั้นตอน ผมได้เรียนรู้วิธีการดูแลและอธิบายกับผู้ป่วยจากอาจารย์มากมาย

อาจารย์เกษมได้ชื่อว่าเป็นศัลยแพทย์ที่ทำผ่าตัดได้รวดเร็วมาก สบายสะดวก และไม่มีอาการแทรกซ้อนข้างเคียง เมื่อผมได้เข้าช่วยผ่าตัดก็ให้เห็นจริงตามนั้น อาจารย์มีวิธีการที่จะดันลำไส้ออกไปจากบริเวณที่ทำผ่าตัดไม่ได้มีลำไส้เข้ามาบังระหว่างการทำผ่าตัด ทำให้การทำผ่าตัดง่าย สะดวกขึ้น

๓๐

ช่วงที่อาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ อาจารย์ก็ได้ให้ความ
เมตตากรุณาผมตลอดเวลา เมื่ออาจารย์เกษียณไปแล้ว และในช่วงที่ผมเป็น
หัวหน้าภาค อาจารย์ก็ยังเป็นห่วงและให้ข้อคิดผมตลอดเวลา อาจารย์เป็น
คนที่ได้รวบรวมประวัติของภาควิชาศัลยศาสตร์ไว้อย่างละเอียด ทำให้แพทย์
รุ่นหลังทราบถึงอดีตของภาควิชาเป็นอย่างดี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ เป็นตัวอย่างของ
ศัลยแพทย์ที่มีความรู้รอบในทุกๆ ด้าน มีฝีมือเยี่ยมในการผ่าตัดและมีคุณธรรม
ในการปกครอง

ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ นายแพทย์กรีข โปธิสุวรรณ
อดีตหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์

ท่านอาจารย์เคยเป็นอาจารย์ภาควิชาศัลยศาสตร์ หัวหน้าสาขาวิชา ศัลยศาสตร์หลอดเลือดและหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ท่านอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการผ่าตัดสูงมาก เป็นครูแพทย์ที่ดีและมีระเบียบวินัยในการทำงานเป็นอย่างดี จึงเป็นแบบอย่าง ที่ศิษย์ได้นำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลดีกับผู้ป่วยเป็นอย่างยิ่ง ขณะที่ผมเป็นแพทย์ ประจำบ้านศัลยศาสตร์ปีที่ ๑ ได้ทำผ่าตัดตัดต่อลำไส้ผู้ป่วยฉุกเฉินเป็นรายแรก แล้วเกิด leakage ขึ้น ได้ไปเรียนปรึกษาท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์กรุณา มาตรวจดูผู้ป่วย และซักถามวิธีการเย็บลำไส้ที่ตัดต่อ ผมก็เรียนให้ท่านทราบ ตามความเป็นจริง ท่านบอกว่าไม่ต้องตกใจอะไร leakage ครั้งนี้จะปิดเองได้ ให้ conservative ไว้ ซึ่งก็จริงตามที่ท่านอาจารย์บอกประมาณ ๒ อาทิตย์ ต่อมา leakage นั้นก็ปิด และผู้ป่วยหายดีโดยไม่มี complication เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อผมเป็นแพทย์ประจำบ้านปีที่ ๓ ขณะทำงานอยู่กับท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ถามผมว่าเคยสอนนักศึกษาแพทย์หรือเปล่า ผมได้เรียนท่าน อาจารย์ว่าได้สอนหัตถการและเทคนิคทางศัลยกรรมที่นักศึกษาแพทย์สามารถ ทำได้ตามโอกาสที่มี ท่านอาจารย์ถามอีกว่าเคย Round นักศึกษาแพทย์เป็น กลุ่มหรือไม่ ผมได้เรียนท่านอาจารย์ว่ายังไม่เคยครับ ท่านอาจารย์บอกว่า วันนี้ท่านมีฐานะ Round นักศึกษาแพทย์ไม่ได้ ให้ผมไปช่วย Round แทน โดยบอก Case ผู้ป่วยที่เตรียมไว้ให้ เมื่อผมไป Round นักศึกษาแพทย์ก็สังเกต เห็นว่ามีอาจารย์ที่เป็น Junior Staff ของท่านอาจารย์มายืนฟังอยู่ด้านหลัง ทำให้ผมทราบว่าอาจารย์ต้องการฝึกให้ผมสอนนักศึกษาแพทย์เป็น และเพื่อ ป้องกันความผิดพลาดจึงให้ Junior Staff ของท่านอาจารย์มาช่วยดูแลให้ ซึ่งเป็นความละเอียดรอบคอบของท่านอาจารย์เป็นอย่างมาก และเมื่อผมได้ มาเป็นอาจารย์ในภาควิชาศัลยศาสตร์ก็ได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากท่านอาจารย์

อยู่เสมอ ผู้ป่วยที่ผมดูแลรักษาถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น ผมก็มักจะไปปรึกษาท่านอาจารย์ ซึ่งก็ได้รับความเมตตากรุณาให้คำแนะนำจากท่านอาจารย์เป็นอย่างดีเสมอมา

ในวาระที่พวกเราชาวศัลยศาสตร์ศิริราชได้สูญเสียท่านอาจารย์ไป พวกเรามีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ขอให้ท่านอาจารย์ซึ่งทำแต่ความดี ช่วยเหลือผู้อื่นตลอดมา ได้ไปสู่สุคติด้วยเทอญ

ด้วยความเคารพรักและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง
ชุมพร พงษ์น่วมกุล

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์

“ในวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๔ สภาปฏิวัติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งอนุกรรมการ วางแผนรวม (Master Planning Subcommittee) เพื่อวางแผนการดำเนินงานของคณะแพทย์ในระยะต้น โดยมีรองศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ เป็นประธาน นายแพทย์ปราโมทย์ วีรานูวัตต์ เป็นเลขานุการ

จนล่วงถึงวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๕ จึงได้มีประกาศราชกิจจานุเบกษา ให้คณะแพทยศาสตร์ เป็นหน่วยงานระดับคณะของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๑๕ และได้รับความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหิดล ให้ใช้สถานที่ของคณะเภสัชศาสตร์ เป็นสำนักงานชั่วคราว

สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีมติให้ตั้งคณะแพทยศาสตร์ ณ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ สามารถรับนักศึกษารุ่นแรกได้ จำนวน ๓๕ คน ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๖ โดยใช้สถานที่ของคณะวิทยาศาสตร์เป็นที่เรียนภาคทฤษฎี และระยะแรกใช้โรงพยาบาลหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลา เป็นที่เรียนภาคปฏิบัติ”

นั่นคือช่วงเวลาแห่งความภาคภูมิใจของชาวศาสตร์ศิริราช ที่ปรมาจารย์ของเรา รุ่นแล้วรุ่นเล่า ได้สร้างความเจริญให้กับชาติบ้านเมือง ด้วยความรู้ความสามารถแห่งวิชาชีพ ดังเช่น อาจารย์เกษม วัฒนศ์ คนบวดีคนแรกของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งคณะฯ ด้วย (Founder Dean) ต่อมาอาจารย์ได้กลับมาเป็นหัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด และหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ศิริราช ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๐-๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๔ จนเกษียณราชการ

อาจารย์เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะด้านการผ่าตัดสูง ผ่าตัดได้ดี และเร็วมาก อารมณ์ดีระหว่างผ่าตัด ทำให้ลูกศิษย์ไม่เกร็ง ท่านเป็นครูแพทย์ตัวอย่างที่จะให้ความสำคัญของการเรียนการสอนมาเป็นอันดับหนึ่งเสมอ จำลูกศิษย์ได้แม่น และอาจารย์ชอบบันทึก และเขียนหนังสืออยู่หลายเล่ม รวมทั้งประวัติของภาควิชา ตึกผ่าตัดและตึกผู้ป่วยที่สำคัญของภาควิชา ศัลยศาสตร์ อาจารย์จะจดจำสถานที่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และวันเวลาได้แม่นยำเสมอ

เกร็ดเล็กๆ ที่ผมยังจำอาจารย์ได้เสมอคือ หลังจากที่อาจารย์กลับจากสงขลาแล้ว ผมอาจารย์สี่ขาเต็มศีรษะเลย ทำทางการเดินที่เร็ว ออกโอพีดีจะมีนักศึกษาบูรุมเต็มโต๊ะตรวจ อาจารย์จะไล่เรียงถามนักศึกษาทุกคน ผ่าตัดเร็วมากแต่สวยงาม มีอธิบุนหรีเป็นประจำหลังผ่าตัดเสร็จ ซึ่งเป็นเรื่องปกติในสมัยนั้น เสียงหัวเราะของอาจารย์ยังคงเป็นสัญลักษณ์ประจำตัว รวมทั้งผลงานของการบันทึกถึงประวัติภาควิชาฯ ที่ยังคงได้ใช้ถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้ทราบและใช้อ้างอิงจนทุกวันนี้

ด้วยความเคารพเสมอจากศิษย์

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภกร โรจนนิทร์

หัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย เป็นครูแพทย์ สั่งสอนลูกศิษย์ มาตลอดชีวิต ผมมีโอกาสเป็นนักศึกษาแพทย์ศิริราช รุ่น ๘๔ อาจารย์ให้ความ เป็นกันเองในการสั่งสอนนักเรียน หลังจากจบแล้วได้มาเป็นแพทย์ประจำบ้าน ศัลยศาสตร์ ช่วงที่ผ่านสาย General C ต้องไปรอดูผู้ป่วยตอนเช้ากับอาจารย์ โดยเริ่มที่ตึกวิบูลย์รักษ์ ๐๗.๐๐ น. อาจารย์เป็นคนตรงเวลามาก การช่วยผ่าตัด ของแพทย์ประจำบ้าน จำได้ว่าอาจารย์ผ่าตัดได้รวดเร็วมาก ไม่ค่อยใช้จี้ไฟฟ้า ผลการผ่าตัดดีเยี่ยมเสมอ จึงได้เรียนวิธีการผ่าตัดจากอาจารย์ใช้มาจนทุกวันนี้ เมื่อผมได้รับบรรจุเป็นอาจารย์ในสาขาวิชาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ อาจารย์เป็น หัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ได้ลงมาช่วยงานของสาขาวิชา ช่วงที่รองศาสตราจารย์ นายแพทย์บุญชัย จิตตะพันธ์กุล เป็นหัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ มีการร่างแผนรับอุบัติเหตุกลุ่มชน ท่านอาจารย์ก็ลงมาช่วยร่างแผนกับอาจารย์ ในสาขาวิชา ด้วย

สุดท้ายนี้ ผมขอระลึกถึงบุญคุณของอาจารย์ และขอให้อาจารย์มีความสุขตลอดไป

ปรีชา ศิริทองถาวร

หัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ

อาจารย์เกษม ลีม่วงศ์

ผู้เป็นปรมาจารย์ของชาวศัลยศาสตร์ทั่วไป

อาจารย์เกษม ปรมาจารย์ บุรุษร่างเล็ก ผมหงอกขาว โพลนเกินวัย สมถะ อ่อนโยน ยิ้มแย้ม คล่องแคล่วอ่อนกว่าวัยอยู่เสมอ ยามเช้าอาจารย์ในชุด แขนสั้นสีขาว ผูกเนคไทสีเข้ม กางเกงขายาวเข้ม จะปรากฏกายก่อนใครๆ ขึ้นมา Ward Round เยี่ยมผู้ป่วยของอาจารย์ที่หอผู้ป่วยสามัญติก ๗๒ ปี เป็นวัตรปฏิบัติที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปเลยตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา เหมือนพระอาทิตย์ขึ้นทางตะวันออกทุกวันไม่เปลี่ยน แบบอย่างแพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้านทุกคนเห็นประจักษ์ และหากไม่ตื่นเช้าขึ้นมาทำแผล ดูอาการ การเปลี่ยนแปลงให้ได้ก่อนอาจารย์จะมา แล้วย่อมจะต้องรู้สึกละอายใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออาจารย์ถามเรื่องอาการ การเปลี่ยนแปลงของคนไข้ แล้วอาจารย์รู้ดีกว่าตัวเองเสียอีก นี่เป็นอุบายในการสอนความรับผิดชอบ ในหน้าที่โดยไม่ต้องมีการตอกบัตร เช็คชื่อกันทุกวัน

อาจารย์เป็นครูที่เป็นแบบอย่าง ไม่เคยอารมณ์เสีย ไม่เคยใช้วาจาตุ๋นต่า ไม่เคยใช้วาจาไม่สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทุกคนจึงเกรงที่จะทำอะไรไม่ได้ อย่างไม่ที่อาจารย์อยากให้เราทำได้ มิใช่กลัวอาจารย์จะมาเหยียบย่ำซ้ำเติม จึงไม่แปลกที่ลูกศิษย์ของอาจารย์มีแต่ความเคารพ ยำเกรงอาจารย์ ไม่ว่าจะ ต่อหน้าหรือลับหลัง อาจารย์ไม่เคยสอนด้วยการพร่ำบ่นทฤษฎีให้เราฟัง แต่อาจารย์สอนด้วยการปจฉา-วิสัชนา อาจารย์มักจะถามปัญหาที่เห็นตรงหน้า ให้ลูกศิษย์ของอาจารย์คิด วิเคราะห์ให้อาจารย์ฟัง และบ่อยครั้งที่อาจารย์ จะไม่เฉลย แต่ให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติมมาตอบอาจารย์ ถ้าใครไม่เข้าใจ ก็อาจ คิดว่าอาจารย์อ้อมงูมิ แต่ลูกศิษย์ของอาจารย์ที่แท้จริงจะเข้าใจว่านี่แหละคือ อุบายที่อาจารย์ทำให้ความรู้ของตัวเองแตกหน่อ ต่อยอดออกไป นอกจาก สิ่งที่เห็นตรงหน้าออกไปอีกมากมาย

ยามเมื่ออาจารย์อวตารอยู่ในชุดผ่าตัดสีเขียว สำหรับเด็กใหม่ หัวหน้า แพทย์ประจำบ้านมักจะเรียกมาซักซ้อมก่อนเสมอว่า ใครจะทำหน้าที่อะไร ใคร จะดึง Retractor ประจำตรงไหน ใครจะถือ Clamp ส่ง Clamp กันอย่างไร ให้จับเส้นเลือดที่ Incision ให้ทันเวลาที่อาจารย์ลงมีด เพราะเมื่ออาจารย์ จรดใบมีดลงบนตัวผู้ป่วยแล้ว ทุกอย่างจะเป็นไปอย่างรวดเร็วฉับไว เป็นขั้น เป็นตอน ถ้าไม่เตรียมตัวให้ดีกว่านั้น ออย่าว่าแต่จะช่วยอาจารย์ให้ทันเลย แม้แต่ ดูผ่าตัดก็ดูไม่ทัน อาจารย์เป็นปรมาจารย์ด้านฝีมือการผ่าตัดโดยแท้ ด้วยเทคนิค และความแม่นยำใน Plane of Dissection อาจารย์ทำผ่าตัดได้อย่างแผ่วลิว มีเลือดออกน้อยมาก ตัดและเย็บฉับไว เสียเลือดน้อย อาจารย์แทบไม่ได้ใช้จี้เลย และมักจะ Control Bleeding โดยการใส่ Clamp และผูกเป็นหลัก ซึ่งเป็น สิ่งที่ทำดูได้ยากในสมัยปัจจุบัน อันที่จริงเทคนิคเป็นเพียงส่วนเดียวในความงาม ของการผ่าตัดของอาจารย์ แต่เนื้อแท้ในความงามและความสำเร็จในการผ่าตัด ของอาจารย์คือ การวางแผนการผ่าตัดไว้อย่างดีตั้งแต่ก่อนผ่าตัด ทุกครั้งที่ อาจารย์ผ่าตัดจึงเหมือนอาจารย์ได้ซักซ้อมการผ่าตัดในสมองของอาจารย์ มาก่อนแล้ว และก็เฉกเช่นเดียวกันกับนอกห้องผ่าตัด ความสมถะ ไม่จู้จี้มากเรื่อง ความสุภาพอ่อนโยน แต่เฉียบคมของอาจารย์เกษมยังเสมอต้นเสมอปลาย อาจารย์ไม่เคยถูกสิ่งด้วยวิญญานเสื้อเขียว อย่างที่หมอผ่าตัดส่วนใหญ่เป็นกัน อาจารย์แทบไม่มีอดีตที่ยึดติดเอาเลย

ความเป็นปรมาจารย์ของอาจารย์เกษม มีประจักษ์พยานมากมาย อย่างไม่ต้องกล่าวถึง เวลาใครมีปัญหาใดๆ ที่แก้ได้สำเร็จมักจะยกตัวอย่างที่ได้ เรียนรู้จากอาจารย์เกษมเสมอๆ แต่ที่ผมคิดว่าทำให้อาจารย์เป็นปรมาจารย์ ในดวงใจของชาวศิริราชทุกคน ก็คือคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างของอาจารย์ ทั้งความสุภาพอ่อนโยน ความสมถะ ความไม่ถือตัว วัตรปฏิบัติที่เป็นที่พึงของ ศิษย์ทุกคนและคนป่วยที่อาจารย์ดูแลโดยไม่เคยแบ่งชั้นวรรณะและเรียกร้อง อะไรทั้งสิ้น ที่เห็นเป็นพยานได้ชัดที่สุดคือหยาตของอาจารย์ คืออาจารย์ ชนิรินทร์ ลิ้มวงศ์ ผู้ที่ถอดแบบอาจารย์อย่างไร้ที่ติ

ความสำเร็จของคณาจารย์ในภาควิชาคัลยศาสตร์ทั้งหลายในปัจจุบัน
จะมากหรือน้อย แต่ต่างก็อาศัย ยืนอยู่บนบ่าของยักษ์แคระ ผู้ค้ำชูเราขึ้นมา
ท่านนี้คือ ปรมาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ ร่างเล็กของเรา “อาจารย์เกษม ลิ้มวงศ์”

ด้วยจิตคารวะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ธัญเดช นิมมานวุฒิมพงษ์
หัวหน้าสาขาวิชาคัลยศาสตร์ทั่วไป

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ ปูชนียบุคคลทางศัลยศาสตร์

ผมได้มีโอกาสได้เรียนกับท่านอาจารย์เกษม เรื่องศัลยกรรมโรคตับและตับอ่อนตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาแพทย์ และได้ฝึกอบรมทางศัลยศาสตร์ช่องท้องและหลอดเลือดกับท่านในขณะที่เป็นแพทย์ประจำบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นความโชคดีอย่างที่สุดที่ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของศัลยแพทย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งของประเทศไทย ในขณะที่นั้นผมได้ทราบมาว่าท่านอาจารย์เป็นบุคคลที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ อดีตคณบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลไว้ใจมากที่สุด ท่านมีสิทธิในการตัดสินใจวิธีการรักษาของผู้ป่วยทางศัลยกรรมภายในโรงพยาบาลศิริราชเป็นส่วนใหญ่ เมื่อได้มีโอกาสเข้าช่วยท่านอาจารย์ผ่าตัดอย่างใกล้ชิด ยิ่งมีความรู้สึกเพิ่มขึ้นว่าท่านเป็นผู้มีพรสวรรค์ทางด้านกรผ่าตัดอย่างสูง การผ่าตัดที่ท่านทำนั้น ถึงแม้ว่าจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วแต่มีความประณีตสูง ตัวอย่างเช่น การผ่าตัด pancreaticoduodenectomy หรือ Whipple's operation ท่านใช้เวลาเพียง ๑ ชั่วโมงครึ่งก็สามารถเสร็จสิ้นการผ่าตัดได้อย่างงดงามไม่มีที่ติ และการผ่าตัดตับกลีบขวาออกทั้งหมดจากมะเร็งตับที่มีขนาดใหญ่มาก ท่านใช้เวลาเพียง ๑ ชั่วโมงเท่านั้น และมีการเสียเลือดน้อยมาก ท่านมีเทคนิคของการเลาะและเย็บเนื้อเยื่อต่างๆ ได้อย่างประณีตที่สุด ทางด้านศัลยกรรมหลอดเลือด ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกทางการผ่าตัดต่อแขนขาในกรณีที่อยู่ภาวะเหล่านี้ถูกตัดขาด นอกจากนี้ท่านได้ชื่อว่าเป็นศัลยแพทย์คนแรกของประเทศไทยที่ทำการผ่าตัด portacaval shunt ในการรักษาภาวะเลือดออกอย่างรุนแรงในทางเดินอาหารส่วนต้นจากการแตกของเส้นเลือดดำขอบบริเวณหลอดอาหาร ซึ่งเป็นภาวะแทรกซ้อนที่อันตรายจากโรคตับแข็ง

เมื่อผมได้เริ่มทำงานเป็นอาจารย์ร่วมกับท่านอาจารย์เกษมในสาขาวิชา ศัลยศาสตร์หลอดเลือด ท่านได้สอนให้ผมเริ่มความเป็นครูแพทย์โดยนำผม ไปเข้าฟังและสังเกตในขณะที่ท่านสอนนักศึกษาแพทย์ ทำให้ผมมีโอกาเข้าไป วิชาการสอนของครูที่มีประสบการณ์ให้ความรู้แก่นักศึกษาแพทย์ที่เริ่มเรียนรู้ วิชาทางคลินิกได้เป็นอย่างดี และผมได้มีโอกาสถ่ายทอดสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ ให้แก่อาจารย์ของสาขาวิชาในเวลาต่อมา ในด้านการดูแลผู้ป่วย ท่านอาจารย์ เกشمได้ทุ่มเทเวลาให้แก่ผู้ป่วยของท่านอย่างมากทั้งเวลาเช้าและเย็น ผมได้มี โอกาสติดตามท่านไปดูดูแลผู้ป่วยทุกเช้าตั้งแต่เวลา ๐๖.๓๐ น. ไม่เว้นแม้กระทั่ง วันเสาร์และวันอาทิตย์ ในระหว่างการเดินทางไปดูผู้ป่วยด้วยกันตามตึกต่างๆ นั้น ท่านได้ให้คำแนะนำพร้อมความคิดต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา ของผู้ป่วยแต่ละราย จึงเป็นช่วงเวลาที่มึคุณค่ามากที่สุดช่วงหนึ่งในชีวิตของผม

ช่วงการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาแพทย์ ปีสุดท้ายเป็นนักศึกษาแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป (Extern) ท่านอาจารย์เกษม มองดูการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยความเป็นห่วงถึงมาตรฐานในการวินิจฉัยโรคและ การรักษาโรคของนักศึกษาแพทย์ในขั้นนี้ ท่านได้ชวนผมทุกเช้าวันอาทิตย์ ร่วมทำการประเมินผู้ป่วยหลังจากที่นักศึกษาแพทย์ตรวจเสร็จสิ้นแล้วอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการวินิจฉัยโรค ความเหมาะสมในการเลือก วิธีการรักษาโรค และความพึงพอใจของผู้ป่วยที่มีต่อนักศึกษาแพทย์เวชปฏิบัติ ทั่วไป ท่านได้ทำการประเมินวิธีนี้อย่างต่อเนื่องตลอดปี และมีคำแนะนำ เพิ่มเติมไปยังคณะกรรมการหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่ยังมีอยู่ ทำให้การผลิตแพทย์ของคณะฯ ได้มาตรฐานดียิ่งขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้ได้แสดงถึงท่านอาจารย์ได้มีความห่วงใย มาตรฐานการผลิตแพทย์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครั้งใหญ่ อย่างแท้จริง

ในช่วงที่ท่านอาจารย์ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ ท่านได้ทุ่มเทร่างกาย แรงใจในการออกแบบสร้างตึกสยามินทร์ ทำให้

คณาจารย์ของภาควิชาศัลยศาสตร์ ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ ภาควิชา
วิสัญญีวิทยา ภาควิชาจักษุวิทยา และภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์ ได้มีโอกา
สใช้พื้นที่ในการผ่าตัดรักษาผู้ป่วยได้อย่างเต็มที่ โดยมีห้องผ่าตัดและหอภิบาล
เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การบริการผู้ป่วยทางศัลยกรรมทุกระดับ
เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย

คุณสมบัติของท่านอาจารย์ที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือ การตรงต่อเวลา
เป็นที่ทราบกันดีว่าในการปฏิบัติงานของท่าน โดยเฉพาะการผ่าตัดต้องเริ่ม
๐๘.๐๐ น. ตรงเวลาทุกเช้า แพทย์ประจำบ้านที่ทำงานอยู่กับท่านต้องเตรียม
คนไข้ให้พร้อมที่จะลงมีดเป็นเวลา ๐๘.๐๐ น. ทุกครั้งไป ทำให้ภารกิจการผ่าตัด
ในแต่ละวันเสร็จจุลสว่างทันเวลาอยู่เป็นประจำ เมื่อท่านปฏิบัติงานเป็นหัวหน้า
ภาควิชาศัลยศาสตร์ ท่านมักจะมาถึงที่ประชุมเป็นคนแรกเสมอ เพื่อให้
คณาจารย์พยายามเข้าประชุมแต่ละครั้งตรงเวลามากที่สุด ซึ่งคุณสมบัตินี้
เป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีคุณค่าเพื่อให้งานทุกด้านดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ท่านอาจารย์เกษมเป็นครูที่พร่ำสอนและให้แง่คิดต่างๆ แก่ลูกศิษย์อย่าง
มากมาย ท่านมักจะสอนเสมอว่าเมื่อใดก็ตามที่แพทย์ไม่สามารถให้การวินิจฉัยโรค
ของผู้ป่วยได้แน่นอน ท่านจะแนะนำให้แพทย์กลับไปซักประวัติความเจ็บป่วย
ของคนไข้อย่างละเอียด พร้อมกับทำการตรวจร่างกายทุกระบบใหม่อีกครั้ง
เสมอ หลังจากนั้น ท่านก็ได้สอนวิธีการนำเอาความรู้พื้นฐานหลักทางการแพทย์
โดยเฉพาะวิชากายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา และพยาธิวิทยา มาร่วมวิเคราะห์
กับข้อมูลความเจ็บป่วยของคนไข้ที่ได้มาอย่างสมบูรณ์ วิธีการเหล่านี้ทำให้
ลูกศิษย์ของท่านสามารถให้การวินิจฉัยโรคก่อนผ่าตัดได้อย่างแม่นยำ
เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามหากในบางครั้งผลการตรวจพบภายในช่องท้อง
ขณะผ่าตัดไม่ตรงกับที่ได้การวินิจฉัยไว้แต่แรก ท่านได้สอนให้พวกเราพยายาม
ค้นหาข้อมูลความเจ็บป่วยจากคนไข้ย้อนกลับไป ซึ่งจะต้องมีคำอธิบายให้ได้
ว่าเหตุใดการตรวจพบในขณะผ่าตัดเหล่านั้นจึงไม่ตรงกับการวินิจฉัยก่อนผ่าตัด
นอกจากนี้ท่านได้สอนให้พวกเราเฝ้าระวังคนไข้อย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในราย

ที่มีอาการหนัก และได้รับการผ่าตัดที่มีความเสี่ยงสูง พวกเราต้องมีหน้าที่รายงานการเปลี่ยนแปลงอาการของผู้ป่วยเป็นระยะๆ จนกระทั่งผู้ป่วยมีสภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ปลอดภัย แม้กระทั่งในผู้ป่วยหนักและได้รับการรักษาอย่างเต็มที่แล้วแต่ยังเสียชีวิต ท่านได้กำชับให้พวกเราไปทำการตรวจศพพร้อมกับพยาธิแพทย์เป็นประจำ เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของการเสียชีวิต นับเป็นคำสอนที่ยังฝังใจของพวกเราอยู่จนทุกวันนี้ที่ทำให้เกิดการเพิ่มพูนประสบการณ์ การดูแลคนไข้หนักได้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ไม่สามารถค้นหาได้จากตำราทางการแพทย์ แต่จะต้องทำการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา แนวทางการสอนลูกศิษย์ของท่านเช่นนี้นับเป็นรากฐานที่สำคัญของการฝึกอบรมทางศัลยศาสตร์ในปัจจุบันเพื่อผลิตศัลยแพทย์ที่มีคุณค่าในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คุณงามความดีของท่านอาจารย์เกษมที่ได้ประกอบมาตลอดชั่วชีวิตของท่านได้เป็นประโยชน์ต่อวงการแพทย์อย่างแท้จริง มีลูกศิษย์ของท่านมากมายที่กล่าวถึงความโดดเด่น และความดีงามของท่านอย่างภาคภูมิใจ จึงนับได้ว่าท่านอาจารย์เกษม ลิมวงค์ เป็นปูชนียบุคคลทางศัลยศาสตร์อย่างแท้จริง ผลงานของท่านถูกจารึกไว้ในหัวใจของศัลยแพทย์ทุกคน ตราบนานเท่านาน

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประมุข มุทิตางกูร

นายกสมาคมแพทย์โรคหลอดเลือดแห่งประเทศไทย

หัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด

ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

ผมเป็นลูกศิษย์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย มาตั้งแต่เป็นนักศึกษาแพทย์ แพทย์ประจำบ้าน และอาจารย์ อาจารย์เกษม เป็นศิษย์แพทย์ที่เก่งมากที่สุดท่านหนึ่ง อาจารย์สอนให้ผมรู้ว่าแพทย์ที่ดี ควรมีความรู้พื้นฐานที่ดีใส่ใจศึกษาความรู้ใหม่ เอาใจใส่ดูแลผู้ป่วย ให้เกียรติผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ผมจำได้ว่าเรียน และ Ward Round กับอาจารย์ อาจารย์สอนให้เราเป็นคนละเอียดในการดูแลผู้ป่วย คิดเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง อาจารย์ตรงเวลาเสมอ ผมโชคดีที่ได้เรียนรู้จากอาจารย์ตั้งแต่เป็นนักศึกษาแพทย์ จนปัจจุบันเป็นอาจารย์ ตอนแรกที่เป็นอาจารย์ใหม่ อาจารย์พาผมไปสอนนักศึกษาแพทย์ด้วย อาจารย์เริ่มจากไปเตรียมผู้ป่วยที่อาจารย์จะสอนก่อน โดยไปขออนุญาตผู้ป่วยบอกและทำความเข้าใจกับผู้ป่วยโดยอธิบายกับผู้ป่วยว่าจะมีนักศึกษาแพทย์จำนวนหนึ่งมาถามประวัติและตรวจร่างกายและอาจารย์แจ้งชื่อ และเตียงผู้ป่วยแก่นักศึกษาแพทย์ที่เรียนกับอาจารย์ เมื่อถึงเวลาเรียน นักศึกษาแพทย์ก็ถามประวัติ ตรวจร่างกายผู้ป่วย แล้วนำเสนอกลุ่มให้นักศึกษาแพทย์ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ส่วนอาจารย์จะคอยชี้แนะ ไม่ตอบคำถามให้ แต่เน้นให้คิดและค้นคว้าเอง อาจารย์มีหลักการในการดำเนินอภิปรายกลุ่ม ถามความรู้และความเห็นของนักศึกษาแพทย์ ในบางครั้งรู้สึกเครียด แต่แฝงด้วยอารมณ์ขัน จำได้ว่าสมัยผมเป็นนักศึกษาแพทย์ อาจารย์ดูมาก แต่พอผมเป็นอาจารย์แล้ว ดูอาจารย์ใจดีมากขึ้น

ช่วงท้ายอาจารย์ป่วยไม่ค่อยรู้สึกตัว ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ อาจารย์
ประมุข พาคณะอาจารย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมอาจารย์ ไปกราบ
สวัสดีปีใหม่อาจารย์ทุกปี ปีหน้าคงไม่ได้กราบสวัสดีปีใหม่อาจารย์แล้ว แต่
อาจารย์และสิ่งที่อาจารย์สอนผมจะคงอยู่ในใจของผมและพวกเราตลอดไป

รักและเคารพอย่างสูง
รองศาสตราจารย์ นายแพทย์เจเนียน เรืองเศรษฐิกิจ

ระลึกถึงจากศิษย์

“ทุกคนระลึกถึงอาจารย์เสมอ แม้ว่าอาจารย์จะทำให้เราดูไม่ฉลาด
ในบางครั้ง”

เหตุเกิดที่โอพีดีศัลย์

อาจารย์เกษม “hernia คืออะไร”

นักศึกษาแพทย์ “คือการยื่นของอวัยวะออกมาอุดอยู่ในที่ที่ไม่ปกติ”

อาจารย์เกษม (แลบลิ้นออกมาจุกปาก) “อย่างนี้ใช่ไหม”

นักศึกษาแพทย์ ???

“โนนหน้าต่างอยู่โนน” คำพูดที่อาจารย์พูดบ่อยขณะสอนนักศึกษา
แพทย์ บางคนที่ไม่เคยได้ยินมาก่อนจะตกใจมาก และบางครั้งสีหน้าอาจารย์
ทำให้เรากังวลว่าเพื่อนอาจจะทำจริง

“ไปกระโดดตามไปซะ ไม่ตายหรอก เพราะทับถมกันขึ้นมาสูงเกือบถึง
หน้าต่างแล้ว” ใครเจอประโยคนี้แสดงว่าเป็นคนท้อๆ ที่ถูกเรียกถาม

ได้เรียนกับอาจารย์ตอนอยู่ปี ๔ แผนกศัลยกรรมทั่วไป รู้แล้วว่าเป็นพ่อ
ของต้น ชรินทร์ แต่ความเป็นหัวหน้าอาจารย์ศัลยกรรมก็ทำให้รู้สึกกลัว เพื่อนๆ
ที่ผ่านแผนกนี้ก่อน ก็เล่าให้ฟังถึงกิตติศัพท์ความเก่งของอาจารย์ในการต้อนรับ
นักศึกษาแพทย์ให้จนมุม ทำให้รู้สึกกลัวและเครียดเวลาต้องรवादกับอาจารย์
อาจารย์จะแต่งกาวนรีเรียบร้อยเสมอ เราจะรवादกันเป็นกลุ่มย่อย เริ่มจากการ
รายงานประวัติตรวจร่างกาย จบที่ discuss ว่าเป็นโรคอะไร จะตรวจอะไรต่อ
และรักษาอย่างไร โดยระหว่างนี้จะถูกถามเป็นระยะ อาจารย์จะถามทุกคน

แล้วแต่ว่าใครจะเป็นผู้โชคดี ถ้าตอบถูก ก็รอคำถามใหม่ต่อไป ถ้าตอบผิด อาจารย์ไม่เคยดุหรือตำ แต่จะกระแนะกระแหนเล็กน้อย หรือไม่ก็ให้ไปกระโดด หน้าต่าง โดยชี้ไปที่หน้าต่างที่เปิดอยู่ “หน้าต่างอยู่โนน” ถ้าตอบไม่ได้จริงๆ อาจารย์จะไม่เฉลย แต่ให้ไปค้นมาเป็นการบ้าน ราวน์ไปนานๆ ก็รู้สึกเพลินดี จนรู้สึกว่าการผ่านไปเร็วจัง อาจารย์จะชอบมาก ถ้าเราไปหาคำตอบมาให้ อาจารย์ได้โดยไม่ต้องทวง เสียตายเป็นไม่เคยเข้าเคสผ่าตัดกับอาจารย์เลย คิดถึง อาจารย์ค่ะ เสียใจที่ไม่ได้ไปงานของอาจารย์

ระลึกถึงอาจารย์เกษม

เมื่อเราได้มาทำงานที่คลินิกของอาจารย์เกษม ลีมวงศ์ เป็นการทำงานในช่วงเย็น วันจันทร์ พุธ ศุกร์ และวันเสาร์ครึ่งวันเช้า เรารู้สึกกังวลว่าจะทำงานให้อาจารย์ได้ไม่ดี มีหลายคนบอกว่าอาจารย์ดุมาก ตอนแรกเกร็งไปหมด รู้สึกไม่มั่นใจ กลัวทำงานผิด กลัวโดนดุ แต่เมื่อทำงานกับอาจารย์ไประยะหนึ่ง กลับพบว่า อาจารย์มักจะมีคำสอน ดักเตือนอย่างตรงไปตรงมา และมีเหตุผล ทำให้เรารู้สึกว่าอาจารย์เป็นทั้งเจ้านาย เป็นครู เป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ที่ให้ความรัก ความห่วงใย อีกทั้งยังให้คำปรึกษาทั้งเรื่องงานและเรื่องอื่นๆ มากมาย ในช่วงเวลาที่เราร่วมทำงานกับอาจารย์เกษม ลีมวงศ์ เป็นช่วงเวลาที่ยาว พวกเราอยู่ระหว่าง ๒๐ กว่าๆ เรามี “ครู” สอนในเวลาที่เหมาะสม เมื่อช่วงชีวิตที่เปลี่ยนแปลง เรามีการปรับย้ายตำแหน่ง หน้าที่การงาน เราได้นำคำดักเตือน การใช้เหตุผล การคำนึงถึงความถูกต้อง ซึ่งเป็นคำสอนที่ท่านได้ให้ไว้ มาเป็นหลักในการทำงานในเวลาต่อมา บัดนี้ อาจารย์ได้จากเราไปแล้ว พวกเรารู้สึกเสียใจอย่างยิ่ง

นางศิริรัตน์ ชัยทิพย์

นางสาวอนงค์ จุฑกระแจ

สำนักงานภาควิชาอายุรศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ครอบครัวร่วมเย็น

ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลท่านหนึ่ง ที่ใครได้รู้จัก ได้อยู่ใกล้ ได้ร่วมงานแล้ว จะรู้สึกอบอุ่นใจ สบายใจ บุคคลผู้มีความลักษณะดังกล่าวนี้ แน่แน่นอนท่านก็คือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนศ์ แห่งคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

จากการที่ดิฉันเคยเป็นครูของเด็กชายชนินทร์ ลีม่วงศ์ ลูกชายของคุณหมอเกษม ทำให้ได้รู้จักคุณหมอเกษมและคุณอารีย์คู่ชีวิต ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้ชีวิตทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

ในความเห็นของดิฉัน คุณหมอเกษมเป็นบุคคลต้นแบบได้ท่านหนึ่ง ด้วยบุคลิกที่ดี ความสุภาพ ยิ้มแย้ม วาจาดี ไม่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น มีเมตตาธรรม มีความเป็นกันเองไม่ถือตัวว่าเป็นนายแพทย์ใหญ่ที่ได้รับการยกย่องนับถือนอกจากนี้ คุณหมอยังเป็นผู้มองโลกในด้านดี คิดบวก มีอารมณ์ขัน พร้อมแทรกข้อคิดเห็น คุณหมอเป็นผู้มีน้ำใจ เป็นผู้ให้ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม คุณหมอให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย

คุณหมอเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการอบรมดูแลบุตรธิดาเป็นอย่างยิ่ง เรื่องเล็กน้อยที่ผู้อื่นอาจมองข้าม คุณหมอมจะไม่ปล่อยให้ผ่านไป ไม่ใช่เป็นเรื่องจุกจิกจู้จี้ คุณหมอนำประเด็นต่างๆ มาพูดคุยกับครูและเพื่อนผู้ปกครองด้วยกัน ท่านเคยให้ข้อคิดว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ยังคงใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย แต่คุณหมอไม่มีโอกาสทำตามสุภาชิตนี้ เพราะลูกทั้งสองคนมีความรับผิดชอบในการเรียน เรียนเก่ง มีลักษณะนิสัยดีอยู่แล้ว คุณหมอมุ่งใจในลูกทั้งสองมาก ที่ต่อมาทั้งคู่ได้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย คนพี่เป็นนายแพทย์ คนน้องเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ดิฉันขอขอบพระคุณคุณหมอเกษมเป็นอย่างสูงที่มีลูกชายเก่ง นายแพทย์ชนินทร์ ลีม่วงศ์ ที่ดูแลรักษาดิฉันยามเจ็บป่วยเสมอมา

ในฐานะครูภาษาไทยคนหนึ่ง ขอชื่นชมคุณหมอเกษมว่าเป็นผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ดี และท่านยังให้ความสำคัญกับภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ คุณหมอเกษมมักมีเรื่องราวเกี่ยวกับภาษาของคนยุคใหม่มาพูดคุยแสดงทัศนะอย่างน่าสนใจกับครูและผู้ปกครองด้วยกัน ในวาระต่างๆ ดังเช่น ในการประชุม สันทนาสัปดาห์ศิษย์-ลูก หรือเมื่อได้รับเชิญจากทางโรงเรียนให้เป็นวิทยากร เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงลูกให้ได้มีคุณภาพทั้งการเรียนและพฤติกรรม

ดิฉันได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณอารีย์ตั้งแต่สมัยไปส่งไปรับลูกๆ ที่โรงเรียน สาธิตเกษตรตราบถึงปัจจุบัน ท่านจะพูดถึงคุณหมอด้วยความยกย่องและซาบซึ้งใจในความคิดของคุณหมอ ความเอื้ออาทรต่อภรรยา ลูกๆ และผู้ที่มาอยู่ ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้าน คุณหมอมักจะนึกถึงความสุขสบายส่วนตัวเป็นอันดับรอง แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากงานในอาชีพแล้ว ยังเจียดเวลาช่วยงานโปรด ของคุณอารีย์ภรรยา คือ การทำเค้กแจกญาติมิตรและผู้ที่เราพนันถือ ในเทศกาลปีใหม่ หรือเมื่อมีผู้สั่งจองเพราะติดใจในรสมือ คุณหมอมักจะช่วย ในการตกแต่งบรรจุภัณฑ์ เช่น การผูกโบว์อย่างสวยงาม ซึ่งเป็นทักษะพิเศษ อย่างหนึ่งของคุณหมอ และยังเพิ่มคุณค่าเค้กแสนอร่อยหลากหลายรสของคุณอารีย์ อีกด้วย เป็นความสุขใจในครอบครัวที่คุณหมอก็ไม่เลย

บุญของพี่ต้นและน้องเต็มที่มีคุณพ่อเป็นต้นแบบที่ดี เป็นหลักในการ ดำเนินชีวิต และคุณแม่ช่วยเติมเต็มคุณธรรมเรื่องความกตัญญู คุณพ่อก่อปร ด้วยเมตตาธรรม ลูกๆ เจริญรอยตาม ประกอบสัมมาชีพ ประพฤติปฏิบัติตนดี ไม่มีความเดือดร้อน มีแต่ความสุขกายสบายใจ สมกับความเป็น “ครอบครัว ร่มเย็น” โดยแท้

แม้ว่าศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้เปรียบเสมือน พระประจำบ้าน เทวดาประจำเรือน ได้จากครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่งไปแล้ว อานิสงส์ผลบุญที่ท่านสร้างไว้อย่างล้นเหลือ ย่อมส่งผลให้ท่านไปสู่สุคติ ในภพภูมิที่ดี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย กัลยาณมิตรของครูและศิษย์

จากการทบทวนความคิดคำนึงถึงศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ตั้งแต่เริ่มรู้จักกันในฐานะครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ กับผู้ปกครองนักเรียน เด็กชายชินนรินทร์ วัฒนชัย บุตรชายของท่านเมื่อประมาณ ๔๐ ปีที่ผ่านมา ท่านมาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนทุกครั้ง โดยเฉพาะ “สัปดาห์ศิษย์-ลูก” เป็นการประชุมระหว่างครูที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ที่โรงเรียนและผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูลูกหลานที่บ้าน ท่านเป็นผู้ปกครองที่สร้างแบบอย่างการเป็นผู้ปกครองที่เป็นผู้ให้อย่างสร้างสรรค์ ให้เกียรติครู (เด็ก ๆ) ให้เกียรติผู้ปกครองหลากหลายฐานะ เป็นผู้ฟังและให้คำแนะนำที่นำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาการดูแลลูกทั้งด้านสุขภาพ และพฤติกรรม สร้างความประทับใจแก่ครูและผู้ปกครองอย่างมาก จนเป็นที่คาดหวังว่าจะได้พบได้พูดคุยอย่างเป็นกันเอง และได้รับคำแนะนำดีๆ จากท่านอีก นายแพทย์เกษมเป็นผู้นำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือแก้ปัญหาเด็ก ปัญหาครู และสร้างเสริมศักยภาพในการอยู่ร่วมกันของสังคมบ้าน สังคมห้องเรียน และสังคมโรงเรียน ผู้เขียนยอมรับว่าท่านเป็นผู้ปกครองตัวอย่างที่มีพลังในการสร้างบุคลิกภาพของลูก ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญที่โรงเรียนไม่สามารถทดแทนได้ ปีแล้วปีเล่าตลอดเวลาที่อยู่ในฐานะผู้ปกครอง ท่านให้ความร่วมมืออย่างเสมอต้นเสมอปลาย ผู้เขียนเกิดความศรัทธาในความเป็นนายแพทย์เกษม วัฒนชัยอย่างมาก และได้เขียนถึงท่านในหนังสือรวมเรื่องเล่าเล่มเล็ก ชื่อ “เหตุเกิดในห้องเรียน” เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ เพื่อเก็บสาระที่เป็นคุณค่าชีวิตเมื่อเป็นครู ป.๑ เป็นความรู้สึกของผู้เขียนเอง ภูมิใจที่ได้เรียนรู้สิ่งดีๆ นอกตำราจากคนจริงทำได้

* <http://www.gotoknow.org/blog/pawinee>

อย่างศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ขอคัดลอกข้อความในเรื่องที่ ๑๐. เรื่อง “ผู้ช่วยครู”

“ผู้ช่วย” ไม่ใช่ตำแหน่งงานในระบบการบริหารจัดการใดๆ จึงไม่ต้องรอคำสั่งแต่งตั้ง ไม่มีเงินเดือนกำกับใดๆ แต่เป็นตำแหน่งที่ครูภาวนิธีระลึกถึงด้วยความขอบคุณยิ่งในการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ ตั้งใจตามความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวของท่าน คำว่า “ผู้ช่วย” จึงมิได้มีความหมายว่าอีกไม่นานท่านจะเป็น “ครู” เช่น คนที่เป็น “ผู้ช่วยศาสตราจารย์” จะขยับตนเองก้าวไปสู่ “รองศาสตราจารย์” และ “ศาสตราจารย์” ในที่สุด ถ้ายังอยู่ในราชการก่อนเกษียณ

ในชีวิตครูประถมศึกษา ๑๕ ปี ได้รับความช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานอย่างสนุก ราบรื่น เสมือนการเดินทางที่ไม่เหน็ดเหนื่อย ไม่โดดเดี่ยว แต่ให้สาระของความสุขที่อยากเล่าสู่กันฟัง ต่อไปนี้ ขอกล่าวถึงผู้ช่วยสัก ๑๐ คน ในช่วงเวลา ๑๕ ปีของการทำงานครูระดับประถมศึกษา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

ผู้ปกครองชั้น ป.๑-๓ เมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว เรียกท่านว่า “คุณหมอ” ท่านเป็นศาสตราจารย์ของโรงพยาบาลศิริราช ท่านอาสาช่วยเหลือให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกให้ถูกทาง ในการประชุม “สัปดาห์ศิษย์-ลูก” ครูภาวนิธีจะขอความช่วยเหลือโดยส่งคำถามต่างๆ ที่คิดว่า ผู้ปกครองต้องซักถาม หรือการเรียกร้องให้ครูหรือโรงเรียนทำให้กับบุตรหลานของตน ด้วยบุคลิกที่น่าเคารพ ภูมิรู้ที่น่าศรัทธา และท่าทีที่อ่อนโยน ทุกปัญหาที่ผู้ปกครองข้องใจได้รับการแนะนำ โดยหลักๆ แล้ว คุณหมอจะแนะนำให้ผู้ปกครองเลี้ยงดูลูกอย่างเข้าใจ ดูแลด้านสุขภาพด้วยการเสริมสร้างสุขนิสัย ทั้งสุขภาพกายและจิต ดูแลด้านการเรียนด้วยการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่เป็นฐานรากความสุขของลูก เพื่อลูก มีใจเพื่อความสุขของพ่อ-แม่ที่ซัดแย้งกับลูก ผู้ปกครอง

มีคำถามมากมาย คำตอบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ถ้าจะให้คะแนนความฉลาด ก็คงได้คะแนนถ้วนหน้า ทั้งพ่อ-แม่ ลูก และครู

ด้วยความที่เป็นบุคคลเสมือนครูของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ผู้เขียนจึงระลึกถึงท่านอยู่เสมอ อยากพบด้วยความหวังให้ท่านรักษาไข้ เป็นครั้งคราว ฟังท่านคุยและเล่าสิ่งดีๆ เพิ่มพูนปัญญา สร้างความคิดในแง่มุม แบบครูหมอ ผู้เขียนจึงจัดระเบียบตัวเอง อย่างน้อยขอพบท่านปีละครั้งในช่วง ขึ้นปีใหม่ ผู้เขียนมีความเอิบอิมใจทุกครั้งที่ได้พบท่าน และครอบครัว เก็บเกี่ยว สารความรู้ที่ประเทืองปัญญาและการดำเนินชีวิตไปเล่าสู่ลูกศิษย์ระดับ ปริญญาโทและเอกทางการศึกษา ท่านมีตัวอย่างวิธีสอนที่เน้น “ผู้เรียนเป็น สำคัญ” และ “การบูรณาการมิติจริยธรรมกับการรักษา” ในบริบทของการสอน นักศึกษาแพทย์ที่น่าสนใจ ขอยกตัวอย่าง กรณีที่ท่านพบนักศึกษาแพทย์ ไปตรวจรักษาคนไข้บนตึกคนไข้ นักศึกษาเข้าไปยื่นล้อมเตียงคนไข้ ขณะที่ถาม อาการ ตรวจร่างกายคนไข้ นักศึกษาจะคุยแลกเปลี่ยนความเห็นบ้าง วิเคราะห์บ้าง ข้ามตัวคนไข้ไปมา คนไข้มองคุณหมอหนุ่มคู่สนทนาด้วยสีหน้าที่วิตกบ้าง ไม่เข้าใจภาษาหมอบ้าง ท่านจึงจำลองสถานการณ์ทำนองนี้ให้นักศึกษาได้ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติตามบทบาทสมมติ ให้นักศึกษาคนหนึ่งเป็นคนไข้ ส่วนอีก ๒-๓ คน แสดงพฤติกรรมยื่นพูดภาษาหมอข้างตัวคนไข้ทำนองเดียวกันนี้ หลังจากนั้นให้นักศึกษาอภิปรายถึงความเหมาะสม ได้ข้อสรุปหลายประการที่ หมอพึงระวัง เพื่อไม่ละเมิดความเป็นมนุษย์ที่ต้องให้เกียรติต่อกัน และอื่นๆ มีความละเอียดอ่อนทางวิชาชีพทางการแพทย์ การสอนลักษณะนี้เป็นการ สืบทอดภูมิปัญญา จากผู้มีภูมิปัญญาในวิชาชีพอย่างลึกซึ้งเท่านั้น แสดงถึง จิตวิญญาณอันความเป็นครูที่สูงส่งที่ลูกศิษย์หมอจะได้รับจากท่าน

อาจารย์ท่านหนึ่งที่เคยร่วมเป็นครูสอนนักเรียนชั้นประถมปีที่ ๒ ได้ฝาก ความระลึกถึงท่าน ดังนี้

ปี พ.ศ.๒๕๑๙ ผู้เขียนมาสอนที่โรงเรียนสาธิตเกษตรา ระดับชั้น ป.๒ มีจำนวนนักเรียน ๗๐ กว่าคน หนึ่งในจำนวนนั้นเป็นนักเรียนชายที่สุภาพ

เรียบร้อย ผิวขาว เรียนแก่ง ชื่อว่า เด็กชายชรินทร์ ลิมวงค์ วันหนึ่ง เด็กชายชรินทร์ท้องเสีย เมื่อคุณแม่ทราบ คุณแม่ก็บอกว่า “ช่วงนี้อาจเป็นเพราะว่าคุณพ่อไม่อยู่” ขณะนั้น ผู้เขียนมีความรู้สึกว่าคุณแม่คงจะรักและผูกพันกับคุณพ่อมาก ต่อมาก็เริ่มทราบข้อมูลเกี่ยวกับคุณพ่อ โดยที่ยังไม่รู้จกตัวจริงว่าคุณพ่อเป็นคุณหมอ อยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช วันหนึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมใจ บุญอรพิภิญโญ ได้ข้อมูลจากคุณแม่ของชรินทร์ว่า เพื่อนคุณหมอส่วนใหญ่ ลูกโตกันหมดแล้ว แต่คุณหมอเกษมมีลูกยังเล็กอยู่ ผู้เขียนก็จินตนาการว่าคุณหมอกคงจะสูงวัย ต่อมา อาจารย์ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ เล่าให้ฟังว่า ญาติมีปัญหาเกี่ยวกับท้อง คุณหมอเกษมแนะนำว่า ให้ดื่มน้ำมากๆ (จำไม่ได้ว่ากี่ขวด) แล้วใช้ก๊วยชู่ ผู้เขียนได้รับความเมตตาจากคุณหมอเกษมเสมอ หลังจากที่สมาชิกในบ้านของผู้เขียนเจ็บป่วย เช่น คุณยายมักปวดหัว ติดยานอนหลับ มาหลายปี คุณหมอเกษมแนะนำว่าอย่าคิดมาก เมื่อต้องแนะนำบ่อยครั้งเข้า ก็แนะนำเพิ่มเติมว่า ถ้ารักลูกรักหลานก็อย่าคิดมาก เพราะจะติดต่อกันไปถึงลูกถึงหลานได้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คุณยายก็เปลี่ยนพฤติกรรม ไม่ต้องอาศัยยานอนหลับอีกเลย มารดาผู้เขียนปวดท้อง ได้ไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล เอกชน หมอพบว่า เป็นโรคกระเพาะ เมื่อกลับมาบ้านอาการไม่ดีขึ้น แต่คุณหมอเกษมได้วินิจฉัยว่าเป็นโรคนิวโมเนียติ เมื่อได้รับการผ่าตัดแล้ว คุณหมอตำนานชื่นชมว่า รอยแผลที่คุณหมอเกษมเย็บเกือบมองไม่เห็นเลย

ทางบ้านมักจะไปพบคุณหมอเกษมที่คลินิกตอนเย็น ถ้าไม่มีคนไข้รายอื่น คุณหมอมักจะเดินออกจากห้องตรวจมาพูดคุยเสมอ เมื่อทราบว่าร่องศาสตราจารย์ เกื้อกุล ทาสีทธิ์ เป็นอาจารย์ใหญ่ คุณหมอเกษมได้ฝากผู้เขียนมาบอกว่า ขอแสดงความยินดีด้วย ลักครูหนึ่งคุณหมอเอ่ยต่อว่า “ทุกขลาภ” พุดจบก็หัวเราะอย่างผู้มีประสบการณ์รู้เท่าทันในชีวิต คุณหมอเกษมเล่าว่าชรินทร์ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ถ้าชรินทร์ไม่กลับเมืองไทย คงจะแย่เพราะได้เอาทรัพย์สินค้ำประกันไว้

ผู้เขียนเองเคยเป็นคนไข้ของคุณหมอเกษม เพราะปวดท้อง เครียดจากการปรับปรุงแก้ไขผลงานทางวิชาการ คุณหมอเกษมก็บอกอย่างผู้ใหญ่ว่า คุณหมอเองก็ต้องปรับปรุงแก้ไข แต่มีประโยชน์หนึ่ง เป็นคำแนะนำสั้นๆ ที่ผู้เขียนจำได้แม่นย่ำและทุกคนควรจะนำไปปฏิบัติ เพื่อห่างไกลจากการเจ็บป่วยได้ คือ “อย่ากลั่นปัสสาวะ”

แม้เวลาจะล่วงเลยผ่านไปหลายปี คุณหมอเกษม ผู้ปกครองของลูกศิษย์ คุณหมอผู้ใหญ่ใจดี ยังเป็นภาพอยู่ในความทรงจำ ขออำนาจแห่งคุณความดี ที่คุณหมอเกษม ทำไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ ได้ดลบันดาลให้วิญญานของคุณหมอเกษมสู่สุคติ สัมปรายภพด้วยเทอญ

รองศาสตราจารย์วรรณฯ สุตินิจิตร

ท้ายนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมใจ บุญอุรุพิภิญโญ ได้ส่งคำกลอนฝากมาด้วยความอาลัย

คุณหมอ คือแบบอย่างของคุณพ่อ
 คุณหมอ คือผู้ปกครองนำเลื่อมใส
 คุณหมอ คือพ่อพระของคนไข้
 คุณหมอ คือผู้ให้ใจเมตตา
 คุณหมอ เป็นกัลยาณมิตรต่อทุกคน
 คุณหมอ เป็นบุคคลทรงคุณค่า
 คุณหมอ เป็นนักปราชญ์นักพัฒนา
 คุณหมอ มีวาจาพาสุขพลัน
 คุณหมอ เคยแนะไว้ “อย่าเตี้ยวก่อน”
 คุณหมอ สอนเกิดเป็นคนต้องขยัน
 คุณหมอ ให้ข้อคิดอย่า “ผัดวัน”
 คุณหมอ คิดสร้างสรรค์ช่วยชีวี

ขอกุศลความดีที่ท่านทำ
จงน้อมนำดวงวิญญาณพิสุทธ์ศรี
สู่สุคติยังแดนสุขาวดี
ให้สุขีในสัมปรายภพเทอญ

ด้วยความอาลัยและเคารพยิ่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมใจ บุญอุรพีภิญโญ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ท่านเป็นครูของครู ด้วยการเป็นแบบอย่างทั้งการกระทำ การพูด และการให้ความคิดและปัญญา ผู้เขียนโชคดีที่พบท่าน และได้รับความเมตตาจากท่านและครอบครัว ได้รับการต้อนรับพูดคุยอย่างกัลยาณมิตรเสมอมา ถึงแม้ท่านได้จากไปแล้ว แต่ผู้เขียนยังคงมีความรู้สึกอบอุ่น คำสนทนายังอยู่ในห้วงแห่งความทรงจำตลอดมา

ด้วยความอาลัยและเคารพอย่างสุดซึ้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์

รำลึกถึงศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๗ ดิฉันจบพยาบาล และได้บรรจุเข้าทำงานที่ห้องผ่าตัด ศัลยกรรม ชื่อของอาจารย์ก็ได้ถูกบอกให้หน่อยๆ ที่มาทำงานใหม่รู้คือ เป็นคุณหมอที่ทำผ่าตัดได้เร็ว และเย็บแผลผ่าตัดสวย เวลาอาจารย์ทำผ่าตัด ดิฉันจึงไม่ได้มีโอกาสส่งเครื่องมือผ่าตัดคนเดียว และเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๐ คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาลได้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกไปช่วยปฏิบัติงาน ณ จังหวัดอุดรธานี โดยมีศูนย์กลางทำงานที่โรงพยาบาลอุดรธานี และจัดให้มีแพทย์ พยาบาล บุคลากรทุกแผนกออกไปปฏิบัติงาน ตามอำเภอต่างๆ คือ อำเภอผือ, อำเภอเพ็ญ, อำเภอหนองหาร และอำเภอหนองบัวลำภู อำเภอละ ๔-๕ คน เป็นเวลา ๑ เดือน อำเภอหนองบัวลำภู จะมีอาจารย์เกษม, อาจารย์อุกฤษดิ์ (หน่วยทางเดินอาหาร แผนกอายุรกรรม) พี่สมคิด (พยาบาลห้องผ่าตัดเล็ก ตึกผู้ป่วยนอก) และดิฉัน

ในสมัยนั้น การเดินทางค่อนข้างลำบาก เพราะถนนเป็นดินลูกรัง ไร่รถจี๊ปของทหารเป็นยานพาหนะ วิ่งฝุ่นตลบ ไม่ทราบว่าจะระยะทางเท่าใด จากตัวจังหวัดอุดรธานี ถึงอำเภอหนองบัวลำภู แต่รู้ว่าพอมาถึงที่พัก ผมก็เปลี่ยนสี บ้านพักอยู่ใกล้สถานีอนามัย เป็นบ้านไม้ ๒ ชั้น ชั้นบนเป็นห้องนอน ชั้นล่างเป็นห้องน้ำ ห้องทำอาหาร และห้องนั่งเล่น หรือห้องอาหาร สำหรับการงานจะตรวจคนไข้ที่สถานีอนามัย ถ้ามีคนไข้ที่จะต้องผ่าตัดเล็กๆ น้อยๆ อาจารย์เกษมก็จะทำให้ เพราะการเดินทางเข้าโรงพยาบาลจังหวัดลำบาก บางวันจะออกตรวจคนไข้รอบนอกสถานีอนามัย โดยใช้โรงเรียน หรือวัดเป็นสถานที่ตรวจ ซึ่งประชาชนในละแวกนั้นจะรู้ว่าวันไหนจะมีแพทย์มาตรวจ บางแห่งไม่มีที่จ่ายยา เราก็ใช้เปิดท้ายรถจี๊ปเป็นที่จ่ายยา

อาจารย์ทั้งสองท่าน ได้ให้การดูแลผู้ป่วย โดยไม่คำนึงถึงเวลา จะมาหาเมื่อใด เพราะการเดินทางของผู้ป่วยบางครั้งมาถึงมืด และด้วยที่พักอยู่ใกล้สถานีอนามัย แต่อาจารย์ก็เต็มใจทุกครั้งที่มีคนมาเรียก เพื่อตรวจคนไข้

สำหรับพี่สมคิด และดิฉัน ก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และเป็นกันเองใหม่ๆ เราจะกังวลเรื่องการทำอาหาร ต้องทำทานกันเอง โดยไปตลาดตอนเช้าครั้งเดียว ตลาดอยู่ไม่ไกลจากสถานีอนามัย อาจารย์ทั้งสองก็ทานง่าย เพราะเวลาเราไปตรวจคนไข้นอกสถานที่ มื้อกลางวัน เราก็ทานอาหารกล่อง หรือข้าวราดแกง ยังมีรายละเอียดอีกมาก คงไม่สามารถกล่าวได้หมด เวลา ๑ เดือนจึงผ่านไปอย่างราบรื่น ดิฉันทำงานที่ห้องผ่าตัดอีกระยะหนึ่งจึงได้ลาออกจากราชการ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒

ดิฉันพบกับอาจารย์อีกครั้ง เมื่อกลับเข้ามารับราชการ ที่ภาควิชาศัลยศาสตร์ และได้ทำงานอยู่ได้บังคับบัญชาของอาจารย์ ในขณะที่อาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ และดิฉันเป็นเลขานุการภาควิชา ซึ่งงานในหน้าที่นี้เป็นงานใหม่ที่ดิฉันต้องเรียนรู้ เพราะดิฉันทำงานด้านธุรการเกี่ยวกับ

การศึกษาของนักศึกษาแพทย์ และแพทย์ประจำบ้าน มาก่อน อาจารย์ก็จะแนะนำ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การบริหารงานบุคคล กฎ ระเบียบต่างๆ นอกจากนี้ อาจารย์ยังได้คัดเลือกบุคลากรสาย ค คือ ตำแหน่งบริหารงานทั่วไป ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ในด้านการพูด การแปล และเขียนจดหมายภาษาอังกฤษได้

มีอีกหลายอย่างที่ดิฉัน ได้รับจากอาจารย์และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่อารีย์ภรรยาอาจารย์ ได้ให้ความรัก ความเมตตา ตลอดจนให้คำปรึกษาในทุกเรื่อง ดิฉันคงไม่อาจลืมได้

ขอให้คุณงามความดีต่างๆ ที่ท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม ลิ้มวงศ์ ได้สะสมมาตลอดชีวิต บันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพนั้นเทอญ

เคารพรักและอาลัย
ระเบียบ วิเศษสินธุ์

ในนามของศิษย์เก่าพยาบาลศิริราชรุ่น ๒๔๙๗ ขอแสดงความเสียใจกับครอบครัวลิ้มวงศ์ในการจากไปของนายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ผู้เป็นที่รักเคารพยิ่งของพวกเราทุกคน

พี่เขมเป็นเสมือนพี่ชายที่แสนดี คอยดูแลช่วยเหลือพวกเราเสมอมา ตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียนพยาบาล และด้วยความเป็นเพื่อนซี้ ทำให้พวกเรา ได้มีโอกาสใกล้ชิดและสนิทสนมกับครอบครัวของพี่เขมมากยิ่งขึ้น พี่เขมเป็นผู้มีเมตตาสูง โอบอ้อมอารีกับคนรอบข้าง เสียสละแรงกายและใจ ช่วยเหลือผู้คนที่มองไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย จึงเป็นที่รักของทุกคนที่ได้พบได้รู้จัก

ด้วยความเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ จึงทำให้พี่เขมเป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ ถึงความสามารถ ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ นอกจากนี้ยังอบรมบุตรธิดาด้วยความรัก เอาใจใส่ ปลูกฝังหลักการดำเนินชีวิตที่ดี จนประสบความสำเร็จก้าวหน้าเช่นเดียวกัน เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีครอบครัวหนึ่ง คุณความดีของพี่เขมจะอยู่ในความทรงจำของเราตลอดไป และขอตั้งจิตอธิษฐานให้บุญกุศลกรรมดีทั้งหลายที่พี่เขมได้สร้างไว้ จงน้อมนำให้ดวงวิญญาณของพี่เขมไปสู่สุคติภูมิ มีความสุขสงบ ณ สัมปรายภพ ตลอดนิรันดร์กาล

ด้วยความอาลัยอย่างสุดซึ้ง
ศิษย์เก่าพยาบาลศิริราชรุ่น ๒๔๙๗

เพื่อนและน้องพยาบาลที่สนิทสนมกับแม่

จากครอบครัวสี่บุญเรื่อง-สี่ตะปันย์

กราบเรียนอาจารย์หมอเกษมที่คิดถึง

ยูพา และถวิล ขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งที่อาจารย์มีพระคุณกับครอบครัวเราทั้งสอง

ยูพา-ถวิล-คำแปงเป็น roommate สมัยเรียนพยาบาล อาจารย์หมอเกษมและหมอสมาบัติก็เช่นกัน หมอสมาบัติพูดและระลึกถึงอาจารย์เสมอตลอดชีวิตของหมอสมาบัติ หวิล และลูกๆ ไม่เคยลืมเลย และยังได้ฟัง รบกวจนถึงหมอชนินทร์ ลูกชายอีกมาตลอด

ครอบครัวหมอเกษม-คำแปง มีความสัมพันธ์กับครอบครัวสี่บุญเรื่อง และสี่ตะปันย์อย่างยิ่ง อาจารย์หมอเกษมได้ผ่าตัดหมอสมาบัติถึง ๓ ครั้ง

๑. ริดสีดวงทวารหนัก
๒. ต่อมลูกหมาก
๓. ไส้เลื่อน

และยังผ่าตัดไส้ติ่งให้ลูกกึ่ง ตอนหมอสมาบัติไปราชการเวียดนาม และการบินดีทางโทรศัพท์อย่างไร้กังวล

ขอผลบุญที่อาจารย์ช่วยเหลือพวกเรานั้น จงสนองแต่อาจารย์ให้ไปมีความสุขในทุกๆ ภพนะคะ พวกเราโชคดีมากที่ได้พบและเป็นหนี้บุญคุณอาจารย์ ภรรยา และลูกชาย จะระลึกอยู่เสมอค่ะ

ด้วยความรักและคิดถึงอย่างยิ่ง
จากครอบครัวเราทั้งสอง (ยูพา-ถวิล)

แต่...อาจารย์เกษม

เมื่อนึกถึงอาจารย์เกษม ดิฉันเห็นภาพคนใจดี มีน้ำใจ สุภาพ สมถะ อารมณ์ดี หัวเราะตลอดเวลา เป็นนักวิชาการ เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี และเป็นญาติสนิทเหมือนพี่น้องที่สามารถเดินเข้าออกบ้านกันได้อย่างสนิทใจ

ดิฉันเป็นเพื่อนสนิทกับคุณคำแบ่ง ซึ่งเป็นภริยาอาจารย์เกษม ตั้งแต่สมัยเรียนที่ศิริราชพยาบาล นอนเตียงติดกัน และเรียนห้องเดียวกันจนสำเร็จการศึกษา หลังจากที่ดินันสมรสกับพลเรือเอกปรีชา สงวนเชื้อ และโอนไปรับราชการที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทย์ทหารเรือ เราก็ยังสนิทสนมกันเช่นเดิม ไปมาหาสู่กันเป็นประจำ คุณคำแบ่งได้มาช่วยดูแลลูกแอ้นท์ อ๋อม แอ้ม ให้ที่บ้านดิฉันเสมอๆ และยังซื้อเสื้อผ้ามาให้ลูกๆ ด้วย

ในปี พ.ศ.๒๕๑๑ คุณคำแบ่งสมรสกับอาจารย์เกษม โดยจัดพิธีที่บ้านคุณคำแบ่งที่จังหวัดลำปาง ดิฉันและพลเรือเอกปรีชา ได้เดินทางโดยรถไฟพร้อมกับคุณคำแบ่งและอาจารย์เกษมไปร่วมงานในฐานะเพื่อนเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าสาว ครอบครัวเราทั้งสองได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดมา จนถึงรุ่นลูกก็มีความใกล้ชิดกัน ครอบครัวเราจะไปพักผ่อนที่ต่างจังหวัดและต่างประเทศด้วยกันเป็นประจำเมื่อมีโอกาส อาจารย์เกษมเป็นคนรักครอบครัว มีเมตตา มีน้ำใจดี มีความรู้ ความสามารถทางการแพทย์สูงมาก ช่วยเหลือชีวิตคนมากมาย เมื่อคราวลูกอ๋อมแต่งงาน พลเรือเอกปรีชา และดิฉันขอให้อาจารย์เกษมและคุณคำแบ่ง เป็นผู้รับขันหมากและปูที่นอนให้เพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องจากเห็นว่าเป็นครอบครัวที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตคู่ได้

เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๔๗ อาจารย์เกษมเริ่มมีอาการเส้นโลหิตในสมองแตก ครั้งแรกที่ได้รับโทรศัพท์จากคุณคำแบ่ง ดิฉันตกใจมาก ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม อาจารย์เกษมก็สามารถฟื้นตัวได้เกือบเป็นปกติ จนกระทั่ง

ปี พ.ศ.๒๕๕๑ คุณคำแปงโทรศัพท์มาบอกว่า อาจารย์เกษมหกล้มและไม่รู้สึกตัว
ดิฉันและพลเรือเอกปรีชา รู้สึกตกใจมากกว่าครั้งที่แล้ว ตามสายวิชาชีพที่ได้
เรียนมาพอคาดการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่ก็คาดหวังเล็กๆ ว่า อาจารย์เกษม
ไม่น่าจะเป็นอะไรมาก ดิฉันได้แต่ภาวนาขอให้อาจารย์สามารถฟื้นตัวได้เหมือน
ครั้งที่แล้ว แต่การหกล้มครั้งนี้ทำให้อาจารย์เกษมไม่สามารถลุกขึ้นได้อีกต่อไป
คุณคำแปง หลานต้น และหลานเต็ม ได้ดูแลอาจารย์เกษมเป็นอย่างดียิ่ง
มาโดยตลอด ดิฉันและครอบครัวต่างช่วยเป็นกำลังใจและไปเยี่ยมเยียน
เป็นระยะๆ ถึงแม้พลเรือเอกปรีชาจะถึงแก่อนิจกรรมไปก่อนในปี พ.ศ.๒๕๕๕
และสุขภาพของดิฉันไม่ค่อยดีนัก แต่ก็ยังได้โทรศัพท์พูดคุยกับคุณคำแปง
อยู่เป็นประจำ และไปเยี่ยมอาจารย์เกษมเมื่อมีโอกาส จนกระทั่งเช้าวันที่
๒๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ ดิฉันทราบข่าวว่าอาจารย์เกษมได้จากพวกเรา
ไปอย่างสงบ นำมาซึ่งความเศร้าโศกแก่คุณคำแปง ลูกๆ ธงาติ และผู้ใกล้ชิด
รวมถึงตัวดิฉันและครอบครัว ถึงแม้พวกเราจะเตรียมใจไว้บ้างแล้วก็ตาม

ขอบุญกุศลที่อาจารย์เกษมได้กระทำมา และผลบุญที่ทุกท่านได้อุทิศ
แต่อาจารย์เกษม จงเป็นพลวปัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของอาจารย์
เกษมไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

นาวาเอกหญิงขวัญเรือน สงวนเชื้อ

เสียมิตรตั้งหมดเชื้อ
เสียใจเจ็บไตหา
เสีสุขเสียน้ำตา
เสียท่านเกษมไซร์

วงศา
เปรียบได้
ยิ่งกว่าไตนา
ร่าร้อนรอนเครือ

ขอท่านลวงสู่ฟ้า
สู่ภพปรายอนันต์
กรานกราบอาบจาบัลย์
เทอดบุญ สถิตยเพื่อ

แดนสวรรค์
ก่อเกื้อ
จรदनอบ พ่อนา
พองฟุ้งจรุงสวรรค์

ครอบคร้วสงวนเชื้อ

ด้วยรักและอาลัยคุณหมอมอเกษมผู้มีพระคุณ

ก่อนอื่นต้องขอบคุณคุณหมอดัน ที่ให้ป่าได้มีโอกาสเขียนคำไว้อาลัยในการจากไปของคุณหมอมอเกษม ผู้เป็นที่รักและนับถือของครอบครัวป่า

หากคุณหมอมอเกษมจะได้รับทราบด้วยญาณวิถีดุจ คางจะล่วงรู้ได้ว่า พี่รู้สึกเสียใจในการจากไปของคุณหมออย่างสุดซึ้ง คุณหมอเป็นผู้มีพระคุณต่อครอบครัวของพี่มากที่สุด คุณหมอได้กรุณาช่วยชีวิต “พีหริ” สามีของพี่ ซึ่งถูกรถชนเมื่อหลายสิบปีก่อน จนพี่หริรอดชีวิตอยู่มาได้ถึงวันนี้ ครอบครัวของเรายังระลึกถึงพระคุณของคุณหมอไม่เคยลืมเลือน แม้ในระยยะสองสามปีที่ผ่านมา พี่และพี่หริไม่ได้มาเยี่ยมคุณหมอเลย เพราะมีสุขภาพที่ไม่อำนวยทั้งคู่ จึงต้องกราบขออภัยดวงวิญญาณคุณหมอมมา ณ ที่นี้ด้วยนะคะ อย่างไรก็ตามก็ได้คอยถามข่าวการเจ็บป่วยของคุณหมอจากหลานอ้อม-แอมอยู่เนืองๆ

เมื่อครั้งคุณหมอยังมีชีวิตอยู่ พี่หริกับพี่และลูกได้มาสวัสดีปีใหม่คุณหมอ และคุณคำแ่งที่บ้านทุกๆ ปี ยังรู้สึกประทับใจและซาบซึ้งในความกรุณาที่คุณหมอและคุณคำแ่งได้ให้การต้อนรับครอบครัวเราอย่างอบอุ่น ทั้งให้ความสนิทสนมดุจเป็นญาติพี่น้องอย่างเสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่ถือตนว่ามีตำแหน่งหน้าที่การงานอันสูง ทำให้พี่ทั้งรักและนับถือในคุณงามความดีของคุณหมอมามากที่สุด อีกทั้งยังได้รับความกรุณาจากคุณคำแ่งให้เราได้ทานเค้กที่แสนอร่อยโดยฝีมือคุณคำแ่งในโอกาสขึ้นปีใหม่เสมอมา

นับเป็นบุญของครอบครัวเราที่ได้พบได้รู้จักได้สัมผัสกับครอบครัวที่น่ารักน่านับถืออย่างยิ่งเช่นคุณหมอและคุณคำแ่ง ทั้งนี้ ต้องขอขอบพระคุณน้องขวัญเรือน สงวนเชื้อ ซึ่งเป็นเพื่อนรักของคุณคำแ่งที่เป็นผู้นำพาให้ครอบครัวสุวรรณานันท์ได้พบและผูกพันกับครอบครัวของคุณหมอมายาวนาน

ด้วยคุณงามความดีที่คุณหมอบเป็นผู้มีแต่ให้ โดยเฉพาะการช่วยชีวิตคน
ไว้มากมายเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ จึงทำให้คุณหมอบประสบความสำเร็จในหน้าที่
การงานและมีเกียรติยศอันสูงสุด อีกทั้งมีความสุขความอบอุ่นในชีวิตครอบครัว
มีภรรยาและลูกชาย-ลูกสาวที่แสนดีและน่ารัก ซึ่งได้ช่วยกันพยาบาลคุณหมอบ
เมื่อยามเจ็บป่วยเป็นเวลายาวนานอย่างดีที่สุดจนวาระสุดท้าย

พี่เชื่อว่า ด้วยคุณงามความดีและบุญกุศลที่คุณหมอบปฏิบัติบำเพ็ญ
เสมอมา จะส่งผลให้ดวงวิญญาณคุณหมอบไปสู่สุคติในสรวงสวรรค์ ถ้าชาติหน้า
มีจริง พี่ขอให้ครอบครัวของเราได้มาพบและรักนับถือกันดุจญาติพี่น้อง
อีกนะคะ

จะรักและระลึกถึงพระคุณของคุณหมอบตลอดไป
ครอบครัวพี่หรี-พี่ตี๋ สุวรรณานนท์

อภิลักขิตศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

สุดอาลัย แสนเสียดาย กัลยาณมิตร
“หมอเกษม” ผู้พิชิต โรคร้ายนั้น
ช่วยต่อสู้อภัยกับโรคร้าย ทุกวัน
ช่วยชีวิต ให้ผู้คน ล้นพรพรรณ
ทุ่มเทใจ ใส่จิต พิชิตโรค
ให้ผู้คน หายทุกซีก โรคร้ายหนา
ไม่รู้เหน็ด รู้เหนื่อย หรือเลิกรา
ร่วมฟันฝ่า โรคร้าย ไปด้วยกัน
หมอบเป็นผู้ ที่ช่วยให้ “น้อย” หายโรค
ที่ทนทุกข์ ทนโศก ให้เห็น
เหมือนมอบให้ ชีวิตใหม่ ได้แบ่งปัน
ลึกลับพัน ความเจ็บปวด รวดราวใจ
พระคุณนี้ “น้อย” ไม่ลืม ชั่วชีวิต
“หมอเกษม” ยอดมิ่งมิตร พิสิทธิ์ใส
ขอคุณพระ ช่วยนำพา วิชาญาณไป
สู่สัมปราย ภพใหม่ เปร็ดพรายปล้น
ขอเชิดชู คุณความดี ที่ประจักษ์
โปรดพิทักษ์ วิชาญาณสู่ สรวงสวรรค์
ด้วยความดี ของคุณหมอบ นิจนรินทร์
ชวักปป์กลับ ความดีอยู่ คู่ฟ้าดิน

“น้อย” เพ็ญพรรณ โปตระนันท์

คำไว้อาลัยแด่อาหมอเกษม ลิมวงศ์

ครอบครัวของอาหมอเกษม กับครอบครัวภุชฌณคุปต์ ได้มีความสนิทสนมกันเหมือนเป็นญาติสนิท คือ คุณย่าของผมเป็นลูกพี่ ลูกน้องกับคุณป้าผอบ เสมรสุด ซึ่งบ้านคุณป้าผอบได้เป็นที่ที่คุณอาค้าแบ่งได้มาพักอยู่ที่กรุงเทพฯ ระหว่างที่เข้ามาเรียนพยาบาลจนจบและได้แต่งงานกับอาหมอเกษม

ครั้งหนึ่งที่คุณพ่อของผมป่วยก็ได้อาหมอเกษมผ่าตัดนิ้วในถุงน้ำดี จนหายเป็นปกติดี ซึ่งคุณพ่อผมก็ไม่รู้จะตอบแทนอาหมออย่างไรดี พอในช่วงที่อาหมอเกษมปลูกบ้านใหม่ที่บางขุนนนท์ และได้ทำบุญเลี้ยงพระขึ้นบ้านใหม่ คุณอาหมอได้เชิญคุณพ่อของผมไปที่บ้านด้วย ซึ่งคุณอาหมอได้บอกกำชับว่าห้ามมิให้ซื้ออะไรมาให้เป็นของขวัญขึ้นบ้านใหม่ แต่คุณพ่อของผมก็ได้ไปแอบสั่งซื้อนาฬิกาปารีสมาจากร้านขายนาฬิกาซึ่งอยู่แถวๆ สีแยก เอส. เอ. บี. โดยให้ผมและพี่ชายนั่งรถของร้านนาฬิกาไปส่งที่บ้านอาหมอ พอรถส่งนาฬิกาแล้วเข้าบ้านอาหมอเกษม อาหมอก็บอกว่า “มาส่งผิดบ้านแล้ว” คุณพ่อของผมจึงบอกอาหมอว่า “ไม่ผิดหรอก ผมสั่งให้มาส่งเอง” อาหมอก็เลยต่อว่าคุณพ่อของผมว่า “คุณสำเร็จนี้ ต้มผมซะสุกเลย” และทุกครั้งที่ไปที่บ้านอาหมอนาฬิกาเรือนนี้ก็ยังคงตั้งอยู่ในห้องรับแขกของบ้านอาหมอจนถึงทุกวันนี้

จนมาวันหนึ่ง อาค้าแบ่งโทรศัพท์มาบอกผมว่า อาหมอไม่สบายเข้าโรงพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช ไม่รู้สึกตัว เมื่อผมได้ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล ซึ่งขณะนั้นอาหมออยู่ที่ห้อง ICU ผมเห็นอาหมอนอนอยู่บนเตียงเหมือนกับอาหมอนอนหลับอยู่ตลอดเวลา ผมก็เลยพูดกับคุณแม่ว่า ทำไมอาหมอถึงได้เป็นแบบนี้ไปได้ ทั้งๆ ที่อาหมอก็ได้ช่วยชีวิตคนไข้มามากมาย ขณะที่อาหมอเป็นแพทย์อยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช จนกระทั่งอาหมอเกษมฉายาอายุราชการ และหลังเกษียณราชการแล้ว อาหมอก็ยังอุทิศเวลาเพื่อไปสอนนักศึกษาแพทย์ โดยที่ไม่รับเงินเดือนอีกด้วย ผมได้ตั้งคำถามอยู่เสมอว่าอาหมอ

ทำคุณงามความดีไว้เยอะแยะ ทำไมถึงต้องเป็นแบบนี้ในวัยเกษียณ และต้อง
จากไปหลังจากที่ต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านบางขุนนนท์อยู่หลายปี

ด้วยผลบุญแห่งคุณงามความดีของอาหมอเกษมที่ได้ประพฤติ
ปฏิบัติแล้ว จึงเป็นผลปัจจัยให้ดวงวิญญาณของอาหมอเกษมจงไปสู่สุคติ
ในภพอันพึงประสงค์

ด้วยความอาลัยอย่างสุดซึ้ง
ครอบครัววณิชคุณบุตร

คุณหมอเกษมที่บ้านเราจุก

ตั้งแต่จำความได้ พวกเราก็ได้ยินคำว่าคุณหมอเกษมบ่อยมาก ทุกครั้งที่คุณป้าเอ่ยถึงคุณหมอจะเจือไปด้วยความนิยมและศรัทธาในตัวคุณหมอและครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง จนนึกแปลกใจว่าเป็นเพราะเหตุใด แต่ก็ไม่เคยถามสักทีและเมื่อถึงโอกาสที่ได้ถาม คุณป้าอัจฉราก็เล่าด้วยสีหน้า แววตาที่สดใส และมีความสุข เมื่อได้ทบทวนความทรงจำเกี่ยวกับคุณหมอ

ท่านเป็นหมอผ่าตัดโรคเกี่ยวกับช่องท้องมือหนึ่งของเมืองไทยสมัยนั้น ท่านขยันและตรงต่อเวลาที่สุด ไม่ว่าจะผ่าตัดตอนไหนท่านก็ไป อย่างไม่รู้จักเหน็ดจักเหนื่อย ท่านเป็นอาจารย์แพทย์ที่ดุและเข้มงวดมาก ตามที่คุณอาคือคุณหมออุษณา สุวีระ เล่าไว้ ส่วนคุณหมอรรรถพล สุวีระผู้เป็นทั้งศิษย์และศิษย์เขย ก็ชื่นชมในความขยันทำงานผ่าตัด อย่างชนิดหามรุ่งหามค่ำของท่านเป็นอย่างยิ่ง เคยเล่าไว้ว่าเป็นหมอ คนอื่นคงบอกไม่ไหวแล้ว ท่านช่วยเหลือดูแลคนในครอบครัวชาวพงษ์ อย่างที่เรียกว่า เหมือนญาติสนิท มีทั้งอามา คุณป้าฉันทนา พี่หลี่ เป็นคนไข้ซึ่งท่านผ่าตัดเองทุกราย และจัดหาห้องพักคนไข้รวมให้ โดยบอกว่าทั้งประหยัดเงิน และบริการดีใกล้เคียงกัน

ที่จริงบ้านเราก็เป็นแค่ลูกหลานคนจีนที่อพยพมาตั้งรกรากในเมืองไทยฐานะทางบ้านในขณะนั้นก็เป็นคนทำการค้าคือ ผลิตน้ำตาลและทำกิจการประมง ไม่ได้มีฐานะทางสังคมอะไร ความสัมพันธ์เริ่มต้นของครอบครัว เราก็คือคุณหมออุษณาเป็นลูกศิษย์ท่าน แต่ท่านไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดูแลใส่ใจคนในครอบครัวลูกศิษย์ของท่านด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งก็ได้ หากไม่ใช่เพราะความเป็นคนดีมีเมตตาของท่าน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และคุณธรรมประจำวิชาชีพที่ท่านมีมากกว่ามาตรฐาน ในความรู้สึกของคุณป้า คุณหมอเกษมดูแลพวกเราประดุจญาติสนิทมิตรสหายจริงๆ

การเกิดมามีชีวิตอยู่ และการจากไปของคนคนหนึ่ง เป็นเรื่องปกติวิสัย ความโศกเศร้าที่เราได้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักยังเป็น สิ่งที่ทุกชีวิตต้องเผชิญ ทุกคนต้องพบเจอกับการพลัดพราก แต่สำหรับการสูญเสียบุคคล ที่เสียสละ เวลาในชีวิตเพื่อการทุ่มเทช่วยเหลือ ผู้อื่นอย่างเต็มที่เป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ เวลาในชีวิตของคุณหมอมือที่ทานได้เสียสละความสุขส่วนตัว ทำงานเพื่อช่วยชีวิต ผู้อื่นจากความเจ็บปวดและความตาย เวลาที่ท่านได้เสียสละความสุข ในครอบครัว และความสบายส่วนบุคคล เพื่องานอันเกิดประโยชน์โดยตรงต่อ ชีวิต เพื่อนมนุษย์ และประเทศชาติ ทำให้มีมิตรภาพที่ท่านมีให้ครอบครัว ของเรา เป็นเสมือนแสงสว่างที่จะยั่งยืนในความทรงจำของพวกเราเสมอ

ธีรลักษณ์ (ธาวนพงษ์) ห่วง

(ตามคำบอกเล่าของคุณป้าอัจฉรา ธาวนพงษ์)

หมอเกษม ลีวงศ์ เพื่อนรัก

พอรู้ว่าหมอเกษม ลีวงศ์เพื่อนรักได้จากไปเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ ผมอดใจหายไม่ได้ แต่ก็ได้พยายามตั้งสติคิดว่าความตายเป็นธรรมดาของชีวิตทุกคนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หมอเกษมเพื่อนรักเป็นเพื่อนของผมที่สนิทสนมกันทั้งครอบครัว สมัยเด็กเราเรียนหนังสือ เล่นด้วยกันตั้งแต่ ม.๑ ถึง ม.๖ ตั้ง ๖ ปีที่โรงเรียนเบญจมราชาทิศ นครศรีธรรมราช หมอเกษมเป็นคนน่ารัก เรียกร้อย และเรียนเก่ง เป็นที่รักใคร่ของเพื่อนๆ จนเป็น “หัวจุก” ของเพื่อน (คำว่าหัวจุก หมายถึง คนที่สุภาพ เรียกร้อย น่ารัก)

หลังจากเรียนจบชั้น ม.๖ (มัธยมปลายในสมัยนั้น เพราะต่างจังหวัดไม่มี ม.๗ ถึง ม.๘ หรือเตรียมอุดม) เกษมก็ได้ไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ได้เล่าให้ผมฟังว่า อ้าวไปสอบเข้าโรงเรียนนายเรือ สอบไม่ได้ แต่อัยขา (พล.ร.ต.ปรีชา สงเจริญ) กลับสอบได้ทั้งๆ ที่มันว่ายน้ำไม่เป็น ผมจึงทราบว่ที่แรกหมอเกษมอยากเป็นทหาร เพราะคงคิดว่าโก้ ต่อมาเกษมจึงสอบเข้าเรียนแพทย์ที่ศิริราช แล้วจบออกมาเป็นหมอ หมอเกษมรับราชการเป็นหมอที่ศิริราชตั้งแต่จบ จนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ผมเชื่อว่าศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันของศิริราช คงไม่มีใครไม่รู้จักชื่อเสียงของหมอเกษม ความเป็นคนเอาใจใส่ต่อคนไข้ และรับผิดชอบในหน้าที่ด้วยความอดทน เสียสละโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย หรือผลประโยชน์ใดๆ นอกจากหน้าที่ของหมอกับผู้ป่วย จึงไม่แปลกที่หมอเกษมเป็นที่ยอมรับของบรรดาแพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์ทุกคน โดยเฉพาะในด้านการสอน การให้ความรู้แก่ลูกศิษย์และเพื่อนๆ เกี่ยวกับด้านการผ่าตัด ผมคงไม่รู้ว่ารู้ละเอียดไปกว่าผู้ที่เป็นลูกศิษย์ หรือได้ร่วมงานกับหมอเกษม

หมอเกษมเป็นหมอผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การผ่าตัด รู้สึกว่า หมอเกษมมีความสุขที่ได้ทำการผ่าตัดรักษาผู้ป่วย ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหาความรู้

ความชำนาญด้านการผ่าตัด หมอเกษมเคยเล่าให้ผมฟังว่าเคยสอบชิงทุนไปเรียนต่อที่ประเทศรัสเซีย แต่รัฐบาลไม่ยอมให้ไป เพราะเป็นประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เลยไม่ได้ไปรัสเซีย แต่กลับถูกส่งตรวจติดตามจากสันติบาลถึง ๕ ปี เงินเดือนก็ไม่ขึ้นเพราะสงสัยว่าทำไมจึงอยากไปรัสเซีย

ต่อมาหมอเกษมสอบชิงทุนไปเรียนต่อที่ประเทศเยอรมัน เพราะคิดว่าน่าจะมีความก้าวหน้าทางการแพทย์มากกว่าเรา ก็ได้ไปเรียนสมความตั้งใจ หมอเกษมเล่าให้ฟังว่า ไม่น่าเชื่อว่าไปวันแรก อาจารย์มอบไม้กวาดกับถังน้ำให้ให้ทดลองถูพื้น ทำความสะอาดโรงพยาบาล ก็ต้องอดทนทำ เพราะตัวเองเป็นถึงอาจารย์แพทย์จากประเทศไทย ความที่อยากเรียนรู้ระบบการสอนของเยอรมัน ก็ต้องทำให้ได้ ในที่สุดอาจารย์อธิบายให้ฟังว่า หมอต้องทำให้ได้ทุกอย่าง เพื่อช่วยเหลือรักษาคนป่วย โดยเฉพาะในภาวะสงคราม ไม่มีพยาบาล หรือคนงาน ใครจะช่วยเหลือผู้ป่วย จึงเข้าใจวิธีสอนของเยอรมันที่เน้นหนักทางปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

มีอยู่ช่วงหนึ่งของชีวิตราชการ หมอเกษมได้รับมอบหมายให้ไปช่วยจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผมมีโอกาสได้พบหมอเกษมบ่อยขึ้น เพราะผมเป็นที่ดินจังหวัดสงขลา ทุกครั้งที่หมอเกษมลงไปหาดใหญ่ ผมก็ได้พบ กินข้าว พูดคุยกัน ปรากฏว่ามีอยู่วันหนึ่งตอนหัวค่ำ นักศึกษาแพทย์จากศิริราช ๕-๖ คน ไปขอพบหมอ โดยขอให้ผ่านการสอบเพื่อรับปริญญา หมอเกษมบอกว่าช่วยไม่ได้เพราะสอบไม่ผ่าน ถ้าอยากได้ปริญญาก็ได้ โดยหมายเหตุในใบปริญญาว่า “ไม่ผ่านการสอบ” จะเอาหรือไม่ ผลสุดท้ายลูกศิษย์ก็ต้องกลับไป จะเห็นได้ว่า แม้หมอเกษมจะรักและเป็นห่วงลูกศิษย์เพียงใด ก็จะไม่ยอมให้ความไม่ถูกต้องอยู่เหนือกฎระเบียบที่วางไว้

ทั้งหมดที่ผมเล่าให้ฟัง คือ ชีวิตที่ผ่านมาของหมอเกษม ในฐานะเพื่อน ซึ่งเป็นส่วนน้อยเท่าที่จำได้ คุณงามความดี ความเสียสละของหมอเกษม ลืมวงศ์

ที่มีต่อคนทั่วไป โดยเฉพาะโรงพยาบาลศิริราชแล้ว ผมคิดว่าบรรดาบุคลากร
ของศิริราชน่าจะรู้มากกว่าผมหลายเท่า

สุดท้ายนี้ผมเชื่อว่าคุณความดีและมีแต่ให้ของหมอเกษม ทรายบเท้าวาระ
สุดท้ายของชีวิต ทุกคนคงทราบดี และขอให้ดวงวิญญาณของหมอเกษม
ลิ้มวงศ์ จงมีแต่ความสงบสุขในสัมปรายภพด้วยเถิด

ด้วยรักและอาลัยยิ่ง

ประสพ บุญญากิจ

เพื่อนร่วมรุ่นโรงเรียนเบญจมราชูทิศ พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๘

คุณหมอเกษม ลิ้มวงศ์ ที่ดิฉันรู้จัก

นับเป็นความโชคดีของดิฉันเป็นอย่างยิ่งที่ได้เป็นคนไข้ของคุณหมอเกษม ลิ้มวงศ์ มาเป็นเวลานานถึง ๔๓ ปี ท่านเป็นผู้ที่ช่วยให้ดิฉันรอดพ้นจากการถูกผ่าตัดลำไส้ได้อย่างหวุดหวิด โดยที่คุณหมอตานแรกสั่งให้ผ่าตัด แต่ด้วยความไม่แน่ใจ ท่านจึงส่งดิฉันมาให้คุณหมอเกษมวินิจฉัยอีกครั้ง ปรากฏว่าเป็นแค่เพียงลำไส้อักเสบเท่านั้น และได้สั่งยามาให้รับประทาน ๓ วัน ก็หายเป็นปกติ ตั้งแต่นั้นมาท่านคือคุณหมอเทวดาของดิฉัน ท่านให้ความเมตตาการรักษาไม่ว่าอาการป่วยนั้นจะเป็นทางกายหรือทางใจ หมอเทวดาของดิฉันก็รักษาได้หมด ป่วยทางกายก็จ่ายยาแผนปัจจุบัน ถ้าจิตใจต้องแบกภาระหนักๆ มาหาคุณหมอก็จะจ่ายยาเป็นคำสอน ดิฉันเรียกยานั้นว่า “ธรรมะโอสถ” จึงนับได้ว่าดิฉันเป็นคนไข้ที่โชคดีที่สุดที่ได้รับความเมตตาจากท่านมาโดยตลอด ความเมตตาที่นั่น นอกจากได้รับจากคุณหมอแล้ว ดิฉันยังได้รับความเมตตาจาก

“พี่แปง” ภรรยาของท่านมาจนถึงทุกวันนี้ คุณหอมเกษมและพี่แปงเปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่ดิฉันเคารพนับถือ เนื่องจากดิฉันมีครอบครัวใหญ่ คนในครอบครัวเจ็บป่วยก็ต้องปรึกษาคุณหอม ถ้ามีอาการเป็นขั้นเป็นตอน ท่านก็เมตตาอธิบายจนหมดสิ้น แต่สุดท้ายก็ติงว่า “คนรู้จักก่อนไม่ฉลาด เพราะต้องเหนื่อยก่อนคนอื่นเสมอ”

ในช่วงเวลาที่ท่านเกษียณจากการทำงาน ก็ยังคงเมตตาให้ดิฉันไปพบและรับคำแนะนำจากท่านที่บ้านเป็นครั้งคราว และมาระยะหลังก่อนล้มป่วยก็ได้อนุญาตให้ดิฉันไปเป็นคนใช้ของคุณหอมตัน (นายแพทย์ชินินทร์ ลิ้มวงศ์) ซึ่งดิฉันต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ความรัก ความเมตตาอาหารที่ท่านมีให้แก่ดิฉันและครอบครัวด้วยดีเสมอมานั้น ดิฉันจะเก็บไว้ในความทรงจำตลอดไป ด้วยผลบุญกุศลที่ดิฉันได้ทำไว้ ดิฉันขออุทิศให้ท่าน ขอให้ดวงวิญญาณของท่านสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ด้วยความรักและเคารพอย่างสูง
วิไลวรรณ ปันทอง

ไว้อาลัย แต่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

กระผม นายแพทย์ยรรยง ทองเจริญ แพทย์ศิริราชรุ่น ๖๙ เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ เมื่อประมาณ ๕๐ กว่าปีก่อน หลังจากจบแพทย์แล้ว ผมได้ไปฝึกงานต่อที่ต่างประเทศ ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยมีผลกระทบจากสงครามเวียดนาม ทำให้ผมตัดสินใจอยู่ต่างประเทศ ทำงานเรียนรู้ และหาประสบการณ์ทางการแพทย์จากประเทศที่มีวงการแพทย์ก้าวหน้าที่สุดในโลก

ชีวิตผมได้มาสัมผัสกับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ เปี่ยมไปด้วยความชำนาญในการเลี่ยมสอนนักเรียนแพทย์ในด้านการเรียนรู้เทคนิคการผ่าตัด โดยเฉพาะหลอดเลือดและช่องท้อง ฝีมือของอาจารย์เต็มไปด้วยความแนบเนียน ละเอียด

เที่ยงตรง ปราศจากผลแทรกซ้อนและข้อผิดพลาด อาจารย์ได้สอนลูกศิษย์
ให้มีความสำคัญของการเป็นแพทย์ที่ดี ทำงานด้วยความประณีต และแก้ไข
สถานการณ์การผ่าตัดอย่างทันท่วงที เพื่อให้ชีวิตของผู้ป่วยเสี่ยงน้อยที่สุด
เมื่ออาจารย์ได้ไปศึกษาที่ประเทศเยอรมัน อาจารย์ต้องไปช่วยสอนเทคนิค
การผ่าตัดแก่แพทย์ชาวเยอรมันที่อาจารย์ไปศึกษาด้วย

อาจารย์เกษม เป็นอาจารย์ที่ลูกศิษย์ทุกคนได้รับความรู้ ความสามารถ
ความเป็นคน ความเป็นแพทย์ที่มีจรรยาบรรณสูงสุด ไม่ใช่วิชาชีพไปในทาง
ที่หาผลประโยชน์จากความเจ็บป่วยของประชาชน

ผมได้พบและแต่งงานกับหลานของคุณอารีย์ ลีม่วงศ์ ภรรยาของ
อาจารย์เกษม ทำให้ผมมีความใกล้ชิดกับครอบครัวของอาจารย์มากขึ้น ผมขอ
ให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์จงบันดาลให้วิญญาณของอาจารย์ไปสู่สุคติตลอดไป
รู้สึกเสียใจในการจากไปของอาจารย์แต่ก็เป็นธรรมดาของชีวิต

ด้วยความเคารพภักดี

นายแพทย์ยรรยง-น้ำทิพย์-วราทิพย์ และยุทร ทองเจริญ

ด้วยอาลัยรัก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย หรือที่พวกเราหลายคนเรียกว่า น้ำหอม แต่งงานกับน้ำคำแพง (อารีย์) ซึ่งพี่สาวน้ำคำแพงเป็นสะใภ้สกุล “เสมรสุต” และคุณแม่ของดิฉันก็ใช้นามสกุลเดิม “เสมรสุต” น้ำแพงและครอบครัวเราจึงสนิทสนมกันมาก คุณป้าทั้งสองของดิฉัน (คุณสอาดศรี และคุณผอบ เสมรสุต) รวมทั้งคุณแม่และพี่สาวของดิฉัน ก็ล้วนแต่เจ็บพยาบาลศิริราช เช่นเดียวกับน้ำคำแพง

เมื่อน้ำหอมแต่งงานกับน้ำคำแพง น้ำหอมก็ช่วยดูแลคุณพ่อ คุณแม่ดิฉัน (พลโท ม.ล.พงศ์เสวต และคุณอุไร วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา) อย่างใกล้ชิดตราบนานวาระสุดท้ายของท่าน ในปี พ.ศ.๒๕๑๘ คุณพ่อป่วยเป็นมะเร็งในถุงน้ำดี ในวาระสุดท้ายคุณพ่อเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช ตึกท่านผู้หญิงวิจิตรฯ และเกิดช็อค แต่ไม่สามารถให้เลือดและน้ำเกลือทางเส้นได้ ขณะนั้นเวลาประมาณตี ๑ กว่า น้ำหอมซึ่งดูแลอยู่ตลอดเวลาได้ตัดสินใจทำ cutdown ที่ขาพับในห้องพักคนไข้ทันที โดยมีพี่สาวดิฉัน (อรพินท์ วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา) ที่เป็นพยาบาลห้องผ่าตัดส่งเครื่องมือ แล้วจึงนำเข้าห้องไอซียู ประมาณตี ๔ น้ำหอมโทรมาเรียกดิฉันให้ไปหาคุณพ่อ และคุณพ่อก็สิ้นใจเช้าวันนั้นโดยมีน้ำหอมดูแลอยู่ตลอดเวลา ในปี พ.ศ.๒๕๒๘ เมื่อคุณแม่ป่วยหนักเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลกรุงเทพ น้ำหอมก็ยังไปช่วยดูแลให้คำปรึกษาจนวาระสุดท้าย เป็นบุญคุณที่เราพี่น้องไม่เคยลืม และยังคงแลมาถึงดิฉันและครอบครัว

น้ำหอมเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว เป็นสามีที่ดี เป็นพ่อที่ดี เป็นนายที่ดี และยิ่งกรุณาถึงเครือญาติของน้ำแพง ความดีของน้ำหอมเป็นที่ประจักษ์แก่ทุกท่านที่ได้รู้จัก น้ำหอมประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในทุกๆ สิ่งที่ทำ โดยเฉพาะการให้กับบุตรและ

ธิดา ทั้งหมดขอชื่นชมและคุณศิริอร ที่กำลังอยู่ในหน้าที่การงาน ทำให้บิดามารดาภาคภูมิใจ

ดิฉันดีใจที่ได้มีโอกาสได้รู้จักและได้รับสิ่งดีๆ จากน้ำหอม ดิฉันและครอบครัวขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงช่วยอำนวยพรให้ท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย มีความสุขในสัมปราชัยภาพเทอญ

หลานๆ “เสมอสุด”
และอรุณพรรณ วิชวีรงค์ ณ อยุธยา

คำไว้อาลัยของลุงหมอ

ความตายเป็นของธรรมดาในโลก ทุกคนย่อมหลีกเลี่ยงหนีไม่พ้น แต่เมื่อวาระนี้ ได้มาถึง ก็รู้สึกใจหาย เพราะลุงหมอไม่ได้เป็นแค่เพียงหมอประจำครอบครัว แต่ยังเป็นเหมือนญาติสนิทเสมือนส่วนหนึ่งในครอบครัวของเราด้วย ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างคุณหมอและคนไข้เท่านั้น แต่ลุงหมอเป็นญาติผู้ใหญ่ที่เราเคารพรัก การที่ลุงหมอและน้ำแแบ่งได้กรุณาให้เกียรติเป็นประธานงานพิธีมงคลสมรส พี่เบิ้มและตุ๊ก โดยให้เกียรติเป็นผู้สวมมงกุฎ และเป็นผู้ปูเตียง รวมทั้งลุงหมอเป็นผู้ที่สอนให้คติธรรมต่างๆ ในการใช้ชีวิตคู่ให้กับเราตลอดมา

ลุงหมอยังเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในตอนที่มะหมีป่วยและอยู่ในระหว่างให้การรักษาเคมีบำบัด เมื่อมีโอกาสลุงหมอได้แวะเวียนมาเยี่ยมที่บ้าน รวมทั้งที่โรงพยาบาลอยู่เสมอ ลุงหมอเป็นกำลังใจให้ ทั้งผู้ป่วยรวมถึงครอบครัวผู้ป่วยด้วย ซึ่งแน่นอนว่าภาวะจิตใจของพวกเราย่ำแย่อยู่แล้ว เมื่อได้รับคำปรึกษา ปลอบใจ แนะนำ ทำให้เรามีหลักยึดและผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤตไปได้ด้วยดี นอกจากคำแนะนำและกำลังใจของลุงหมอ ได้หล่อเลี้ยงให้มะหมีสามารถประคับประคองจากโรคร้ายมาจนเกือบ ๑๐ ปีเศษ ทำให้ครอบครัวเราเข้าใจในเรื่องของการมีชีวิตในวันรุ่งขึ้นว่ามีค่ามากมายและสำคัญอย่างไร

มะหมีโชคดีเหลือเกินที่ลุงหมอเป็นคนคลำพบเจอก่อนเนื้อ และเมื่อผ่าตัดเอาชิ้นเนื้อออกมา พบว่าจะมีชีวิตได้เพียง ๓-๔ เดือนเท่านั้น ลุงหมอเป็นผู้ที่ปฏิเสธไม่ทำตามตำราในการรักษาปฏิบัติต่อผู้เป็นมะเร็งในระยะ recurrent แต่ในทางกลับกันลุงหมอให้ความมั่นใจกับมะหมีในทุกวิถีทาง ที่จะช่วยให้มะหมีมีโอกาสอยู่รอดและนานที่สุด ซึ่งท้ายสุดจากระยะเวลาเพียงไม่กี่เดือนตามคำที่หมอกล่าว แต่ด้วยความสามารถและกำลังใจจากลุงหมอได้ช่วยยืดเวลาให้มะหมีได้มีโอกาสได้เห็นลูกๆ สร้างครอบครัวและมีหลานๆ เป็น

ปีกแผ่น จนไม่มีอะไรต้องเป็นห่วง ทำให้การเดินทางของมะหมีจากไปอย่างสงบปราศจากความกังวลที่สุดดี ครอบครัวเรานึกในความกรุณาที่ลูกหมอช่วยเหลือมะหมีในการนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยไม่สามารถจะประมาณค่าได้

ทุกๆ สิ่ง ทุกๆ การกระทำ ทุกๆ คำตอบ ที่ลูกหมอส่งมาให้ ไม่ได้สื่อแค่ความตั้งใจ แต่ในทุกๆ เนื้อที่ ในทุกๆ พื้นผิว ล้วนมีแต่ความห่วงใยมอบให้เสมอมา ครอบครัวเราทุกคนรับรู้ สัมผัสได้กับความรักและความจริงใจที่ลูกหมอให้ตลอดมา ทุกอย่างอยู่ในความทรงจำของครอบครัวเราตลอดไปค่ะ

พวกเราเชื่อมั่นว่าด้วยความดีที่ลูกหมอได้ทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ความเมตตา ความเสียสละที่มีต่อทุกคน ขอให้กุศลนี้້น้อมนำให้ลูกหมอเดินทางไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

รักและอาลัยอย่างที่สุด

ตุ๊ก เบิ้ม

นุก เบ๊น

๓๐ กว่าปีที่แล้ว ผมก็เหมือนเด็กที่กำลังโตทั่วไป ที่โหมเล่นโน่นเล่นนี่ไปเรื่อย ไม่เคยกลัวกับโรค “ไส้ติ่ง” ที่ผู้ใหญ่บอกสอนอยู่ตลอดว่าอย่าเล่นอะไรหนักๆ หลังทานข้าว ‘เดียวจะเป็นไส้ติ่งนะ’ จะไปกลัวทำไมโรคง่ายๆ ที่หมอรักษาได้ ง่ายจะตายไป ไม่เคยรู้ด้วยซ้ำว่าความร้ายแรงของมันนั้น อาจทำให้เราเสียชีวิตได้

จากอาการปวดท้องธรรมดาๆ มีท้องเสียตามมาเป็นระยะๆ เพราะไส้ติ่งอักเสบของผมไปเกาะที่ลำไส้ใหญ่ที่อยู่ตรงนั้น ทำให้แพทย์ต่างๆ ไปที่คุณพ่อของผมพาผมไปหา ต่างเข้าใจว่าเป็นลำไส้อักเสบเพราะอาหารที่ทานเข้าไปเท่านั้นเอง ๓ วันผ่านไป ยาอะไรก็เอาไม่อยู่ คิณนั้นผมนอนราบบนเตียงนอนไม่ได้ ต้องนั่งขัดสมาธิ เอาหมอนกอดไว้ที่ท้องแล้วก้มหน้าซบกับแขนตัวเอง ดีสามแล้วคุณพ่อผมทนเห็นความเจ็บของผมไม่ไหวจึงต้องโทรไปรบกวนคุณลุงหมอเกษมในทันที ‘คุณสินธุ พาเจ้าติกไปศิริราชเลย แล้วมารับผมต้องผ่าตัดแล้ว ไส้ติ่งแน่นอน’ ผมจำประโยคที่คุณพ่อเล่าให้ฟังได้เป็นอย่างดี

“รู้ใหม่ว่า โชคดีแค่ไหน อีกนิดเดียวก็จะแตกแล้ว ถ้าไม่ได้ลุงหมอมารับเป็นคนผ่าให้ ไม่รู้ว่าจะแตกตอนผ่าด้วยริเปลา” เสียงของคุณพ่อผมที่บอกผมหลังจากฟื้นจากการผ่าตัด ผมต้องอยู่ในโรงพยาบาลนานถึง ๑ เดือนสำหรับโรคไส้ติ่งอักเสบ ที่กรณีปกติทั่วไปจะอยู่กันเพียง ๓ วัน ถึง ๗ วันเป็นอย่างมาก ผมมีอาการติดเชื้อในช่องท้องอยู่อีกหลังการผ่าตัด และต้องเปิดแผลอีกครั้งเพื่อเอาหนองออก ผมจึงอาจจะเป็นคนไข้โรคไส้ติ่งอักเสบเพียงไม่กี่คนที่มีแผลจากการผ่าตัดยาวถึง ๒ นิ้วครึ่ง

หากไม่ใช่เพราะครอบครัวของผมโชคดีอย่างที่รู้จักกับลุงหมอเกษม ผมก็ไม่รู้ว่าเรื่องราวการป่วยของผมจะเป็นไปอย่างที่ผมเล่ามาหรือไม่ ผมจำได้ว่าตอนที่กำลังจะเข้าห้องผ่าตัด บุรุษพยาบาลมาถามผมว่า กลัวไหม ผมบอกเขาว่า ผมไม่กลัวเลย ผมยังจำอีกได้ว่าผมไม่มีความกลัวใดๆ เลย เพราะผมรู้ว่าผมจะไม่เป็นอะไร และผมจะหายดี เพราะผมรู้ว่าลุงหมอเกษมจะเป็นคนผ่าตัดให้ เพราะผมรู้ว่าลุงหมอเก่ง และน่าจะเก่งที่สุด เพราะในหลวงยังทรงให้

ลุงหมอเป็นผู้ถวายการรักษาให้กับพระองค์ท่าน ผ่าตัดให้กับพระองค์ท่าน แล้วผมจะต้องกลัวอะไรอีก ลุงหมอไม่เพียงแค่ว่าเป็นคนเก่งมากๆ ในสายตาของผม แต่ลุงหมอใจดี เป็นกันเอง สนุกสนาน ชอบพูดตลก และเป็นคนให้กำลังใจแก่ผมมาก

‘ความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ’ สำหรับในความคิดของผม แม้ว่าเราอาจจะไม่มีลาภอันประเสริฐแบบนี้ได้ทุกคน แต่การที่เรามีคุณหมอที่มีความสามารถและมีคุณูปการอันประเสริฐอย่างคุณลุงหมอเกษม ลิ้มวงศ์ ผมก็นับได้ว่าเป็นลาภอันประเสริฐของพวกเรายิ่งกว่า

กราบขอบพระคุณคุณลุงหมอที่ช่วยชีวิตผม และให้ความกรุณาแก่สมาชิกทุกคนในครอบครัววรรณศรีสวัสดิ์ คุณลุงหมอเป็นยิ่งกว่าญาติสนิทของครอบครัว ซึ่งทุกคนจะยังรัก เคารพ และระลึกถึงพระคุณของคุณลุงหมอตลอดไป

ตึก

ต้นจำได้ตั้งแต่เด็กเสมอว่าที่บ้านเราพอเวลาไม่มีใครไม่สบายชื่อคุณหมอคนแรกที่ที่บ้านจะโทรปรึกษา จะเป็นชื่อคุณลุงหมอกษม ไม่ว่าจะอาการของโรคจะหนัก หรือเบาขนาดไหน คุณลุงหมอกษมจะเป็นที่พึ่งให้แก่ที่บ้านได้เสมอ ตั้งแต่สมัยคุณพ่อป่วยไม่สบาย คุณลุงหมอจะเป็นผู้ดูแลคุณพ่ออย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ทำการผ่าตัดคุณพ่อด้วยตัวเอง จนถึงแนะนำคุณหมอ ท่านอื่นที่เชี่ยวชาญการรักษาให้มาช่วยดูแล จนกระทั่งคุณแม่ที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า ๑๐ ปี คุณลุงหมอกษมก็พร้อมที่จะให้คนที่บ้านต้นโทรปรึกษาได้ตลอดเวลา รวมถึงการไปหาเพื่อตรวจรักษาได้อย่างสะดวก นอกจากนี้คุณลุงหมอกษมจะดูแลและทำการรักษาคุณพ่อและคุณแม่ของต้นเป็นอย่างดีแล้ว ท่านยังให้การรักษามาจนถึงรุ่นลูกอย่างต้นและพี่น้อง ตลอดจนรุ่นหลาน รวมถึงกระทั่งพนักงานบริษัทของคุณพ่อ คนงาน และพนักงานขับรถของที่บ้านอย่างเต็มใจเสมอ โดยไม่เคยเรียกเก็บค่ารักษาพยาบาล โดยเฉพาะกับพนักงาน คนงาน และพนักงานขับรถเลย

ที่บ้านเรา คุณแม่ได้สอนให้เราถือปฏิบัติ ในการไปเยี่ยมคุณลุงหมอกษมและครอบครัวในช่วงวันหยุดปีใหม่ของทุกปี แม้ทุกวันนี้คุณแม่จะจากไปแล้ว แต่พวกเราถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จำได้ว่าเวลาไปหาคุณลุงหมอกษมที่ไร พวกเราจะได้รับแต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะกันตลอด เพราะคุณลุงหมอกษมมักจะมีเรื่องขำขัน และเรื่องในอดีตมาเล่าให้พวกเราฟังกันอย่างสนุกสนาน ทำให้เด็กๆ อย่างเรารู้สึกสนุกที่ได้ไปเยี่ยมท่านและรู้สึกดีใจทุกครั้งที่จะได้มาคุยกับคุณลุงหมอกษมทุกๆ ปี

นอกจากการมาเยี่ยมเยียนคุณลุงหมอกษมที่บ้าน พวกเราก็มักจะได้รับเค้กส้ม หรือเค้กมะตูมติดมือกลับบ้านเสมอๆ แม้ภายหลังที่คุณลุงหมอกษมไม่สบาย ต้นถึงได้ทราบว่าโบว์ที่ใช้ผูกกับกล่องเค้กส้มทั้งหมดเป็นฝีมือการผูกของคุณลุงหมอกษม ซึ่งต้องขอยอมรับว่าแม้ต้นเองยังไม่สามารถผูกโบว์ได้สวยเท่าฝีมือคุณลุงหมอกษมเลย

คุณลุงหมอกษมและที่บ้านมีความสนิทสนมเสมือนเป็นญาติสนิทของครอบครัว ต้นขอกราบขอบพระคุณคุณลุงหมอกที่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ การดูแลรักษา และความใกล้ชิดที่คุณลุงหมอกมีต่อครอบครัวของต้นอย่างเสมอมา พวกเราจะเคารพและระลึกถึงพระคุณของคุณลุงหมอกษม และคุณลุงหมอกจะสถิตอยู่ในใจของพวกเราตลอดไป

ต้น

อาลัย น้ำเกษม

“น้ำเกษม” เป็นญาติผู้ใหญ่ที่โตขึ้นมาก็ค้นเคยมาเป็นอย่างดี รวมทั้ง
น้ำแบ่ง, หมอตัน, น้องเต็ม และน้องๆ น้ำเกษม

“น้ำเกษม” คอยดูแลและเป็นທີ່ปรึกษาในเรื่องเจ็บไข้ของครอบครัว
ดิฉันมาโดยตลอด โดยเฉพาะ “คุณแม่” จะเชื่อน้ำเกษมคนเดียวเท่านั้น
จะไม่เชื่อหมobatanใดทั้งสิ้น

“น้ำเกษม” มีสิ่งที่ประทับใจดิฉันมากที่สุด ในวันที่คุณแม่เสียชีวิต น้ำเกษม
มาจัดการให้ที่โรงพยาบาลและยังไปส่งคุณแม่ถึงที่วัด ดิฉันยังจำได้ไม่เคยลืม
เมื่อไม่มี “น้ำเกษม” แล้ว ยังมี “หมอตัน”

เป็นผู้สืบทอดทั้งงานด้านการรักษาคนไข้ ตลอดจนความเอื้อเฟื้อต่อ
ญาติมิตรในการเป็นที่ปรึกษาเรื่องสุขภาพ ดังที่ “น้ำเกษม” ได้ปฏิบัติตลอดมา
การจากไปของ “น้ำเกษม” ในครั้งนี้ นำมาซึ่งความเสียใจและเศร้าใจ
สำหรับดิฉันเป็นอย่างยิ่ง

ขออุทิศกรรมและความดีงามทั้งหมดที่ “น้ำเกษม” ได้กระทำและ
สร้างสมมานั้น และรวมทั้งอานุภาพแห่งผลบุญที่ครอบครัวญาติมิตร ตลอดจน
ผู้ที่รักใคร่นับถือ ได้ร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ นั้น จงเป็นพลังส่งให้ดวงวิญญาณ
ของ “น้ำเกษม” ประสบสุคติในสัมปรายภพตลอดกาลด้วยค่ะ

ด้วยความอาลัยและรักเคารพอย่างสูง

จรัสศรี ศรี

บันทึกด้วยความอาลัย...รำลึก..ถึงพี่เกษม

เมื่อได้ทราบข่าวการเสียชีวิตของหมอเกษม หรือพี่เกษม หรือลุงเกษม เป็นคำเรียกขานของคุณแม่โฉมฉลุย ป๊อซี่ และลูกปีย์/ลูกปั้น ทำให้พวกเรา มีความเสียใจอย่างยิ่ง พี่เกษมเป็นพี่ชายคนโตหรือหลานชายคนแรกของ ครอบครัวสายคุณแม่ และเป็นเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกับน้ำเล็กน้องชายคุณแม่ พี่เกษมเป็นหมอ คนในตระกูลเกือบทั้งหมดเป็นคนไข้ที่อยู่ในความดูแลหรือ บริกรหาเรื่องโรคร้ายไข้เจ็บ พี่เกษมวินิจฉัยโรค ทำให้พวกเราไม่เครียด เพราะ ถ้อยคำคุณพี่หมอการสอดแทรกบทตลกบางครั้ง

คุณแม่เล่าให้ฟังว่า พี่เกษมเป็นลูกชายคนโต ครอบครัวทำการค้า แม่เมื่อกลับจากโรงเรียนต้องช่วยเลี้ยงน้องแฝดตั้งแต่ยังเรียนชั้นมัธยมต้น และ อุ้มน้องเข้าเวยทุกวันเพราะยังเป็นเด็ก แต่การเรียนดีมาก มีความมุ่งมั่น และ หัวสมองดีเยี่ยม ทำให้พี่เกษมประสบความสำเร็จ ได้เป็นหมอศิริราช นักเรียน ทุนแพทย์ อาจารย์หมอมีลูกศิษย์มากมาย มีชื่อเสียง อีกทั้งเป็นศาสตราจารย์ และที่สำคัญคือได้ถวายเป็นการรักษารัชกาลพระบรมวงศานุวงศ์ พี่เกษมเป็นบุคคลสำคัญของตระกูล และได้ใช้ชีวิตแบบเศรษฐิกิจพอเพียง จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของ น้องๆ และลูกหลานตลอดมา

พี่เกษมเป็นที่พึ่งของครอบครัววิลาวัรรณและธณสันติเมื่อป่วยไข้ นับจากเมื่อครั้งคุณพ่อปรีชาป่วยผ่าตัดปอด พี่ได้แวะไปเยี่ยมไข้เกือบทุกวัน เมื่อเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช และวันที่คุณพ่อเสียชีวิต พี่ยังได้เป็น ประธานอาบน้ำหลวงอาบศพให้ด้วย เมื่อลูกปีย์ป่วยหลอดทางเดินอาหารตีบ พี่ได้เป็นธุระให้ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเช่นกัน สำหรับป๊อซี่เป็นคนไข้ โรคลำไส้อักเสบ ตั้งแต่เรียนนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ปี ๓ นับเป็นเวลากว่า ๓๕ ปี ด้วยความเคารพและความรู้สึกผูกพันจึงได้แวะเวียนไปเยี่ยมหา

ในเทศกาลต่างๆ เสมอๆ พี่จะมีเรื่องคุยสนุกๆ ให้ฟัง เช่นบอกว่า “พี่เป็นคนทำโบว์ติดบนกล่องขนมเค้กส้มของพี่คำแพง” เป็นต้น

เมื่อพี่เกษมเริ่มป่วยและกลับมารับการรักษาตัวที่บ้าน ทุกครั้งที่ไปเยี่ยมยังรู้สึกว่่าพี่ยังสุขภาพดี เพราะมีพี่คำแพงเป็นพยาบาลพิเศษที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ดูแลอาหารคาวหวานของโปรดบ่นให้พี่เสมอมา มีครอบครัวที่อบอุ่น มีลูกหมอตันดูแลรักษาพี่ที่เป็นคนไข้ และมีลูกเต็มที่เป็นกำลังใจ เมื่อพี่อ่อนแรงและจากไป จึงคงไว้ซึ่งความอาลัย และความเศร้าโศกเสียใจอย่างยิ่ง

บุญกุศล และคุณงามความดี ของหมอกเกษม พี่เกษม หรือลุงเกษม ที่ได้สร้างสมมา จะนำทางให้พี่เกษมไปสถิต ณ สรวงสวรรค์ และอยู่ในความทรงจำ...รำลึกถึงตลอดไป

ด้วยความเคารพและอาลัย

ปัจฉิมา ธนสันติ

อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ถึงพี่เขมที่เคารพรัก

พี่เขมเป็นพี่ชายที่เคารพรักยิ่งของพวกเรา ทั้งในฐานะพี่ชาย เจ้าภาพงานแต่งงาน และในฐานะคุณหมอบริจาคประจำตระกูล ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามากกว่าห้าสิบปีที่ผ่านมาพวกเราได้ใช้โอกาสอันหลากหลายไปรบกวนพี่เขมถึงทั้งที่โรงพยาบาลในช่วงเวลาทำงานของพี่เขม และในช่วงที่พี่เขมว่างจากที่โรงพยาบาล พวกเราก็จะตามไปหาอีกที่คลินิก รวมถึงในบางครั้งก็แวะไปเยี่ยมเยียนด้วยถึงที่บ้าน ทั้งนี้ยังไม่นับทางโทรศัพท์ด้วย อย่างไรก็ตามก็ยังคงเป็นโชคดีของพี่เขม ที่ทั้งพี่เขมและพวกเราที่ยังใช้พวกสี้อเล็กทรอนิกส์ไม่ค่อยถนัดนัก ไม่งั้นก็ไม่น่าจะพลาดแต่เหนืออื่นใดพี่เขมคอยให้คำปรึกษาให้ความอุ่นใจกับพวกเราทั้งครอบครัวเสมอมา และที่สำคัญไม่เคยคิดเงินเราเลยแม้แต่ครั้งเดียว

ถึงเวลานี้ก็เชื่อได้ว่า ที่พวกเราสามารถมีอายุได้ยืนยาวขนาดนี้ ก็น่าจะเป็นเพราะความกรุณาของพี่เขมที่ผ่านมามากมาย และ ณ เวลานี้ พี่เขมไม่ได้อยู่กับเราแล้ว แต่พวกเราทั้งผม ประยูร ยุพา เบ็ญ บุ่ม และบอย รวมทั้งลูกหลานทั้งหมดก็ต้องขอกราบขอบพระคุณพี่เขมด้วยความเคารพรักเป็นอย่างยิ่ง พวกเราจะไม่ลืมบุญคุณที่พี่เขมมีความกรุณาให้พวกเราไปตลอดชีวิต หากชาติหน้ามีจริงก็จะขอให้พี่เขมเป็นหมอที่เก่งอย่างนี้อีก และพวกเราก็จะขอไปเกิดเป็นน้องพี่อีกตลอดไป

ด้วยความเคารพรักอย่างสูง
ครอบครัวจินดาประดิษฐ์

วันที่เหงาจับใจ เหงาที่สุด

ครอบครัวเราเป็นคนนครศรีธรรมราช พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่อบรมสั่งสอนและเป็นตัวอย่างให้รู้สึกภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนเมืองนครฯ รักและภาคภูมิใจในบ้านเกิด รักและหวงแหนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของเมืองนครฯ พ่อแม่มีลูก ๑๐ คน พี่สาวคนโตและน้องคนสุดท้องเสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อย เราจึงมีกัน ๘ คนพี่น้อง โดยมีพี่เขมเป็นลูกคนโต พ่อแม่เลี้ยงพวกเรามาอย่างครอบครัวประชาธิปไตยที่เข้มงวด รักและสงวนสิทธิ์อันชอบธรรม แต่ต้องอ่อนโยน ถ่อมตัว ไม่ก้าวร้าว พ่อจะพ่่าสอนลูกๆ ให้รู้จักเสนอความคิดเห็นในครอบครัว ถ้าพ่อดุหรือทำโทษ แล้วลูกไม่เห็นด้วย ไม่รู้สึกว่ามีผิด ต้องชี้แจงด้วยเหตุผล ครอบครัวเราก็เหมือนครอบครัวทั่วๆ ไปในยุค ๗๐-๘๐ ปีที่แล้ว พ่อจะดูแลงานหลักของบ้าน แม่จะดูแลสุขทุกข์ อบรมความประพฤติ กิริยามารยาท การแต่งตัวของลูก อาหารทุกมื้อสำเร็จด้วยฝีมือแม่ ลูกๆ ทุกคนจะจำรสมือแม่ได้แม่นยำ พวกเราโตมาด้วยอาหารที่มีคุณภาพและอร่อยทุกมื้อ ลูกผู้หญิงเรียนรู้งานบ้านงานฝีมือโดยเป็นลูกมือของแม่ พ่อและแม่ต้องขยันอดทนอดออมเพื่อการศึกษาของลูก

บรรพบุรุษของครอบครัวเรามีคุณทวดเป็นแพทย์แผนโบราณที่คนนครฯ ยุคนั้นต้องรู้จัก คงไม่เล่าในที่นี้ เมื่อพ่อและแม่มีพวกเรา พ่อมีคุณหมอแผนปัจจุบันท่านหนึ่งที่พ่อนับถือมาก เป็นแรงบันดาลใจให้พ่ออยากให้ลูกสักคนเป็นหมอ อีกสักคนเป็นเภสัชกร พี่เขมเป็นลูกคนโตดูเหมือนจะถูกเลี้ยงมาให้รู้สึกว่าได้ขึ้นจะเป็นหมอ พี่พรณีจะเป็นเภสัชกร พี่เขมและพี่พรณีก็ทำให้พ่อแม่สมหวัง ต่อมาพี่เขมไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นแพทย์เฉพาะทางศัลยศาสตร์ กลับมาจากต่างประเทศ สิ่งแรกที่พี่เขมได้ทำให้พ่อแม่มีความสุขมาก คือ ได้บวช ๑ พรรษาที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช โดยมีพระรัตนธัมมิ (แบน) เป็นพระอุปัชฌาย์ พ่อแม่ได้เห็นผ้าเหลืองขณะที่

ยังมีชีวิตอยู่ สายตาของพ่อและแม่วันที่พี่เขมบวชบ่งบอกความสุขความปิติที่ยังจำได้ติดตาและมีความปิติที่ได้ดูแลพระตลอดพรรษา ก่อนลาสิกขา พระเกษมเขมโกได้แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ พ่อและแม่เตรียมเสื้อผ้าชุดพิเศษตั้งแต่เช้าเพื่อไปฟังเทศน์ตอนหัวค่ำ และปลื้มพูดเรื่องนี้ไปอีกนานมาก พ่อมาเล่าให้ฟังทีหลังว่า ระหว่างที่บวชเป็นพระ พี่เขมได้ขอบิณฑบาตน้องชายคนหนึ่งซึ่งพิการป่วยเรื้อรังเป็นภาระของพ่อกับแม่ต้องดูแล ซึ่งพ่อและแม่ปลื้มใจในความกตัญญูของลูกและอนุโมทนาयอมาถวายให้ พี่เขมก็รับภาระดูแลน้องคนนี้ คือพี่ปรีชา มาจนพี่เขมป่วย หมอตัน ลูกชายของพี่เขมรับมรดกดูแล ต่อมาจนน้องคนนี้เพิ่งมาเสียชีวิต เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๖ นี้เอง หลังออกพรรษาแล้ว พี่เขมก็กลับมาทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชเหมือนเดิม พ่อแม่มองลูกอย่างผู้ที่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว

วันหนึ่งแม่ปวดท้องรุนแรงและต้องผ่าตัดไส้ติ่งที่อักเสบกะทันหัน เสียหายพี่เขมมาไม่ทันได้ผ่าให้แม่ แต่ลูกศิษย์ของพี่เขมซึ่งเป็นแพทย์ประจำที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชดูแลให้เรียบร้อย พี่เขมมาเยี่ยมแม่ได้ในวันรุ่งขึ้น พ่อมาอวดแม่ที่ข้างเตียงชื่นชมลูกชายเป็นพิเศษ เนื่องจากแม่เป็นห่วงเรื่องอาหารการกินของพ่อ ซึ่งได้รับคำตอบว่าข้าวมีอร่อยเป็นพิเศษ ลูกชายลงจากรถไฟเข้าบ้านมาจัดการหุงข้าว เจียวไข่ ทอดปลาให้พ่อกินเรียบร้อยแล้วก่อนมาโรงพยาบาล ดูเป็นเรื่องเกินความคาดหมายของพ่อ พี่เขมได้แก้ตัวโดยการผ่าตัดไส้ติ่งอักเสบกะทันหันให้ยุพาน้องสาวแทน ต่อมาอีกหลายปีเมื่อพ่อและแม่อายุมากและป่วย พี่เขมก็ดูแลเอาใจใส่รักษาจนวาระสุดท้ายของทั้งสองท่าน ในฐานะลูกก็จะมานอนเฝ้าใช้ร่วมกับน้องๆ เข้ามืดก็จะช่วยกันดูแลทำความสะอาดเตรียมพร้อมเพื่อรอคุณหมอมาตรวจในตอนเช้า เย็นเลิกงาน ก็มาบิณฑบาตชวนคุยให้เพลิดเพลิน จำได้ว่ามีอาจารย์แพทย์บางท่านที่โรงพยาบาลศิริราชมาขออนุญาตพี่เขม ขอพาลูกมาดูเป็นตัวอย่งว่าหน้าที่ของลูกเมื่อพ่อแม่ป่วยใช้ควรจะทำอะไรได้บ้าง สิ่งที่ลูกทำให้ยอมเป็นความสุขของพ่อแม่

พี่เขมถือว่าเป็นอภิชาติบุตร ที่พ่อแม่ภาคภูมิใจและให้ความสุขแก่พ่อแม่มากที่สุด พ่อและแม่เลี้ยงลูกมาให้มีหน้าที่ช่วยเหลืองานในบ้านทุกคนทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ บางคนตื่นเช้าต้องไปตลาดซื้อกับข้าวให้แม่ บางคนเตรียมอาหารเช้า บางคนเป็นลูกมือพ่อ ซึ่งเก่งเกี่ยวกับงานช่างมาก บางคนทำความสะอาดบ้าน ทั่วๆ ที่เรามีพี่เลี้ยงดูแลเรา แต่เราก็ต้องมีหน้าที่ช่วยพ่อแม่ เพื่อเราจะได้กินอาหารอร่อยและไปโรงเรียนแต่เช้า หลานๆ เคยถามว่าทำไมคนรุ่นพ่อและรุ่นแม่จึงดูทำอะไรเป็นไปทุกอย่าง ต้องบอกว่าเพราะต้องเรียนรู้โดยช่วยงานพ่อแม่ และพ่อแม่สมัยก่อนก็ใช้ลูกอย่างจริงๆ จังๆ ใช้ไป สอนไป พี่เขมเมื่ออายุได้ ๘-๙ ขวบ กลับจากโรงเรียนกินนมที่แม่เตรียมไว้ให้เรียบร้อยแล้ว แม่ก็ให้อ่านหนังสือที่ยังเดินไม่ได้ใส่เอว ส่วนน้องๆ ที่เดินได้แล้วจะมีพี่เลี้ยงของตนเอง พี่เขมจึงมีน้อง “เล็ก” เกาะเอาไปทุกหนทุกแห่ง จะทำการบ้าน เล่นกับเพื่อนก็มีน้องบนเอว ไปจนถึงเวลาอาบน้ำก็กินอาหารเย็น คำพูดที่จะได้ยินแม่พูดมาตลอดจนโต คือ “เกษมเอวคดเพราะอุ้มแม่เล็ก” คนนครฯ จะเรียกลูกผู้หญิงว่า แม่นั่นแม่นี่ และเรียกลูกผู้ชายว่า พ่อ เช่น พ่อไพบูลย์ พ่อไพศาล พ่ออ๊อด พี่เขมก็กะเตงน้องมาเป็นปี จนน้องเดินได้จึงมีพี่เลี้ยงดูแลต่อ แม่เล่าว่าแม่จะมีพี่เลี้ยงให้แล้วแต่ด้วยความเคยชิน เย็นลง พี่เขมก็ยังคว้าแม่เล็กเข้าเอวทุกวัน นอกจากให้อาศัยเอวในวัยเด็กแล้ว พี่เขมยังมีบ้านให้อาศัยเมื่อโตแล้วด้วย ด้วยความที่เป็นคนต่างจังหวัด เมื่อลูกเรียนจบมัธยม ๖ แล้ว พ่อแม่ก็จะส่งมาเรียนมัธยม ๗ และ ๘ ที่กรุงเทพฯ โรงเรียนเตรียมอุดมบ้าง โรงเรียนราชินีบ้าง โรงเรียนพระสุเมรุสรีอนุสรณ์บ้าง โรงเรียนอำนวยการบ้าง โดยที่พี่เขมซึ่งเป็นลูกคนโตทำหน้าที่ดูแลน้องและเป็นผู้ปกครอง พี่เขมจึงเป็นทั้งพ่อและแม่ของน้องๆ ตลอดเวลาที่จากบ้านมาเรียนเตรียมและมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ พี่ผู้หญิงก็จะอยู่โรงเรียนประจำ พี่เขมเริ่มโดยเข้ามาเป็นศิษย์วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ตั้งแต่เรียนโรงเรียนเตรียมอุดมและเป็นนักศึกษาแพทย์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราช ปีต้นๆ น้องๆ ระยะเวลาอยู่หอพัก ต่อมาพ่อมาเช่าบ้านที่ถนนพระอาทิตย์ให้อยู่ด้วยกัน

โดยมีพี่เขมซึ่งอยู่ที่หอพักนักศึกษาแพทย์ชายเป็นผู้ปกครอง ซึ่งต้องดูแลรับเงินค่าใช้จ่ายมาจ่ายให้น้องแต่ละคนและค่าใช้จ่ายในบ้าน นอกเหนือจากนั้นยังต้องคอยดูแลให้น้องๆ อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและตั้งใจเรียน จำได้ว่าเราได้ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเดือนละ ๔๐๐ บาท แต่ไม่เคยได้รับครั้งเดียว ๔๐๐ บาท พี่เขมจะขยันมาเยี่ยมน้องๆ ทุกวันอาทิตย์ เพื่อจ่ายเงินคนละ ๑๐๐ บาท ถ้าจะเบิกค่าเสื้อผ้า รองเท้า หรืออุปกรณ์อื่นๆ เพิ่มเติมเห็นของเก่าที่ชำรุดจนใส่ไม่ได้ จึงจะได้รับของใหม่ มิฉะนั้นจะได้เฉพาะค่าซ่อม น้องผู้หญิงบางคนที่รักสวยรักงามเกือบจะน้ำตาคลอ และออกจะงอน เพราะไม่ยอมสวมรองเท้านักเรียนที่มีรอยปะ สายคาดมีรอยต่อ เมื่อโตแล้วมีลูกของตนเอง แล้วมาเห็นลูกพี่เขมใส่รองเท้าแตะพองน้ำ ที่สายสองข้างคนละสี ก็จะเป็นเรื่องขำขัน พร้อมทั้งบอกรบสั่งสอนน้องๆ ให้เห็นความเหนื่อยยากของพ่อแม่ในการส่งเสียพวกเราทุกคน ต้องรู้จักอดออม มัธยัสถ์ ใช้จ่ายเฉพาะจำเป็น และเซ็นสมุดพกเพื่อรายงานให้พ่อแม่ทราบถึงผลการเรียนของน้องแต่ละคน เมื่อพี่เขมไปศึกษาต่อ ณ ประเทศเยอรมัน จึงได้ฝากคุณป้าเฉลียว และพี่หม่อริระ ลิมศิลา เป็นผู้ปกครองแทน พวกเรายังระลึกถึงพระคุณของท่านทั้งสองอยู่

เมื่อน้องๆ ทุกคนโตเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัวและมีอาชีพเป็นของตนเอง พี่เขมมีพระคุณและมีส่วนในการหล่อหลอมพวกเราให้โตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคม พี่เขมก็ยังเป็นที่พึ่งของน้องๆ และหลานๆ ในเกือบจะทุกโอกาส เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการดูแลครอบครัว การศึกษาของหลานๆ พี่เขมได้อาศัยความรู้ที่ซึมซับมาจากวัดราชบพิธฯ ตั้งชื่อหลานหลายคน เป็นเจ้าแก๋ ลู่ชื่อหลานเขย หลานสะใภ้ ปู่ที่นอนส่งตัวหลานๆ ทุกคนที่แต่งงาน แม้แต่หลานชายจะเป็นเจ้าบ่าวผูกโบว์ไท่ไม่เป็น ก็ต้องลุงเขม ด้วยความที่เป็นแพทย์ พี่เขมจึงเสมือนเป็นแพทย์ประจำของทุกครอบครัว เพื่อแผ่ไปถึงเพื่อนๆ ของน้องและของหลานด้วย มาคิดทบทวนแล้ว พี่เขมได้ทำอะไรมากมายจนเกินพรรณนาให้กับครอบครัว ให้กับน้อง หลาน และมิตรสหาย เพื่อนๆ ใครที่เป็นลูกศิษย์พี่เขมจะบอกเสมอว่าพี่เขมดูแลก็สอนด้วย ฟังดูลูกศิษย์ก็ทั้งรักนับถือ

แม้จะมีกลัวอยู่ด้วย ความจริงครอบครัวเราก็ดูเหมือนเป็นคนดูทุกคน แต่ความจริงเราแค่เป็นคนที่เข้มงวดกับกฎระเบียบ ถูกอบรมมาให้เคร่งครัดกับวินัยเท่านั้น และพี่เขมก็เหมือนคนอื่นๆ ในครอบครัว คือ เป็นพี่เขมที่ใจดี เป็นลุงเขมที่รักหลานและคุยสนุก หัวเราะเสียงดัง เอาใจใส่ทุกคนในทุกรายละเอียด พี่เขมคงเกิดมาเพื่อเป็นผู้ให้ ปกติเมื่อพบกัน เราจะมีเรื่องเล่าเรื่องคุยกันมากมาย จำได้ว่าทุกครั้งที่มีเรื่องต้องตัดสินใจ พี่เขมจะเป็นคนแรกที่น่าถกถึง ทั้งในการศึกษาต่อ การทำงาน การใช้ชีวิต การเจ็บป่วย พี่เขมจะรับทราบและให้คำแนะนำที่ดีถูกต้องเหมาะสมทุกครั้ง กระทั่งครั้งสุดท้ายที่เล็กป่วยต้องผ่าตัด ขณะนั้นพี่เขมเริ่มป่วยแล้ว พี่เขมยังไปให้กำลังใจน้องถึงในห้องผ่าตัด สัญญาว่าจะอยู่คู่เดียว เพราะเป็นห่วงว่าพี่เขมจะเครียดและอันตรายต่อสุขภาพของพี่เขมเอง และเกรงใจคุณหมอที่ทำผ่าตัดให้ด้วย แต่สุดท้ายก็อยู่จนเสร็จสิ้นการผ่าตัด แล้วออกมาชมว่าหมอสมัยนี้เขาเก่งทำงานรอบคอบเรียบร้อย พี่เขมดูมีความภาคภูมิใจในอาจารย์หมอรุ่นหลัง และมีความสุขที่ได้ไปอยู่ในบรรยากาศเก่าๆ ของห้องผ่าตัด

พี่เขมเริ่มป่วยสมองขาดเลือด ตั้งแต่เมื่อไปช่วยเป็นคณบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เมื่อหลายปีมาแล้ว จนมามีเส้นเลือดฝอยในสมองแตกเป็นจุดเล็กๆ ๒ ครั้ง ครั้งแรกวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๗ และครั้งที่ ๒ ณ จุดเดิมวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๘ ได้รับการรักษาทางยาพร้อมทั้งข้อห้ามบางอย่าง จึงประคองตัวมาได้คราวละ ๒ ปี จนครั้งสุดท้าย วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ เลือดออกมากกว่า ๒ ครั้งแรกเกินกว่าจะรักษาด้วยยา รู้สึกเหมือนทุกอย่างอยู่ในความเงิบ เป็นระยะเวลาที่สัมผัสได้ถึงการหยุดนิ่ง และความเงิบจริงๆ เกิด “ความรู้สึกเหงาจับใจเหงาที่สุด” ไม่มีใครโต้ตอบ ขาดเสียงหัวเราะที่คุ้นหู แม้จะรู้สึกว้าพี่เขมจะรับรู้เวลาพูดคุยและเล่าอะไรให้ฟังแต่ขาดการโต้ตอบ ได้แต่สวดมนต์ภาวนาให้พี่เขมเป็นแค่หลับแต่ไม่ทรมาณ มองจากสีหน้าและแววตาไม่ได้บ่งบอกถึงความเจ็บปวด บางครั้งเหมือนอยากจะถูกด้วยขยับปาก บางครั้งก็มีน้ำตาคลอ

ครอบครัวพี่เขม มีพี่แบ่ง ต้นและเต็มดูแลพี่เขมได้อย่างยอดเยี่ยม พี่เขมคง
ชื่นใจและมีความสุข รับรู้ถึงความอบอุ่นในครอบครัว ปกติพี่แบ่งก็เป็นภรรยา
ที่ช่างเอาใจดูแลพี่เขมทุกระเบียดนิ้ว สุขทุกข์ของพี่เขมก็เป็นความสุข
ความทุกข์ของพี่แบ่งอยู่แล้ว ต้นและเต็มก็ช่วยเหลือกันดีโดยพี่ไม่รู้สีกว่าขาด
ความเอาใจใส่ จนวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ พี่เขมดูสดชื่นขึ้น แล้วค่อยๆ
จากพวกเราไปช้าๆ แล้วกลับไปอย่างสงบ

ตลอดชีวิตพี่เขมจะเทิดทูนสมเด็จพระราชบิดาฯ มาก ระหว่างศึกษา
อยู่ต่างประเทศ ทุกครั้งที่มีหนังสือเกี่ยวกับพระองค์ท่าน จะขอให้พี่น้องส่งไปให้
เป็นประจำ เห็นสิ่งอื่นใดพี่เขมเคยปรารภว่าตัวเองเกิดมามีบุญที่ได้มีโอกาส
รับใช้ถวายงานแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ ถือเป็น
มงคลที่สุดในชีวิต พี่เขมเคยบอกว่าสำหรับพี่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ท่านทรงเป็น “เจ้าชีวิต” พร้อมทั้งพนมมือขึ้นเหนือหัว พี่เขมจะมีพระบรม-
ฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระราชบิดาฯ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ที่หัวเตียงเพื่อไว้บูชา ในการดำเนินชีวิตของพี่เขมมีแต่เรื่องของคนอื่น พี่เขม
เป็นกัลยาณมิตร เป็นที่พึ่งของทุกคน สำหรับตัวเอง พี่เขมจะคิดถึงน้อยมาก
มัธยัสถ์ มกน้อย ตรงเวลา ขยัน อดทน จริงใจ จริงจัง เข้มงวด รักเด็ก รื่นโร่ง
เคร่งครัดในศีลในธรรม ต้นทุนของพี่เขมที่ติดตัวมา คงเปี่ยมไปด้วยขันติและ
เมตตา กราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ให้พี่ที่ประเสริฐแก่น้องๆ เป็นตัวอย่าง
ที่ดีของพี่คนโตของครอบครัว พ่อแม่เป็นพระองค์แรกที่หล่อหลอมให้พี่เขม
เป็นเช่นนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ในฐานะศิษย์วัดราชบพิตรฯ พี่เขมเป็นลูกศิษย์
ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ) สมเด็จพระสังฆราช และ
สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (จินตากรมหาเถระ) พระเมตตาและพระคุณ
ของพระเดชพระคุณสมเด็จพระเจ้าทั้งสองพระองค์ มีส่วนสำคัญในการสร้างพื้นฐาน
ชีวิตของพี่เขม เมื่อย้ายเข้ามาเป็นศิษย์ของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล
ศิริราช นอกเหนือจากความรู้ความสำเร็จในอาชีพแล้ว ขนบธรรมเนียมจารีต
ประเพณีของโรงพยาบาลศิริราชได้ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้พี่เขมประสบ

ความสำเร็จ เป็นผู้รับผิดชอบต่อสังคม ได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ ได้เป็นที่พึ่งของทุกคน ได้ให้ความภาคภูมิใจในตนเองของพี่เขม

ผู้ที่น้องๆ พี่เขมอยากขอบคุณอย่างยิ่ง คือ พี่คำแบ่ง ซึ่งเป็นผู้สนับสนุน พี่เขมในทุกกรณี พร้อมจะรักและยินดีกับทุกคนที่พี่เขมรัก ช่วยพี่เขมดูแล น้องๆ และหลานๆ ของพี่เขมจนเป็นที่รักและนับถือของน้องๆ ทุกคน พี่เขม และพี่แบ่งเลี้ยงดูหลานต้นและเต็ม ให้มีความสุขความสำเร็จได้อย่างใจ ได้รับใช้สังคมเจริญรอยตามพ่อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสุขของพี่เขม และขอขอบใจต้นและเต็มที่ดูแลพ่ออย่างดีเยี่ยม เป็นความชื่นใจของพ่อ คำพูดใดๆ ก็ดูจะน้อยไปสำหรับบุญคุณและความรักของพี่เขมที่มีต่อน้องๆ

ความผูกพันความอาทรที่พี่น้องมีต่อกันจะยั่งยืนไปทุกภพทุกชาติ ผลแห่งธรรมะและกรรมดีที่พี่เขมได้ปฏิบัติแล้วจะส่งพี่เขมไปสู่สุคติ

เล็ก

ศาสตราจารย์ ทัศนแพทย์หญิง ดร.วิสาขะ ลีม่วงศ์

คำพูดที่จะได้ยินแม่พูดมาตลอดจนโต คือ
“เกษมเอวคดเพราะอุ้มแม่เล็ก”

บ้านเราไม่กลัวหมอ

เพราะเรามีคุณลุงเซมซึ่งเป็นพี่ชายคนโตของคุณแม่เป็นคุณหมอสุดเก่งใจดี มีอารมณฺ์ซึ่ซึ่ ดูแลญาติพี่น้องลูกหลานทุกคนเป็นอย่างดีที่สุด รักษาทั้งโรคทางกายและใจ

ลุงเซมเป็นหมอวิเศษที่พอเห็นหน้า หรือได้ยินเสียงแล้ว ความเจ็บป่วยเหมือนจะหายไปเกินครึ่ง ตอนเด็ก ๆ บุ่มป่วยบ่อย และจะชอบมากเวลาไปหาลุงเซมที่คลินิก เพราะลุงเซมชอบมีปัญหาวาเรวน์สนุกๆ มาถาม แม่จะตอบไม่เคยได้ เพราะน้องตันตอบได้ก่อนทุกที แต่ก็สนุกมาก และยาแก้ไอน้ำสีเขียวที่คลินิกลุงเซมก็เป็นยาแก้ไอที่หอมอร่อยที่สุด

ตอนบุ่มแต่งงาน ลุงเซมกับป้าแบ่งก็เมตตาเป็นคนบู้ที่นอนให้ เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นชีวิตคู่ ตอนลูกคนแรกของบุ่มต้องผ่าตัดตั้งแต่เกิดได้สองเดือน ลุงเซมก็ให้คำแนะนำ ดูแลลอบโยนแม่มือใหม่สติแตกให้สงบและมั่นใจว่าจะผ่านไปด้วยดี

ครอบครัวเราโชคดีและมีความภาคภูมิใจมากค่ะที่ได้เป็นหลานลุงเซม เพราะลุงเซมเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน เวลาบุ่มสอนลูกมักจะยกตัวอย่างคุณตาเซมให้ลูกๆ ฟังเสมอ การที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี มีคุณธรรม ทำให้มีคนรักและนับถือคุณตาเซมมากมาย บุ่มเชื่อมั่นเป็นอย่างมากว่าคุณงามความดีและบุญกุศลทั้งหลายที่ลุงเซมได้ทำมา จะนำพาลุงเซมไปในที่ที่ลุงเซมมีความเกษมตั้งชื่อ

ขอบพระคุณในทุกสิ่งทีลุงเซมให้พวกเรานะคะ
รักและระลึกถึงลุงเซมเสมอค่ะ
บุ่ม หนึ่ง พิมวา ปัญญ์

๘ พี่น้อง

“คุณลุงเกษม ลืมวงศ์” แบบอย่างของเรา

วันวานหลานยังเล็ก
พี่พ่อช่างปราดเปรื่อง
“ลุงเกษม” ท่านเรียนเก่ง
เรียนแพทย์พากเพียรพลัน
ลุงเกษมรักน้องน้อง
เลี้ยงดูน้องทุกคน
ครั้นพ่อเรียนหมอฝัน
“เกษม-ไพบูลย์” ค่อยก้าวไป
คนไข้ล้วนรักท่าน
หมอเกษมท่านชำนาญ
หลานป่วยยังจำได้
อาหาร/อากาศดี
วันนี้หลานเรียนรู้
เป็นเกียรติเป็นพลัง
กราบท่านด้วยใจรัก
“ลืมวงศ์” ร่วมจิตกัน

ตั้งแต่เด็กพ่อเล่าเรื่อง
นามสื่อเลื่องลูกจงฟัง
ท่านคร่ำเคร่งท่านขยัน
แพทย์ในฝันช่วยผู้คน
ทั้งปกป้องทั้งฝึกฝน
พระคุณล้วนเปี่ยมดวงใจ
ลุงเกษมท่านเริ่มต้นให้
คลินิกแรกพ่อเริ่มงาน
ล้วนเชื่อมั่นล้วนกล่าวขาน
รักษาให้ด้วยปรารถนา
ลุงห่วงใยถามเร็วรี่
ออกกำลังกาย/ขับถ่ายหรือยัง
ลุงคือครูแก่รุ่นหลัง
ศาสตร์รังสรรค์คอเนกอนันต์
ขอท่านพักบนสวรรค์
ระลึกถึงท่านตลอดกาล

ด้วยความรักและซาบซึ้งบุญคุณเต็มหัวใจ
ศรีเพ็ญ-โบว์-ประเสริฐ-ปึก

ตอนผมเด็กๆ แม่บอกว่าให้ขยันจะได้เก่งเหมือน ‘ลุงเกษม’
พอผมเริ่มโต ไม่สบาย พ่อก็โทรไปถาม ‘พี่เกษม’
มีคนอยากหาหมอเก่งๆ ก็มีคนพูดชื่อ ‘หมอเกษม’
ผมโตเป็นหนุ่ม เคยมีปัญหาาก็ไปปรึกษา ‘ลุงเกษม’
ผมไม่สบายไปหาหมอที่เขาว่าเก่ง หมอบอกว่าเป็นลูกศิษย์ ‘อาจารย์เกษม’
ผมเริ่มทำงาน สงสัยเรื่อง ‘อุดมการณ์’ ป้าก็เล่าเรื่อง ‘ลุงเกษม’
เพราะฉะนั้นไม่แปลกเลยที่ถึงวันนี้ลุงเกษมไม่อยู่ แต่ทุกคนและผมยังซาบซึ้ง
และจดจำชื่อ ‘.....’

เขียนด้วยความภูมิใจที่เกิดมานามสกุลเดียวกับลุงเกษม
พอพันธ์ุ์ ถิมวงศ์

พ่อกับน้องชายทั้งสามที่พ่อรัก
(เด็กชายในภาพเป็นญาติ)

คำอภัยจากน้องชายคนเล็ก

พี่เขม เป็นชื่อที่น้องๆ เรียกพี่ชายคนโต ส่วนผมเป็นน้องชายคนเล็ก พี่เขมตั้งชื่อผมว่าอ้อต พวกเราเป็นเด็กบ้านนอก ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเรียนจบชั้น ม.๖ แล้ว ก็เข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ พวกพี่ๆ ได้เข้าบ้านอยู่รวมกันที่ซอยพระยา-วรพงษ์ ถนนพระอาทิตย์ บางลำพู พี่เขมไม่ได้พักอาศัยอยู่กับน้องๆ เพราะต้องไปพักอาศัยที่โรงพยาบาลศิริราช เพื่อที่จะสามารถดูแลคนไข้ได้ตลอดเวลา แต่ในทุกๆ สัปดาห์ พี่เขมจะมาเยี่ยมเยียนดูแลน้องๆ เป็นประจำ ทำให้น้องๆ ทุกคนรู้สึกอบอุ่นมาก พี่เขมจะคอยอบรมสั่งสอนน้องๆ ให้เป็นคนดีของสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และมีความอดทน น้องๆ ทุกคนจึงดำเนินชีวิตตามคำอบรมสั่งสอนของพี่เขมจนประสบความสำเร็จด้วยกันทุกคน

ตอนที่ผมแต่งงาน พี่เขมก็เฒ่าไปเป็นเจ้าแก่สู้อภรรยาให้ถึงอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เมื่อมีลูก พี่เขมก็เอาวันเดือนปีเกิดของหลานทั้งสามคนไปผูกดวง และตั้งชื่อให้หลานๆ ทั้งสามคน พี่เขมได้ให้ความรักและเอ็นดูน้องๆ ทุกคนด้วยความที่เป็นพี่ชายที่สมบูรณ์แบบ การจากไปของพี่เขมทำให้น้องๆ รู้สึกเศร้าเสียใจ และอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ขอให้บุญกุศลและคุณงามความดีที่พี่เขมได้สร้างไว้ในชาตินี้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพี่เขมจงไปสู่สุคติในสรวงสวรรค์

อ้อตและปี่
ไพรัตน์-สุมน ลิ้มวงศ์

ลุงเชมในความทรงจำ

“ลุงเชม” เป็นชื่อที่พวกเราใช้เรียกคุณลุงเกษม ลิมวงศ์ อย่างติดปาก พ่อเล่าให้ฟังว่าลุงเชมเป็นคนตั้งชื่อจริงให้เราทั้งสามคน ทั้งดวงกมล (อุ้ม) ชีรวัดน์ (อ้อม) และสุพัญญา (ออม) ซึ่งทุกชื่อถูกต้องตรงตามวันเดือนปีเกิด และมีความหมายที่เป็นมงคลทั้งสิ้น ตั้งแต่เด็กจนโต เรามักจะได้ยินพ่อและป้าเล็ก พูดถึงและชื่นชม “ลุงเชม” ให้ฟังในฐานะของพี่คนโตที่เลี้ยงดูอบรม และเป็นที่รักและเคารพของน้องๆ ในฐานะของคุณหมอที่เสียสละ และในฐานะของความเป็นพสกนิกรไทยที่รักและเทิดทูนพระเจ้าอยู่หัวเหนือสิ่งอื่นใด เวลาที่เราป่วย (โดยเฉพาะอุ้มที่ปวดท้องบ่อยๆ) พ่อก็มักจะพาไปหา “ลุงเชม” ที่คลินิกแถวถนนพระอาทิตย์ ซึ่งทุกครั้งที่เจอลุงเชมจะต้อนรับหลานๆ ด้วยคำถาม “ไหนขอดูหน่อยซิวันนี้เป็นอะไรมา” พร้อมกับรอยยิ้มแบบผู้ใหญ่ใจดี เวลาตรวจลุงเชมจะเอามือกดที่พุง แล้วเคาะป๊องๆ ในความคิดของเราตอนนั้น

“ลุงเขม” คือ หมอวิเศษ เป็นลุงหมोजิตี อบอุ่น ที่รักและเมตตาหลานๆ (ถึงจะป่วยด้วยโรคส่าออยบ่อยแค่ไหนก็ตาม)

อีกหนึ่งบทบาทที่ “ลุงเขม” เป็น ในความทรงจำของพวกเราคือ เป็นผู้ใหญ่แห่งบ้าน “ลีมวงส์” ทุกๆ ปี ในทุกเทศกาลสำคัญ ไม่ว่าจะเป็วันสงกรานต์หรือวันปีใหม่ หรือเวลาที่จะมีงานมงคลต่างๆ ครอบครัวเราต้องไปกราบขอพรจากลุงเขมและป้าแปง ตั้งแต่เด็กเราไม่เคยอดเวลาที่พ่อบอกว่าจะพาไปหาลุงเขม เพราะลุงเขมเป็นคนคุยสนุก เป็นกันเอง มักจะมีมุกตลกๆ มาแซวหลานๆ เสมอๆ และป้าแปงจะต้องมีขนมอร่อยๆ เตรียมไว้ให้หลานๆ

ถึงวันนี้ “ลุงเขม” จะไม่อยู่แล้ว แต่ทุกสิ่งที่ลุงเขมได้มอบให้ ทั้งความเมตตา ความรัก ความเอ็นดู และคำสั่งสอนทั้งหลายที่พวกเราได้รับมา จะอยู่กับเราทั้งสามคนใน “ความทรงจำ” ตลอดไป

ขอให้ลุงเขมหลับให้สบายนะคะ/ครับ

ด้วยรักและอาลัยยิ่ง

อุ้ม อุ้ม ออม

ดวงกมล-ธีรวัฒน์-สุพัจนา ลีมวงส์

แด่ลุงเกษม ที่เคารพ

คุณลุงเป็นผู้ที่ใจดี มีเมตตา ต่อตัวผมและครอบครัวเสมอมา
คุณลุงเป็นผู้มีบุญคุณอย่างใหญ่หลวง
คุณลุงเป็นตัวอย่างที่ดีของการเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี มีจริยธรรม
เสมอต้น เสมอปลาย
คุณลุงเป็นตัวอย่างของผู้ที่ทำงานด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีตลอดชีวิต
การทำงาน

ด้วยความเคารพ รัก และอาลัย
ศรัณยู (โป่ง) ลีม่วงค์

พี่เกษม พี่เคารพรัก

พี่เกษมมีความสง่างาม ใบหน้าเรียว มีนัยน์ตาที่ฉลาด รอบรู้ และมีเมตตาธรรม คือ บุคลิกที่ประทับใจ

พี่มีชีวิตครอบครัวที่เรียบง่าย สะอาด เป็นระเบียบ

มีพี่แ่งที่รู้จัก เก่งเรื่องงานบ้าน งานครัว รู้จักประมาณในการจัดการ

พี่เกษมมีความสุขมากกับลูกๆ ที่เก่งและน่ารัก มีอารมณ์ขัน ทำให้ลูกหัวเราะสนุกสนาน

ในท่ามกลางญาติ พี่เกษมเป็นที่เคารพรัก เพราะพี่มีเมตตากรุณาญาติทุกคน อบอุ่น เป็นสุข และภาคภูมิใจ

พี่เป็นต้นแบบของคนเก่งและคนดีที่สุดที่ได้พบ เป็นบุญวาสนาที่ได้ใกล้ชิด

ภาพของพี่และครอบครัวเป็นภาพที่จดจำเสมอ ได้นำแนวทางมาปรับใช้กับการอบรมลูกหลานและผู้ใกล้ชิด

เป็นกำลังใจในการสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้ครอบครัวและงานที่ทำตลอด

พี่เกษมเป็นต้นแบบที่ทรงคุณค่าของผู้สร้างบารมี

กราบขอคุณพระศรีรัตนตรัยได้โปรดประทานพรให้พี่เกษมประสบความสำเร็จ สุขที่ปรารถนา ได้เข้าถึงที่สุดแห่งธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยเทอญ

ด้วยความเคารพรักยิ่ง

รองศาสตราจารย์ผ่องศรี ลิ้มวงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เขียนถึงน้ำหอม

ความทรงจำของเราสองพี่น้องที่มีต่อ “น้ำหอม” ผู้ซึ่งเป็นน้ำเเยขของพวกเรา เป็นความทรงจำในภาคของการเป็นพ่อของพี่ต้น-น้องเต็ม เป็นสามีของน้ำแแบ่ง และเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ไม่ได้มีภาพของอาจารย์หอมเกษมอย่างใครเขา เพราะตั้งแต่เด็กจนโต เราสองคนพบน้ำหอมก็แต่ที่บ้าน เนื่องด้วยช่วงปิดเทอมในวัยเด็ก ข้าพเจ้า (ปลา) มักถูกส่งมาอยู่ที่บ้านน้ำแแบ่ง-น้ำหอมอยู่บ่อยๆ บางทีเด็กดอยก็มีโอกาสได้ติดสอยห้อยตามครอบครัวน้ำหอมไปเที่ยวหัวหินด้วยบ้าง

ตั้งแต่เด็กจนโต พวกเราเคารพและเกรงใจน้ำหอมเป็นอย่างสูง ทำให้เกิดอาการเกร็งอยู่ไม่น้อยเมื่อต้องคุยกับน้ำหอม นำแปลกใจอยู่ที่เมื่อทบทวนดูน้ำหอมก็ได้มีภาพอะไรที่น้ำกล้วเลยแม้แต่น้อย เราเห็นแต่ภาพน้ำหอมในชุดเสื้อผ้า่านคอกลม กางเกงขาสั้น ซึ่งเป็นชุดอยู่บ้านสบายๆ ที่น้ำหอมใส่ประจำ เห็นแต่ภาพใบหน้าที่มีรอยยิ้มอยู่เสมอ เป็นรอยยิ้มที่ดูอบอุ่น อ่อนโยน ใจดี และเปี่ยมด้วยความเมตตา (ตอนเด็กๆ ข้าพเจ้ารู้สึกที่น้ำหอมเหมือนเพิ่งอาบน้ำมาใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และพลอยคิดว่า คุณหอมก็คงจะดูสะอาดๆ สดชื่นๆ กันแบบนี้ทุกคน) ในความรู้สึกพวกเรา น้ำหอมงดงาม สะอาด ทั่วทั้งกาย วาจา ใจ เราไม่เคยเห็นน้ำหอมพูดไม่เพราะ ไม่เคยเห็นน้ำหอมตะโกนใส่ใคร ท่านก็ไม่เคยดูพวกเรา และพวกเราก็ไม่เคยเห็นยามท่านดูไม่ทราบจริงๆ ว่าเวลาท่านโกรธและดูคนจะเป็นเช่นไร (คงจะพูดเบาๆ และลงเสียงต่ำ เป็นแม่แท้)

แม้ความทรงจำในวัยเด็กหลายอย่างรางเลือนตามวัยที่ผ่านไป แต่ก็ไม่น่าแปลกที่บทเรียนเล็กๆ บทหนึ่งบนโต๊ะอาหารในค่ำวันหนึ่ง กลับตราตรึงอยู่ในสมองของข้าพเจ้าตลอดเวลา จำได้ว่าวันนั้น เมื่อน้ำหอมเห็นพวกเราทำท่าว่าจะทานข้าวไม่หมด ท่านถามพวกเราว่า รूमัยคนไทยมีกี่ล้านคน ถ้าทุกคน

กินข้าวเหลือแค่คนละเม็ดจะเป็นยังไง ข้าพเจ้า get ทันทิวา จริงด้วย ถ้าทุกคนคิดว่า ไม่เป็นไร นิดเดียวกันหมด จะเป็นยังไง แล้วในวันนั้น วิทยนั้น (ประถม) ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมวิธีการสอนลูกของน้าหมอ ที่ท่านเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน คำพูดนี้ยังเป็นคำที่ข้าพเจ้าจำเอาไว้ใช้เมื่อเพื่อนๆ ทานข้าวเหลือ ซึ่งก็มักได้ผล คนได้ฟังแล้วก็ได้คิด และทานต่อจนหมด ก็ต้องขอบพระคุณน้าหมอนะคะ เมล็ดงาที่กรอกใส่หูกี่ปอนด์-ปลา แม้ที่เหลือมันอาจจะเดินไปไหนหมดไม่รู้ แต่อย่างน้อยก็มีเมล็ดเล็กๆ เมล็ดหนึ่งที่เข้าหู และฝังอยู่ในสมองส่วนลึกค่ะ ^^

ข้าพเจ้าก็คิดถึงรอยยิ้มของน้าหมอ คิดถึงเสียงหัวเราะดังลั่นที่เต็มไปด้วยอารมณ์ขัน น้ำแปงก็มักจะยิ้มแฉ่งเวลาถูกน้าหมอแซว พี่ต้น-น้องเต็มก็มักช่วยพ่อแซวแม่ด้วย คิดถึงแล้วก็อดยิ้มไม่ได้ ได้แต่เก็บเป็นความทรงจำดีๆ ไว้ขอให้ดวงวิญญาณของน้าหมอ ผู้ซึ่งดำเนินชีวิตนี้อย่างดีงามในทุกๆ ด้าน จงเดินทางสู่สุคติในสัมปรายภพ และขอเป็นกำลังใจให้น้าแปง พี่ต้น น้องเต็ม ดำเนินชีวิต และดูแลกันต่อไป ให้ดีที่สุดค่ะ

รักเคารพและอาลัยน้าหมอ
ปอนด์-ปลา

อาลัยน้ำนม

เกือบห้าสิบปีที่แล้ว แม่บอกเราว่า น้ำนมมาจากกรุงเทพฯ แม่พาเรานั่งรถสามล้อมาที่บ้านยายหน้าเจดีย์ยักษ์ เดินเข้าไปในบ้าน ตรงกลางมีโต๊ะกินข้าวตั้งอยู่ พบน้ำนม น้ำนมเอาลิ้นจี่สดมาฝาก เป็นครั้งแรกได้พบน้ำนมที่จำได้แม่นอาจจะเป็นเพราะได้กินลิ้นจี่เป็นๆ นอกจากที่อยู่เฝ้าในกระป๋องเป็นครั้งแรกในชีวิต

ต่อมาจบ ป.๔ พ่อกับแม่พาเรามาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ แม่พาเราไปบ้านเป็นตึก ๒-๓ ชั้น อยู่แถวเสาชิงช้า ขึ้นไปชั้นบน พบน้ำนมอุ้มต้นอยู่เต็มยังอยู่ในกระบะ มีไฟที่เป็นหลอดไส้เปิดอยู่ น้ำนมบอกแม่ว่าต้นชอบดูรถบรรทุก ส่วนเต็มหลังกลางวันเป็นกลางคืน กลางคืนเป็นกลางวัน น้ำแบ่งให้ผ้าเช็ดตัวมา ๒ ผืน ผืนหนึ่งเป็นลายสีเขียวสลักขาว อีกผืนจำไม่ได้ว่าเป็นสีอะไร แต่เราเอาไปใช้ในโรงเรียนประจำ

หลังจากนั้น เมื่อแม่มาเยี่ยมเรา แม่จะพาเราไปหาน้ำนมที่คลินิกที่บางขุนพรหม หรือที่บ้านบางขุนนนท์ทุกครั้ง เวลาพ่อหรือแม่หรือเราไม่สบายต้องหาน้ำนม จำได้น้ำนมดูแลพวกเราอย่างดีทุกๆ ครั้ง

มี ๒ เรื่อง ที่ไม่มีใครรู้ แม่แต่แม่ก็ไม่ว่า เรื่องที่หนึ่งมีอยู่ว่า หลังจากที่เราสอบเข้ารับราชการได้ แม่ซื้อรถใหม่ให้ เพื่อนพยายามชวนให้เราเอารถไปให้พระเจิม เนื่องจากเราเคยประสบอุบัติเหตุรถชน แต่เมื่อเราได้รถใหม่มา เราชวนแม่นั่งเป็นคนแรก ขับรถพาแม่นั่งรอบหมู่บ้าน แล้วขับรถพาแม่ไปบ้านน้ำนม ค่ะยันคะยอให้น้ำนมขึ้นนั่งรถลองรถใหม่ น้ำนมเปิดกระโปรงรถดูแล้วให้จานรองเบตเตอร์มา ๑ อัน เราไม่ได้เอารถไปให้พระที่ไหนเจิมเลย นึกในใจว่าให้พระสององค์ของเรานั่งแล้ว เพื่อนที่นั่งรถถามเราว่า ไม่เอารถไปให้พระเจิมอีกหรือจะพาไป เราตอบว่า เจิมแล้ว เพื่อนถามว่าวัดไหน ตอบเพื่อนไปว่า พระวัดเสมียนนารีกับวัดบางขุนนนท์

เรื่องที่สอง คือ หลังจากอบรมเสร็จ เราต้องออกไปดำรงตำแหน่ง
ในต่างจังหวัด เพื่อนคุยกันว่า ต้องเอาพระไพรีพินาศ หรือพระพุทธรเมตตา
ไปด้วยในวันที่เข้าห้องทำงานวันแรก เรานะหรือ เอารูปที่พอกับแม่อุ้มเรา
ตอนเด็กๆ กับรูปที่น้ำนมให้เรา เป็นรูปที่น้ำนมใส่สายสะพายสีแดง
ใส่ถุงกระดาษขอดไปในวันแรกในชีวิตราชการต่างจังหวัด ไปถึงที่ทำงาน
เราเอารูปทั้งสองใส่ไว้ในตู้เหล็กเก็บสำนวน ทุกเช้าเรามาถึงที่ทำงานเราไหว้
ทุกๆ เช้า จนย้ายมาอยู่มีนบุรี เราก็เอามาไว้ในตู้เหล็กใส่สำนวนอีก เข้าก็ไหว้
ทุกเช้าเหมือนเดิม คิดว่าไม่มีใครเห็น แต่เมื่อประมาณปี ๕๔ ในงานเลี้ยงส่ง
รุ่นน้องที่ย้ายไปต่างจังหวัด รุ่นน้องพูดแซวในงานเลี้ยงว่า ผมคงต้องไหว้
ตู้ใส่สำนวนเหมือนพี่ผั่งทุกเช้า สำนวนจะได้ไม่มีปัญหา เรานั่งหัวเราะ เพราะ
ไม่มีใครรู้ว่า เราไหว้อะไรมาจนถึงทุกวันนี้

ตอนที่แม่ไม่สบายเข้าโรงพยาบาลครั้งสุดท้าย เราไปที่วัดที่น้ำนมอยู่
บอกน้ำนมว่าอย่าชวนแม่ไปอยู่ด้วยเลย หลังจากทำงานศพแม่เสร็จ เราต้อง

ไปนครศรีธรรมราชเพื่อทำธุระเตรียมทำบุญ ๕๐ วันและล่อยอังคารแม่
วันเสาร์ที่ ๕ เมษายนตอนเย็นนั่งคิดว่าวันนี้จะทำยังไงดี เพราะวันที่ ๖ อยู่เวร
เสร็จแล้ววันที่ ๗ เช้าต้องเดินทางไปนครศรีธรรมราช และเดินทางกลับ
วันที่ ๘ ตัดสินใจหลายๆ เรื่องไม่ได้ จึงขับรถไปวัดไปยืนเรียกน้ำเซมอยู่ข้างล่าง
เจ้าหน้าที่มาบอกว่าขึ้นไปข้างบนก็ได้ เราตอบไปว่าพี่จะรีบไป แต่ที่จริงเรากลับ
เพื่อนๆ ที่อยู่ข้างๆ น้ำเซมมากกว่า

วันที่ ๑๓ เมษายน วันสงกรานต์ที่เพิ่งผ่านไปเราจะเดินทางไป
นครศรีธรรมราชในตอนค่ำเพื่อทำบุญและล่อยอังคารแม่ เรารู้สึกใจหายสุดๆ
เพราะต้องเอากระดูกและขี้เถ้าของแม่ออกจากบ้าน คิดไปคิดมาไปร้านขาย
ดอกไม้ สั่งทำช่อดอกกุหลาบสีชมพู สวยสุดๆ ขวนเด็กที่บ้านนั่งรถไปเป็นเพื่อน
เอาช่อดอกกุหลาบไปไหว้หน้าเซมที่วัดดีกว่า เรานั่งคิดในใจขณะขับรถไป
ตลอดทางว่า ไม่ว่าวิกฤตใดจะเกิดกับเรา ไม่ว่าจะทุกข์หรือมีสุข เราต้องคิดถึง
คนคนนี้เป็นคนแรกๆ มาตลอด

ไม่ว่าหน้าเซมอยู่ที่ไหน เราอยากบอกให้น้ำเซมรู้ว่า เรารักและเคารพ
น้ำเซมเหมือนพ่อคนที่สองของเรา

ฝั่ง

ศุภิพร บุญชู

พ่อ พระของลูก

เรื่องนี้ น่าจะเขียนง่ายๆ แต่กลับยากที่สุดสำหรับฉัน เพราะลูกมีความจำเกี่ยวกับเรื่องรอบตัวได้น้อยมาก เมื่อเทียบกับพ่อไม่เคยจดบันทึกใดๆ นอกจากโน้ตบุ๊กเรียน เป็นคนไม่ละเอียด ไม่ใส่ใจสมบัติพัสถาน แต่ที่จำได้แม่นก็คือพ่อเป็นคนมีระเบียบมาก จะยอมก็แค่แม่กับลูกเท่านั้น บางทียังบอกตัวเองว่า สงสารที่พ่อต้องมาสู้ลูกยามแก่ แถมเอาแต่เรื่องเรียน งานบ้านไม่สนใจ งานสวนไม่เคยเหลียวมอง พ่อทำงานได้ ก็บ้าแต่ทำงานเท่านั้น

พอกับแม่พบกันที่ศิริราช แม่ยังพูดว่าแม่ไม่ใช่รักแรกของพ่อ แต่แม่เป็นรักแท้แน่ๆ เพราะชีวิตของพอกับแม่แทบไม่เคยห่างกันเลยตลอดห้าสิบกว่าปี หั้งค์เริ่มต้นชีวิตคู่ที่บ้านเสาชิงช้า ด้วยความอุปการะของป้าอบและลุงหอม อำนวย ลูกจำความตอนนั้นไม่ได้เลย เริ่มจำได้ก็เมื่อเราย้ายมาอยู่บ้านปัจจุบันที่บางขุนนนท์ พ่อเคยพูดว่าอาจารย์และเพื่อนเคยชวนไปอยู่สุขุมวิท แต่พ่อชอบบ้านนี้ที่ใกล้โรงพยาบาล ไม่นานพ่อซื้อที่ขยายบ้านติดกับบ้านเดิม บ้านเราจึงมีเนื้อที่มากพอ มีสนามกว้าง และมีสวนที่พ่อรักรอบบ้าน

ตอนเด็กๆ จำได้แต่ว่าพ่อเป็นหมอประจำซอย ใครป่วยก็พ่อหั้นนั้น อาจเป็นเพราะหมอบ้านเราตัวแรกดีมากและกั๊ดทุกคนที่ผ่านมาถ้าประตูเปิดอยู่ พ่อเลยต้องคอยรักษาคนเหล่านั้น เมื่อรับโทรศัพท์ที่บ้านคุณหมอเกษม เป็นเรื่องคนไข้เสียครึ่งหนึ่ง แต่กระนั้นพ่อก็มีเวลาให้ลูกเสมอ พ่อแบ่งเวลาอย่างเยียมยอด และแม้จะมีงานต่างจังหวัดที่ส่งขลาหรืองานในวัง ก็ไม่ทำให้ครอบครัวรู้สึกว่าคุณผู้นำ เรามีพ่อกอยตัดต้อใจทุกอย่าง ตั้งแต่ความเจ็บป่วย ผลการเรียน ของเสียในบ้าน รดเสียต้องซ่อม เรื่องจำนวนและชนิดของสัตว์เลี้ยง พ่อมีความเห็นไปได้ทุกเรื่อง และมีวิธีในการพูดหรือเขียนบอกเล่าความคิดและความต้องการของตนไว้ที่ไวท์บอร์ดอย่างสม่ำเสมอ พ่อใช้เวลาที่มีอยู่นอกเหนือจากงานกับครอบครัว รวมทั้งดูแลญาติๆ เรียกว่าเป็นที่พึ่งของทุกคนรอบๆ จริงๆ

พ่อเป็นผู้มีความกตัญญูสูงมาก ทุกปีช่วงปีใหม่เราทั้งครอบครัวจะขับรถตระเวนไปกราบสวัสดีผู้มีพระคุณของพ่อและแม่จนท่านเหล่านั้นจากไป พ่อนับถือศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ เป็นอาจารย์ที่พ่อเทิดทูนและให้ความกรุณากับพ่อมาก ทุกปีเราจะไปกราบอาจารย์อุดมและคุณหญิงมัทนี และพ่อก็ได้ไปเยี่ยมทั้งสองท่าน จนวาระสุดท้ายสมดังความปรารถนา พ่อเป็นหมอประจำตัวของคุณย่า คุณตา คุณยาย และญาติๆ ทุกคน คลินิกของพ่อทั้งที่บางขุนพรหมและท่าพระอาทิตย์เป็นที่นั่งเล่นของลูก หลังกลับจากโรงเรียนเพื่อรอกลับบ้าน ได้พบผู้คนมากมาย ตั้งแต่เจ้านายที่เสด็จมาที่คลินิก ไปจนถึงบุคคลธรรมดาที่มารอตรวจ

พ่อเป็นตัวอย่างของความประหยัด แม่จะใจดีกว่าพ่อในเรื่องนี้ ทั้งคู่จึงเข้ากันได้ดีพอเหมาะ เมื่อต้นไปโรงเรียนชั้น ป.๑ ได้เงินวันละสามบาท ต่อมาเพิ่มปีละบาท จำได้ว่าแทบไม่เคยใช้เงินเลย วันหนึ่งเมื่อชั้น ป.๖ พ่อให้เงินสิบบาท ลูกตกใจว่าให้มากกว่าปกติ พ่อจึงบอกว่า “เพื่อมีช่างมาขายที่โรงเรียนให้ซื้อกลับมาด้วย เพราะช่างราคาแพง” แม่เล่าว่าเมื่อไปสอบเข้า ป.๑ โรงเรียนสาธิตจุฬา สอบได้แต่ไม่มีใครฝากให้ เพราะพ่อไม่ยอมให้เป็นเด็กฝาก เลยต้องยอมเดินทางไกลไปเรียนสาธิตเกษตรแทน

เมื่อลูกสอบเข้าแพทย์ กรรมการสอบสัมภาษณ์ถามแต่ว่าพ่อเป็นอย่างไรที่บ้าน ดูไหม รู้ไหมว่าคนกลัวเกรงพ่อทั้งโรงพยาบาล ตอนเรียนที่ศิริราชรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน เพราะเดินที่นั่นมาตั้งแต่เด็กๆ เมื่อลูกผ่านศัลยศาสตร์เข้าช่วยผ่าตัด อาจารย์คงอยากบอกว่าทำซ้ำจ้จ แต่กลับบอกว่าถ้าเป็นพ่อคุณเสร็จไปนาน จนทานข้าวเรียบร้อยแล้ว เมื่อสอบลงกองศัลย์ พ่อขอยกเว้นไม่คุมสอบ เพื่อไม่ให้เกิดข้อครหา ทุกก้าวเดินในศิริราชเหมือนกับย่ำตามรอยเท้าพ่อก็ไม่ผิด ต่างกันที่ลูกเลือกอยู่นอกห้องผ่าตัดเท่านั้น

พ่อมักดีสั้นๆ สอนลูกๆ เสมอ บางทีมาจากบทกลอนที่พ่อชอบ บางทีมาจากที่แต่งเอง บางทีมาจากคุณปู่ คุณย่า เช่น “หมาฝั่งธน คนพรานนก” “ท้องแตก ดีกว่าของเหลือ” “อันว่าไม้ล้มนั้นข้ามได้ แต่คนไซ้ล้มลงอย่าข้ามหนา”

ห้องสมุดของพ่อเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาจริงๆ นี่เอง เพราะพ่อบันทึกเหตุการณ์
ในชีวิตทั้งดี ร้าย และแนวคิดที่พ่อเรียนจากสิ่งเหล่านั้น

พ่อไม่ชอบท่องเที่ยว และชอบแต่อยู่บ้าน แม้ว่าในอดีตพ่อจะเดินทาง
มามาก และผ่านทั้งเหตุการณ์ร้ายๆ ของบ้านเมืองมาทุกครั้ง แต่พ่อเก็บสะสม
ประสบการณ์มามากแล้ว จึงแทบจะไม่ไปไหนอีกตั้งแต่กลางคน เรียกว่า
นับครั้งได้ที่ได้ไปต่างประเทศ เช่น ไปส่งต้นเรียนอเมริกา ไปท่องเที่ยวกับเพื่อนสนิท
ที่จีน ที่เหลือเป็นการเดินทางในประเทศ พ่อพูดตลกเสมอว่าเป็นคนดวง
เดินทางไม่ดี มักเกิดอุบัติเหตุ แม้กระทั่งรถคว่ำหรือเรือเครื่องดับกลางทะเล
ก็เคย ครั้งหนึ่งยางรถทัวร์แตกตรงที่พ่อนั่งพอดี พ่อสรุปว่าตนเองมีวีรกรรม
มากแล้ว จึงกังวลเรื่องความปลอดภัยเสมอ

ชีวิตการทำงานในโรงพยาบาลของพ่อเรียบง่าย พ่อตื่นตีสี่ถึงตีห้า
ตลอดชีวิต ลงมาคนแรกของบ้าน ปลูกผักๆ แล้วก็ลงมาทานอาหารเช้ากับ
ตีหมาแพ่ ฟัง “คู่ย ฌ บางน้อย” ไปเรื่อยๆ จนถึงหกโมงกว่าๆ ก็ออกจากบ้าน
สมัยก่อนก็ไปส่งลูก ต่อมาก็ไปทำงานเท่านั้น เสรีงานเย็นก็มีคลินิกทุกวัน
จนระยะหลังลดลงเป็นสามสี่ครั้งต่อสัปดาห์ และหยุดในที่สุด ทำอย่างนี้ทุกวัน
ตลอดปี และไม่เคยบรีปากบ่น กลับจากคลินิกก็มาทานข้าวเย็นกัน บ้านเรา
จะห้ามคุยเสียงดังเวลาทานอาหาร หลังจากนั้นก็ดูข่าว ดูทีวี แล้วจึงขึ้นนอน

พ่อก็มีรายได้เป็นกอบเป็นกำทำให้เราไม่ลำบาก แต่เราก็ไม่เคยรู้ว่ามียาก
หรือน้อย พ่อเป็นคนมัธยัสถ์มาก และไม่นิยมการลงทุนใดๆ มีเงินเก็บใน
ธนาคารเท่านั้น แม่ดูแลเรื่องเงินให้พ่อได้อย่างดี และเมื่อมีน้ำหนักน้อยซึ่งทำงาน
ธนาคารช่วยให้ความเห็น รวมทั้งเพื่อนสนิทแม่อีก ทรัพย์สิ้นจึงทวีคูณขึ้น (โดยที่
พ่อรู้อ่างไม่รู้่าง) เรียกว่าทั้งคู่เป็นจิ๊กซอว์ที่สมบูรณ์แบบ บางครั้งถ้าถาม
ความเห็นพ่อ พ่อก็จะค้านไม่ให้ลงทุนอยู่เสมอ โดยเปรียบเทียบว่า “อยาก
เป็นหนี้ให้เป็นนายหน้า อยากเป็นซ้ข้าให้เป็นนายประกัน” หรือ “ซ้อที่มาได้
ทำไมให้หมาซ้อเล่น” เมื่อเต็มแต่งงาน พ่อก็พูดเสียงดังว่าแบ่งเงินสดออกเป็น
สองส่วนให้ลูกคนละครึ่ง คือทำทุกอย่างเพื่อครอบครัว

ด้วยความที่พ่อเป็นคนที่มีจิตใจเด็ดเดี่ยว พ่อจึงมีอุปนิสัยที่เรา
ทั้งครอบครัวกังวลกันเสมอคือการขับรถ พ่อจะไม่ยอมให้ใครแซง แต่พ่อก็ขับ
ถูกกฎจราจรเสมอ บางครั้งเหมือนกับจะชนกันทีเดียว เมื่อพ่อเกษียณ พ่อยัง
ขับรถอยู่ เริ่มลดลงมากในเวลาต่อมา เพราะลูกขับให้ หรือเพื่อนสนิทมารับ
ไปงานที่ต่างๆ แต่เมื่อเริ่มมีอาการป่วยจึงหยุดเด็ดขาด นี่ถ้าไม่ป่วยก็ไม่แน่ว่า
ยังจะขับบนท้องถนนได้อีกนาน พ่อรักรถยิ่งชีพ รถโฟล์คเตาอายุเท่าลูกคนโต
และรถเปอริโยต์อายุเท่าลูกคนเล็ก มีแต่คนจองเพราะเป็นแอนทิกที่สะอาด
หมดจดและวิ่งได้ดีอยู่ เมื่อจะขายจริงๆ บางคนถึงกับไม่กล้าซื้อ เพราะรู้สึกรว่า
ราคาถูกไปเมื่อดูจากสภาพรถ แสดงถึงความละเอียด ทะนุถนอมที่พ่อมีต่อ
ของรักมาเป็นเวลานาน

พ่อชอบทานอาหารในบ้าน เรามีแม่บ้านที่อยู่กับเรานานนับยี่สิบปี
คุ้นเคยกับสิ่งที่พ่อชอบ แม่เป็นแม่บ้านที่ประเสริฐที่สุด เป็นคุณหญิงของบ้าน
ที่ทำงานรับราชการ แต่ก็รับผิดชอบงานบ้านไม่ขาดตกบกพร่อง พ่อจะเกรงใจ
แม่มากพอควร ทั้งที่เป็นคนติเก้ แต่ถ้าแม่ออกปากว่าทานเข้าไปเถอะ อย่างบน
พ่อจะใจيبและหัวเราะกับลูก อาหารของแม่ขึ้นชื่อหลายอย่าง โดยเฉพาะ
เค้กส้มและเค้กมะตูม ซึ่งทำเล่นแจกคน จนทำขายอยู่หลายปี ก็มีพ่อนี้แหละ
ที่ช่วยซิม ช่วยจัดลงกล่อง ผูกโบว์อย่างสวยงาม และคอยหอบไปโรงพยาบาล
แจกคนคุ้นเคยที่พ่อรัก รวมทั้งคนที่แม่ต้องการฝากไปให้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อ
ตอนพ่อหายจากการป่วยครั้งแรก หยุดงานสอน หยุดขับรถ พ่อจึงเป็นเหมือน
ฝ่ายขายและจัดส่งขนมของแม่นั่นเอง ทั้งคู่สนุกสนานกับการอบและบรรจุเค้ก
มาก จนลูกๆ ต้องยอมให้ทำเหมือนโรงงานอยู่หลายปี

ความเจ็บป่วยของพ่อทำให้พ่อได้เตรียมตัวในเรื่องต่างๆ แม้จะไม่ทั้งหมด
พ่อไม่หวังลูกๆ เรื่องฐานะเพราะลูกๆ ทำงานที่มั่นคง ส่วนสมบัติตนเองพ่อคง
ยกให้แม่ดูแล จึงไม่เขียนพินัยกรรมและไม่มอบหมายผู้ใด ที่พ่อทำสม่ำเสมอ
กลับเป็นการบันทึกชีวิตประจำวัน คำสอน ความคิดคำนึงในทุกขณะ กล่าวได้ว่า
อ่านบันทึกเหล่านั้นเหมือนนั่งอยู่ในใจพ่อในเวลานั้นๆ ได้ ส่วนหนึ่งของบันทึก

เหล่านั้นลูกจึงขอนำมาเผยแพร่เพื่อให้คนรู้จักพ่อดีขึ้นในอีกหลายแง่มุม พ่อสอนลูกทั้งสองเสมอแม่ยามเจ็บป่วย ทำให้เกิดเรื่องราวที่นำมาเล่าเป็น บทเรียนแก่ผู้อื่นในหนังสือนี้ได้ การที่พ่อไม่รู้สึกร่าง ทำให้แม่ต้องสวดมนต์ ให้ฟังทุกวันเวลาเย็น สอนให้แม่สวดชินบัญญัติโคลง แม่ในวาระสุดท้ายพ่อก็แสดงให้เห็นความไม่เที่ยงของชีวิต ที่แม่ทุกอย่างอยู่ในความควบคุม เราก็ก็น่าจะเข้าใจชีวิตพ่อไว้ได้ ซิพจรพ่อซาลงโดยไม่ทราบสาเหตุ ต่ำอยู่ถึงยี่สิบครึ่ง ต่อมาที่นานกว่าหนึ่งวัน โดยมีผลเลือดระยะแรกเป็นปกติและออกซิเจน ในเลือดปกติ รวมทั้งอุปกรณ์การแพทย์ที่อยู่รอบตัวทุกชิ้นทำงานตามปกติ แต่ความดันที่ต่ำและปัสสาวะที่ไม่ออกอีกเลย บอกลูกว่าครั้งนี้คือครั้งสุดท้าย ของบทเรียนที่พ่อจะมอบให้ ลูกได้บอกและเตือนแม่ทันที ตามญาติๆ น້องๆ ของพ่อและหลานๆ ที่พ่อรัก ทุกๆ คนได้มาเยี่ยมและบอกลา ก่อนที่พ่อ จะจากไป วันสุดท้ายพ่อยังรอจนลูกกลับมาจากคลินิกก่อนด้วยซ้ำ พ่อจากไป โดยมีรูปคุณปู่และคุณย่าที่พ่อรักอยู่เหนือหัวเตียง พระบรมฉายาลักษณ์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมสาทิสลักษณ์ของสมเด็จพระราชาธิบดีอยู่ใกล้ๆ

ตลอดเวลาที่พ่อเจ็บป่วย ลูกพยายามที่สุดที่จะทำตามคำสั่งของพ่อ แต่ดูเหมือนไม่สามารถจะทำได้ดี ชัดคำสั่งทั้งเรื่องการช่วยชีวิตเมื่อล้มเจ็บ ไม่รู้สติ การเจาะคอ การใช้เครื่องช่วยหายใจ และแม่เมื่อพ่อจากไปแล้ว บันทึก ของพ่อยังขอให้จัดพิธีที่เรียบง่าย ส่งหนังสือถวายบังคมลาตาย แต่ไม่ต้องขอ พระราชทานเพลิง และ “อย่าเอาเศษของศพมาสวด” พ่อทราบว่าตนเองเป็น ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องพิธีรีตอง ลูกได้พยายามแล้ว แต่ดูเหมือนจะทักทานชนบประเพณีเหล่านี้ได้ยาก พ่อคงจะให้ภัยลูก ที่คิดว่า ทำได้เต็มที่คือการดูแลพ่อเต็มความสามารถ ที่บ้านของเรา ที่ที่พ่อรัก พ่อจากไป ท่ามกลางทุกคนที่รักพ่อ อย่างสงบ ไม่เจ็บปวด ไม่มีความทรมานจากการ เหนื่อย หอบ ไข้ หรืออื่นใด หัวใจพ่อหมดพลังชีวิตไปเท่านั้น

พ่ออายุห่างกับลูกถึงสามสิบเจ็ดปี เป็นคนคนละยุค แต่เป็นตัวอย่างของ
คนทำงานที่ลูกไม่มีวันทำได้เหมือน เป็นครูคนแรก คนสำคัญที่สุด ที่สอน
อาจารย์หมอลูกได้เสมอ ทั้งในยามแข็งแรงและยามเจ็บป่วย ทั้งด้วย
คำพูด ข้อเขียน และสภาวะร่างกาย เป็นพระในบ้านของเราทุกคน และเป็น
ศูนย์กลางของบ้านเรา ไม่ว่าจะเมื่อยังอยู่หรือจากไป บ้านนี้ยังเป็น “บ้าน
หมอละเอียด” อยู่ตลอด

ถึงพ่อจะจากไปแล้ว กุศลทั้งหมดที่พ่อได้ปฏิบัติย่อมนำพ่อไปสู่ที่สงบ
สบาย ไร้ทุกขเวทนา พ่อคงได้พบคุณปู่ คุณย่า อาทั้งสามที่จากไปก่อน พ่อคง
ไปเป็นผู้ดูแลเขาเหล่านั้นอีกเป็นแน่

กราบเท้าพ่อ พระที่ลูกบูชาที่สุด
ดิน

เคยมีคำกล่าวถึงคุณพ่อว่า ท่านเป็นอาจารย์ที่ดู นักศึกษาแพทย์ทุกคน จะกลัวท่าน แต่ตลอดเวลาที่ผมได้รู้จัก และใช้เวลาอยู่กับท่าน ผมกลับไม่มีความรู้สึกอย่างที่เคยได้ยินมาเลย คุณพ่อ ท่านเป็นคนใจดี มีเมตตา เอ็นดู ต่อผมเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นเวลาที่มาเยี่ยมท่านกับคุณแม่ในระหว่างที่ผมกลับมาพักผ่อนที่บ้านช่วงปิดเทอม จนถึงเวลาที่ผมได้เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้าน หลังจากแต่งงานกับเต็ม

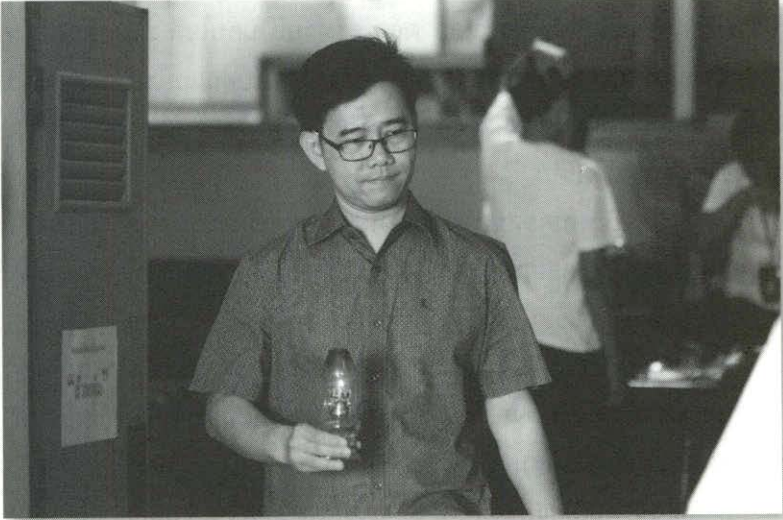
คุณพ่อเป็นคนคุยสนุก ผมชอบฟังท่านคุยเรื่องประสบการณ์ในอดีตต่างๆ ให้ฟังเสมอ โดยเฉพาะช่วงที่ท่านไปศึกษาที่เยอรมัน ซึ่งทำให้ผมได้รับความรู้ใหม่ๆ มากมาย

คุณพ่อเป็นคนมีระเบียบ และมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต ท่านตื่นเช้า ทุกวันมาออกกำลังกาย ผมจะพบกับท่านทุกเช้าก่อนผมไปทำงาน ท่านจะทำกิจวัตรเช่นนี้อย่างสม่ำเสมอ

คุณพ่อเป็นผู้นำครอบครัว และเป็นสามีที่ดีมาก ผมมีความสุขเสมอ เมื่อเวลาที่ผมเห็นคุณพ่อกับคุณแม่ใช้เวลาอยู่ด้วยกันในสวนตอนเย็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบพระคุณสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับโอกาสที่มอบให้ผมเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวท่าน ผมขอให้คุณพ่อมีความสุขตลอดไปครับ

ด้วยรักและเคารพ
น็อต

“พ่อ”.....ผู้สร้างฉัน

พ่อเกิดเป็นบุคคลต้นฉบับ
คุณานับ สิ่งที่พ่อ ได้สร้างสรรค์
เป็นตัวอย่าง ให้หลายคน ได้น้อมนำ
ยุติธรรม เป็นคนดี มีวินัย

สำหรับฉัน...พ่อสร้าง อย่างปราณีต
สอนให้คิด ทำให้เห็น เป็นนิสัย
แทรกพระธรรม ย้ำคำเตือน เป็นเพื่อนใจ
แม้ทุกขใด ลูกจะพ้น จนสุดท้าย

พอบอกว่า...การศึกษา มาที่หนึ่ง
พ่อจะรอ ส่งลูกถึง...ซึ่งจุดหมาย
พ่อตั้งใจ ให้ชีวิต ลูกสบาย
เลี้ยงตนได้ สุจริต และยั่งยืน

พ้อมีกฎ กติกา ทำให้เล่น
เราจะเน้น “ห้ามขี้เกียจ” ห้ามฝ่าฝืน
มีค่าปรับ ทำโทษ ด้วยจุดยืน
เพื่อให้เรา ได้รู้ตื่น สติมา

ตัวของฉัน...ครั้นยังเยาว์ เวลาช่างนัย
ไม่เข้าใจ หรอกความรัก อันล้ำค่า
ทั้งโทษะ โมหะ ทั้งวาจา
ก้าวล่วงอย่าง ไร้ปัญญา ช่างน่าอาย

ผ่านชีวิต ติดปีก อันหาญกล้า
วัยและวัน อันทายท่า น่าใจหาย
ย้อนทบทวน คำสอนพ่อ ไม่เคยคลาย
เหมือนพ่ออยู่ ข้างๆ กาย จนปลายทาง

....ลูกอย่าใช้ ชีวิต คิดประมาท
...ลูกอย่าขาด ซึ่งสติ มิเหมินหมาง
....ลูกรักษา ศีลห้าไว้ ให้ครบทาง
...ควรระวัง อบายมุข เพื่อสุขจริง

...เมื่อลูกสาว ออกเรือน พ่อเตือนบอก
...อย่าหนีออก จากเรือน เหมือนเด็กหญิง
...ให้เยือกเย็น เหมือนฟัก ใจหนักนึ่ง
...ให้อภัย ไว้ใจจริง สิ่งสำคัญ

พ่อสอนให้ เข้าใจเหตุ ของความทุกข์
แล้วเมื่อสุข ลูกอย่าหลง ระวังฝัน
ให้เดินทาง สายกลาง ทุกวาระวัน
พ่อสร้างฉัน วันละน้อย ค่อยๆ โต

วิสัยทัศน์ พ่อไกล สร้างให้ลูก
เหมือนพ่อ ปลูกต้นกล้า มานานโข
พ่อเหนื่อยยาก ด้วยอยากเห็น เช่นมโน
ต้นไม้ของ พ่อเติบโต แผ่กิ่งใบ

ลูกเดินทาง ถึงวันนี้ มีความหวัง
พ่อคงยัง คอยมองอยู่ ดูสุดใจ
ว่าลูกพ่อ เป็นได้อย่าง ที่ตั้งใจ
หวังกังวล อันใด ให้วางลง

เราจากกัน เพียงสังขาร กาลละนี้
พระคุณพ่อ ยังคงชี้ ตามประสงค์
ทุกคำสอน เหมือนพ่อ อยู่เคียงคง
ก้าวต่อไป ไม่มีหลง ตรงตามทาง

ลูกขอกราบ อโหสิ ที่ก้าวล่วง
ด้วยวาจา จาบจ้วง ให้เมินหมาง
ด้วยมโนกรรม ยิ่งทำให้จิตจาง
ด้วยกายกรรม ทำไปอย่าง มิตั้งใจ

ลูกขอส่ง วิญญาณพ่อ สู่สวรรค์
เกษมสันต์ สงบงาม ตามฝันใฝ่
สู่สุคติ ในสัมปรายภพ ไร้ห่วงใย
เกิดชาติใด เป็นพ่อ-ลูก รัก ผูกพัน

รัก เคารพ และคิดถึงตลอดไปนะจ๊ะ...Daddy!!

เต็ม

พ่อจำตั้งแต่เราแต่งงานกันมา เราเป็นคู่ที่ไม่เคยทะเลาะกัน พ่อและแม่ต่างก็มาจากครอบครัวที่ไม่ร่ำรวย เราจึงเป็นคนประหยัดทั้งคู่ พ่อเคยพูดว่า สงสารที่แม่ต้องคอยประหยัดทั้งก่อนเจอพ่อ และเมื่อแต่งงานแล้ว พ่อเป็นสามีที่ประเสริฐ ให้เกียรติแม่เสมอ แม้ว่าบางครั้งพ่อจะรู้อะไรดีๆ กว่าแม่ก็ตาม พ่อเป็นผู้ที่กตัญญูต่อบิดามารดาที่สุด และรักพ่อแม่ของภรรยาเท่าเทียมกัน พ่อขยันทำคลินิกเพื่อให้มีรายได้สำหรับครอบครัว และเปิดโอกาสให้แม่ได้เป็นแม่บ้านหลังจากเลิกงาน เงินทุกบาททุกสตางค์ พ่อให้แม่เป็นคนจัดการ จะมีค่าใช้จ่ายประจำวันส่วนตัวก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เราเลี้ยงดูลูกๆ มาด้วยความอบอุ่น มีทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างก็ไม่รุนแรง เป็นเรื่องปกติของบุพการี คงเพราะพ่อถูกฝึกรมาอย่างเข้มงวด พ่อจึงเห็นประโยชน์ของการมีวินัยในชีวิต พ่อไม่ชอบลงทุนทั้งในรูปแบบใดๆ และเป็นคนไม่มีดวงการลงทุน แม่จึงต้องคอยทำให้

เงินของพ่อออกเจย ซึ่งบางครั้งพ่อก็รู้บ้างไม่รู้บ้าง แต่พ่อก็ไม่เคยบ่น แถมยัง
ขอบคุณแม่เสียอีกที่ทำให้ทรัพย์สินเพิ่มพูนได้ พ่อชอบทานข้าวบ้าน พร้อมหน้า
กับครอบครัว และพ่อแบ่งเวลาได้ดีเยี่ยม เราไม่เคยรู้สึกขาดผู้นำครอบครัวเลย
แม้ว่าในบางครั้งพ่อจะต้องเดินทางไปราชการต่างจังหวัด ถ้าทำได้พ่อจะพา
ครอบครัวไปด้วยเสมอ เมื่อพ่อล้มเจ็บ แม่ก็ได้อยู่พยาบาลพ่อตลอด จนสุขภาพ
แม่เองเริ่มทรุดลงระยะหลังนี้ ดีแต่มีเด็กๆ ช่วยในบ้านพอแบ่งเบาไปได้ พ่อต่อสู้
กับอัมพฤกษ์อย่างเข้มแข็ง แม่รู้ว่าพ่อคงรู้สึกไม่สะดวกอย่างมากที่ต้องใช้ไม้เท้า
หรือต้องพึ่งคนอื่นพาไปห้องน้ำ แต่พ่อก็แทบจะไม่เคยบ่น ยังพยายามเดิน
ออกกำลังสม่ำเสมอ จนในที่สุดโรคร้ายก็มากเกินกว่าที่พ่อจะรับมือได้ ถึงกระนั้น
พ่อยังสู้อยู่กับเราที่บ้านอีกถึงเกือบ ๖ ปี และเมื่อเวลาสุดท้ายมาถึงพ่อก็จาก
แม่และลูกไปอย่างสงบ ไม่แสดงว่าทรมานใดๆ ตอนนี้อยู่แต่แม่กับลูกๆ และ
เด็กๆ ในบ้าน ไม่มีพ่อให้คอยดูแล คอยคิดหาอาหารให้ทาน คอยสวดมนต์
ให้ฟัง แต่แม่มั่นใจว่าพ่อได้ไปสบาย และไปรอแม่อยู่ที่ข้างหน้า รอหนอยนะจะ
อย่าเพิ่งหิว คงอีกไม่นาน เราก็定会พบกันอีก

รักและคิดถึงพ่อที่สุด

แม่

มองพ่อผ่านไดอารี่

ก่อนพ่อเสีย ท่านบันทึกเหตุการณ์ ความรู้สึก ความคิดคำนึงเกือบทุกวันเป็นประจำ มาตั้งแต่หลายสิบปีที่แล้ว ทุกๆ ปี ไดอารี่เปล่าเล่มแล้วเล่มเล่า พ่อไม่เคยทิ้ง (ตรงกันข้ามกับคนอื่นๆ ในบ้าน) แต่จะเก็บไว้ในห้องสมุด เพื่อนำมาใช้บันทึกเรื่องเหล่านี้ในโลกส่วนตัว พ่อบรรยายทุกสิ่ง ที่คิดเป็นตัวอักษร ในหลายกรณีเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะต้องบอกใครบางคนในเรื่องที่อาจทำให้เขาเหล่านั้นไม่สบายใจ บันทึกมีทั้งคำชม คำตำหนิ คำสอนลูก ข้อความที่บ่งถึงความภูมิใจ ความหวัง ความผิดหวัง ทุกๆ อารมณ์ที่คนคนหนึ่งพึงจะมี ที่นั่นในห้องสมุดชั้นสองของบ้าน ไดอารี่เหล่านี้แทนตัวตนของพ่อของเรา

เมื่อพ่อเสียแล้ว ไดอารี่ส่วนหนึ่งจึงได้รับการอ่านเป็นครั้งแรก ลูกๆ ตัดสินใจนำข้อความบางตอน บางบทในไดอารี่เหล่านี้ มาเผยแพร่ เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ที่รู้จักพ่อ ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ยิน ได้รับรู้ ความเป็นตัวตนของพ่ออีกครั้ง อาจจะเหมือนหรือต่างจากที่ท่านเคยทราบหรือสัมผัส แต่เป็นความจริงทั้งหมด นำเสียดายด้วยเวลาและเนื้อที่อันจำกัด และความเพียรของลูกที่มีน้อยกว่าพ่อผู้บันทึกมากนัก บันทึกเพียงส่วนน้อยเท่านั้นจึงถูกถ่ายทอดมาอยู่ในอนุสรณ์เล่มนี้

“มองพ่อผ่านไดอารี่” จึงเป็นส่วนสำคัญในหนังสืออนุสรณ์นี้ ที่จะทำให้ท่านผู้อ่านได้ย้อนอดีตไปกับพ่อ หวังว่าท่านจะเกิดมุมมองใหม่ มองเห็นพ่อในบริบทอื่น บทบาทอื่น ที่ท่านอาจจะไม่เคยเห็นหรือรู้ ลูกเชื่อว่า “มองพ่อผ่านไดอารี่” เป็นอานิสงส์จากความเป็นครูในตัวพ่อที่ไม่มีวันมอดหมด แม้ท่านจะได้มอดม้วยไปแล้ว

อาลัยท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุเ็ดต คชเสนี

ในคณะแพทยศาสตร์มีปูชนียจารย์อยู่มากมาย หนึ่งในนั้นคือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุเ็ดต คชเสนี ท่านปฏิบัติงานในสาขาหทัยวิทยา ภาควิชาอายุรศาสตร์ ตั้งแต่สำเร็จการศึกษาแพทยศาสตร์ เพราะเป็นนักเรียนที่ได้คะแนนยอดเยี่ยมในรุ่น และได้รับเหรียญทองตลอดหลักสูตร นับว่าอาจารย์ในภาควิชาอายุรศาสตร์ขณะนั้นมีสายตาแหลมคมที่เลือกคนมาเป็นอาจารย์ได้ยอดเยี่ยม อาจารย์เป็นคนที้นอกจากเรียนดีแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความอดทน และเมตตาธรรมสูงต่อศิษย์ ผู้ร่วมงาน และผู้ป่วย สาขาหทัยวิทยานั้นมีหัวหน้าที่เจ้าอารมณ์ หากคนไม่อดทน คงอยู่ไม่ได้เป็นแน่ ดังนั้นเมื่อท่านได้เป็นหัวหน้าสาขาวิชา ท่านจึงมีเมตตากรุณาต่อลูกน้องและศิษย์ของท่านทุกคน

ผมมีความสนิทสนมกับอาจารย์มาก ตั้งแต่ได้รับเกียรติรักษาคุณพ่อของท่านอาจารย์ ซึ่งมีอาการตกเลือดในกระเพาะอาหารในกลางดึกวันหนึ่ง ภายหลังจากการผ่าตัดโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะภุชณะ โดยมีผมเป็นผู้ช่วย และเฝ้าคุณพ่อของท่านอาจารย์ตลอดคืนกับท่านอาจารย์ ขณะที่ได้คุยกับอาจารย์ ท่านได้ให้ความเป็นกันเองกับผมอย่างยิ่ง เสมือนพี่ที่เมตตาต่อน้อง ผมประทับใจมาก ดังนั้นเมื่อท่านอาจารย์เองมีอาการตกเลือดในกระเพาะอาหาร หลังจากการประชุมภาควิชา ท่านให้เกียรติผมเป็นผู้รักษา แต่ผมถือว่าอ่าวุโส่น้อยจึงได้เชิญท่านหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ในขณะนั้น มาผ่าตัด โดยผมเป็นผู้ช่วย แต่โชคไม่ดีหลังผ่าตัด ท่านมีภาวะแทรกซ้อนคือ afferent loop obstruction ท่านอาจารย์ให้อาจารย์วิภักดิ์บอกให้ผมเป็นคนแก้ไข.....หลังจากท่านหายแล้ว ผมจึงกลายเป็นแพทย์ประจำครอบครัวของท่าน.....

ท่านอาจารย์มีนิวาสสถานอยู่ปากลัด พระประแดง คนพระประแดง
พาคันที่ป่วยแหวะไปหาท่าน จะได้รับความกรุณาอยู่เสมอ ไม่มีเงินก็รักษาฟรี
นอกจากนั้นบางครั้งท่านยังซื้อยาไปแจกฟรี และรักษาพระภิกษุสงฆ์
ที่พระประแดงนั้นเสมอมา ท่านอาจารย์เป็นสมาชิกของชาวมอญปากลัด
ท่านได้รำทေးมอญในงานของชาวมอญ นับว่าเป็นรามัญที่ไม่เคยลืม
ชาติกำเนิดของท่าน

ครั้งสุดท้ายที่ประทับใจผมมากคือเมื่อผมป่วยเป็นอัมพฤกษ์ และวิตก
กังวลมาก ท่านได้นั่งรถเข็นมาเยี่ยม และปลอบใจผมว่า “เขมไม่ต้องวิตกกังวล
อะไรนะ ผมขอรับเอาความเจ็บป่วยของเขมทั้งหมดมาเป็นของตนเอง” เป็น
คำปลอบใจที่ทำให้ผมน้ำตาร่วงเลยทีเดียว ท่านอาจารย์เองก็ป่วยเรื้อรังมานาน
และอดทนต่อความทุกข์ทรมาน แต่ก็ขอรับเอาความเจ็บป่วยของผมไปอีก

ดังนั้นการสูญเสียท่านอาจารย์ไป ผมจึงสลดใจและอาลัยอาจารย์
อย่างมาก เพราะหมดที่พึ่งทางใจอีกแล้วต่อไปนี้

ลองผูกดวง

ครรถ์ของชีวิตของทุกคนที่อุบัติมาในโลกนี้ ย่อมจะแตกต่างกันไปตามวิบากกรรมในอดีต มาผสมผสานกับปัจจัยในปัจจุบันที่ประสบ ดังนั้นจึงมีน้อยคนนักที่จะทราบอนาคตของตนได้ถูกต้องแน่นอน จะคงมีผู้รู้ก็เพียงแต่โหรบุคคลเท่านั้น เพราะท่านมีญาณพิเศษ อย่างไรก็ตามมีวิชาหนึ่งที่พยายามรวบรวมหลักการทางสถิติมาใช้ทำนายพฤติกรรมของบุคคลโดยอาศัยหลักการทางคณิตศาสตร์ร่วมกับดาราศาสตร์ และความสังเกตต่างๆ มาเป็นวิชาโหราศาสตร์ แม้ว่าวิชานี้จะไม่ใช่ยอมรับของหลายๆ วงการ แต่ก็ดูเหมือนจะเป็นวิชาเดียวในโลกที่พยายามและค้นคว้ากันต่อไปเพื่อเป็นแนวทางในอันที่จะหาความเป็นไปของอนาคตมาบอกเล่าในปัจจุบัน วิชานี้มีได้มีเฉพาะในเอเชีย แต่จะมีอยู่ทั่วไปในโลก

นอสมตราตามุส ก็เป็นผู้หนึ่งที่ทำนายชะตาของโลกไว้เป็นเวลานานมาแล้ว ดังนั้นคนในปัจจุบันต่างก็กังขากันว่า นอสมตราตามุส มีญาณพิเศษอันใด เพราะคำทำนายนั้นก็พบว่าเป็นจริงไม่น้อยทีเดียว ในเอเชียก็มีโหรในหลายประเทศที่เชื่อกันว่าเป็นผู้ที่ทำนายได้แม่นยำ หลายๆ คนยังเป็นผู้ที่รจนาดำราโหราศาสตร์ไว้จนเป็นหลักให้นำมาใช้ในปัจจุบัน เช่น ในอินเดียมีการศึกษาจากลายมือของเจ้าของชะตาชีวิต หรือการนำตัวเลขวันเกิดมาทำเป็นมหาทักษา, ในประเทศจีนก็มีการดูลักษณะของบุคคล ที่เรียกว่า โหงวเฮ้ง และจากตำราที่ดูถึงลักษณะเช่นว่านี่ก็อาจจะทำนายอนาคตของบุคคลแต่ละคนไปตามความเชื่อ และสถิติที่รวบรวมมาอนุมาณ

หลายคนที่ได้ศึกษาวิชาโหราศาสตร์ มักจะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า วิชาโหราศาสตร์มิใช่เป็นวิชาที่จำเป็นจะต้องถูกต้องหมดทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะโลกที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ มีปัจจัยที่เปลี่ยนไปจากโลกในอดีต สังคมของมนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปมาก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตมนุษย์ได้ไม่น้อย ดังนั้นวิชาโหราศาสตร์จึงเป็นเพียงแนวทางที่น่าจะเป็นไปมากกว่าการถูกต้องทั้งหมด

การรู้โหราศาสตร์จึงเป็นเพียงแนวทางที่น้ำจะเป็นไป จะก่อให้เกิด
การเตรียมตัวรับอนาคต เป็นปัจจัยให้มีสติยังคิดการกระทำในปัจจุบัน แทนที่
จะประมาท หากขาดการเตรียมตัวเตรียมใจรับอนาคตที่จะเกิดขึ้น ก็เท่ากับ
การใช้วิชาโหราศาสตร์อย่างผิดต่อหลักการ ผู้ที่เชื่อถือวิชานี้จนเต็มจิตใจก็เป็น
ผู้ที่ลุ่มหลงจนผิดหลักเกณฑ์

จากวิชาโหราศาสตร์ดังที่กล่าวมานั้น จึงได้ทดลองเป็นกรณีศึกษา
ในตัวของตัวเอง โดยอาศัยทั้งตำรา ทั้งการเสวนากับผู้รู้ที่รู้จักหลายๆ วิธีด้วยกัน
ดังนั้นจึงได้พยายามหาหลักเกณฑ์จากตำราทั้งหลายมาเป็นแนวทางในการ
พิสูจน์ชะตาชีวิตของตัวเอง เพื่อเทียบเคียงกับความเป็นจริง บนที่นี้จึงเกิดขึ้น
เพื่อเป็นกรณีศึกษาเท่านั้น

อาศัยวันเดือนปีเกิดที่จะผูกดวงชะตา พ่อได้บันทึกไว้ว่าเกิดปีมะแม
เดือนห้า ขึ้น 12 ค่ำ วันจันทร์ เวลาบ่าย ๙ ชั้นต้นครึ่งกลางวัน พ.ศ.๒๔๗๓
เดือนมีนาคม วันที่ ๓๐ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บ่าย ๙ ชั้นต้นครึ่งกลางวัน
หมายถึงเวลาเท่าใดได้สอบถาม แม่ผู้ไปแจ้งเกิดตามใบแจ้งเกิด ส.ช.๑
สุดับตร ที่ ๑ ผู้รับแจ้งคือ พันเช็บ กัลยาณพงศ์ รับแจ้งเมื่อ ๖ เมษายน
พ.ศ.๒๔๗๔ ก็ปรากฏว่า เวลาเกิดจริงเป็นตอนเช้าเวลาประมาณ ๙ นาฬิกา
ครึ่ง คือ ๙.๓๐ น.

(วาดรูปแสดงการผูกดวงของตนเอง)

ตนุลักษณ์เป็นดาวศุกรีไปอยู่เรือนกัมมะทั้งได้ตำแหน่งอูจจาวิลาศ และ
ศุกรีก็เป็นมนตรีเดิม แสดงว่ารักหลงในการทำงานหน้าที่เกินกว่าสิ่งใดๆ และ
งานนั้นก็ให้ผลดีแก่เจ้าชะตา จะได้รับยศลาภบรรดาศักดิ์พอควร ทั้งนี้เพราะ
ดวงอาทิตย์ซึ่งแสดงยศลาภบรรดาศักดิ์นั้นเป็นกาลกนิษของเจ้าชะตาได้รับแล้ว
เกิดทุกข์ คือเป็นทุกข์กลาง ได้รับก็ยาก รับแล้วก็ได้ยากอีก ประคับประคองไว้
ด้วยความลำบากยากเข็ญ

บริวาร เป็นดวงจันทร์ตามทักษา แม้จะเป็นเกษตรในราศีจักร แต่เป็น
ประเนนวางค์จักร แสดงว่าคุณภาพของบริวารนั้นไม่ดีจริง และไม่อยู่ในเรือน
สหัชชะ ทั้งเพื่อนเก่ามิตรใหม่ ก็ไม่มีใครจะจริงใจด้วยมากนัก ผู้อุปถัมภ์มักจะ
เป็นหญิง แต่ก็ไม่จริงใจมากนัก ทำดีที่เหลว คงจะต้องพึ่งตัวเองเป็นใหญ่

อายุ ตามทักษาดกดาวอังคาร น่าจะเป็นคนที่สุขภาพแข็งแรง แต่
เนื่องจากอังคารอ่อน หรือเสื่อม ฉะนั้นจึงเป็นคนเจ็บบ่อยๆ แอดๆ แม้กระทั่ง
จะมีเพื่อนก็เป็นเพื่อนที่เจ็บๆ ป่วยๆ แต่เนื่องจากในนวางค์จักรเป็นมหาจักร
แสดงว่ายิ่งผ่านพ้นการเจ็บป่วยได้เพราะร่างกายภายในยังแข็งแรง ดูว่าร่างกาย
ภายนอกนั้นอ่อนแอแต่เป็นคนใจแข็ง กล้าต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ได้เสมอ
เกินกว่าที่ใครจะมองเห็นได้ เพื่อนที่ออดๆ แอดๆ นั้นก็จะมาพึ่งพาอาศัย
เจ้าชะตา และเพื่อนเหล่านี้ก็จะช่วยเหลือตอบแทน เพราะโชคกับลัคนา

เจ้าเรือนพันธ คือ ดาวอาทิตย์ในราศีสิงห์ แต่ไปอยู่เรือนลาภะ และเป็น
กาลกิณีของเจ้าชะตา แม้จะได้ตำแหน่งอุจจาวิลาศ แสดงว่าบุพการีนั่นดี
แต่จะต้องจากพ่อแม่ตั้งแต่เล็ก แม้ว่าจะมีคุณแต่อยู่ได้ด้วยยาก

เจ้าเรือนเดช คือ ดาวพุธ เป็นประทั้งในราศีจักรและนวางค์จักร ดังนั้น
จะหวังปกครองใครก็ยาก เพราะพระเดชเสื่อม และดาวพุธร่วมอาทิตย์
ในราศีมีน ทั้งโยคหลังลัคนา ดูจะเป็นคนพูดเก่ง แม้ทางวิชาการ แต่พูดแล้วหา
ศัตรุใส่ตัว เพราะเป็นคนโง่งมงาย พูดแทงใจดำคน ตรงไปตรงมา ไม่ยอม
ลดราวาศอกให้ใคร ยิ่งโดยเฉพาะผู้ใหญ่ด้วยแล้ว จึงทำให้เป็นการขัดลาภ
ไปในตัว

ดาวพฤหัสบดี เป็นมูละ และอุจจาวิลาศ นำลัคนาในเรือนกตุมภะ และ
เป็นเกษตรในนวางค์จักร เป็นคนมีความรู้ดี และหาทรัพย์สินได้ เป็นที่พึ่งพา
ของผู้อื่น และเพราะความรู้ทางวิชาการที่มีนี้ ทำให้เจ้าชะตาเจริญรุ่งเรืองได้

ในเรือนกัมมะ มีดาวศุกร์เป็นมนตรีตามทักษา และดาวศุกร์ในราศีกุมภ์
ก็เป็นอุจจาวิลาศด้วย ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใหญ่ยังมองเห็นผลงาน และ

ช่วยสนับสนุน ประกอบกับเจ้าเรือน ปัตนิคือราศีพฤษภจิก เป็นดาวอังคาร แสดงว่าคุณ จะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนที่ดีด้วย

ส่วนดาวเสาร์ ซึ่งเป็นครีนั้น แม้จะเป็นราชาโชคในวงค์จักร์ นั้นตกไปอยู่ในเรือนมรณะ คือราศีมิงกร ดังนั้นความหวังจากดาวเสาร์ที่จะช่วยให้มีบารมี นั้นหาได้ยาก เรื่องฟลุคต่างๆ ไม่มี

เจ้าเรือนกุมภะและเรือนปุตตะต่างก็เป็นเรือนพฤษซึ่งเสื่อม ฉะนั้น นอกจากจะไม่ร่ำรวยแล้วมีลูกหรือเกียรติยศก็ไม่ดีพอ มีหน้าซ้ำ เจ้าเรือนอริคือเรือนศุกร์ซึ่งเป็นดุนลัคนาแสดงว่าจะแพภัยตัวเอง

มีดาวรวมกันหลายดวง คือ ๑, ๔, ๘, ๙, ๐ ในราศีมีนซึ่งโยคหลังลัคนา คือทั้งกาลกิณีและอุตสาหะ, เดช ดูเหมือนว่าจะให้คุณแก่เจ้าชะตาบ้าง แต่ก็มีเกตุและมฤตยูมาร่วมด้วย ฉะนั้นจึงไม่ให้ผลดี

จึงพอสรุปรวมได้ว่า เจ้าชะตานี้ ชาติที่พึ่งนอกจากตัวเอง, ไม่ร่ำรวย, ได้ยศถาบรรดาศักดิ์ก็เป็นทุกข์ แม้จะมีคนสนับสนุนบ้างก็ไม่จริงใจนัก ต้องอาศัยตนเองเป็นที่พึ่งตลอดไป มีบุตรก็มีโชภิชาติบุตร

ด้วยการสรุปเช่นนี้ทำให้มองเห็นได้ว่าการดูดวงชะตานี้ค่อนข้างจะผิดพลาดจากความเป็นจริง ที่มีบุตรเป็นคนดี, มีที่พึ่งพาไม่น้อย ดังนั้นความแน่นอนจะอยู่ที่การวางลัคนา ซึ่งจำจะต้องพิจารณาต่อไป

นายพลโมเช่ คายัน

๑๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔
ได้รับข่าวที่กระเทือนใจทั่วโลก
อีกครั้งหนึ่งเกิดขึ้น คือ การที่โลก
ได้สูญเสียนายพลโมเช่ คายัน แม้ว่า
ท่านจะเป็นมะเร็งในท้อง และ
ถึงแก่กรรมด้วยหัวใจวาย ความเป็น
วีรกรรมของท่านได้แสดงออกโดย
นำชัยชนะให้แก่อิสราเอลถึง ๔ ครั้ง
และบางครั้งก็เป็นชัยชนะที่ไม่สามารถ
มีใครทำได้อีกในโลกนี้ เช่น สงคราม
๖ วัน แต่ถึงแม้กระนั้นความเป็น
วีรบุรุษของท่านได้แสดงออกว่าท่าน
ได้ชนะใจของตัวเองอย่างแท้จริง

คือ ปัจฉิมวาทา ซึ่งกล่าวว่า “ฉันไม่กลัวความตาย เพราะความตายเป็นเพียง
การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพื่อไปนอนสงบในหลุมฝังศพเท่านั้น มันไม่มี
อะไรน่ากลัว” วาจานี้ออกมาจากปากคนได้ไม่กี่ปากในโลกนี้ ท่านนายพล
ได้ถึงแล้วซึ่งการปลงสังเวยที่แท้จริง ควรได้รับการคารวะทั่วโลก เพราะท่าน
ไม่เพียงแต่ชนะคนอื่น แต่ยังชนะใจตัวเองอีกด้วย ชีวิตของท่านย่อมสอนท่าน
ให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ ท่านเป็นนักรบที่ชนะตลอดกาล ในชีวิตของท่านเท่าที่
ปรากฏไม่มีมลทินใดๆ แม้ว่าบางครั้งว่ามีคนจำนวนไม่น้อยไม่ชอบท่าน แต่ท่าน
ก็ชนะเขาด้วยความดี ด้วยความมั่นคงของจิตใจ ความบริสุทธิ์ที่ชาวสะอาด
ในการรักประเทศชาติ ไม่มีปมด้อยในตัวเองเลย แม้จะต้องปิดตาข้างหนึ่งด้วย
ผ้าปิดตา เพราะตาบอดจากสงคราม แต่กลับเป็นปมเด่นที่แสดงให้เห็น

ความสามารถ ช่างเป็นคนที่น่าจะเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั่วโลก คงจะมีชาวอิสราเอล และชาวโลกจำนวนไม่น้อยต้องเสียน้ำตาอาลัยท่าน การหลั่งน้ำตาให้แก่คนเช่น นายพลโมเซ่ ดายัน มีใช้การสูญเสียที่คุ้มค่างว่าการสูญเสียท่านไปเลย ท่าน มีได้รักชาติแต่ปาก มีได้รักบ้านเมืองแต่ในใจ แต่ท่านลงมือกระทำด้วยทุกส่วนของร่างกาย เราขอคารวะท่านไว้ด้วยข้อเขียนเล็กๆ น้อยๆ นี้ แม้จะไม่ถึงกับ ต้องหลั่งน้ำตา แต่ใจของเราขอส่งไปสู่ท่าน

รำพึงรำพันเรื่องสถานภาพอาจารย์มหาวิทยาลัย

บ่ายวันนี้อาจารย์.....กรรมการ กม. จากมหาวิทยาลัย.....ได้มาพูดเรื่อง “สถานภาพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย” พูดไปพูดมาก็วกเข้าเรื่องเงินเดือนกับตำแหน่งทางวิชาการซึ่งผูกพันกัน จะให้ตัดสินว่าเป็น ๖:๒:๓ หรือ ๓:๓:๓ ดี เรื่องนี้มีปัญหาเกี่ยวกับขั้นวิ่งและความยุติธรรม เริ่มต้นด้วยว่าปรารถนาของท่านนายกรัฐมนตรีว่าทำไมคนดีจึงออกจากมหาวิทยาลัยไปเสียหมดก็ย้อนมาว่ามหาวิทยาลัยควรเป็นสถานที่ที่คนอยากเข้า เข้ามาแล้วอยู่อย่างมีความสุข ได้ทำงานที่ตนถนัด หาความรู้มาบ่อนสังคม และมีความยุติธรรมได้ยกตัวอย่างการสอนว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยมีทั้ง teaching และ scholar และแล้วก็ลงเอยที่ว่าจะทำอะไรให้ คือความใฝ่รู้ หามาเพื่อสังคมได้อันเป็นการวิจัย และเมื่อได้มาแล้วก็จะวัดตามระบบ PC ว่า equal job with equal pay นั่งฟังอยู่นาน มองดูแล้วการมองสถานะอาจารย์ในขณะนี้ คือการเทียบกับเงิน การเทียบกับ C ว่าจะ เป็น ๖ หรือ ๗ หรือ ๘ หรือ ๑๐ ชักรำคาญ ในเมื่อเป็นกรรมการ กม. จึงอดไม่ได้ที่จะถามไปว่า อันว่าความจริงแท้แล้ว การกระทำอันใดที่ กม. ได้ทำอยู่นั้นไม่ได้ให้เอกลักษณ์แก่อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เพราะไปอิง กพ. อยู่ เสมือนทาสที่ปล่อยไม่ไป แทนที่จะทำเหมือน กต. กอ. กห. เขา แล้วจะมัวแต่คิดในเรื่องปลีกย่อย เรื่องใหญ่ที่ควรจะทำแก้ไขขณะนี้เพื่อปรับสถานภาพอาจารย์คือ การแก้ให้ กม. ออกมาเสียจาก กพ. ทำไม่ไม่ทำ พันสมัยรัชกาลที่ ๕ แล้ว การทำก็ไม่ได้ยากเย็น เพียงแต่แก้กฎหมายและแม้ไม่แก้ ก็ออกกฎหมายก็ทำได้ ทบวงควรจะเป็นตัวกลางที่จะจัดให้มีเลขธิการ กม. ขึ้นมาเป็นสำนัก และมาจัดการระเบียบและกฎขึ้น แล้วทุกอย่างก็จะแก้ไขได้ การมาแก้ทีละเล็กละน้อยเช่นนี้ นอกจากเปลืองเวลาแล้วเป็นการหุยมหิมิ สถานภาพอาจารย์มิใช่จะวัดด้วยเงินเท่านั้น แต่เกียรติยศ ความมีเอกลักษณ์ของตนเอง ทบวงไม่เคยคิดถึง

เมื่อพูดไป ปรากฏว่าตัวเขาเองนั้นรู้หน้าที่เพียงว่า เขาตามมาประชุม เมื่อใดก็ตามที่นั่น มาตัดสิน หรือพิจารณาแล้วก็กลับ ไม่มีการนั่งคิดนโยบายกัน ว่าทบทวนหรือ กม. จะไปกันแบบไหน สุดท้ายก็คือการขายผ้าเอาหน้ารอด ไปคราวๆ เท่านั้น นี่แหละคือสาเหตุที่อาจารย์ไม่ยอมอยู่ และนี่แหละคือสาเหตุที่อาจารย์อยู่แล้วไม่มีความสุข ไม่เป็นตัวของตัวเอง แล้ว กม. ยังจะมีหน้าว่าเป็น กม. มันน่าอายเสียตั้งแต่แรกแล้ว วกมาเรื่อง กม. นี้เสียนาน เพราะจุดนี้เป็นจุดที่จะสร้างหรือสลายสถานภาพอาจารย์ การที่มี กม. ที่ไม่ทำงานตามความเหมาะสม มันเหมือนมีนายที่ชี้เกี้ยวบรมเช่นนี้แล้ว สถานภาพของผู้ใต้บังคับบัญชามันก็แย่ การสร้าง กพ. เขาสร้างมาสำหรับบริหารงานบุคคลทั่วไป เมื่อเขายอมให้แยก กม. แล้วกลับมี กม. ที่ไม่เอาไหน คอยจะพิงอิงแอบเขาอยู่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอ๋ย ท่านได้รับสมญาว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ แต่ท่านก็ไม่เห็นจะแสดงเอกลักษณ์ของตนเองออกมาได้ อย่างนี้ประเทศชาติมันจะไปถึงไหน ต่อให้ร้อยพระสยามเทวาธิราชก็คงช่วยเหลือคนโง่ไม่ได้ อยากจะพูดว่าฟ้าให้เข้ามาเกิด แล้วทำไมต้องให้มาเกิด อยู่ได้ กม. ด้วยเล่า ดีแต่คอยกัดหัวกันเอง คอยแทะคอยเล็มกันเอง แล้วลงท้าย มันก็เหลือแต่โครงกระดูกไว้แขวนดู

ถวายการรักษาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔ ตอนเย็นเวลา ๑๘.๐๐ น. ต้องไปเข้าเฝ้าถวายยาแก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารัตนบุรี ซึ่งประชวรเป็น duodenal ulcer ลงทุนซื้อ Tagamet ไป ๓๐ เม็ด เพื่อถวายพระองค์ท่าน รอก็อบครึ่งชั่วโมงก็เสด็จถึง ให้หมอจิตติมาถวายคำอธิบายผลอัลตราซาวนด์ซึ่งปกติ แล้วคุณหมอกุณชลาถวายคำอธิบายผลการตรวจ GI series ที่พบแผล แล้วเรากับคุณหญิงศรีจิตราภักดิ์ช่วยกันถวายคำอธิบายถึงสาเหตุคร่าวๆ และวิธีการรักษา พระองค์ท่านสนพระทัยและรู้สึกว่าจะพระพักตร์เสียเล็กน้อย เมื่อทรงทราบว่าโรคนี้นี้เป็นโรคที่ชิดกับพระภาระ ซึ่งได้ขอพระราชทานให้ทรงลดพระภาระลงบ้าง เพราะความเครียดทั้งหลายจะบั่นทอนพระพลานามัยแห่งพระองค์ พระองค์ท่านทรงเห็นว่าเคยผิดคำสั่งหมอบ่อยๆ แต่ก็หายดีทุกทีมา จึงต้องกราบทูลว่าโรคนี้นี้มีภาวะแทรกซ้อนได้ ฉะนั้นด้วยความเป็นห่วงใยเป็นล้นเกล้า จึงได้ขอพระราชทานดั่งนั้น

พระองค์ท่านทรงมีพระจริยาวัตรที่สมแล้วที่เป็นดวงใจของคนไทยทุกคน มิได้ถือพระองค์ มิได้ทรงคิดถึงความลำบากยากแค้นใดๆ ถ้าหากสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่จะทำให้ประชาชนอยู่ด้วยความสุข แม้ว่าจะต้องทรมานพระองค์อยู่บ่อยๆ และปฏิเสธคนไม่เป็น ทรงรับภาระเสมอ นับว่าชาวไทยทั้งหลายนั้นมีโชคตัวอย่างมหาศาล ทรงฉลาดหลักแหลม และทรงมีพระจริยาวัตรที่มีเอกลักษณ์ของไทยอย่างเพียบพร้อม แต่จะมีทางใดบ้างที่จะห้ามมิให้คนไทยทั้งหลายใช้พระองค์ท่านมากเกินไปกว่าพระกำลัง คงจะมีทางเดียวคือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น

นายแพทย์สุบิน ศิริสังข์ชัย

๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔ สำหรับศิริราชเป็นวันที่มักจะจัดงานใหญ่โตเป็นการให้รางวัลแก่แพทย์ดีเด่นประจำปี โดยเลือกจากแพทย์ชนบทที่เสียสละแก่สังคม โดยการทำประโยชน์ในหน้าที่แพทย์ การมอบรางวัลนี้เพื่อเป็นเครื่องจูงใจให้แพทย์ที่จบใหม่มีจิตใจรักชนบท เริ่มมาตั้งแต่สมัยศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ เป็นคณบดี และพร้อมกันนั้นก็ขอให้มีการปาฐกถาพิเศษของผู้ที่ได้รับรางวัลซึ่งเรียกกันว่า ปาฐกถาอุดม โปษะกฤษณะ และได้รับรางวัลจากมูลนิธิในนามของท่านอาจารย์.....

การเลือกบุคคลสมัยแรกๆ ก็เลือกโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม เมื่อท่านตระเวนไปในที่ต่างๆ พบแพทย์ที่เป็นตัวอย่างที่ดี ก็นำชื่อมาเสนอ เริ่มตั้งแต่ นายแพทย์กระแสร้ ชนะวงศ์ เป็นต้นมา บางปีก็มีใช้ศิษย์ศิริราช แสดงให้เห็นว่าศิริราชมิได้ลำเอียง และไม่แยกพวกพ้อง นับว่าเป็นสิ่งที่น่าชมเชยและภาคภูมิใจ

สำหรับปีนี้ได้แก่ นายแพทย์สุบิน ศิริสังข์ชัย ที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ การมานะบากบั่น ทำงานด้วยใจรัก เมตตากรุณา แก่ชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่น่าเทิดทูน สิ่งที่น่าประทับใจสำหรับคุณหมอสุบิน มี ๒ ประการ คือ ประการแรก ความอดทนไม่ย่อท้อ เขาเรียนแพทย์ ๘ ปี ในขณะที่คนอื่นเรียนเพียง ๔ ปี ทั้งที่เขาเป็นเด็กคะแนนเยี่ยมจากจังหวัดร้อยเอ็ด แต่เมื่อเขาเข้ามาเรียนแพทย์กลับเป็นคนเรียนไม่ตี หามิ่ใครรู้ความจริงไม่ ครูอาจารย์ต่างก็คิดว่า เป็นเด็กมีปัญหา พยายามให้จิตแพทย์ตรวจ สุดท้ายเขาก็ได้มีกำลังใจเรียนจนจบ เขาจึงให้หัวข้อการบรรยายว่า “ชีวิตต้องสู้” และความยากเข็ญในการเรียนที่เป็น ๒ เท่าของคนอื่น ทำให้เขารู้สึกันว่าเขาไม่เหมาะแก่ชุมชนเมือง เขาจึงไปอยู่ชนบทที่ยากไร้ ที่แท้เขาจนไม่มีเงินเรียน ต้องสอนหนังสือเพื่อหาเงินมาเรียน ความจนทำให้เขาเห็นอกเห็นใจคนจน เขาไปอยู่กับคนจน

เขามองเห็นความยากจนเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไข เขามองตัวเองว่าเป็นคนสวนที่คอยเอาใจใส่ประชาชนที่เขาถือว่าเป็นรั้วของชาติ แต่เขากลับถือว่าทหารนั้นคือยามที่เฝ้าบ้านและมักเดินอยู่ในรั้ว ดังนั้นในฐานะของคนสวนก็ต้องคอยให้ความสุขแก่รั้ว แม้อำเภอวิเชียรบุรีเป็นอำเภอที่ราชการไว้สำหรับนครเขต แต่เขากลับสมัครใจไป เขาเป็นคนไม่มีปมด้อย แม้เขาจะพูดว่าเขาเป็นเศษของสังคม เป็นนักศึกษาที่เลวของสถาบันที่เรียนอยู่ แต่เมื่อเขาสู้ เขาก็อาจมาเป็นยอดของคนในอาชีพของเขา เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าคนที่เข้ามาเรียนแพทย์นั้นจะมีสมองที่ดีพอที่จะคิดอ่านทำอะไรๆ ได้ ถ้าเขาสู้

ประการที่สองที่ประทับใจมากคือ เขาเป็นคนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ อาจารย์ทั้ง ๕ ท่านที่เขาเอ่ยชื่อถึงคือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ชัชวาลย์ ใสสถานนท์, ศาสตราจารย์ นายแพทย์ กษาน จาติกวณิช, ศาสตราจารย์ นายแพทย์ อดัม โปษะกฤษณะ, ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เสนอ อินทรสุขศรี และ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ อรุณ ภาคสุวรรณ เป็นผู้ช่วยให้เขาจบแพทย์ด้วยความเมตตา เป็นผู้ชุบชีวิตเขาจากการเป็นภาระแก่สังคมให้เป็นผู้ช่วยเหลือสังคม เขากล่าวอย่างมั่นใจ แน่ใจ และซาบซึ้งว่า “พระคุณของอาจารย์ทั้ง ๕ นี้ ผมจะจารึกไว้กราบระลึกถึงพระคุณจนกว่าชีวิตจะหาไม่ และแม้ผมจะตายไป วิญญาณผมก็จะระลึกพระคุณมิรู้วาย” ความกตัญญูทวนเวียนที่เขาแสดงออกเป็นเครื่องหมายของคนดี และทำให้ทุกคนมั่นใจว่าเขาจะมีแต่ความเจริญ นับเป็นบุญของชาววิเชียรบุรี เราในฐานะอาจารย์เขากำลังเป็นห่วงเขา เพราะราชการของเรานั้นไม่อาจทดแทนให้เท่ากับที่เขาเสียสละ เขาจะไม่มีวันได้เลื่อนขั้นขึ้นไปอีก เขาจะทนได้แค่ไหน มันเป็นระบบของสังคมไทยเราที่มีอาจผลักดันกำลังใจให้แก่คนที่เสียสละทั้งชีวิตแก่ราชการ เขาได้ร้องขอให้รัฐมองคนจน เขามีหัวใจที่จะช่วย เช่น การออกบัตรผู้มีรายได้น้อยเพื่อรักษาฟรี นั้นเป็นนโยบายที่มองตอนปลายแล้ว จะเป็นทางต้น รัฐจะเสื่อมเสีย เพราะสุดท้ายแล้ว รัฐก็ไม่อาจบริการคนเหล่านี้ งบประมาณของรัฐที่จะช่วยคน

เหล่านี้จะต้องหมดเข้าแน่นอนหนึ่งข้างหน้า แต่เขาเองกลับคิดการประกันสังคม ให้แก่ชาวอำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ ฯลฯ เขาเรียกร้องให้รัฐช่วยเหลือเพียงส่วนเดียวให้กับประชาชน ประชาชนจะรู้ว่าสิ่งของ บริการที่เขาได้รับนั้นเพราะความร่วมมือของเขาเอง เขาสอนสังคมและการบริการสังคม ได้ดีกว่ารัฐบาลที่อนุมัติบัตรผู้มีรายได้น้อย เขามองถึงแก่นแท้และมีเป้าหมายที่เหมาะสมกว่ารัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเสียอีก แล้ววันนี้รัฐมนตรีช่วยสาธารณสุขยังมีหน้ามาสอนเขาอีก มันอะไรกัน

สปีดาศึกษ์ลูก สาธิตเกษตร

๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๔ ไปงานศิษย์ลูกของโรงเรียนสาธิตเกษตร
ในชั้น ป.๕ ซึ่งเต็มเรียนอยู่ ได้ทำกลุ่มกับอาจารย์และผู้ปกครองอื่นๆ อันที่จริง
ลูกทุกคนเกือบไม่มีปัญหาในการเรียน แต่เนื่องจากจิตวิทยาของการศึกษาและ
ปรัชญาของการศึกษานั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่ทราบกันแน่ชัด ด้วย
วิธีการดำเนินการดำเนินขบวนการกลุ่มจึงลำบาก เพราะทุกคนก็หวังจะให้ลูกดีทั้งนั้น
แต่จะมองปัญหามาทางโรงเรียนเป็นเรื่องใหญ่ ทางโรงเรียนเองก็หวังจะให้
ผู้ปกครองช่วย เรื่องนี้มีทุกหนทุกแห่ง ต่างฝ่ายต่างก็โทษกัน พ่อแม่บางคน
ก็ไม่พอใจในพฤติกรรม เช่น อยู่บ้านพูดเก่ง แต่มาโรงเรียนกลายเป็นคน
เงียบขรึม บางคนมาโรงเรียนแค้นแค้น แต่กลับบ้านเงียบ บางคนต้องการให้
โรงเรียนออกคำสั่งเพราะคำสั่งของครูเป็นเด็ดขาดที่เด็กจะประพฤติตาม แต่
โรงเรียนก็อยากขอให้ทางบ้านอย่าเอาใจกันมากนัก ทุกคนอยากปั้นเด็กให้เป็น
อย่างที่ใจคิด หาได้มองว่าเด็กเป็นคนที่ไม่ค่อยรู้อะไร ใครจะเอาอะไรไปเข้า
ก็จะเป็นแบบนั้น แม่คนหนึ่งบังคับให้ลูกอ่านหนังสือพิมพ์ และในทางกลับกัน
ลูกก็บังคับให้แม่แต่งตัวให้ดี และให้ปฏิบัติตัวเมื่อมาโรงเรียนอย่าให้เขย คนเรา
ย่อมมีปฏิกริยาโต้ตอบเสมอ เมื่อเราบังคับเด็กได้ เด็กก็จะหัดบังคับเราบ้าง
แม่ปูเดินอย่างไร ลูกปูก็จะเดินอย่างนั้น ภาชิตโบราณย่อมจะกล่าวไว้ถูกต้อง
เสมอ แต่ปรัชญาเช่นนี้จะหากคนเข้าใจได้ยาก หรือแม้เข้าใจแล้วก็ยังดัดตัวเอง
ไม่ได้ แต่ก็พยายามจะดัดลูก จะบอกว่าจงเอาเยี่ยงกา แต่อย่าเอาอย่างกา แต่
เมื่อเป็นกาด้วยกันมาตั้งแต่กำเนิด จะขยันหรือเจ้าเล่ห์อย่างกานั้น ก็หากเพราะ
บิดามารดาเป็นเช่นนั้น

อะไรหนอที่ทำให้คนเป็นคนสอนยาก หลายคนอาจตอบว่าเพราะ
เป็นคนที่ย่อมมีชีวิต จิตใจ มีความนึกคิด มีความเชื่อมั่นเป็นของตนเอง เขาก็
ย่อมประพฤติปฏิบัติตามที่เขาเห็นว่าเหมาะสมหรือควร ตำแหน่งครูจึงเป็นคนที่
มีหน้าที่แนะนำให้ศิษย์ของตัวเองทราบว่าเขาควรปฏิบัติอย่างไร แต่เขาก็จะดูว่า

พ่อแม่ทำอะไร กรรมพันธุ์เป็นเรื่องขั้นต้นที่ต้องคิดให้ดี เพราะเราจะให้เด็กดี เรานั้นเองแหละที่จะต้องดีก่อน

การไม่กล้าออกความเห็นในชั้นเรียนจะเป็นปัญหาในใจครู เหตุที่เด็กไม่มั่นใจ กลัวผิด และเมื่อเขารู้ว่าผิดได้ และไม่แน่ครูอาจจะไม่เห็นความกล้าของเด็ก การให้รางวัลของครู ถ้ามันบ่อยพรั้าเพื่อก็ยังผลให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมได้ แม้เด็กจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางดีแล้ว เขายังต้องการการให้ความมั่นใจแก่เขา ไม่ว่าบิดามารดา ครูอาจารย์ย่อมต้องสอนให้เขาได้ทราบว่าคุณผิดไม่ใช่ของแปลก ความผิดกับความถูกมีค่าเท่าๆ กัน เพราะความผิดช่วยให้รู้ว่าความถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร เมื่อมีคนมาช่วยติติงและความถูกต้องนั้นก็เป็นที่ช่วยให้เราได้ฝึกฝนอบรมตัวเองบ่อยๆ พร้อมทั้งพยายามให้ดีขึ้นไปอีก แต่จะมีสักกี่คนที่เข้าใจ และเมื่อไม่เข้าใจแล้วก็คว้าผิดคว้าถูกไปเรื่อยๆ

กระดูกอาจารย์หมอสุด

อาจารย์นายแพทย์สรโรจ แสงวิเชียร ได้เดินมาหาถึงภาควิชา ศัลยศาสตร์ เพื่อขอคำไว้้อาลัยอาจารย์หมอสุด บิดาท่านซึ่งถึงแก่กรรมเมื่อ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๘ ขณะที่ท่านลุกขึ้นมานั่งจะรับประทานอาหารเช้า แล้ว เจียบไปเฉยๆ นับว่าเป็นการถึงแก่กรรมที่ง่าย สะดวกตายไม่เป็นที่ลำบากแก่ ใครๆ ลูกชายท่านต้องการทำตามคำสั่งของท่านคือเก็บกระดูกไว้ให้นักศึกษา ได้เรียน ดังนั้นการฉีดยาด้วยฟอร์มาลินเหมือนทั่วไปจะทำไม่ได้เพราะกระดูก จะดำ แต่ต้องฉีดด้วยน้ำมันก๊าส แล้วแฉ่น้อออก นำไปฝังทรายไว้จนเย็นหลุด ไปหมด แล้วจึงนำมาต้มด้วยผงซักฟอกเพื่อชะล้างน้ำมันก๊าสที่ละลายไขกระดูก ออก แล้วจึงนำมาตากแดด กระดูกที่ได้ก็จะขาวสวย

ความยากของการเก็บกระดูกไว้ให้นักศึกษาเรียนนี้ ท่านอาจารย์สุดเอง เคยเล่าให้ฟังว่าส่วนที่ยากที่สุดคือการรื้อกระดูก เพราะเป็นการจัดกระดูก ที่ทำความสะอาดแล้วนั้นกลับเข้าตามกายวิภาคเดิม จะใช้หมอกำก็เข้าเพราะ ไม่ถนัดงานฝีมือ จะใช้คนงานที่ถนัดงานฝีมือทำก็ไม่รู้กายวิภาค มีคนงานอยู่ คนหนึ่งคือนายสมพงษ์ อยู่กับอาจารย์มานานและช่างสังเกต ประกอบกับมี ฝีมือในงานนี้และได้รับหน้าที่รื้อกระดูกมานาน นักศึกษาแพทย์มากมาย ไม่รู้จักนายสมพงษ์ แต่ได้เรียนกายวิภาคจากฝีมือของนายสมพงษ์จนจบเป็น หมอมามากมาย มาถึงตอนกระดูกของท่านอาจารย์ปรากฏว่านายสมพงษ์ ได้ชิงตายไปก่อนท่านอาจารย์ ดังนั้นความลำบากคงจะเกิดขึ้นไม่น้อยทีเดียว อาจารย์สรโรจก็คงไม่ยอมทำเองเพราะเป็นศพคุณพ่อ ได้ข่าวว่าได้มอบให้ คนงานที่พอมีความสามารถทำให้ และถ้ามีอะไรสงสัยก็ให้ถามก่อนรื้อย วันที ๑๙ มิถุนายน เอากระดูกมาฝังที่ภาควิชากายวิภาค คนงานคนนี้ก็ฝันว่า ท่านอาจารย์มาบอกว่าฉันกลับมาอยู่ที่นี้แล้วนะ เจ้าคนงานนั้นก็คงจะได้สติ ก็นำเอาเลข ๑๙ ไปซื้อหวย เราจึงบอกอาจารย์สรโรจไปว่าอย่าแพร่งพราย

ไปมาก เตี้ยจะลำบากเพราะจะมีแต่คนมาขอหยวนท่านอาจารย์ โครงกระดูก
ที่ทำไว้สะอาดๆ จะมีทองมาปิดกันให้เต็มไปหมดจะลำบาก ความตั้งใจเขียน
เรื่องนี้ไว้ก็เพื่อทำให้ความรู้เรื่องการทำโครงกระดูก ไม่ใช่เรื่องของหยวน คนที่
ได้อ่านก็กรุณาอย่าเข้าใจผิด

าลัยพุทธทาส

๒๘ กันยายน เป็นวันครบรอบ ๒ ปีที่ท่านพุทธทาสได้ละสังขารชั้น
ของท่านไปจากพวกเรา ทั้งหลักธรรมอันท่านได้ค้นหามาจากคำสั่งสอนของ
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตัวกู - ของกู

ความว่าง

ปฏิจสุมุปปาท

อิทัปปัจจยตา

ตถตา

คติการปลูกเรือน

ปลูกเรือนในเดือนห้า
เดือนนั้นมีเป็นผล

ปลูกเรือนในเดือนหก
อ้อมอกอยู่สบาย

ปลูกเรือนในเดือนเจ็ด
ทรัพย์สินอันตนครอง

ปลูกเรือนในเดือนแปด
สิ่งสินตนเท่าใด

ปลูกเรือนในเดือนเก้า
สิ่งสินอันจำนง

ปลูกเรือนในเดือนสิบ
พยาธิจะปีทา

ปลูกเรือนเดือนสิบเอ็ด
เดือนนี้มีเป็นยล

ปลูกเรือนเดือนสิบสอง
ข้างม้าและวัวควาย

ปลูกเรือนในเดือนอ้าย
ชีวินจักพูนมี

ปลูกเรือนในเดือนยี่
ข้าศึกและแสนพล

ปลูกเรือนในเดือนสาม
ครั้งเมื่อถึงฤดู

ปลูกเรือนในเดือนสี่
ทุกชีโคกบรรเทาหาย

ทุกซ์เท่าฟ้ามาถึงตน
จะเกิดภัยอันตราย

ท่านหีบยกไว้เหลือหลาย

ต่างภาษาน้ำลากลหลาย สรรพทรัพย์ก็เนื่องนอง
เสียบำเหน็จสิ่งทั้งผอง

เสียทั่วไปจะไวโย

จะร้อนแรดทุนใจ

อาจเอาไว้มิคง

ยศศักดิ์เราจะมั่นคง

สรรพทรัพย์จักพูนมา

จักฉิบหายต้องชื้อคา

อันตรายจะปะปนัง

อันความเท็จจักสู่ตน

ต้องผจญกับทุกซ์ภัย

เงินและทองจักเหลือหลาย

มีทั้งทาสและทาสี

ย่อมจักได้เป็นเศรษฐี

เพราะเดือนนี้ต้องเป็นผล

เมื่อดีดีดูชอบกล

อาจกางกันทั้งศัตรู

ภัยลูกกลมคูอดสู

จักเกิดภัยอันตราย

ย่อมเสริมศรีสุขสบาย

ความสบายจักพูนมา

คนแก้กับความสุข

ข่าวคุณบุญยง ว่องวานิช เจ้าของบริษัทห้างขายยาอังกฤษตรางู อายุ ๘๑ ปีจะออกบวชตลอดชีวิต เป็นข่าวที่ใครต่อใครสงสัยว่าเพราะมีปัญหาอะไรหรือเปล่า แต่ที่แท้แล้วไม่มีอะไรเลย นอกจากคุณบุญยงต้องการแสวงหาความสงบในวาระสุดท้ายของชีวิต ด้วยธรรมะของพระพุทธเจ้า

ในอีกทางหนึ่ง ม.ล.มานิจ ชุมสาย ผู้ที่เคยเขียนปทานุกรมไทย อังกฤษ และอังกฤษ ไทย เป็นที่เลื่องลือนั้น ได้ใช้เวลาของวัย ๘๐ ปีเศษ ตั้งแต่ ๑๑ น. ไปจน ๑๖ น. ในร้านฟาสต์ฟู้ดส์ แมคโดนัลด์แห่งหนึ่งทุกวันมาเป็นเวลา ๑๑ ปีเศษแล้ว ไม่ว่าจะเพื่ออ่านหนังสือ เวลาคุยกับเพื่อนร่วมโลกที่เข้ามาในวงสนทนา จะกระเช้าเข้าเหย้าพนักงานที่หน้าบึ้งกับท่าน และเรื่องการเสิร์ฟอาหารก็ทำด้วยตัวเอง เข้าตื่นขึ้นเกือบ ๑๐ น. อาบน้ำแต่งตัวเสร็จ หลานก็จะรับมาในรถ ส่งที่ร้านแมคโดนัลด์ แล้วเลยไปทำงาน ๑๖ น. เศษก็มารับกลับบ้าน

คนแก้สองคนหาความสุขในวัยชราแตกต่างกัน เราจะไม่พูดหรือกว่าใครจะสุขกว่ากัน หรือใครจะทำตัวได้เหมาะสมกับสังคมกว่าใคร

บทเรียนบนทางเดิน

วันนี้ได้ไปขอตรวจร่างกายทางหัวใจเพราะมีอาการเจ็บหน้าอกบ้างเล็กน้อย อาจารย์นริศและอาจารย์เตโชได้ช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขณะที่นั่งคอยอาจารย์ทั้งหลายอยู่ อาจารย์สุเอ็ดที่กลับมาจากอินเดียก็นำนังคุยกันถึงความกันไปของสังคมอินเดีย เนื่องจากตรวจหลายอย่าง กว่าจะเสร็จก็ ๑๑ น. เศษ เดินออกมาที่สวนกับลูกศิษย์หลายคน บ้างก็ทำความเคารพ บ้างก็เฉยๆ อีกหลายคนที่ยิ้มให้ ทำความเคารพบ้างก็คือพยาบาล ทำให้คิดว่าคนไทยเราขณะนี้ก็แปลกมากขึ้นไปทุกที แม้แต่ครูบาอาจารย์ของตัวเองก็ไม่ทำความเคารพกันแล้ว ไม่ได้โกรธเกลียดเขา แต่นึกปลงสังเวชเพราะอะไรต่อมิอะไร มันเห็นชัดเจนว่าตั้งแต่เกษียณอายุราชการมาเป็นเวลา ๕ ปีเข้านี้แล้ว เราก็หมดอำนาจ ขณะนี้ที่มีก็คือบารมีโดยแท้ ดังนั้นจะเทียบกันได้อย่างไร ในขณะปี ๒๕๓๑ ถึง ๒๕๓๔ นั้นเป็นทั้งอาจารย์ หัวหน้าภาควิชาใหญ่ เป็นของแน่นอนว่าใครๆ ก็ต้องยอมยกให้ อีกทั้งเป็นเพื่อนคนบดีและอธิการบดี ดังนั้นบารมีและอำนาจก็มีมาก แต่ขณะนี้อำนาจนั้นหมดสิ้นแล้ว อย่างว่าหลงอยู่ว่ายังมีอย่าคิดว่าใครเขาจะเกรงกลัว ที่เขายังเคารพนับถือ ให้เกียรติอยู่นี้ก็เพราะบารมีเท่านั้น เราจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงนี้ให้ดี อย่าหลงงมงายอยู่กับอำนาจวาสนาเพราะสิ่งเหล่านี้มีแล้วก็หมดได้

สมองดีแต่ขาดจริยธรรม

การสอนนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๔ วันนั้นตอน ๙ น. ก่อนการสอนทั้งกลุ่มจะเริ่มขึ้น นักศึกษาแพทย์ทั้งกลุ่มยังไม่มา เรากำลังสำรวจหาผู้ป่วยให้นักศึกษาแพทย์เรียน มีนักศึกษาชายคนหนึ่งเดินรี่เข้ามาหาและบอกว่า “ผมมาขอโทษที่เมื่อเช้าไม่ได้มาเรียน” ที่จริงแล้วเขามาบอกผิดคน เขาควรไปบอกอาจารย์ปราโมทย์ แต่เขาคงไม่รู้จักชื่อเรา เราก็ถามว่าเขาชื่ออะไร ก็ได้คำตอบว่าเขาชื่อ ...สมรัก (นามสมมติ)... เราชักใช้ไล่เสียงไปคิดว่าเกิดอะไรขึ้นกับเด็กคนนี้ปรากฏว่าเขาบอกว่ามาไม่ทันเพราะบ้านอยู่ไกล เนื่องจากเมื่อวานนี้เขาต้องไปดูสวนส้มที่บ้านเพื่อน สอบถามเกี่ยวกับเรื่องการเรียนพบว่าเขาเป็นคนเรียนดีมี A หลายตัว และเมื่อถามถึงการเตรียมตัวเพื่อเรียน เขาก็บอกว่าเขาไม่ได้เตรียมอะไรเลย

สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตมากคือเด็กคนนี้ขาดสัมมาคารวะ ขณะที่นั่งอยู่เมื่อเราเดินมาคุยด้วยเขาก็ยังนั่งอยู่อย่างเดิม เราก็ขอทางนั่งใกล้เขา เขาก็ไม่ได้แสดงการคารวะอะไรเลย การตอบอะไรก็ดูจะหลบๆ เลียงๆ เป็นเด็กเก่งแต่ขาดวินัย และพยายามออกนอกประเพณีนิยมอันดีของไทย ที่จริงมองดูเด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่รวมของหลายคนที่ไม่ค่อยสุภาพเรียบร้อยนัก เช่น จะปล่อยผมร่วงแล้วคอยรวบผมตลอดเวลาเหมือนนักแสดงคอนเสิร์ต ไว้เครายาว ขอบยื่นมือล้วงกระเป๋ามาไม่ว่าตอบอาจารย์หรือคุยกับใคร ยามจะปลีกกลุ่มก็ไม่ขออนุญาต แต่หลายๆ คนก็ยังอยู่ในแนว ดังนั้นเพื่อที่จะสอนพวกที่นอกคอกออกไป จึงแถมท้ายด้วยคุณธรรมจริยธรรมว่า “คนที่หวังจะได้รับเกียรติจากผู้อื่น ก็ควรให้เกียรติผู้อื่น”

สมรักไม่ยอมเป็นหัวหน้ากลุ่ม เหมือนเขาจะเป็นคนเห็นแก่ตัวสูงทีเดียวพยายามแตกกลุ่ม เราจึงแกล้งทำให้กลุ่มมาสนใจเขา โดยแกล้งแหย่เพื่อนๆ ว่า “เมื่อเช้าเพื่อนหายไปคนหนึ่ง ทำไมทั้งกลุ่มไม่เป็นห่วงเป็นใยกันบ้างล่ะ” ทำเอาหลายคนถามว่าใครหาย เราก็บอกว่าสมรักไปล่ะ “สมรักเป็นอะไรหรือ”

เป็นคำถามที่เขาทิ้งกันไว้ให้สงสัย การสอนนักศึกษาในกลุ่มนี้ต้องอาศัยวิธีการจัดการมากทีเดียว และดูเหมือนจะทำทายน้อย “เมื่อจะปั้นดินให้เป็นรูปมีย่อมปั้นดินเป็นแน่แท้” เราได้สอนสมรภักวันนี้ว่า หากคุณเป็นคนไม่ดีคนที่เสียใจไม่เฉพาะแต่คุณเพียงคนเดียวเท่านั้น คุณพ่อคุณแม่และครูของคุณก็ต้องเสียใจเช่นเดียวกัน ตกบ่ายเราสอบถามจากหน่วยการศึกษา อาจารย์บรรจบก็ตอบว่า เมื่อวันจันทร์ก่อนเขาก็สาย เพราะไปทำกิจกรรมอื่น และได้ตักเตือนไปแล้ว แต่ปรากฏว่าเขาทำอีก นำเสียดายคนที่สมองดี จะใช้สมองนั้นเห็นแก่ตัว แทนที่จะเห็นแก่สังคม

โง่แต่.....

เมื่อเช้ารวนเวิร์ดเจอพยาบาลที่ไม่ฉลาดแล้วยังเสียงคอเป็นเอ็นวันๆ ได้แต่ทำงานตามหน้าที่ แต่ที่ทำก็ไม่ได้สนใจ ลึกแต่ว่าทำไป ต้องตวงปัสสาวะ แต่ไม่เคยสังเกตสีปัสสาวะ ไม่เคยสังเกตความขุ่น พอถามเข้าก็เถียงข้างๆ คูๆ ไม่รู้ว่ามีสีและความขุ่นสำคัญ ก็ได้แต่ตวงไปวันๆ สงสารคนไข้ แถมมีความคิดแปลกๆ จะไปเอาอุจจาระคนไข้มากรองเอาน้ำมาชั่งบ้างละ เอาคนไข้ไปชั่งน้ำหนักดูแทนปัสสาวะบ้างละ อ่อนใจ ดีที่โง่อย่างนี้แล้วชี้เกียด ถ้าโง่แล้วขยันด้วย คงสร้างความเสียหายแก่หน่วยงานพอดู คนแบบนี้คงมีประโยชน์ไว้แค่ทำป่วย

ฟังแล้วคิดตาม

ในการคัดค้านกฎหมายทำแท้ง ได้มีผู้อภิปรายมากมาย แต่มีประโยคหนึ่งที่คุณมานา บุญคั่นผล นำมาแห่และน่าคิดมากก็คือ “ฉันจะไม่โทษผู้ที่หลงผิดว่ากฎหมายนี้ดี เพราะเขาควรจะมีโทษก็เพราะอับจนปัญญา แต่โทษผิดจะอยู่ที่ผู้ที่มีปัญหาระลึกแล้วว่าผิดหรือถูก แต่นิ่งเสีย มิได้แสดงตัวเองเพราะเขาเห็นแก่ตัวเพียงอย่างเดียว” ลองคิดดูก็ซึ้งใจ คำพูดนี้มีใช้คำตำหนิหรือกระทบกระเทียบใดๆ แต่แห่ให้เห็นว่าการรู้จักหน้าที่ของความเป็นคนนั้นมันสำคัญกว่าการรู้จักสิทธิของความเป็นคน ไม่มีบ้านเมืองใดจะอยู่ได้ ถ้าคนในเมืองนั้นรู้จักแต่เรียกร้องสิทธิ โดยไม่ได้ทำหน้าที่ของตัวเอง

ว่าด้วยไอพีดี

๒ ธันวาคม ได้รับข่าวว่าทางอายุรศาสตร์กำลังหาเสียงเพื่อส่งคนมาชิงตำแหน่งหัวหน้าแผนกตรวจผู้ป่วยนอกที่เราได้รับอยู่ อยากรจะพูดว่าเป็นข่าวดีไม่น้อย เพราะเราไม่เคยอยากได้มาก่อน แต่เมื่อเป็นแล้วก็พยายามจะทำให้ดี โดยยุติธรรม มองเห็นประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นใหญ่ แต่เมื่อเขาต้องการแย่งที่จริง เขาเพียงแต่มาขอก็จะให้โดยไม่คิดหวงแหน เพราะตำแหน่งนี้คือหัวโขนการที่เขาคิดว่าจะต้องแย่งจึงเป็นเรื่องของความหลงผิด หลงว่าคนอย่างเราอยากได้ตำแหน่ง เข้าใจผิดเสียแล้ว บังเอิญโชคดีที่เขาไม่ได้มาพูดกับเราด้วยตนเอง เพราะถ้าเขามาพูดก็จะบอกให้ฟังว่า เรามาสู่แผนกผู้ป่วยนอกโดยความเสียไม่ได้จากคำขอร้องของอาจารย์เสนอ อินทรสุขศรี เมื่อต้องรับตำแหน่งแล้วก็มีแต่ความหวังอย่างเดียวว่าจะทำอะไร จึงจะมีประโยชน์เกิดขึ้นกับตึกตรวจผู้ป่วยนอก มีได้หวังว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากตึกนี้ ดังนั้นหากว่าเขาจะมารับตำแหน่งนี้ไปก็เท่ากับว่ามายกภูเขาออกจากอกเรา สาเหตุของการต้องการตำแหน่งนี้ก็เพราะเขาไม่สะดวกที่จะทำอะไรได้ตามใจ ต้องการ

อะไรที่เกินกว่าจำเป็นที่จะทำที่ตึกผู้ป่วยนอก ก็อยากทำแต่ไม่อาจทำได้เพราะติดขัดขวางคอบอยู่ที่เรา ฉะนั้นเขาคงคิดว่าการได้ตำแหน่งนี้ไปคงจะสะดวกในการทำอะไร แต่เขาหาวิธีว่าในตึกตรวจผู้ป่วยนอกนั้นมีอะไรอยู่ เขามาทำแทนเราเมื่อไร นอกจากจะดีใจแล้ว ก็คงได้กล่าวคำว่า “สะใจไหมน้อง”

เรื่องของการตาย อย่างมีสไตล์

คืนเช้าวันที่ ๒๗ ธันวาคมนี้ ได้รับฟังวิทยุรายการของดุษฎี ณ บางน้อย เรื่องระลึกถึงความตาย โดยธรรมรักษา เข้าใจว่าท่านเป็นพระภิกษุ ท่านได้พิจารณาเหตุและผล และนำมาแสดงอย่างน่าฟังมาก เหตุผลที่คนกลัวตาย จนกระทั่งทำบุญก่อนตาย และพินัยกรรมการตาย

คนกลัวตายเพราะเสียดายความสุขในการมีชีวิต เสียดายทรัพย์สิน ดังนั้นเมื่อจะตายก็จะมีกรปลัดพรากจากสิ่งดังกล่าว จึงเสียดายและกลัว ท่านจึงแนะนำให้หัดตาย โดยระลึกไว้เสมอว่าเราจะตายเมื่อใดก็ได้ไม่ควรกลัว เพราะทุกคนต้องตาย หากมีชีวิตใดหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นเพื่อไม่ให้กลัว จึงให้หัดตาย เช่น นอนราบก่อนหลับ เอามือประสานไว้แล้วก็ท่องว่า “ตาย ตาย ตาย” เรื่อยไปจนหลับ หรือบางคนก็ซื้อโลงมาไว้ในบ้านแล้วหัดลงไปนอน ฯลฯ

โดยเหตุที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าชาติหน้าจะมีจริงหรือไม่ การคิดจะไปทำบุญเอาในชาติหน้านั้นอาจสายเกินไป หากว่าชาติหน้าไม่มีจริงจะได้ไม่ขาดการทำบุญไป หรือหากชาติหน้ามีจริงก็จะได้กำไรที่ได้ทำบุญไว้ก่อนแล้วบ้าง จึงให้หัดทำบุญทำกุศลเสียก่อน อันนี้ก็น่าฟัง จะไปมัวรอคนอื่นทำบุญส่งไปให้อาจถึงหรือไม่ถึงก็ได้ แต่ถ้าเรามีบุญของเราเองไป จะได้ไม่ต้องมาขอส่วนบุญอีก

คนที่ทำบุญ แล้วตายจะไม่กลัวตาย คนกลัวตายคือคนที่กลัวจะพบความลำบากในชาติหน้า ท่านได้เขียนพินัยกรรมการตายของท่านไว้ที่น่าฟังยิ่งกว่านั้น แม้จะจำไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็เป็นสิ่งสอนใจได้ดี

“เมื่อใครมาพบว่าท่านตาย ได้โปรดอย่าล่ำบาก เพียงแค่เอาจิวรพัน แล้วส่งโรงพยาบาลโดยไม่ต้องนิมนต์พระมาบังสุกุลอีก ไม่ต้องนิมนต์พระ มาสวดให้คนฟังรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง เป็นการทรมานเขาเปล่าๆ หรือแม้จะ คิดว่าอยากจะทำ ก็ขอโปรดรู้ไว้เถิดว่าเจ้าของศพไม่ต้องการเช่นนั้น ท่าน เชื่อว่าท่านทำบุญของท่านไว้แล้วแค่นี้ไม่ต้องการบุญของคนอื่นอีก และถ้าใคร ทำบุญไปให้ ก็โปรดรับรู้ไว้ด้วยว่า จะมาอ้างว่าเป็นหนี้บุญกับท่านไม่ได้”

“ทรัพย์สินสมบัติถ้าเหลืออยู่บ้าง ก็สุดแท้แต่ใครอยากได้ก็เก็บเอาไป ส่วน ที่เป็นหนังสือถ้าไม่มีใครเอา ก็ขอให้ส่งให้ห้องสมุดประชาชนหรือโรงเรียนไป ถ้าเขาต้องการ”

“สถานที่อยู่อาศัยก็ไม่ต้องนิมนต์พระมาสวด เพราะท่านจะไม่กลับมา ที่นี้อีก และรับรองว่าถ้ามีอันจะต้องกลับมาอีก ก็จะไม่ทำความลำบากให้กับ ใครเลย แม้แต่การขอส่วนบุญ”

ภาพเหล่านี้ชัดเจนว่าท่านสละแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง น่าจะหาไว้อ่าน ประดับใจ ท่านอยู่วัดรางบัว นนทบุรี ชื่อ พก.บุญมัน

มรรยาทของการประชุมวิชาการ

วันนี้ในการประชุมวิชาการของคณะฯ มีผู้ได้รับเชิญ ๔ ท่าน ใน ๔ ท่านนี้มีเพียงคนเดียวเป็นอาจารย์ผู้หญิงจากคณะสังคมศาสตร์ ธรรมศาสตร์ อีก ๓ ท่านเป็นคนของศิริราช แต่แล้วเมื่อผู้ดำเนินการอภิปรายอารัมภบทแล้วก็เชิญผู้พูดจากศิริราชทั้ง ๓ คนพูดเรียงกันไปเรื่อย ทั้งยังบอกไว้ว่า ๑๖.๓๐ น. หมดเวลา แต่ ๓ คนที่พูดนั้น พูดซ้ำๆ ยกตัวอย่างไปเรื่อย โดยไม่รักษาเวลา เหลือเวลาไม่ถึง ๕ นาทีสำหรับแขกผู้ได้รับเชิญมาจากข้างนอก แขกผู้นั้น ท่านเลยสอนให้รู้จักเวลาเสียเจ็บแสบ โดยท่านถามว่ามีเวลาเหลือให้ท่านทำอะไร ผู้ดำเนินการอภิปรายหน้าม้านเลย ขอความเห็นจากผู้ฟังว่าขอให้ต่อเวลาอีก ๒๐ นาที ท่านผู้เป็นแขกท่านใช้วาทศิลป์ที่สวยงามว่า “คนหัวเราะที่หลังหัวเราะนาน” ฉะนั้นท่านจึงจะพูดนานตามใจท่านบ้าง และจะไม่พูดในแนวที่ผู้อภิปรายถาม แต่จะพูดตามแนวของท่าน แล้วท่านก็ลงมือว่าฉอดๆ ไปเรื่อย พวกนักวิชาการมีความรู้เพื่อองทั้งหลายที่กินเวลาของคนอื่นมาต่างก็ต้องก้มหน้า เพราะท่านไม่รักษาเวลา สมควรที่จะให้ท่านผู้เป็นแขกเขาว่าเขาค่า คืดๆ แล้วน่าจะละอาย และเลิกเชิญแขกจากข้างนอก ถ้าหากยังไม่รู้จักมรรยาทของการอภิปรายเหล่านี้ จงจำไว้เถิดว่าเขาเป็นแขก เขาควรจะได้รับเกียรติ เขาจะพูดดี พูดร้ายเขารับผิดชอบ แต่จะไปกินเวลาเขาจนหมดนั้น ไม่ใช่เจ้าบ้านที่ดี ในฐานะเจ้าบ้าน เราารู้สึกอายแทนกรรมการ และอยากบันทึกไว้สำหรับคนรุ่นหลังต่อไป เราเองเคยโดนเช่นนี้เหมือนกันที่จุฬาลงกรณ์ เมื่อถูกเชิญไปพูดเรื่องแผลเปื่อยเป็บติค ในแบบอภิปรายเช่นเดียวกันนี้ แต่ของเรานั้นคนอื่นๆ ได้รับเชิญให้พูดจนเกินเวลาแล้ว ดังนั้นเมื่อมาถึงรอบของเรา เมื่อเขาเชิญเราจึงแกลังพูดให้ทราบ ว่า “สวัสดิ์ครับท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ เมื่อมาถึงรอบของผมนั้นก็เกินเวลาเสียแล้ว เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนเวลาท่าน ผมจึงขอจบไว้เพียงเท่านี้” พอพูดได้เท่านี้แล้วเราก็อหุุด ทุกคนในที่ประชุมรู้สึกตัว และพอดีกับผู้อภิปรายอื่นๆ ก็เงียบไปด้วย เราเกรงว่าบรรยากาศมันจะเครียดก็เลย

ไข่มุกตกลงขึ้นมาแทนว่า “ท่านผู้มีเกียรติครับ เท่าที่ท่านได้รับฟังมาทั้งหมดจากท่านผู้อภิปรายที่แล้วมาก็มีค่าเกินกว่าค่าเข้าฟังแล้วครับ สำหรับผมพร้อมจะตอบคำถามดีกว่า หรือท่านผู้ฟังอยากให้ผมถามอะไรแก่ท่านผู้อภิปรายทั้งหมด ผมก็ยินดีเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายให้” เรียกเสียงปรบมือกราวใหญ่ อันแสดงว่าผู้ฟังยินดี ผมก็เลยถามท่านผู้อภิปรายทุกท่านว่า “เนื่องจากเราไม่ได้กะเกณฑ์กันมาก่อนว่าใครจะพูดส่วนไหนของเรื่อง ฉะนั้นผมใคร่ถามว่าท่านคิดว่าจะให้ผมเสริมต่อตอนใดบ้าง ที่คิดว่าน่าจะหายทกตกล่นอยู่ หรือท่านจะเสริมอะไรต่อบ้างก็เชิญ” เรียกเสียงปรบมือกราวใหญ่อีก แต่แล้วก็ต้องเลิกเพราะไม่มีใครพูดอีก เราจึงขอปิดการประชุม เมื่อออกมานอกห้องประชุม ทุกคนที่รู้ตัวต่างมาขอโทษกันใหญ่ เราก็ตอบว่า “ที่จริงผมขอขอบคุณทุกท่านที่ทำให้ผมไม่เหนื่อย ดีเสียอีก” หลายคนกลัวเราจะโกรธ ที่จริงเปล่าเลย เราต้องการสอนให้ท่านนักวิชาการที่อยากพูด แต่ไม่เตรียมเวลาของท่านให้รู้จักว่า “เวลาเป็นของมีค่า”

ดังนั้น (การประชุมวิชาการของศิริราช) วันนี้จึงแสนสั้นดั่งน้กแล

ภาพแห่งความทรงจำ

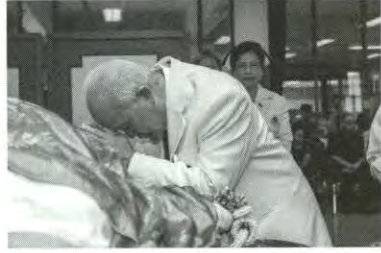

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่โรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

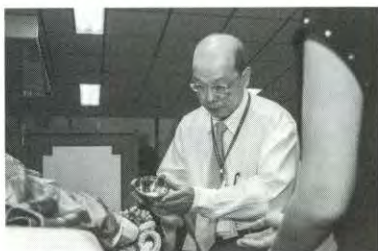
ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่โรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่โรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่โรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่โรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

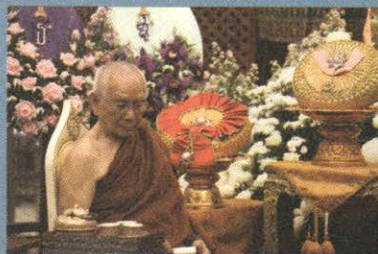

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

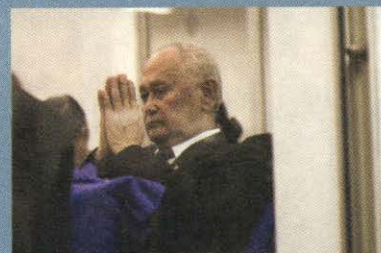
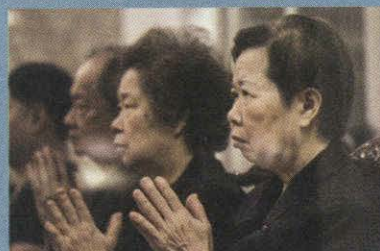
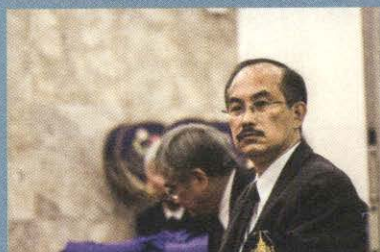
ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีรดน้ำศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

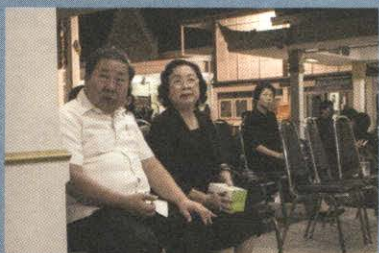

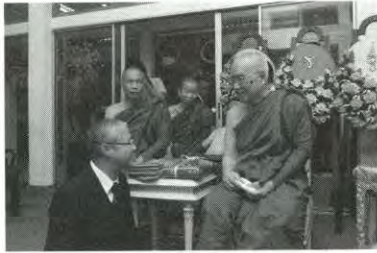

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีบรรจุศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีบรรจุศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีบรรจุศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีบรรจุศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

ส่วนหนึ่งของผู้มาร่วมในพิธีบรรจุศพที่วัดมกุฏกษัตริยาราม
ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

เรื่องเล่ารอบตัวเมื่อพ่อป่วย

“ยามแก่เฒ่าหวังเจ้าเฝ้ารับใช้
ยามป่วยไข้หวังเจ้าเฝ้ารักษา
ยามถึงคราวพ่อตายวายชีวา
หวังลูกช่วยปิดตาเมื่อสิ้นใจ”

กลอนที่พ่อชื่นชอบและบันทึกไว้บนกระดานไวท์บอร์ด

บทความส่วนนี้เขียนโดยลูกชายที่เป็นแพทย์ของคุณหมอเกษม ผู้รับหน้าที่หลักในการจัดหาอุปกรณ์ และจัดการเรื่องการดูแลรักษาพยาบาลของคุณหมอเกษมเมื่อเจ็บป่วยจนไม่รู้สติ จนกลับบ้านมาพร้อมเครื่องช่วยหายใจ แต่ผู้เขียนไม่ใช่ตัวละครหลักในเรื่องนี้ พ่อและผู้คนรอบๆ ตัวพ่อต่างหากที่เป็นผู้แสดงที่ยอดเยี่ยม สะท้อนชีวิตเป็นบทเรียนเล่มใหญ่ บทความนี้เล่าเรื่องจริงให้เกิดภาพในจินตนาการของผู้อ่านถึงสภาพบ้านของเรามีพ่อเจ็บป่วย สลับด้วยบทความเชิงวิชาการหรือคำแนะนำในการดูแลด้านต่างๆ แก่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีอาการหนักที่บ้าน ภาระที่แม่จะสร้างความลำบากในระยะต้น แต่ก็สร้างความสุขให้กับครอบครัวเราเป็นอย่างมาก ตั้งแต่บทแรก “การเดินทางออกนอกบ้านครั้งสุดท้าย” ไปจนถึงบทสุดท้าย “ทำบุญหลังตายอย่างไร” ผู้อ่านคงจะได้รับรู้รายละเอียดต่างๆ และข้อควรระวังในการดูแลความเจ็บป่วยของสมาชิกในบ้านไม่มากนักน้อย ประสบการณ์ที่มีค่านี้มีพ่อของเราเป็นครูใหญ่ตลอดเรื่อง มีผู้ร่วมสอนอีกหลายคนในเนื้อเรื่อง เชื่อว่ารวมบทความสั้นๆ นี้จะช่วยให้กำลังใจ ความรู้ รวมทั้งอารมณ์ในการมีชีวิตไปจนถึงการตายแก่ทุกคนที่ได้มีโอกาสอ่าน ขอขอบคุณและระลึกถึงทุกคนที่มีส่วนในการดูแลพ่อของเราตลอดสิบปี ตั้งแต่ป่วยหนักครั้งแรก ถ้าปราศจากทุกท่านบทความนี้ก็จะมีชีวิต ไร้จุดไฟก็ส และไร้ประโยชน์ต่อผู้อ่าน เพราะลำพังเราเองคงเป็นเพียงแพทย์ หรือลูกผู้ป่วยเท่านั้น แต่ด้วยความกรุณาช่วยเหลือของทุกๆ ท่าน เราจึงเป็นลูกที่เป็นแพทย์ประจำตัวของผู้ป่วยที่เป็นหมอได้

เรื่องเล่ารอบตัวเมื่อพ่อป่วย

๑. การเดินทางออกนอกบ้านครั้งสุดท้าย
๒. แม่พ่อผู้เป็นครูตลอดชีวิต
๓. โรคเรื้อรังในวาระสุดท้ายของชีวิต
๔. มรณานุสติ
๕. จากไอซียูไปหอผู้ป่วยพิเศษ
๖. ไปอยู่ไหนดี
๗. จะอยู่ไหน
๘. เรื่องของนี้ แดน และนุ้ย
๙. บัญญัติ ๑๐ ประการเรื่องการเลือกคนดูแลผู้ป่วย
๑๐. เรื่องเงินๆ ทองๆ ของพ่อ
๑๑. เรื่องกฎหมายสำหรับครอบครัวผู้ป่วยที่ไม่รู้สึกตัว
๑๒. เตรียมบ้านก่อนกลับ
๑๓. กลับบ้านเราเถอะพ่อ
๑๔. วันแรกแรกหลังกลับบ้าน
๑๕. กิจวัตรประจำวัน
๑๖. ทานอะไรดี
๑๗. นานาสาระเรื่องอาหารสายยาง
๑๘. สูตรอาหารสำเร็จที่ใช้บ่อยในประเทศไทย
๑๙. สูตรอาหารปั่นและอาหารสูตรน้ำนมผสม
๒๐. ทำอย่างไรไม่ให้เหงา
๒๑. วันแม่ ๒๕๕๔ กลอนเพื่อแม่
๒๒. เขารู้ตัวไหม
๒๓. ว่าด้วยเรื่องการไม่รู้สึกตัว

-
๒๔. เรื่องผม เรื่องเล็บ เรื่องหนวด
 ๒๕. การเตรียมพร้อมสำหรับภาวะฉุกเฉิน
 ๒๖. หมอจำเป็น
 ๒๗. เมื่อคนเฝ้าไม่อยู่
 ๒๘. ระวังแผลนะ
 ๒๙. เรื่องของสาย
 ๓๐. ยาจำเป็น
 ๓๑. เสมอ.....หะ
 ๓๒. หลักการดูดเสมหะในผู้ป่วยที่เจาะคอ
 ๓๓. ตรวจสุขภาพ
 ๓๔. เมื่อญาติมาเยี่ยม
 ๓๕. เมื่อต้องกลับเข้าโรงพยาบาล
 ๓๖. การรักษาทางเลือกที่น้ำล่อง
 ๓๗. เรื่องน่ารู้ของ hospice
 ๓๘. พินัยกรรมชีวิต
 ๓๙. ตัวอย่างพินัยกรรมชีวิต
 ๔๐. ลางบอกเหตุ
 ๔๑. การดูแลอาการในระยะสุดท้าย
 ๔๒. ตายดีคืออย่างไร
 ๔๓. เรื่องศพ ใครว่ายาก
 ๔๔. งานศพกับความประสงค์ของพ่อ
 ๔๕. เรื่องของวัด และเรื่องที่วัด
 ๔๖. เป็นเจ้าภาพแบบมีอาชีพ
 ๔๗. ทำบุญหลังตายอย่างไร

การเดินทางออกนอกบ้านครั้งสุดท้าย

ไม่มีใครเกิดมาแล้วเป็นอมตะ แต่ใครล่ะอยากตายเร็ว ไม่มีหรอก มีแต่อยากตายสบาย ไม่ทรมานกันทั้งนั้น โรคร้ายไข้เจ็บมาเยือนเป็นปกติ เหมือนเพื่อนที่นัดไว้ ไม่เข้ามาถึงทุกคน พ่อเป็นผู้ที่แข็งแรงมาตลอด แม้จะมีโรคประจำตัวอยู่บ้าง คือ ไทรอยด์เป็นพิษ จนต้องดื่มน้ำแร่ถึง ๒ ครั้ง ทั้งที่คนส่วนมากทำครั้งเดียว โรคเบาหวานที่ไข้ยารับประทานคุมได้ดี โรคลมชักชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นบ่อยเมื่อสมัยลูกๆ ยังเล็ก และหัวใจเต้นผิดจังหวะช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๓ จนมาปี พ.ศ.๒๕๔๗ จึงมีเส้นเลือดสมองแตกครั้งแรก จำได้ว่าลูกคิดว่าพ่อเส้นเลือดตีบเพราะแทบไม่มีอาการใดๆ ไม่ปวดหัว ไม่มีคลื่นไส้อาเจียน รู้สึกตัวดีตลอด มีแต่แขนซ้ายอ่อนแรง และไม่ยอมไปโรงพยาบาล จึงให้ยาและสังเกตอาการจนวันรุ่งขึ้น ก็ขับรถพาพ่อไปทำ MRI พ่อเดินลงไปเอง เมื่อทำเสร็จรังสีแพทย์สงสัยเป็นเลือดออก ไม่ใช่เส้นเลือดตีบ ทำเอาลูกหน้าหงายไปเหมือนกัน วินิจฉัยผิด แล่วนอนโรงพยาบาลอยู่หลายวัน หลังจากนั้นจึงเริ่มกายภาพบำบัดอย่างต่อเนื่องจนหายสนิท ตั้งแต่นั้นพ่อและลูกเตรียมใจไว้เสมอว่าอาจจะเกิดอีก และได้พบแพทย์เป็นระยะ ตรวจเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น หนึ่งปีกว่าๆ ต่อมาเส้นเลือดที่ตีบแตกอีก การรักษาเป็นไปในแนวทางเดิมคือรอจนอาการคงที่และกายภาพบำบัด พ่อเป็นผู้ป่วยที่มีวินัย ทำตามแพทย์ทุกอย่าง และไปตามนัดเสมอ ครั้งนี้อาการอ่อนแรงไม่หายทั้งหมด เริ่มมีอาการของการเดินลำบาก ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยคือไม้เท้า ปัสสาวะกลั้นยากขึ้น และปากเบี้ยวเล็กน้อย ความเจ็บป่วยเหล่านี้เริ่มทำให้พ่อมีอาการหงุดหงิดตนเองในหลายครั้ง แต่ก็บ่นให้คนอื่นฟังน้อยมาก พ่อพูดน้อยลง จากเดิมที่พูดเท่าที่จำเป็นอยู่แล้ว และทำกิจวัตรต่างๆ เฉพาะเท่าที่พอทำได้ แต่ยังเดินขึ้นไปนอนข้างบนทุกวัน และเดินออกกำลังรอบๆ บริเวณบ้านได้ ภายหลังการแตกครั้งนี้ แพทย์แนะนำให้ตรวจหาหลอดเลือดผิดปกติในสมอง ซึ่งการตรวจไม่พบแต่อย่างใด ลูกรู้ดีว่าการแตกของเส้นเลือดอาจเกิดอีกเพราะภาวะเส้นเลือดเสื่อม ทั้งที่ไม่มี ความดันโลหิตสูง และเตรียมใจมาตลอดว่าภาวะที่ร้ายแรงอาจเกิดขึ้นในไม่ช้า

คืนวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ เส้นเลือดสมองพ้อแตกครั้งที่สาม ครั้งนี้ไม่ใช่ที่เดิม และพ้อหมดสติบนเตียง หายใจลำบากจนแม่ได้ยิน เรานำพ้อส่งโรงพยาบาลโดยอุ้มลงมาขึ้นรถของลูก ขับไปห้องฉุกเฉิน ครั้งนี้ลูกวินิจฉัยไม่ผิด แม้จะอยากให้ผิดก็ตาม พ้อไม่รู้สีกตัวอีกเลยหลังจากนั้น จนถึงวันสุดท้ายของลมหายใจ ๕ ปี ๗ เดือนให้หลัง ประสบการณ์ในการตัดสินใจเรื่องการดูแลพ้อ เป็นสิ่งที่ลูกตั้งใจว่าจะเขียนไว้เป็นบันทึกเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นบ้าง โดยเฉพาะผู้ที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังจนไม่รู้สติ แต่ไม่เสียชีวิตทันที เรื่องของพ้อคงเป็นตัวอย่างในหลายๆ แง่ของสิ่งที่ครอบครัวทำได้และได้ทำ ที่ครอบครัวของเราหวังว่าจะช่วยครอบครัวอื่นๆ ในการตัดสินใจ และเดินทางตามเส้นทางนี้ ในอนาคต สิ่งที่ท่านจะได้อ่านในหนังสือนี้เป็นเรื่องจริงของครอบครัวของเรา สิ่งที่เราต้องเผชิญ สิ่งที่ทำให้เรารู้ว่าเราทำได้ทุกอย่างเพื่อคนที่เรารัก และเราเชื่อว่าท่านก็จะเข้มแข็งพอหรือมากเสียยิ่งกว่าเราที่จะทำเพื่อคนที่ท่านรัก ในวันที่เวลาที่ยากลำบากที่สุดของเขา การเดินทางออกนอกบ้านครั้งสุดท้าย จึงเป็นบันทึกของลูกเพื่อสะท้อนถึงความเจ็บป่วย อันเป็นอนิจจังของชีวิต สะท้อนความลำบากของผู้ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยของพ้อ ความลำบากที่เราเต็มใจยอมรับ สะท้อนความฉุกฉุนหุกที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ สะท้อนความสุขที่เกิดอยู่รอบๆ ความทุกข์ของการที่คนที่ใกล้ชิดเจ็บป่วย และที่สำคัญ สะท้อนความรักที่พาครอบครัวของเราให้เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์เท่าที่เราพึงจะคาดหวังโดยมีพ้อเป็นศูนย์กลางของครอบครัวแม้จะป่วยขั้นวิกฤตก็ตามที่

พ้อเป็นครูมาตลอดชีวิตจนกระทั่งล้มป่วย สอนนักศึกษาแพทย์ สอนศิษย์แพทย์จำนวนมาก สอนบุคลากรอื่นๆ ในและนอกโรงพยาบาล สอนผู้ป่วย และครอบครัวที่พ้อดูแล สอนทุกคนในครอบครัวของเรา พ้อคงยินดีถ้ารู้ว่า เรื่องของพ้อขณะที่เจ็บป่วยยังเป็นประโยชน์แก่คนอื่น ๆ เหมือนดังกุศลที่พ้อทำมาแก่คนมากมายหลายตาตลอดอายุขัย ความดีที่จะเกิดจากสาระในหนังสือนี้ แม่และลูกทั้งสองจึงขออุทิศเป็นปัจจัยนำพ้อไปสู่ภพภูมิที่มีแต่สุคติสำหรับพ้อ

“ครูคนแรกของลูก”

แต่พอผู้เป็นครูตลอดชีวิต

ขอเป็นครู ผู้ทำงาน สานความหวัง
ขอเป็นครู ชูพลัง ศิษย์ทั้งหลาย
ขอเป็นครู ดูแลเขา จนเราวาย
ขอเป็นครู ผู้จุดประกาย ให้วิชา
แม้ว่าศิษย์ จะไม่รัก อย่าหน่อกอก
แม้ว่าศิษย์ กลัวตระหนก อย่างังขา
แม้ว่าศิษย์ คิดว่าแน่ แม่เมตตา
แม้ว่าศิษย์ ผิดพลั้งมา พาถูกทาง
จะไม่รัก ไม่ฝักใฝ่ ในซีพอื่น
จะไม่ชม ไม่ชมชื่น ขอยืนข้าง
จะไม่ตาม ยังถามไถ่ ไม่เว้นวาง
จะไม่เชื่อ ไม่เจือจาง กำลังใจ
เพราะครูเป็น เช่นเรือจ้าง นำทางศิษย์
เพราะครูเป็น เช่นมิ่งมิตร ที่ชิดใกล้
เพราะครูเป็น เช่นเทวา พาพ้นภัย
ครูผู้ให้ ไม่คิดถึง ซึ่งตนเอง

โรคเรื้อรังในวาระสุดท้ายของชีวิต

ทางการแพทย์ถือว่าวาระสุดท้ายของชีวิตเกิดขึ้นเมื่อผู้ป่วยเป็นโรคที่ทำให้เกิดทุพพลภาพ จนขัดขวางการดำรงชีวิต และแพทย์คาดการณ์ว่าการเสียชีวิตอาจเกิดขึ้นได้ในเวลาไม่นาน ส่วนจะเป็นเท่าใดก็ยากที่จะกำหนดแน่นอนตายตัว โดยส่วนมากระยะเวลาน้อยกว่า ๑ ปี ก็นับได้ว่าเข้าสู่วาระสุดท้าย ในมุมมองของผู้ป่วยบ้าง วาระสุดท้ายอาจมาก่อนหน้าความตายนานมากก็ได้ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังจำนวนมาก เช่น มะเร็ง อัมพาต อุบัติเหตุ จนเสียอวัยวะที่สำคัญ รู้สึกเหมือนตนเองได้ตายทั้งเป็น และมีชีวิตอยู่ในวาระสุดท้ายด้วยความทรมาณนานเป็นปีๆ สถาบันสุขภาพแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา สรุปสั้นๆ ว่า ไม่มีข้อกำหนดเวลาที่ตายตัวสำหรับระยะสุดท้ายของชีวิต แต่มีลักษณะทั่วไปของภาวะนี้คือ

๑. มีอาการเรื้อรังที่ทำให้มีทุพพลภาพทางกายหรือสติปัญญาที่ถาวร อาจมีการกำเริบของอาการและอาจมีการดีขึ้นบางส่วน แต่ไม่หายขาด

๒. อาการดังกล่าวเกิดจากโรคที่ไม่สามารถบำบัดรักษาให้หายขาด และมีแต่จะเป็นมากขึ้นหรือเกิดผลแทรกซ้อนจนผู้ป่วยเสียชีวิตในที่สุด

แม้นิยามนี้จะไม่ระบุระยะเวลา ไม่ระบุชื่อโรค แต่ก็ดีพอที่จะให้เราคาดการณ์ได้ว่าภาวะใดภาวะหนึ่งจะถือเป็นวาระสุดท้ายหรือไม่ ในทางปฏิบัติ แม้ผู้ป่วยจะอยู่ในวาระสุดท้าย ก็ยังเกิดภาวะฉุกเฉินที่สามารถแก้ไข รักษา ให้กลับคืนสู่สภาวะสุขภาพก่อนหน้าได้ ไม่ใช่เวลาเมื่อเข้าสู่วาระสุดท้ายแล้ว จะไม่สามารถช่วยเหลือใดๆ ได้

ดังนั้นการกำหนดว่าเมื่อใดเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตในหลายกรณี จึงยากมากหรือไม่อาจทราบได้ ผู้ป่วยจำนวนมากแม้จะมีโรคเรื้อรัง แต่ก็ยังได้รับการรักษาต่อเนื่อง เพื่อหวังหายหรือหวังพยุงไม่ให้เกิดผลแทรกซ้อนที่นำไปสู่ระยะสุดท้าย อย่างไรก็ตามทั้งผู้ป่วยและผู้ดูแลรักษาต้องประเมินสภาพผู้ป่วยอยู่ตลอดเวลาต่อเนื่อง และเมื่อมีความสงสัยว่าผู้ป่วยจะเข้าสู่ระยะ

สุดท้าย ไม่ควรประวิงเวลา ควรจะช่วยเหลือให้เกิดการเตรียมตัวอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถที่จะเผชิญกับอาการในระยะก่อนสุดท้าย และระยะสุดท้ายได้ การที่แพทย์และผู้ป่วยได้มีการสนทนากันเพื่อเตรียมตัว สำหรับวาระสุดท้ายนั้นอาจเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่แพทย์พึงกระทำแก่ผู้ป่วยก็ได้

เคยได้ยินท่านอาจารย์อาวุโสสอนว่าจากการศึกษาพบว่าคนที่กลัวตายนั้น เมื่อถามให้ตี ให้ละเอียดว่าทำไมจึงกลัว กลัวอะไร จะพบว่าส่วนมากที่กลัว เพราะไม่รู้ ไม่รู้ว่าจะตายอย่างไร ที่ไหน ธรรมชาติใหม่ จะมีโอกาสทำสิ่งที่อยากทำ ก่อนตายหรือเปล่า ตายแล้วไปไหน หลังตายจะรู้สึกอย่างไร มันเป็นความไม่รู้ ทั้งสิ้น หรือจริงๆ แล้ว ท่านอาจารย์สอนว่า ไม่มีหรือกลัวความกลัว มีแต่ความไม่รู้ ถ้าเราทำให้คนทั่วไปรู้เสียว่าในวาระสุดท้ายของเขาจะเกิดอะไร อย่างไร และสามารถวางแผนการดูแลรักษาให้ใกล้เคียงหรือตรงกับความต้องการของเขามากที่สุดน่าจะดี

ในทางการแพทย์เรียกการดูแลโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ว่าการดูแลแบบประคับประคองหรือ palliative care ซึ่งอาจใช้ระยะเวลานานเป็นปีๆ จนกว่าจะเข้าสู่การดูแลระยะสุดท้ายก่อนเสียชีวิตหรือ end of life care และอย่างที่กล่าวแล้วในระหว่างการรักษาแบบประคับประคองโรคหลัก ก็จะมีโรคร่วมที่สามารถจะรักษาให้หายหรือ curative treatment มาแทรกซ้อนอยู่เสมอ บางครั้งการตัดสินใจว่าเมื่อใดจะเป็นวาระสุดท้าย จึงยากมาก เพราะแพทย์และญาติยังมีความหวังในการรักษาโรคแทรกซ้อนให้หายเป็นครั้งๆ ไปอยู่นั่นเอง จนบางครั้งผู้ป่วยบางรายดูเหมือนจะตายไม่ได้ เอาเสียเลย

เมื่อการตัดสินใจเหล่านี้ทำได้ยาก แพทย์จึงต้องฝึกฝนตนเองอย่างมาก เพื่อให้เกิดทักษะในการตัดสินใจได้ดี และยังต้องสามารถถ่ายทอดสาระสำคัญ เกี่ยวกับความเจ็บป่วยให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ เพื่อให้ร่วมในกระบวนการตัดสินใจได้ ภาระหน้าที่นี้อาศัยการสั่งสมประสบการณ์ ความเข้าใจชีวิต การรู้จักตนเองและผู้ป่วยของตน เพื่อช่วยให้เขาเหล่านั้นอยู่ (กับโรคเรื้อรัง) ได้ และตาย (จากโรคเรื้อรัง) ดีสมปรารถนา

มรณานุสติ

ความตายหมายใครแล้ว
ร้อยร่างต่างลงเอย
ถึงกลัวหอนบ่เคย
หาลดหาละเว่น

รู้ไซริ้ให้เตรียมจิต
อย่ามอเห็นแต่เขา
จงพร้อมทุกเพลลา
ถึงคราลามอดม้วย

ฤปล่อย ไม่เคย
เฉกเช่น
ย้อมพบ สบตา
เห็นไหม ไม่มี

คิดเอา
เราด้วย
เมื่อไหร่ ได้เลย
ช่วยให้ ไปดี

จากไอซึยุไปหอดูผู้ป่วยพิเศษ

วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ วันเดียวกันหลังจากนำพ่อส่งโรงพยาบาลตอนเช้ามีด ลูกชายที่เป็นแพทย์ได้รับโทรศัพท์จากอาจารย์ ศัลยแพทย์ระบบประสาท ท่านได้สอบถามความต้องการของครอบครัวในเรื่อง การผ่าตัดระบายความดันในสมอง แต่เมื่อถามท่านถึงโอกาส (ซึ่งคาดอยู่แล้วว่าแทบไม่มี) ท่านเองก็ไม่สามารถคาดการณ์ได้แม่นยำ เราได้บอกท่านว่า พ่อเคยสั่งไว้ไม่ให้ช่วยชีวิตท่านถ้าต้องยื้อไว้จากความตายที่เสี่ยงไม่ได้ให้ปล่อย ท่านไป แต่เมื่อท่านอาจารย์ไม่สามารถบอกผลลัพธ์ได้ว่าเวลาของพ่อเหลือมาก หรือน้อย ลูกชายจึงยินยอมกับการผ่าตัดระบายความดันในสมอง แต่ก็ได้แจ้งให้ท่านทราบว่าจะไม่ยื้อชีวิตถ้ามีภาวะฉุกเฉินด้านหัวใจหรือการหายใจเกิดขึ้น วันนั้นพ่อเข้ารับการผ่าตัดและสามารถใส่ท่อระบายน้ำในสมองได้โดยไม่มีผลแทรกซ้อน แต่ไม่ได้ส่งผลใดๆ ต่อสติสัมปชัญญะของพ่อ พ่อกลับจากห้องผ่าตัดมารับการดูแลในไอซึยุอีกถึง ๓๐ วัน ระหว่างนี้เมื่อคุณพยาบาลหัวหน้าไอซึยุ เรียกพ่อด้วยเสียงดัง ดูเหมือนพ่อจะมีการตอบสนองเมื่อได้ยินเสียงด้วยการ กะพริบตา หรือส่ายงีบหน้าบ้าง แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเขารู้หรือกร่างกายมนุษย์ที่ยังมีลมหายใจก็ตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นไปต่างๆ นานา ต่อมาอาการของพ่อคงที่ไม่ฟื้น สมองตัวเอง ไม่กลอกตา หายใจได้เองแต่ไม่ลึก ซึพจร และความดันเลือดคงที่หมด ระดับน้ำตาลคุมได้ ไทรอยด์ไม่กำเริบ ไม่มีอาการชัก ศัลยแพทย์เจ้าของไข้ขอให้ตัดสินใจเรื่องการเจาะคอเพื่อทำทางหายใจแทนการใส่คอท่อช่วยหายใจ ที่เวลานี้เราเริ่มเห็นว่าความเจ็บป่วยนี้ พ่อคงเป็นเจ้าของชีวิตแน่นอน และการดูแลต่อไปก็จะซับซ้อน จึงยินยอมให้พ่อเข้ารับการเจาะคอ ซึ่งขัดกับความต้องการของพ่อที่พูดไว้เสมออีกแล้ว หลังจากนั้นเมื่อครบ ๓๐ วันในไอซึยุจึงขอย้ายพ่อไปอยู่หอดูผู้ป่วยพิเศษ โดยยังใช้เครื่องช่วยหายใจของโรงพยาบาล พ่อได้รับการดูแลที่หอดูผู้ป่วยอย่าง

ดีเยี่ยม เป็นภาระหนักของคุณพยาบาลที่หอบผู้ป่วยพิเศษไม่น้อย เพราะโดยทั่วไปหอบผู้ป่วยพิเศษจะไม่รับผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ

เมื่อพ่อต้องเข้าโรงพยาบาลศิริราช ในวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ นั้น ครอบครัวของเรามีกันไม่กี่คน แม่ ลูกทั้งสอง ลูกเขย เพื่อนของลูก และแม่บ้านหนึ่งคน เรามีญาติจำนวนมากเหมือนกัน น้องๆ ของพ่อและน้องของแม่ แต่ไม่ได้อยู่ใกล้กัน ลูกคนหนึ่งอยู่คอนโด กลางวันต่างก็ทำงานคนละที่ แต่พบกันบ่อยทุกสัปดาห์ เรามักจะรับประทานอาหารเย็นด้วยกันบางวันที่บ้าน เมื่อพ่อนอนโรงพยาบาลช่วงแรกอยู่ในไอซียู ไม่ต้องมีคนเฝ้า อาศัยคุณพยาบาลประจำทำหน้าที่ดูแลทุกอย่าง เราแคไปเยี่ยม เหมือนกับเพื่อนฝูงอีกจำนวนมากที่ไปเยี่ยมท่าน แม่ยังมีความหวังว่าพ่อจะฟื้นได้ สำหรับลูกโอกาสนั้นไม่มี เรียกว่ารีบหรือยังมากเกินไป ในฐานะแพทย์ที่เห็นความเจ็บป่วยเป็นชีวิตประจำวัน สภาพของพ่อนั้นไม่ต่างอะไรกับตายแล้ว ทุกคนในไอซียูดูแลพ่อเต็มที่ แต่เมื่อย้ายมาอยู่หอบผู้ป่วยพิเศษต้องมีคนเฝ้า ลูกได้ขอความช่วยเหลือน้องๆ ผู้ช่วยพยาบาลจากห้องตรวจแพทย์เวรมาช่วยอยู่ดูแลพ่อ และจ้างผู้ดูแลผู้ป่วยจากศูนย์มาเพื่อเริ่มฝึกการดูแลเพื่อเตรียมไว้ในเวลาที่พ่อจะกลับบ้าน

การตัดสินใจนำพอกลับบ้านเป็นการตัดสินใจครั้งใหญ่ที่สุดของครอบครัวเราก็คว่าได้ ลูกที่เป็นแพทย์และเห็นผลแทรกซ้อนที่เกิดในโรงพยาบาลตลอดเวลาตั้งใจจะนำพอกลับบ้าน เชื่อว่าลูกสาวและแม่คงลำบากใจไม่น้อยในตอนนั้น คงไม่มั่นใจว่าจะไหวกันไหม จะทำได้หรือเปล่า จริงๆ แล้วจนถึงทุกวันนี้ หลายคนก็ยังถามเสมอว่าทำไมไม่ให้พ่อยุโรงพยาบาลไปตลอด ทำไมนำกลับ หรือแม้แต่เมื่อขอออกจากไอซียู เพื่อนลูกที่เป็นศิษย์แพทย์ยังถามด้วยความเป็นห่วงว่าจะย้ายออกแน่หรือ เมื่อมองย้อนหลังการตัดสินใจที่จะสู้ไปข้างหน้า นั้น เราเองไม่เคยเสียใจและคิดว่าถูกต้องที่สุดที่รับพอกลับมาดูแลที่บ้าน ถ้าท่านติดตามข้อเขียนนี้ต่อไปท่านจะพบว่าพ่อเป็นยาที่ดีที่สุดที่ประคับประคองครอบครัวเรา โดยเฉพาะแม่ให้ผ่านความเศร้า เสียใจ ตระหนักจากการเจ็บป่วยกะทันหัน และทำให้ครอบครัวได้เตรียมพร้อมต่อการจากไป

ในเวลาต่อมา ทำให้ชีวิตครอบครัวของเราดำเนินไปอย่างปกติมากที่สุด เพราะพ่ออยู่ที่บ้าน ไม่ใช่ผู้ป่วยที่ต้องไปเยี่ยม เป็นสมาชิกคนหนึ่งที่บ้านเหมือนเดิม เพียงแต่ในสถานะที่แตกต่างไป

จริงๆ แล้วครอบครัวของเราคุ้นเคยกับการดูแลที่บ้านอยู่บ้าง คุณยายคือแม่ของแม่เสียชีวิตที่บ้านโดยเลือดออกในทางเดินอาหารจากมะเร็งตับอ่อนจนเสียชีวิต และได้รับการดูแลระยะสุดท้ายที่บ้านโดยพ่อและลูกชายที่เป็นแพทย์ ไม่ได้นอนโรงพยาบาลเลย ในครั้งนั้นแม่เองก็เป็นคนที่ตัดสินใจไม่ให้นำท่านไปโรงพยาบาล ดังนั้นเมื่อมาถึงคราวพ่อ คิดว่าแม่คงจะรับได้ที่จะดูแลที่บ้านเช่นกัน ที่หอผู้ป่วยพิเศษ แม่มาเยี่ยมพ่อทุกวันตลอดสามเดือนเต็มและนั่งอยู่เป็นเวลานานในแต่ละวันแม่จะไม่ได้นอนเฝ้า เด็กศูนย์คนแรกที่มาเฝ้าดูท่าทางหมดทะเลแมง เคยดูแลคนป่วยหนักมาบ้าง แม่จะไม่ใช้ผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ เธอค่อยๆ ฝึกเพิ่มทักษะการดูแลห่มและกายภาพบำบัดจนชำนาญในเวลาไม่นาน ระยะนี้พ่อได้รับการดูแลโดยทีมแพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด และเจ้าหน้าที่หน่วยเครื่องช่วยหายใจ เรียกว่าครบเครื่องชีวิตความเป็นอยู่ในวอร์ดพิเศษราบเรียบ จำได้ว่ามีปัสสาวะขุ่นต้องให้ยาปฏิชีวนะครั้งเดียว มีผื่น มีแผลกดทับระดับแรก แค่อลอกๆ น้อยมาก การที่ลูกเห็นว่าพ่อดีสุขภาพคงที่ทำให้พ่อคาดการณ์ได้ว่าน่าจะนำพ่อกลับไปดูแลที่บ้านได้แน่ กระบวนการเตรียมกลับบ้านจึงเริ่มขึ้นตั้งแต่มาอยู่หอผู้ป่วยพิเศษวันแรกๆ คือ เหมือนตั้งปฏิทินไว้ว่าเมื่อพร้อมก็จะพากลับโดยจะไม่ให้เกินสามสี่เดือน ระยะเวลานี้ ฟังดูนานแต่เป็นเพราะต้องเริ่มหาผู้ดูแลที่ไวใจได้และเตรียมบ้านสำหรับการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจจึงต้องเผื่อเวลาดังกล่าวไว้ ใจจริงอยากให้พ่อกลับบ้านเร็วที่สุด แต่ก็รู้ว่าถ้ายังไม่พร้อมคงลำบากไม่ใช่หน่อย โดยเฉพาะเวลากลางวันเมื่อลูกต้องทำงาน คนที่บ้านจะกระวนกระวายกับเครื่องมือแพทย์แน่ๆ เวลาที่มีอยู่นี้จึงเป็นสิ่งที่ต้องช่วยให้คุ้มค่า อยู่นานอาจจะมิโรคแทรกทำให้อยู่สั้น อยู่สั้นไปก็อาจจะลำบากเมื่อถึงบ้าน เหนื่อยเหมือนกันนะนี่

ไปอยู่ที่ไหนดี

การดูแลผู้ป่วยหนักที่บ้านนั้นอาศัยการเตรียมตัวไปเป็นอย่างมาก เวลาที่ผู้ป่วยอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลาทีครอบครัวจะต้องปรึกษากันและปรึกษากับแพทย์ เมื่อใดก็ตามที่แพทย์ระบุว่าอาการทรงตัว คงที่แล้ว เมื่อนั้นทั้งครอบครัวต้องเตรียมการว่าจะดำเนินการอย่างไรกับผู้ป่วย แม้แพทย์จะประเมินว่าวาระสุดท้ายนั้นใกล้ แต่เมื่อไม่ทราบว่าจะเมื่อใด ครอบครัวผู้ป่วยก็ต้องตัดสินใจว่าผู้ป่วยจะอยู่ที่ไหน การอยู่โรงพยาบาลในวาระสุดท้ายนั้นหลายคนอาจไม่ทราบว่าในแท่งที่จริงแล้วอาจลดทอนเวลาที่ผู้ป่วยจะอยู่ในโรงพยาบาลลงไปอีกมากก็ได้ ในประสบการณ์พบว่าไม่มีทางเลือกที่ครอบครัวของผู้ป่วยต้องเผชิญมีหลักๆ ดังนี้

๑. นำผู้ป่วยกลับบ้านเพื่อดูแล
๒. นำผู้ป่วยไปอยู่ที่ศูนย์ดูแลผู้ป่วย
๓. ให้ผู้ป่วยอยู่ในโรงพยาบาลเต็มไปตลอด
๔. ย้ายผู้ป่วยไปอยู่โรงพยาบาลใกล้บ้าน หรือโรงพยาบาลตามสิทธิ

การรักษา

การนำผู้ป่วยกลับบ้านเพื่อดูแล

ทางเลือกนี้มีข้อดีคือ ผู้ป่วยกลับไปใช้ชีวิตในที่ที่คุ้นเคย เป็นสมาชิกของครอบครัวเช่นเดิม ไม่ต้องมาเยี่ยม ให้กำลังใจแก่คู่ชีวิตว่าอยู่ใกล้กัน พุดคุยกันได้ แม้ว่าฝ่ายหนึ่งจะไม่รู้เรื่อง เปิดโอกาสให้ทำอาหารที่ชอบให้ทานหรือป้อนให้ และในทางปฏิบัติมักจะพบว่าถ้ามีการเตรียมพร้อมที่ดี ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีอายุยืนยาวมากที่สุด เพราะโอกาสในการเกิดผลแทรกซ้อนมีน้อยที่สุด โอกาสในการติดเชื้อมีต่ำ ไม่เกิดแผลกดทับเช่นที่โรงพยาบาล รวมทั้งค่าใช้จ่ายในระยะยาวถูกที่สุด แต่วิธีนี้อาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในบ้าน อาศัยการเตรียมตั้งใจเพื่อรับผู้ป่วยหนักกลับมาบ้าน และการเตรียมตัวเตรียมบ้านให้พร้อม วิธีนี้เป็นวิธีที่ครอบครัวเราเลือกด้วยความเชื่อมั่นว่าเป็นวิธีที่พอเรา

ต้องการ และทุกคนในบ้านตกลงกันว่าเราจะพยายามทำให้ได้ สิ่งที่ต้องเตรียม เพื่อให้กลับบ้านประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้ป่วย ด้านสถานที่ ด้านคนที่จะทำหน้าที่ดูแล และด้านอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่าย เป็นต้น

การนำผู้ป่วยไปอยู่ศูนย์ดูแลผู้ป่วย

ทางเลือกนี้เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกน้อยมาก และทุกคนทำงานนอกบ้าน ไม่สามารถสละเวลาดูแลผู้ป่วยได้ ทางเลือกนี้มีข้อดีคือ ผู้ป่วยได้รับการดูแลตลอด ๒๔ ชั่วโมง โดยบุคลากรที่ชำนาญ ญาติไม่ต้องฝึกฝนการดูแลด้วยตนเอง และผลแทรกซ้อนมักจะน้อยกว่าในโรงพยาบาลที่มีเชื้อโรคคือยาและอัตราการติดเชื้อสูง แต่วิธีนี้มีค่าใช้จ่ายมากกว่าวิธีแรก และศูนย์เหล่านี้อาจอยู่ไกลจากบ้าน ไม่สะดวกต่อการเดินทาง มาตรฐานแตกต่างกันในแต่ละศูนย์ ตั้งแต่ประมาณ ๑๕,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน รวมทั้งศูนย์เหล่านี้มักจะไม่รับผู้ที่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ

การให้ผู้ป่วยอยู่โรงพยาบาลเดิมไปตลอด

วิธีนี้มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุด แม้ว่าหลายครอบครัวเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ แต่ค่าใช้จ่ายส่วนต่างก็จะมีอยู่ และถ้าต้องนอนในโรงพยาบาลเอกชน เรียกว่าอาจจะหมดกระเป๋ากันเลยทีเดียว ทางเลือกนี้ดูเหมือนหลายๆ ครอบครัวจะใช้ เพราะกังวลเรื่องการดูแลที่บ้านว่าจะทำไม่ได้ ทำไม่เหมือนที่โรงพยาบาล เมื่อเวลาเกิดอะไรฉุกเฉิน ไม่รู้จะทำอย่างไร จนกว่าจะหมดทุนทรัพย์นั้นแหละ จึงจะค่อยคิดขยับขยาย แต่ที่หลายท่านอาจจะไม่ทราบคือ ผู้ที่ใช้ทางเลือกนี้ ท่านอาจกำลังทำให้ชีวิตที่สั้นอยู่แล้วของคนที่ท่านรักสั้นลงไปอีก เพราะโรงพยาบาลแทบทุกแห่งในปัจจุบันมีปัญหาเชื้อโรคคือยา และการให้บริการพยาบาลที่จำกัดด้วยกำลังคน ดังนั้นผู้ป่วยกลุ่มนี้พบว่ามีโอกาสสูงที่จะเกิดผลแทรกซ้อนจากโรค เช่น แผลกดทับ การติดเชื้อที่รุนแรง การสำลักอาหารนำไปสู่การเสียชีวิตได้เร็วขึ้น

แต่ละครอบครัวจะตัดสินใจอย่างไรขึ้นกับบริบทของตน ควรพิจารณา ข้อดีข้อเสียให้ถี่ถ้วน แม้จะเห็นว่ากลับบ้านไม่ได้ แต่ถ้าพยายามจริงๆ ตั้งใจ แก้ปัญหาที่อาจจะพบ ผู้ป่วยจำนวนมากสามารถกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านกับ ครอบครัวได้ เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกันแล้วมักจะพบว่า การอยู่บ้าน มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เพราะไม่มีค่าเดินทางของญาติมาเยี่ยม ค่ารักษา โรคแทรกซ้อนมักจะน้อยกว่า และค่าจ้างบุคลากรดูแลที่บ้านก็ถูกกว่าด้วย

เมื่อตัดสินใจแล้วว่า จะไปอยู่ที่ใด ควรต้องคาดการณ์ไปในอนาคตด้วย ว่ามีโอกาสต้องกลับมาโรงพยาบาลอีกหรือไม่ นั่นคือถ้ามีการเจ็บป่วยกะทันหัน จะดำเนินการอย่างไร ที่ไหน จะอยู่บ้าน และดูแลที่บ้านโดยไม่กลับมา โรงพยาบาลอีก หรือจะพามาโรงพยาบาลเมื่อมีการเจ็บป่วยทุกครั้ง แผนการ การดูแลรักษามักจะแตกต่างกันขึ้นกับว่าเลือกทางใด เช่น ชนิดของยาแก้ปวด และวิธีการให้อาหารจะแตกต่างกันขึ้นกับว่าใช้ที่บ้านหรือใช้ในโรงพยาบาล เป็นต้น

จะไปไหนดีจึงเป็นการตัดสินใจเริ่มต้นที่สำคัญมากในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อย่าคาดหวังว่าตัดสินใจแล้วเปลี่ยนไม่ได้ บางครั้งความตั้งใจแรกเริ่มอาจจะยังทำไม่ได้ ก็ต้องตามนั้นไปก่อน แต่อยากให้ทุกท่านพยายามมองสถานการณ์โดยใช้ผู้ป่วยเป็นเกณฑ์ ถ้าทำเช่นนี้เชื่อว่า ผู้ป่วยอีกมาก อยากกลับบ้าน และไม่ได้อยากใช้ชีวิตระยะสุดท้าย จะสั้น หรือยาวก็ดีที่โรงพยาบาล ห่างจากญาติ ห่างจากของรัก ห่างจากบ้านที่รัก และโดดเดี่ยวหรอก

จะอยู่ไหน

จะอยู่ไหน ใกล้หมอ หรือที่บ้าน
จะอยู่นาน หรือสั้นลง ก็ตรงนี้
จะลำบาก ยากวุ่น อันชีวี
ตัดสิ้นใจ ให้ดีดี มีแผนการ

อยู่ผิดที่ มีแต่เรื่อง เคืองจริต
ทั้งเป็นแผล ทั้งยังติด เชื้อล้างผลาญ
อยู่ผิดที่ หวังมี ชีววานาน
กลับลดทอน ก่อนวันवार ก็จากจร

อยู่ที่บ้าน สำราญจิต ญาติมิตรใกล้
ถึงเหนื่อยกาย แต่อุ่นใจ ได้พักผ่อน
จะยากดี มีสุข ทุกข์อาหาร
จะหนาวร้อน ก็มีเรา ฝ้าดูแล

อยากใกล้หมอ พอใจขึ้น คินหลับได้
แต่อีกใจ อยากใกล้อยู่ คู่ลูกแม่
เลือกให้ที ไม่มีหมอ รอดดูแล
ตัดสิ้นใจ ยากแท้ แต่จำเป็น

เลือกผิดซ้อยส์ ได้พลอยป่วย จนม้วยมอด
หากเลือกถูก คงได้รอด ปลอดภัยซึ้ง
ถ้าไม่รู้ ถามดูได้ ให้ชัดเจน
มั่นมั่นใจ อย่าได้เบน จงสู้ไป

ญาติของเรา ที่เจ็บไข้ จะไปรอด
คนที่รัก จักปลอดภัย ความป่วยไข้
ขึ้นกับเรา เลือกให้ดี อยู่ทีใด
โปรดตั้งใจ แล้วเลือกตาม ความเหมาะสม

เรื่องของนี่ แตน และนุ้ย

นี่เป็นชื่อของเด็กศูนย์คนแรกที่มาอยู่กับพ่อ เราพบนี่ครั้งแรกที่โรงพยาบาล เธอทำทางทะมัดทะแมง เคยดูแลคนป่วยมาก่อนถึงแม้จะไม่หนักเหมือนพ่อ นี่ดูมีความมั่นใจว่าจะดูแลพ่อได้แน่ และในเวลาต่อมาเธอก็พิสูจน์ว่าเธอทำได้ดีเสียด้วย พี่สาวที่เป็นลูกของป้าที่รักพ่อก่อนเห็นว่าพ่อป่วยหนักเลยแนะนำให้เราหาเด็กเพิ่ม เพื่อมาสลับดูแลและช่วยงานบ้านด้วย ในช่วงนั้นแม่บ้านคนเก่าก็กำลังทำท่าจะไม่อยู่เสียอีก ลูกๆ ก็เลยคิดว่าน่าจะดีถ้ามีคนช่วยกันดูแลหลายคน แตนและนุ้ยจึงถูกอิมพอร์ตมาเพื่องานนี้จากข้ามฝั่งโขง เด็กทั้งสองมาทำงานที่บ้านเราตั้งแต่มายังไม่ถึงยี่สิบ ทั้งคู่เคยดูแลผู้สูงอายุมาครั้งหนึ่งเท่าที่ทราบ แต่ไม่ใช่คนไข้หนัก นุ้ยจึงสลับมาอยู่โรงพยาบาลเป็นเพื่อนนี่ ขณะที่แตนช่วยงานที่บ้าน เด็กๆ ได้เรียนรู้จากพยาบาลและผู้ช่วยพยาบาลที่ห่อผู้ป่วยและที่ช่วยมาเฝ้าพ่ออย่างรวดเร็ว ทักชะการอาบน้ำ การพลิกตัว การปรับตำแหน่งท่อต่างๆ การให้อาหาร รวมไปถึงการทำกายภาพบำบัด ทั้งสามคนก็ได้ความรู้เหล่านี้ไปหมด จะต่างกันก็ทีบุคลิก นิสัย ความมานะ ความขยัน และพื้นฐานครอบครัว นี่มีบุตรมาก่อนอยู่ต่างจังหวัด เธอจึงมีหวังและต้องทำงานส่งเสียลูก นี่ทำงานถนัดวัน ขยัน มือเบา แต่เป็นคนพูดกับเด็กคนอื่นแข็งไปบ้าง บางครั้งเธอทำให้เรารู้สึกว่าเธอหวังและหวังงานดูแลพ่อ ไม่อยากให้คนอื่นทำได้ เด็กๆ อีกสองคนจึงเกรงนืออยู่ในที่ นุ้ยเป็นเด็กยุคใหม่ และมักทะนงตนว่าทำนู่นนี่ได้ แต่ค่อนข้างเกียจคร้าน ทำงานเมื่อสั่งหรือเมื่อถูกเรียก ด้วยตัวคนเดียววุ่นๆ ไม่น่าจะทำงานดูแลคนป่วยได้ดี นอกจากนั้นเธอยังชอบโทรศัพท์ บางครั้งก็ไม่เหมาะกับเวลา แม่เป็นคนมีระเบียบโดยเฉพาะกับการดูแลพ่อ จึงไม่ค่อยจะถูกโฉลกกับนุ้ยมากนัก ส่วนแตนเป็นน้องเล็ก แต่เป็นเด็กไม่พูด ยิ้มตลอด อ่อนน้อมเหมือนคนลาวทั่วๆ ไป ดูรูปร่างแล้วจะไม่มีคนเชื่อว่าเธอเป็นสาวทรงพลัง ตีนเข้า นอนน้อย ตีนไว สะอาด และขยันมาก เรียกว่ามากกว่าเด็กในบ้านทุกคนที่บ้านเราเคยผ่านมา และมีความสม่ำเสมอ

อย่างมาก แตนเมื่อเริ่มมาอยู่กับพ่อจนถึงวันที่พ่อเสียชีวิต ยังเป็นแตนคนเดิม
ที่ไวใจได้เสมอเรื่องพ่อ สามคนที่อยู่กับพ่อเดินทางกลับบ้านมาพร้อมกับพ่อ
และในเวลาอีกเกือบปี นี้ก็มีเรื่องระหองระแหงกับเด็กจนเจ้าตัวขอลาออกไป
เหลือแตนกับนุ้ยเป็นคู่หูของพ่อ ต่อมาอีกกว่าปี นุ้ยก็มีทางที่ดีกว่าและลาออกไป
หลังจากนั้นแตนอยู่กับพ่อดูแลตลอด แม้เราจะหาคนมาช่วยเพิ่มเติมอีกหลายคน
ทดแทนคนที่ออกไป ก็ไม่มีใครอยู่ทนและทำงานได้ถูกใจแม่เหมือนแตนเลย
ตลอดเวลาเกือบหกปี แตนแทบไม่ใช้เงิน ส่งกลับบ้านหมด เมื่อเธอขอกลับบ้าน
ช่วงสงกรานต์เมื่อสามปีก่อน เราเป็นห่วงจนต้องเดินทางไปรับที่นครพนม
ได้พบกับแม่ของแตน ทำให้รู้สึกได้ว่าลูกไม่หั่นไม่ไถลตันเป็นเช่นนี้ แตนเป็น
ลูกครูที่พ่อแม่ฝึกให้ทำงานหนัก อดทน แต่ก็ให้ความรักเต็มที่ เธอจึงมองโลก
ในแง่ดี ไม่ขี้ขลาด ไม่นินทา สุภาพ เรียกว่าเป็นบุญของพ่อและครอบครัวเรา
ที่นินยามล่ำบากก็มีคนดีๆ มาดูแล ไม่รู้เหมือนกันว่าถ้าเด็กๆ เหล่านี้ไม่ได้
มาช่วยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ครอบครัวเราจะหนักขนาดไหน

บัญญัติ ๑๐ ประการ เรื่องการเลือกคนดูแลผู้ป่วย

ผู้ดูแลผู้ป่วยมีความสำคัญมากต่อสุขภาพของผู้ป่วย ในระหว่างที่อยู่โรงพยาบาลอาจจะไม่รู้สึถึงประเด็นเหล่านี้ แต่เมื่อมาอยู่บ้านทุกอย่างจะขึ้นกับเขา หลักที่อยากจะแนะนำในการเลือกผู้ดูแลดังนี้

๑. เลือกผู้ที่เราไว้วางใจได้ เป็นข้อที่สำคัญที่สุด เด็กอาจจะไม่ฉลาดแต่สอนได้ ควรเลือกเด็กที่ซื่อสัตย์ แนะนำให้ติดต่อศูนย์ที่มีผู้ดูแล และสัมภาษณ์เด็กก่อนรับ ควรเลือกศูนย์ที่มีข้อมูลอ้างอิงหรือมีผู้ใช้บริการมาก่อน ระวังการเลือกจากศูนย์ใกล้บ้านแต่ไม่มีใครรู้จัก เราเองก็มีเรื่องต้องขึ้นโรงพักเพราะเด็กบางคนเกียจงาน และศูนย์ก็ไม่รับผิดชอบ แถมยังโกงเงินไปเสียอีก ต้องตัดใจบ้าง ถ้าดูไม่น่าไว้วางใจจากการสัมภาษณ์อย่ารับ ศูนย์ที่ส่งคนมาแทนภายหลังเราเลือกคนดูแลแล้วอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผลต่างๆ นานา เป็นลางบอกเหตุที่ไม่ดีแน่นอน

๒. เลือกคนที่สะอาด ความสะอาดเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อการลดการติดเชื้อ เด็กจึงต้องสุขภาพดี ไม่มีโรคติดต่อ โรคผิวหนังที่อาจส่งผลต่อการดูแลผู้ป่วย การให้เด็กทำความสะอาดผู้ป่วยให้ดูก็อาจจะมองออกว่าเด็กสะอาดหรือไม่ในระยะทดลองงาน เหตุผลนี้จึงควรหลีกเลี่ยงการให้คนงานในบ้านมาดูแลผู้ป่วยด้วย เพราะงานในบ้านนั้นพบกับสิ่งไม่สะอาดสารพัดชนิด ถ้าเป็นไปได้ คนดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะผู้ที่ใช้เครื่องช่วยหายใจควรทำงานกับผู้ป่วยเท่านั้น

๓. อย่าเซ็นสัญญาระยะยาว และควรมีการทดลองงาน โดยจ่ายรายวัน เป็นเวลาหนึ่ง เช่น หนึ่งถึงสี่สัปดาห์ ถ้าเป็นการจ่ายรายเดือนไม่ควรเกินหนึ่งเดือน แม้จะดูดี ทั้งคนพามาและเด็กแต่อย่าวางใจเด็ดขาด ศูนย์มักจะให้เราโอนเข้าบัญชีศูนย์เป็นรายเดือนเพื่อจะหักค่านายหน้า และแบ่งเข้าบัญชีเด็ก เราควรทราบว่าจะได้เท่าใดแน่นอน และค่านายหน้าควรเหมาะสมกับสวัสดิการที่ศูนย์มีแก่เด็ก

๔. ตกลงให้ชัดเจนว่ามีวันหยุดหรือไม่ ก็วัน ไม่ควรจะมีเกิน ๑ วันต่อสองสัปดาห์ในความเห็นส่วนตัว เพราะในเวลาทำงานก็มีโอกาสได้พักอยู่บ้างแล้วทุกวัน ถ้ามีมากกว่าหนึ่งคน ห้ามหยุดตรงกัน และเวลาพักในแต่ละวันก็ควรสลับกันด้วย ในกรณีที่ไม่มีวันหยุดอาจมีเงินเพิ่มเป็นครั้งคราว ควรตกลงชัดเจนว่ามีหรือไม่ ใครเป็นผู้กำหนดว่าจะหยุดหรือไม่

๕. ควรเลือกเด็กที่สอนได้ หลีกเลียงประเภทเป็นแล้วทุกอย่าง เพราะไม่มีจริง เด็กส่วนมากจะทำงานบางอย่างเป็นและหลายอย่างไม่เคยทำ ต้องมีความกล้าพอที่จะยอมรับว่าไม่เคย วิธีง่ายๆ คือให้เล่าให้ฟังว่าทำอะไรมาก่อนทำจริง ก็จะพอทราบว่าเคยทำมาหรือไม่ เราใช้วิธีนี้ในการค่อยๆ สอนจนเด็กมีทักษะที่สามารถดูแลพ่อได้ดี ถ้าพบว่าเด็กสอนแล้วไม่ค่อยจำ ควรให้โอกาสเพื่อปรับปรุง แต่ควรแนะนำให้จดบันทึก หรือทำภายใต้การดูแลของคนที่ทำเป็นแล้ว

๖. ถ้าจะรับเด็กหลายคน อาจจะเหมาะสมที่จะรับทีละคน ทำให้สามารถประเมินอย่างละเอียดและการให้ออกก็สามารถทำได้ง่าย การรับพร้อมกันหลายคนมักจะได้เด็กที่รู้จักกันมาก่อน และอาจเกิดการเกียจงานระหว่างกันทำให้ไม่ยุติธรรมกับคนขยันกว่า และยิ่งรู้จักกันก็จะเกรงใจกัน ไม่กล้ารายงานตามความเป็นจริง

๗. ค่าตอบแทนควรเหมาะสมกับงานในระยะต้นไม่จำเป็นต้องสูงมาก แต่ต้องไม่ใช่การเอาเปรียบ เมื่อมีการเพิ่มค่าตอบแทน อาจจะเหมาะที่จะเพิ่มเป็นโบนัสในบางเดือนก่อน และพิจารณาอีกที่ที่ปลายปี โบนัสเป็นส่วนที่ให้ได้โดยไม่เกี่ยวกับศูนย์และเด็กจะไม่ถูกหักเพิ่มอีกด้วย

๘. หลีกเลียงการจ่ายล่วงหน้า การขอเบิกล่วงหน้าจากเด็กเอง หรือแม้แต่การจ่ายต้นเดือนก่อนเริ่มทำงาน การทำเช่นนี้บางบ้านจะถูกหลอกเอาเงินไปทั้งเดือน และเด็กก็จะหายไปหรือออกโดยที่เราไม่สามารถได้เงินคืนจากศูนย์ บ้านเราต้องขึ้นโรงพักก็เพราะใจดีอย่างนี้แหละ

๙. การสอนทักษะการดูแลใดๆ คนสอนต้องทำเป็น ดังนั้นญาติจะต้องเรียนรู้สิ่งที่คาดหวังว่าเด็กจะทำได้ด้วย เพราะถ้าเราเองยังทำไม่เป็น จะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กทำถูกหรือผิด ถ้ามีเวลาเชื่อมั่นใจว่าเด็กทำได้ก่อนนำผู้ป่วยกลับบ้าน เพราะที่โรงพยาบาลมักจะมีคนคอยให้คำปรึกษาและตรวจว่าเด็กทำเป็นหรือไม่ จึงเป็นประโยชน์อย่างมากที่จะให้เด็กได้ไปเรียนที่โรงพยาบาลด้วย

๑๐. อย่าตั้งความหวังสูง มองโลกตามความเป็นจริง มนุษย์มีทั้งดีและชั่ว เด็กเหล่านี้ก็จะเป็นเช่นเดียวกัน เหมือนเล่นการพนัน เพียงแต่การเลือกที่ดีจะมีโอกาสได้เด็กดีมากกว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ในบ้าน เช่น ทะเลาะเบาะแว้ง ของหาย ออกนอกบ้านไม่เป็นเวลา โทรศัพท์มือถือบ่ย ให้ตักเตือนและคาดโทษ เมื่อเห็นว่าไม่ไหวแน่ๆ อย่าดันทุรังจ้ำจอต อย่ามีอคติเมื่อเกิดการทะเลาะ ถือว่าผิดทั้งสองฝ่ายถ้างานเสีย เด็กที่ดีต้องพยายามให้อยู่กับเราได้นาน ฝึกเอาใจเขามาใส่ใจเราเสมอ แต่ที่สำคัญต้องเตรียมพร้อมไว้บ้างว่าถ้าเด็กออกกะทันหันจะอย่างไร

ข้อคิดในการเลือกผู้ดูแลนี้มาจากประสบการณ์จริง เนื่องจากปัจจุบันค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเป็นค่าใช้จ่ายหลักประจำเดือนสำหรับการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน จึงควรลงทุนให้คุ้มค่า โดยทั่วไปแล้วศูนย์ที่มีความน่าเชื่อถือมีราคาของผู้ดูแลที่บ้านอยู่ประมาณหลักหมื่น คือ ๑๒,๐๐๐ ถึง ๑๘,๐๐๐ บาทต่อเดือนแล้วแต่ความสามารถของผู้ดูแล ครอบครัวหลายครอบครัวจึงอาศัยแรงงานต่างชาติที่ถูกราคากว่า และมักจะติดต่อกันผ่านคนรู้จักหรือคนงานในบ้านตนเองหรือเพื่อนฝูง เงินเดือนจะประมาณ ๖,๐๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อเริ่มต้นและเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ทำงาน ไม่ว่าจะท่านจะสะดวกกระเป่าและสบายใจเลือกแบบใด ก็ล้วนแต่ต้องคอยประเมินดูความสามารถของคนเหล่านั้นอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ของถูกและดี คงหายากแล้วในปัจจุบัน ขออย่าให้แพง แล้วห่วยก็พอรับได้

เรื่องเงินๆ ทองๆ ของพ่อ

ความลำบากเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นเรื่องต้องเตรียมตัวสำหรับทุกๆ บ้าน พ่อเป็นข้าราชการจึงไม่ต้องกังวลเรื่องค่ารักษาพยาบาลมากนัก ถึงอย่างนั้นก็ตาม รายจ่ายเพื่อนำพ่อกลับบ้านก็เอาการอยู่ พ่อไม่ได้เขียนพินัยกรรม และบัญชีเงินฝากเป็นชื่อของพ่อคนเดียวหลายบัญชี เมื่อพ่อล้มป่วยครั้งสุดท้าย ค่ารักษาพยาบาลจึงอาศัยลูกๆ รับผิดชอบ ส่วนเงินในบัญชีก็อยู่อย่างนั้น สำหรับครอบครัวเรา ลูกๆ ยินดีที่จะใช้จ่ายอยู่แล้ว แต่ในครอบครัวอื่นที่ไม่ได้อยู่ในวงการแพทย์ ไม่รู้ทางออกต่างๆ ก็น่ากังวลไม่น้อย

ค่าใช้จ่ายแรกๆ ที่มีจำนวนมากคือ ค่าปรับปรุงบ้าน ค่าอุปกรณ์การแพทย์และวัสดุสิ้นเปลืองต่างๆ ค่าเตียง หลังจากนั้นก็มีค่าอาหารทางสายยาง ค่ายา และที่สำคัญค่าจ้างผู้ดูแล บ้านเราโชคดีมาก คุณวิไลวรรณ คนไข้ของพ่อรับอาสาช่วยปรับปรุงบ้าน เป็นห้องนอนพ่อโดยไม่คิดค่าแรง ค่าจ้างผู้ดูแลก็อาศัยแดนและนัย ซึ่งเงินเดือนระยะแรกไม่สูงนัก ส่วนค่ายาเบิกได้และพ่อทานยาน้อยมาก จะมีก็ค่าอุปกรณ์การแพทย์ วัสดุต่างๆ และค่าอาหาร

ลูกชายสั่งซื้ออุปกรณ์จากต่างประเทศหลายชิ้น โดยนำเข้าทางเรือและทางอากาศ ดำเนินการก่อนพ่อกลับบ้านสองเดือนและได้ทดลองเครื่องช่วยหายใจที่โรงพยาบาลก่อนกลับบ้านแล้ว เราสั่งเตียงมาส่งที่บ้านรอรับพ่อ เครื่องวัดต่างๆ ค่อยๆ ทายอยมาทางเรือ ทุกอย่างเรียกว่าพร้อมเข้าไปอยู่ในห้องไม่กี่วันหลังปรับปรุงเสร็จ รอเพียงพ่อมาอยู่เท่านั้น รายจ่ายเหล่านี้ตกประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อตั้งต้น หลังจากนั้นรายจ่ายประจำเดือนก็มีไม่มาก ค่าอาหารยี่ห้อเบลนเดอร์ราคา ๗๐๐ บาท ใช้ได้ประมาณเจ็ดถึงสิบวัน แผ่นรองขึ้นที่ใช้กับพ่อ ลูกสาวรับผิดชอบซื้อและลูกศิษย์ที่รักพ่อก็หมั่นนำมาให้ พ่อเคยช่วยคนไว้มาก ตอนนี้ผลบุญกลับมาตอบแทนพ่ออย่างรวดเร็ว

เมื่อพ่อไม่สามารถพูดได้ ไม่รู้สีกตัว ไม่สามารถบอกความต้องการได้ เราดูแลพ่อโดยไม่ได้คิดเรื่องเงินเลย แต่ปลายปีนั้นพอดีกองทุนรวมของพ่อครบ

ต้องถอนออก เราจึงพบว่าพ่อต้องไปดำเนินการด้วยตนเอง นั่นแหละเราจึงเริ่ม
ตื่นตัวเรื่องเงินๆ ทองๆ ของพ่อ เราได้เริ่มดำเนินการเพื่อให้พ่อบริษัทผู้รับผิดชอบ
เรื่องการเงินแทน เพื่อให้ดำเนินการกับตลาดหลักทรัพย์ได้ คำแนะนำที่เรา
ได้รับคือ เราต้องร้องต่อศาลขอเป็นผู้อภิบาล การทำเช่นนี้ต้องมีแพทย์ยืนยัน
สถานะของพ่อ เราได้รับความกรุณาจากอาจารย์นาราพรช่วยดำเนินการนี้
อาจารย์ต้องออกไปรับรองแพทย์ยืนยันความเจ็บป่วยร้ายแรงของแพทย์
เพื่อยื่นต่อศาล รวมทั้งสมาชิกในบ้านต้องเซ็นเอกสารเพื่อยินยอมและยังต้อง
ไปศาลกับลูกชายคนโตด้วยเพื่อให้การตามเอกสารที่ระบุไป หลังจากได้เอกสาร
ให้บุตรชายเป็นผู้อภิบาลแล้ว จึงไปดำเนินการที่ตลาดหลักทรัพย์ได้ นับว่าเป็น
ครั้งแรกที่ต้องไปขึ้นศาลเรื่องครอบครัวตนเอง ซึ่งไม่เคยคิดว่าจะต้องทำ
ข่าวร้ายหลังจากได้เป็นผู้อภิบาลแล้วคือทนายที่เป็นคนไข้แจ้งให้ทราบว่า
การเป็นผู้อภิบาลคือมีหน้าที่พิทักษ์ทรัพย์สินของผู้ป่วย ไม่สามารถถอนทรัพย์สิน
ใดๆ ได้ ยกเว้นแต่ทำใ้ห้องง่อย ถ้าต้องการหรือจำเป็นต้องถอน ต้องเป็นไป
เพื่อประโยชน์ของผู้ป่วย โดยศาลต้องมีคำสั่งเป็นครั้งๆ ไป เพราะผู้อภิบาลไม่ใช่
ผู้จัดการมรดก และเมื่อผู้ป่วยยังมีชีวิต ก็ยังไม่มรดก เมื่อรู้เช่นนี้ลูกจึงตัดสินใจ
ว่าจะไม่แตะต้องทรัพย์สินใดๆ ของพ่อเลย แม้จะเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการ
ดูแลพ่อก็ช่วยกันรับผิดชอบ น่าจะสะดวกที่สุดจริงๆ แล้วคือเบื่อ ไม่อยาก
ไปศาลอีกเลย

เอกสารคำพิพากษาของศาลที่ได้มานี้สำคัญมาก ธุรกรรมทุกอย่างที่
นอกเหนือจากการฝากเงิน เช่น เปลี่ยนสมุดบัญชี โอนย้ายเงินจากบัญชีหนึ่ง
ของพ่อไปรวมกับอีกบัญชีหนึ่ง ก็ต้องใช้เอกสารนี้แสดงที่ธนาคารทั้งสิ้น มิเช่นนั้น
อย่าได้หวังว่าเจ้าหน้าที่ธนาคารจะเข้าใจและยินยอมให้เราดำเนินการได้
บทเรียนนี้ทำให้ลูกเห็นประโยชน์ของการเขียนพินัยกรรม ระบุผู้มีอำนาจ
ดำเนินการและตัดสินใจแทน เมื่อเราไม่สามารถตัดสินใจได้ หรือที่เรียกว่า
Living Will จริงๆ

เตรียมบ้านก่อนกลับ

ก่อนพ่อจะกลับมาอยู่บ้าน เราทั้งหมดเตรียมตัวเตรียมใจกันโดยใช้เวลา ๒ เดือนเต็ม ตั้งแต่รู้ว่าอาการคงที่จนน่าจะกลับบ้านได้ เราก็กเริ่มดำเนินการเพื่อให้บ้านพร้อม จะขอเล่าเป็นลำดับดังนี้

๑. เตรียมปรับปรุงบ้าน เราต้องการให้พ่ออยู่ในที่สะอาดตลอดเวลา จึงมองคว่ำที่ใดบ้างในบ้านเหมาะสม พ่อได้เปลี่ยนโรงรถเก่าเป็นห้องทำงาน สำหรับเก็บของที่ขนมาจากคลินิกมาเก็บไว้แต่ไม่เคยได้ใช้ทำงาน เป็นเหมือนห้องเก็บของ เราจึงตกลงจะเปลี่ยนห้องชั้นล่างนี้เป็นห้องพักพ่อ ห้องสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีพื้นที่ราวสี่สิบตารางเมตรได้ เราออกแบบโดยให้มีกระจกด้านหนึ่งมองเห็นสวนและบานกระจกเปิดได้ตลอดผนังด้านนั้น อีกด้านติดห้องนั่งเล่น มีประตูเปิดเข้ามาได้สองทาง ทางหนึ่งต่อจากห้องรับแขก สะดวกมากเมื่อมีใครมาเยี่ยมพ่อ อีกทางออกนอกตัวบ้านด้านสวน ติดแอร์ผนัง เดินท่อแอร์ ด้านนอก และเดินท่อออกซิเจนฝิ่งในผนังด้านหนึ่งสั้นๆ ต่อมาจากอีกด้านของผนังที่ใช้วางถังออกซิเจนสองถังใหญ่สูงเท่าไหล่คนทั่วไป ฝาเป็นสีขาวบุเรียบ พื้นเป็นไม้อัด ภายในห้องมีอ่างล้างมืออยู่ฝิ่งหนึ่งและมีเครื่องทำน้ำร้อนต่อผ่านระบบน้ำประปา อ่างล้างมือเป็นวัสดุที่ทนสารเคมี รอบห้องมีปลั๊กไฟจำนวนมากทุกด้าน การก่อสร้างใช้เวลาสั้นมากหลังจากแบบเสร็จ เพียงหนึ่งสัปดาห์หลังห้องเสร็จ พ่อก็ย้ายกลับมา

๒. เตียงผู้ป่วยที่เราสั่งให้มาส่งที่บ้านเป็นเตียงธรรมดาราคาหมื่นกว่าบาท หมุนหัวเตียงและปลายเตียงได้ เหมือนเตียงผู้ป่วยทั่วไป ไม่ได้ใช้เตียงไฟฟ้าและไม่เห็นประโยชน์ของเตียงไฟฟ้าเลย พุกที่นอนเป็นแบบปกติ ไม่แข็งนัก ขับด้วยพุกลมที่ปรับอัตโนมัติด้วยไฟฟ้าแบบเสียบปลั๊กยาวเท่าเตียง ปูทับด้วยผ้าปู และแผ่นยางกันเปื้อนสีฟ้าตรงกลางเตียง ปลายเตียงมีที่แขวนเหล็กเพื่อใส่ขวดแอลกอฮอล์เจลไว้สำหรับผู้ดูแลทำความสะอาดมือตนเอง ก่อนจับต้องพ่อ ทุกคนถูกกระตุ้นเตือนให้ใช้แอลกอฮอล์ก่อนสัมผัสผู้ป่วย

๓. เรื่องหมอนเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นสำหรับลูกชายที่เป็นหมอ เพราะเตียงพ่อมีหมอนมากกว่าเตียงคนไข้ทั้งหมดที่เคยเห็น นับรวมได้เกือบยี่สิบใบ และมีขนาดต่างๆ ตั้งแต่หมอนหนุนศีรษะ หมอนรองคอ หมอนข้าง หมอนใบใหญ่ไว้ย่นตัวเวลาตะแคง หมอนหูกที่เหมือนโดนัท หมอนอิงเล็กๆ สำหรับรองท่อนช่วยหายใจไม่ให้โดนหน้าอกพ่อ หมอนเล็กหมอนน้อยที่มีหน้าที่จำเพาะที่แดนเท่านั้นจึงจะรู้ว่าจะวางหมอนเหล่านี้อย่างไร ที่ไหน ทำไหน น้องสะใ้แม่เป็นนักร้องตัวยง ทุกครั้งที่เธอมาเยี่ยมบ้านและพักอยู่ด้วย เธอจะบรรจงเย็บหมอนตามที่แม่ขอ หรือตามที่เธอเห็นว่าดี จนพ่อมีหมอนเต็มห้องไปหมด หมอนนี้แหละคืออุปกรณ์สำคัญที่สุดที่ทำให้พ่อไม่เคยมีแผลกดทับขนาดใหญ่เลย ลูกต้องเอาแผ่นยางที่ใช้ปิดแผลกดทับไปบริจาคให้คนอื่น ๆ ใช้ เพราะพ่อไม่ได้ใช้แผ่นยางเหล่านี้ที่ซื้อมาจากอเมริกาสักเท่าไรเลย จนจะหมดอายุ

๔. ออกซิเจนก็เป็นสิ่งที่เราต้องเตรียม ขณะพ่ออยู่โรงพยาบาล พ่อใช้เครื่องช่วยหายใจต่อกับออกซิเจนสี่ลิบเปอร์เซ็นต์ ก่อนกลับบ้านได้ลดลงมาเหลือไม่กี่ๆ บรรยากาศปกติ และเมื่อใช้เครื่องช่วยหายใจต่ออากาศปกติ พ่อก็ดูหายใจได้ดี อย่างไรก็ดี เราได้เตรียมออกซิเจนชนิดถัง สองถังวางนอกผนังต่อท่อเดินในผนังเข้ามาทางด้านขวาของเตียงพ่อและมีชุดให้ออกซิเจนปรับความดันได้ติดที่ผนัง ค่าใช้จ่ายขณะนั้นรวมทั้งการเดินทางทั้งหมดสามหมื่นกว่าบาท ตลอดเวลาที่พ่ออยู่ที่บ้าน ใช้ออกซิเจนผนังน้อยมาก ยกเว้นในบางครั้งที่ต้องการพ่นยา แต่ออกซิเจนก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นสิ่งที่ทำงานได้เวลาไฟดับไม่ต้องห่วง เราใช้ออกซิเจนแบบมีถังจางถัง มีสองถัง เมื่อถังหนึ่งหมด เราก็แค่สลับหัวต่อที่อยู่ระหว่างถัง ไม่ต้องขยับถังเอง เพราะเมื่อหมดหนึ่งถัง ก็โทรตามร้านมาเปลี่ยนในวันรุ่งขึ้น ตลอดห้าปีกว่าใช้ออกซิเจนจากถังไม่ถึงสิบถัง

๕. เครื่องช่วยหายใจ หมอสุรีย้เพื่อนลูกที่เป็นหมอโรคปอด แนะนำให้ต่อพอกับเครื่องช่วยหายใจตลอด เพราะการหายใจจะดีขึ้น ไม่เพียงพอถ้าหายใจเอง เราจึงเริ่มเตรียมเครื่องตั้งแต่ก่อนพ่อกลับ เครื่องที่ใช้ยี่ห้อ TBird Legacy ซึ่งปัจจุบันเลิกผลิตแล้ว และยี่ห้อ IVENT 201 ทั้งสองเครื่องไม่ใช่

เครื่องใหม่ แต่เป็นเครื่องใช้แล้วไม่นาน จำนวนชั่วโมงต่ำ ตรวจสอบสภาพก่อนส่ง
มาทางเรือจากอเมริกาโดยสั่งทางอินเทอร์เน็ต และรับของโดยตัวแทนนำของ
ออกจากท่าเรือ จำได้ว่าราคาของเครื่องเท่ากับหนึ่งในสิบของเครื่องใหม่
ในประเทศไทยเท่านั้น จึงซื้อได้สองเครื่องไว้สลับกันใช้เพื่อยืดอายุการใช้งาน
และมีเครื่องสำรอง ถ้าเครื่องหนึ่งเสียก็ยังมีเครื่องใช้ เครื่องเหล่านี้จะใช้ไฟได้
สองระบบเสมอจึงไม่มีปัญหา ท่อหายใจที่ต่อจากเครื่องไปที่คอของพ่อก็ทยอย
สั่งมาในราคาที่ถูกลงกว่าซื้อที่นี้มากเช่นกัน แม้จะรวมค่าส่งพัสดุไปรษณีย์ถึง
หน้าบ้านเนื่องจากน้ำหนักเบา มักจะสั่งครั้งละยี่สิบท่อ และไม่ได้เปลี่ยนบ่อยๆ
เหมือนในโรงพยาบาลจึงประหยัดมาก ทราบว่าในปัจจุบันก็ยังไม่มีการช่วย
หายใจให้เช่าระยะยาว แต่อาจมีเช่าซื้อ ราคาตกหลายแสนอยู่ และมักจะเป็น
ปัญหาสำหรับครอบครัวต่างๆ ไป แต่เชื่อเถอะว่าถ้าท่านพยายาม สามารถดูแล
เครื่องนี้ได้แน่ๆ บ้านเราเลี้ยงสอนจนเด็กๆ พออ่านเครื่องได้และปรับปุ่มต่างๆ
โดยการอธิบายทางโทรศัพท์ได้ เครื่องเหล่านี้จะเป็นรุ่นที่ใช่ที่บ้าน ดังนั้น
จะไม่วุ่นวายมากเหมือนชนิดที่ใช้อยู่ที่โรงพยาบาล แต่มีความสามารถเท่ากัน

๖. เครื่องตรวจติดตามชีพจร ความดัน ออกซิเจน เราเตรียมโดยการ
สั่งมาพร้อมเครื่องช่วยหายใจและใช้สำหรับวัดความดันและติดตามระดับ
ออกซิเจนในเลือดพ่อ โดยวัดจากปลายนิ้วตลอดเวลา ในปัจจุบันเครื่องนี้ราคา
ไม่แพงนักมีทำขายจากเมืองจีน หรือถ้าซื้อแยกเอาแต่เครื่องวัดปลายนิ้ว
ขนาดเล็ก วัดความดันไม่ได้ ก็ยังถูกไม่กัพันบาท

๗. ระบบไฟสำรอง มีความสำคัญมาก เราซื้อเครื่องสำรองไฟขนาด
๑,๐๐๐ วัตต์ สองเครื่องไว้ได้เพียงพ่อ และต่ออุปกรณ์เกือบทุกชิ้นที่สำคัญ
ผ่านเครื่องทั้งสอง ตลอดห้าปีกว่าต้องเปลี่ยนเครื่องหนึ่งครั้ง เมื่อใช้ไปได้สามปี
เพราะหมดอายุ คิดว่าเรื่องเครื่องนี้ เลือุกที่ถูกก็โอเค เพราะใช้เฉพาะฉุกเฉิน
และถึงอย่างไรก็ไม่คุ้มจะซ่อม ซื้อเอาใหม่เมื่อหมดอายุดีที่สุด

๘. อุปกรณ์ช่วยอื่นๆ ที่เตรียมไว้ ได้แก่ เสาน้ำเกลือหนึ่งเส้า เครื่อง
ให้อาหารด้วยถุงที่ละน้อย อุปกรณ์พ่นยา เครื่องดูดเสมหะ

อุปกรณ์ที่เสื่อให้ฟังนี้บางชิ้นค่อยมาทีหลัง แต่ของหลักคือเตียง เครื่องช่วยหายใจ เครื่องดูดเสมหะ และเครื่องติดตามออกซิเจน มีพร้อมก่อนพ่อกลับบ้านมาบ้าน จริงๆ บ้านเรามีอุปกรณ์อื่นที่เตรียมไว้ด้วยแต่ไม่ได้ใช้คือเครื่องช็อตไฟฟ้าหัวใจ เครื่องทำความเย็นให้แก่ที่นอน แยกที่มาเยี่ยมพ่อที่ห้องนี้จึงเรียกห้องพ่อว่าไอซียูเล็กๆ หลายครั้ง

กลับบ้านเราเถอะพ่อ

ยังจำวันที่พ่อกลับบ้านได้ดีที่สุด วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๑ เราเตรียมรถพยาบาลรับพ่มาจากโรงพยาบาลตั้งแต่สาย พ่อใช้เครื่องช่วยหายใจที่ซื้อมาตัวเล็กเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้าย และได้ทดสอบเครื่องนี้มาเป็นเวลาเกือบเดือนที่โรงพยาบาลจนมั่นใจ ห้องนอนพ่อเสร็จมาได้สัปดาห์หนึ่งยังมีกลิ่นสีจางๆ ได้เปิดแอร์ไว้รับพ่อชั่วโมงหนึ่งก่อนเดินทางมา ลูกมากับพ่อด้วยตนเองในรถพยาบาลของศิริราช ในใจบอกพ่อตลอดเวลาให้พ่อบอกลาศิริราชเป็นครั้งสุดท้าย กลับบ้านเรากัน เพราะลูกมั่นใจมากกว่าพ่อจะไม่ได้กลับมาอีกจนกว่าวันสุดท้ายของพ่อ และก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ ลูกต้องการให้พ่อได้จากไปอย่างดีที่บ้าน ไม่ว่าจะนานเท่าใดก็ตาม รถพยาบาลออกจากตึกอำนวยการ ตึกที่พ่อคุ้นเคยตึกแรกๆ ในชีวิต และข้ามสะพานอรุณอมรินทร์เป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตพ่อ ถึงบ้านบางขุนนนท์ในเวลาเพียงยี่สิบนาทีและนำพ่อเข้าห้องนอนทันที ต่อเครื่องช่วยหายใจเครื่องเดิมของพ่อเข้ากับปลั๊กและเริ่มติดตามออกซิเจนและชีพจรด้วยเครื่องวัดที่นิ้ว เกือบหกปีที่แล้วพ่อเริ่มต้นอย่างไร พ่อก็มีสภาพเช่นนั้นไม่เคยเปลี่ยนจนเสียชีวิต แม่รอพ่ออยู่บ้านพร้อมเพื่อนสนิทไม่กี่คน เรารู้สึกเหมือนการเดินทางครั้งใหญ่เพิ่งเริ่มต้นวันนี้ไม่ใช่เมื่อสามเดือนที่แล้วเลย อดคิดไม่ได้ว่าเราเองเป็นหมอยังรู้สึกอย่างนี้ คนอื่นทั่วไปที่นำญาติกลับบ้านในสภาพไม่รู้ตัวจะเป็นอย่างไร

วันแรกๆ หลังกลับบ้าน

เมื่อกลับบ้านวันแรกๆ ทุกคนยังเกร็งๆ กับการดูแลอยู่ แม่เดินลำบาก เพราะเป็นพาร์กินสัน และนอนในห้องนอนเดิมข้างบน แม่จะมาพูดคุยกับพ่อ และสวมดนตรีให้พ่อฟังทุกวัน นีกับแดน หรือนุ้ย จะนอนในห้องกับพ่อ แดนกับนุ้ย จะสลับกันมาอยู่ข้างโนสปีดาร์ทีละครั้ง อีกคนจะนอนข้างนอกและทำงานบ้าน เรามีคนดูแลสองคนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการพลิกตัว ระยะเวลานี้เป็นระยะที่ แดนเรียนรู้เรื่องการดูแลพ่ออย่างละเอียดเพราะตอนพ่ออยู่โรงพยาบาล แดนช่วยงานที่บ้าน นุ้ยไปฝึกที่โรงพยาบาล วันแรกๆ ในบ้านมีคนแฉะเวียน มาเยี่ยมหลายคน ทุกคนที่มาก็จะเข้ามาในห้องเพื่อพูดคุยข้างเตียงพ่อ เหมือนพ่อจะได้ยินเพราะพ่อมืออาการตอบสนองต่อเสียงบ้าง เช่น ขยับปาก กลอกตา ไปตามเสียงเป็นครั้งคราว แต่ยากมากที่ลูกจะบอกว่าพ่อเข้าใจมากน้อยเพียงใด ยังจำได้ว่าแม่เข้ามาเยี่ยมพ่อและถามลูกชายว่าพ่อจะดีขึ้นมากน้อยแค่ไหน ลูกจึงรู้ว่าแม่อยู่กับความหวังว่าพ่อจะฟื้นกลับมาอีกได้ ลูกจึงตอบว่าน่าจะยาก แต่ต้องดูไปเรื่อยๆ เพื่อให้แม่ยังคงมีความหวังนี้อยู่ พ่อนอนลืมตาในเวลา กลางวัน เมื่อหลับจึงรู้ได้ว่าหลับ ในเวลากลางคืนระยะแรกจะตื่นบ้างเป็นระยะ ทำให้ต้องตัดสินใจเพิ่มยานอนหลับก่อนนอนทุกคืนเพื่อให้หลับได้ตลอดคืน เรียกว่าเป็นการปรับตัวกลับไปสู่วงจรการหลับตื่นปกติ ในวันแรกๆ นี้ ลูกกังวล ตลอดเวลาว่าเด็กจะดูแลพ่อได้ดีไหม จึงต้องคอยย้ำว่าโทรศัพท์หาได้ตลอดเวลา นำแปลกที่พ่อแทบไม่มีปัญหาอะไรนัก ให้เวลาเด็กๆ เรียนรู้ที่จะดูแลพ่อ ได้ดีที่สุด

กิจกรรมประจำวัน

ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่เราปฏิบัติต่อพ่อทุกๆ วัน ตลอดห้าปีที่ผ่านมา เข้าประมาณหกโมงพ่อจะตื่น หลังได้ยานอนหลับพ่อตื่นสายกว่าเดิมสมัยยังไม่ป่วย เด็กๆ จะปลุกพ่อ ถ้ายิ่งหลับอยู่เพื่ออาบน้ำตอนเช้า เด็กจะปิดแอร์และเปิดกระจกข้างตลอดผนัง เพื่อให้พ่อได้สูดอากาศบริสุทธิ์ยามเช้า หลังจากนั้นจึงเริ่มอาบน้ำอุ่น โดยการเช็ดตัวจนสะอาด ใช้สบู่เหลวที่เติมเป็นคนที่จดหมาย ทาแป้ง แต่งตัวใหม่ โดยปกติพ่อจะถ่ายเข้าเสมอ แต่เมื่อป่วยจะท้องผูก บางครั้งจึงต้องล้างหรือสวนตอนเช้าให้ถ่ายบ้าง หลังจากอาบน้ำแล้ว จึงรับประทานอาหารเช้า ใช้อาหารถุงชนิดสำเร็จรูปผสมน้ำอุ่นประมาณ ๓๐๐ ซีซี ให้ผ่านหน้าท้อง โดยใช้เครื่องให้อาหาร ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง อาหารที่ป้อนให้พ่อเป็นอาหารยี่ห้อเบลนเดอร์บ้าง เอนซัวร์บ้าง แล้วแต่จะมี แต่ส่วนมากเป็นชนิดแรก เพราะบ้านเราเป็นบ้านประหยัดและพ่อไม่มีข้อห้ามกับอาหารใดๆ พ่อไม่ทานอะไรทางปากเลย เพราะไม่เคี้ยวเอง และจะสำลักเพราะเจาะคออยู่ แต่จะเช็ดล้างทำความสะอาดในช่องปากด้วยน้ำยาบ้วนปากศิริราชจนสะอาด พ่อไม่มีกลิ่นปากเลย แม้จะคอยมาตรวจดูและกำชับเด็กเสมอๆ เรื่องนี้ บางครั้งในตอนเช้าพ่อจะมีกาแฟหรืออาหารอื่นๆ ป้อนให้ด้วย ก่อนจะให้อาหารจะต้องดูทดสอบดูก่อนว่าไม่มีของเก่าเหลือค้าง พบเหมือนกันสักสองสามครั้ง ตลอดห้าปีว่ามีอาหารเหลือ และท้องอืด เราก็จะหยุดให้ชั่วคราวและให้ยาเร่งการทำงานของลำไส้บ้าง หรือเพียงเว้นสักมื้อและให้ลดลงบ้างก็ดูจะแก้ไขปัญหาก็ได้ ขณะให้อาหารจะต้องศีรษะสูง และอยู่ในท่านั่งอีกหนึ่งชั่วโมงจึงจะพลิกตัว พ่อไม่เคยมีปอดอักเสบ ไม่เคยสำลักเลยตลอดตั้งแต่กลับบ้าน หลังอาหารจะมีน้ำตามประมาณ ๑๐๐ ซีซี และมียาที่จำเป็นบดละเอียดค้อนทางสายหน้าท้อง สายๆ เด็กๆ ก็จะเริ่มพลิกตัวพ่อโดยพลิกตะแคงขวา นอนหงาย พลิกตะแคงซ้าย สลับกันไปทุกสองชั่วโมง แทบไม่เคยเว้น เราทำนาฬิกากระดาดขมุนมือไว้ที่หัวเตียงเพื่อเตือนเวลาที่พ่อต้องพลิกตัว การพลิกตัวนี้ใช้คนช่วยกันสองคนเสียเป็นส่วนใหญ่ คนเดียวจะหนักหน่อย ขณะพลิกต้องหมุนหัวเตียงลง และจัดให้พ่อ

นอนหยายก่อน เอาหมอนที่รองออกทั้งหมด เมื่อจัดทำได้จึงค่อยๆ เรียงหมอน ทั้งสี่บียี่สิบใบตามซอกต่างๆ อย่างประณีต จนทุกส่วนมีหมอนรองรับหมดและ อยู่ในท่าที่ต้องการ นอกจากนั้นยังต้องคอยระวังสายท่อหายใจไม่ให้กดหรือทับที่หน้าหรือส่วนของร่างกาย กระบวนการพลิกจะทำไปเรื่อยๆ เว้นแต่ตอน กลางวันและเย็นที่จะถึงเวลาทานอาหาร พ่อก็จะนอนหยายเป็นส่วนใหญ่ หนึ่งถึงสองครั้งต่อวัน พ่อจะได้รับกายภาพบำบัดโดยเด็กที่เฝ้าจะนวดและจับ แขนขายืดออกต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบชั่วโมง ทุกวันจันทร์คุณหนุ่ม นักกายภาพ ผู้น่ารักจะมาทำกายภาพให้พ่อ โดยจับพ่อลูกนั่งในเก้าอี้ที่นั่งที่ต่อกับเครื่องช่วย หายใจนั้นแหละ และในขณะที่ลูกนั่ง เด็กก็จะให้พ่อแช่เท้าในน้ำอุ่นและนวด เท้าไปด้วย ช่วงเย็นของทุกวันหลังอาหาร แม่จะสวดมนต์ให้พ่อฟังครึ่งชั่วโมง เป็นกิจวัตรส่วนตัวของทั้งคู่ที่ไม่เคยขาด พ่อเข้านอนเป็นระยะตลอดวัน แต่ก็ จะหลับได้ตอนกลางคืนโดยมียาช่วย การดูแลอื่นๆ ที่ทำให้ระหว่างวันคือการ ดูดเสมหะ เด็กจะถูกสอนให้ดูดเสมหะ โดยใช้สายยางปราศจากเชื้อ ไข้แล้วทั้ง เส้นละสี่บาทห้าสิบ ดูดเสมหะโดยต่อสายยางกับเครื่องเล็กๆ ใช้เวลาไม่นาน ก็เสร็จ

กิจวัตรอื่นๆ ของพ่อ คือ การทำความชื้นให้แก่ทางเดินหายใจและปอด เนื่องจากเครื่องช่วยหายใจของพ่อไม่ได้ต่อกับเครื่องทำความชื้นตลอดเวลา แต่ จะเปิดให้เครื่องทำความชื้นวันละสองครั้ง ครั้งละหนึ่งชั่วโมงเท่านั้นก็พอ เรา เชื่อว่าทางเดินหายใจชื้นเกินไปไม่นานจะดี อาจจะเสี่ยงต่อเสมหะอุดตัน หายใจ ลำบากได้ แต่ทางเดินหายใจแห้งมากก็เป็นผลเสียเช่นกัน จึงควรทำให้มี ความชื้นที่เหมาะสมแต่ไม่มากเกินไป วิธีที่ใช้กับพ่อนี้ทำให้เสมหะไม่มากเลย และ ไม่มีปอดอักเสบ รวมทั้งการที่ความชื้นมีไม่มาก ทำให้เปลี่ยนสายท่อช่วยหายใจ และท่อที่คอไม่บ่อย ในโรงพยาบาลซึ่งมีแต่เชื้อโรคต้องเปลี่ยนสายของเครื่อง ทุกสัปดาห์ถึงสองสัปดาห์ แต่ที่บ้านแรกๆ เปลี่ยนทุกเดือน ในปีหลังเปลี่ยนทุก สามเดือนก็ไม่พบว่ามีปัญหาใดๆ เราใช้ตัวกรองความชื้นติดอยู่ในระบบสาย เครื่องช่วยหายใจด้วยระหว่างท่อที่คอกับสายที่ต่อไปที่เครื่อง และเปลี่ยน

พร้อมๆ กับการเปลี่ยนสายทุกสองสามเดือนครั้ง หลังจากได้ความชื้นแล้ว เด็กจะเคาะปอดพ้อและดูดเสมหะตามที่ได้เรียนมาจากโรงพยาบาล จะเห็นว่าชีวิตพ้อมีระเบียบมากตั้งแต่เป็นเด็กจนทำงานและแม้แต่ป่วยชีวิตก็คงเส้นคงวาเสมอ

ทานอะไรดี

หลายคนถามเสมอว่าพ้อทานอะไร จริงๆ แล้วพ้อทานอาหารที่เตรียมสำเร็จหือเบลนเดอร์่า เมื่อแรกกลับจากโรงพยาบาลทานเอนไซัวร์ ซึ่งราคาแพงกว่ามาก กระป๋องละ ๔๐๐ กรัม ราคาเกือบพัน เทียบกับอาหารถุงเบลนเดอร์่าถุงละ ๒ กิโล ราคาเจ็ดร้อยบาท เราพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ตราบเท่าที่ร่างกายรับได้ ไม่มีท้องเสีย ไม่ต้องให้วิตามินเสริม มีแต่น้ำกับอาหารขงจำนวนพลังงานที่ได้คำนวณให้เพียงพอประมาณ ๑,๔๐๐ ถึง ๑,๖๐๐ แคลอรีต่อวัน พ้อจะอ้วนเมื่อรับอาหารมากกว่านี้ ทำให้เริ่มพลิกตัวยาก และจะผอมถ้าได้น้อยกว่านี้ เราจึงให้ทานี่ตลอด พ้อยังมีอาหารเสริมที่แตกต่างกันไปตามแต่แม่อยากทำให้ เช่น กาแฟตอนเช้า ข้าวเหนียวมะม่วง ข้าวเหนียวทุเรียน ตามฤดูกาล รังนก ผลไม้ลอยแก้ว น้ำผลไม้ หรือแม้แต่อาหารแข็ง เช่น เกาลัด สารพัดสารพันที่แม่จะสรรหามา แต่ทุกอย่างต้องปั่น กรอง แล้วจึงให้ผ่านสายยางหน้าห้อง อาหารการกินของพ้อนี่เองเป็นกิจวัตรที่แม่ไม่เคยขาดและเป็นความผูกพันที่ทำให้แม่สบายใจที่พ้ออยู่บ้านเรา ดูแลได้ ไกลไม่ไกลมือแม่ และทำให้ทุกคนที่มาเยี่ยมชมไม่ขาดปากว่าแม่ดูแลพ้อดีจริงๆ ใครที่มาที่บ้าน จะเห็นว่าพ้อมีผิวพรรณนุ่ม เนียน สะอาด ตัวหอมตลอดเวลา และอ้วนท้วนเสมอ ก็แหงแหละนอนกับทานเท่านั้น ไม่อ้วนได้ใจให้รู้ไป ตลอดห้าปีกว่าพ้อเคยมีอาการท้องเสียที่เกิดจากอาหารเพียงครั้งหรือสองครั้งเท่านั้น และก็เป็นอยู่สั้นมากวันเดียวเหมือนอาหารเป็นพิษ แล้วก็หายอย่างรวดเร็ว เพราะเราสะอาดมากนั่นเอง

นานาสาระเรื่องอาหารสายยาง

อาหารสายยางเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของคนที่เรารัก แต่ก็มีผลต่อความอยู่ดีมีสุขของเราด้วย เพราะส่งผลกระทบต่อเวลาที่ต้องใช้เตรียม และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น รู้ไว้บ้างก็น่าจะดีไม่น้อย แทนที่จะใช้ตามที่แพทย์ กำหนดมาเท่านั้น

อาหารทางสายยางโดยทั่วไปมี ๓ ประเภทหลักๆ คือ

๑. อาหารสำเร็จชนิดน้ำหรือผง ชนิดนี้มีข้อดีคือความสะดวก ใช้เพียงอาหารสำเร็จผสมน้ำร้อนหรือน้ำอุ่นให้ละลาย ไม่ต้องกรอง ให้ตามปริมาณที่ต้องการ และมีให้เลือกหลากหลาย แล้วแต่ชนิดของสารอาหารและโรคเดิมของผู้ป่วย แต่อาหารชนิดนี้มีราคาต่อปริมาณ (ไม่คิดค่าแรง) แพงกว่าชนิดอื่นๆ

๒. อาหารสูตรนมผสม ชนิดนี้เป็นอาหารเตรียมเอง หรือซื้อจากฝ่ายโภชนาการของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ๆ เป็นส่วนผสมของนมและอาจมีผลิตภัณฑ์จากนม ไข่ และน้ำมันพืช ไม่จำเป็นต้องปั่นหรือกรอง

๓. อาหารสูตรผสมเตรียมเองโดยการปั่น ชนิดนี้มีชนิดของส่วนผสมได้หลากหลายครบ ๕ หมู่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ ตับ ผัก ผลไม้ และข้าว ปั่นรวมกันแล้วกรอง อาหารชนิดนี้แม้จะถูกกว่าชนิดอื่นๆ แต่ต้องระวังเรื่องความสะอาดมาก และการปั่นและกรองต้องทำอย่างดี เพื่อหลีกเลี่ยงการตันของสายให้อาหาร

อาหารทางสายยางมีหลายสูตรก็จริง แต่ส่วนมากจะคำนวณให้มีอัตราส่วนพลังงานเป็นกิโลแคลอรีต่อปริมาตรเท่ากับ ๑ ต่อ ๑ กล่าวคือ ๑ มิลลิลิตร (ซีซี) ของอาหารให้พลังงาน ๑ กิโลแคลอรี แต่มักจะมีปริมาณโปรตีนแตกต่างกัน ส่วนอาหารที่มีปริมาณพลังงานมากกว่านี้ก็จะเข้มข้นขึ้น คือ มีน้ำเป็นองค์ประกอบเพียงร้อยละ ๗๐ แทนที่จะเป็นร้อยละ ๘๐ เหมือนทั่วไป

นอกเหนือจากการแบ่งชนิดอาหารดังกล่าวแล้ว ยังสามารถแบ่งชนิดอาหารเป็นอาหารองค์ประกอบเดี่ยว หรือ monomeric formula อาหาร

องค์ประกอบผสม หรือ polymeric formula และอาหารเฉพาะโรค หรือ disease specific formula เช่น อาหารเบาหวาน จะลดน้ำตาลและคาร์โบไฮเดรต อาหารโรคไต จะลดเกลือแร่และโปรตีน อาหารโรคปอดอักเสบรุนแรงจะเพิ่มไขมัน เพื่อลดการสร้างคาร์บอนไดออกไซด์ และอาหารโรคตับแข็งจะเพิ่มสัดส่วนของกรดอะมิโนชนิด branch chained

วิธีการคาสายงาให้อาหารมีทั้งทางจุกกลางกระเพาะ (nasogastric) ทางจุกกลางลำไส้เล็ก (nasoduodenal) ทางหน้าท้องเข้ากระเพาะ (gastrostomy) และทางหน้าท้องเข้าลำไส้เล็ก (jejunostomy) ขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละราย โอกาสการเกิดการอุดตัน การมีหรือไม่มีกระเพาะอาหาร การอุดตันในทางเดินอาหาร ความผิดปกติในการดูดซึม ความสามารถในการดูแลสาย โอกาสที่ผู้ป่วยจะดึงสายออกเอง รวมทั้งระยะเวลาที่จะเสียชีวิต สายอาหารที่ใส่ทางจุกควรได้รับการเปลี่ยนเป็นระยะ เช่น ทุก ๒ ถึง ๓ เดือน เพื่อลดโอกาสการเกิดโพรงอากาศในจุกอักเสบ และแผลเรื้อรังที่จุกและกระดุกอ่อนในจุก สวนสายหน้าท้องมักจะเปลี่ยนเมื่อต้นหรือลูกโป่งที่ปลายสายรั่วแตก

วิธีการให้อาหารก็มีทั้งให้พรวดเดียวหมด (bolus) ให้เป็นระยะเวลา (intermittent) ไปจนถึงให้ต่อเนื่อง (continuous)

ปัญหาที่เกิดจากการให้อาหารที่พบบ่อยมีดังนี้

๑. ท้องเสีย เกิดบ่อยในระยะต้นหรือเมื่อมีการเปลี่ยนชนิดอาหาร หรือมีการติดเชื้อ ถ้าพบให้ลดปริมาตรลงในมื้อถัดไป แต่ให้น้ำสะอาดเพิ่มได้ บางครั้งการลดความเข้มข้นของอาหารก็ช่วยได้ หรือการเพิ่มไฟเบอร์ในอาหารปั่น เช่น ผัก หรือ Metamucil/mucillin ถ้าอุจจาระยังเหลว มีกลิ่นมาก มีเลือดปน หรือมีไข ควรส่งตรวจและพิจารณาให้ยาปฏิชีวนะ และถ้าไม่มีการติดเชื้ออาจจะให้ยาแก้ท้องเสีย

๒. อาเจียน อาหารค้างจากมือเดิม พบได้ในกรณีให้ปริมาณมากเกินไป ลำไส้เคลื่อนไหวช้าเพราะเกลือแร่ต่ำหรือเจ็บป่วยเฉียบพลัน ได้ยาบางชนิด

เช่น ยาแก้ปวด ที่ลดการเคลื่อนไหวของลำไส้ ให้แก้ตามสาเหตุ และพิจารณาใช้ยากระตุ้นการทำงานของลำไส้ เช่น motilium หรือ metoclopramide ร่วมด้วยได้

๓. การสําลักอาหาร พบบ่อยเมื่อใช้สายให้อาหารทางจมูกลงกระเพาะ และให้อาหารแบบพรวดเดียวหมด การแก้ไขคือ ลดปริมาณอาหาร แบ่งให้ทีละน้อยหรือเปลี่ยนไปให้ด้วยบีมหรือถุงให้อาหารในระยะเวลาที่นานขึ้น ให้ผู้ป่วยนั่งก่อนและหลังการให้อาหาร ถ้ายังมีการสูดสําลักอีกจึงพิจารณาเปลี่ยนวิธีการให้เป็นสายที่ลึกมากขึ้น หรือสายยางหน้าท้อง

๔. ท้องผูก พบได้บ่อยเช่นกัน มักจะเกิดจากโรคเดิม หรือยาบางชนิด ที่ใช้อยู่ ควรพิจารณาเพิ่มไฟเบอร์ และปริมาณน้ำ ผู้ป่วยหลายรายต้องพึ่งยาระบายเรื้อรัง เพื่อให้ถ่ายได้ กรณีเช่นนี้แนะนำให้ควรสลับชนิดของยาบ้าง เพื่อหลีกเลี่ยงการดื้อยาเร็ว และควรปรับยาให้ผู้ป่วยถ่ายทุกสองสามวัน ไม่จำเป็นต้องใช้ยาขนาดสูงเพื่อหวังให้ถ่ายทุกวัน

๕. สายยางตัน ท่อในสายยางมีการตันได้บ่อย โดยเฉพาะเมื่อมีการให้อาหารปั่นที่ไม่ได้กรองอย่างเพียงพอ หรือมีการให้อาหารอื่น หรือยาที่บดไม่ละเอียด คำแนะนำคือใช้น้ำอุ่นใส่หลอดแก้วค่อยๆ ดันเข้าไปทางสาย อาจช่วยให้สิ่งที่อุดตันหลุดออกได้ อาจใช้การดูดแบบสุญญากาศแรงๆ หรือใช้ต่างอ่อน เช่น สารละลาย sodium bicarbonate ใส่คาไว้ในสาย แล้วลองดูดดูในภายหลัง ถ้าไม่สำเร็จจนถึงมือถัดไปแล้ว ควรเปลี่ยนสาย

๖. การขาดสารอาหารบางชนิด ในผู้ป่วยที่ได้รับอาหารทางสายยางเป็นเวลานาน การขาดกรดไขมัน ธาตุเหล็ก กรดโฟลิก วิตามินบี ๑๒ วิตามินเค และวิตามินดี อาจส่งผลให้เกิดกระดูกบาง พรุน หักง่าย เลือดออกง่าย โลหิตจาง เป็นต้น จึงควรมีการตรวจสุขภาพโดยการเจาะเลือดตรวจในระยะแรกๆ ทุก ๒ ถึง ๓ เดือน และในระยะต่อมาทุก ๖ เดือน

ตัวอย่างสูตรอาหารสำเร็จที่ใช้บ่อยในประเทศไทย

	พลังงาน Kcal/ml	คาร์โบไฮเดรต %	โปรตีน %	ไขมัน %	ไฟเบอร์ g/Kg or L
Aminoleban	1.00	60.2	25.1	14.7	0
Blendera	1.00	55.8	14.9	24.3	N/A
Choice DM	1.06	40	17	43	14
Ensure	1.00	54.4	14.4	32	0
Ensure high protein	0.64	39.0	52.1	8.9	25
Ensure plus	1.45	57.14	12	28.57	0
Gen-DM	1.00	54.4	15.1	30.5	92
Glucerna SR	1.00	50	19	31	35
Isocal	1.00	50	13	37	0
Isocal HCN	2.0	54.5	13.3	32.2	0
Neomune	1.00	50	25	25	40
Nepro	2.0	43	14	43	15.6
Nutren balance	1.0	44.8	15.3	39.9	68
Peptamen	1.0	49	16	35	4

สูตรอาหารปั่นและอาหารสูตรน้ำนมผสม

สูตรอาหารปั่น “ศูนย์มะเร็ง” ๑ กิโลแคลอรีต่อซีซี

ส่วนผสม

เนื้อหมู, ตับหมู, เนื้อไก่, เนื้อปลา (อย่างใดอย่างหนึ่ง)	๑๒๐ กรัม = ประมาณ ๑๐ บาท
ไข่ไก่	๒๐๐ กรัม = ๔ ฟอง
น้ำตาล	๒๔ กรัม = ๒ ช้อนกินข้าว
น้ำมันพืช	๑๐ กรัม = ๑ ช้อนกินข้าว
ข้าวสวยสุก	๑๖๕ กรัม = ๑ ทัพพี
ผักสีเขียว, เหลือง (คะน้า, ตำลึง, ผักกวางตุ้ง, ฟักทอง, แครอท)	๒๑๐ กรัม = ๑ ทัพพี
เติมน้ำให้ครบ	๑,๐๐๐ ซีซี = ๑ ขวดน้ำปลาครึ่ง

วิธีทำ

๑. เอาส่วนผสมทุกอย่างผสมรวมกันนำไปต้มให้สุกจนเปื่อยนุ่ม
๒. เอาส่วนผสมที่ต้มแล้วทั้งหมด นำมาปั่นจนละเอียด กรองด้วยกระชอน โดยมีเหยือกน้ำรองรับอาหารปั่น
๓. แบ่งอาหารปั่นให้ผู้ป่วยตามจำนวน สัดส่วนที่แพทย์สั่ง
๔. อาหารปั่นส่วนที่เหลือ เก็บไว้ในตู้เย็น แบ่งใช้ตามจำนวนที่แพทย์สั่ง
ในแต่ละมื้อ
๕. อาหารปั่นที่ออกจากตู้เย็น เมื่อเอามาใช้อีก ควรจะเติมน้ำต้มสุก
อุ่นอีกครั้ง
๖. อาหารปั่นให้ใช้ได้วันต่อวัน เก็บได้ประมาณ ๑๒ ชั่วโมง
(คัดลอกจาก <http://www.eldercarethailand.com/>)

สูตรอาหารปั่น “รามาริบดี” ๑ กิโลแคลอรีต่อซีซี

(รุจิรา สัมมะสุต, ๒๕๔๑)

ส่วนผสม

ตับหมูสุก	๑๐๐ กรัม
ฟักทองสุก	๑๐๐ กรัม
กล้วยสุกหรือมะละกอสุก	๑๐๐ กรัม
น้ำตาล	๑๐๐ กรัม
ไข่ไก่ลวก ๔ ฟอง	๒๐๐ กรัม
น้ำมันพืช	๑๐ กรัม

วิธีทำ

ปั่นละเอียด กรองกากออก และเติมน้ำซूप หรือน้ำสุกให้ได้ปริมาตร ๑,๐๐๐ มิลลิลิตร

อาหารสูตรน้ำนมผสม ๑ กิโลแคลอรีต่อซีซี

ส่วนผสม

น้ำนมสด	๓๐ กรัม
นมผงลดไขมัน	๔๐ กรัม
ไข่ไก่ ๔ ฟอง	๒๐๐ กรัม
น้ำตาลทราย	๑๐๐ กรัม
น้ำมันพืช	๕ กรัม

วิธีทำ

ผสมส่วนผสมให้เข้ากัน ไม่ต้องปั่น เติมน้ำสุกให้ครบ ๑,๐๐๐ มิลลิลิตร

ทำอะไรไม่ให้เหงา

สำหรับผู้ป่วยลักษณะเดียวกับพ่อแล้ว ความเหงาน่าจะเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดกับคนรัก ครอบครัวที่ใกล้ชิดกันมากยิ่งจะมีความรู้สึกขาดสมาชิกไปเมื่อพ่อป่วยใหม่ๆ รู้สึกได้ว่าแม่ก็เหงาไม่น้อย โดยเฉพาะเมื่อพ่อยังอยู่ที่โรงพยาบาล เมื่อกลับบ้าน แม่ต้องนอนคนเดียวที่ห้องนอนชั้นบน ดังนั้นเราจึงเลือกนำพ่อกลับมาบ้าน เพื่ออยู่ใกล้แม่ เขาไม่เคยแยกกันเลยตลอดชีวิตแล้วทำไมจะต้องแยกกันด้วยเมื่อป่วยหนัก เขาน่าจะยังสามารถใช้ชีวิตด้วยกันได้ ลูกๆ มีงานทำ จึงไม่มีเวลาเหงา ทุกวันก็ไปทำงาน และมีหน้าที่เพิ่มที่แต่ละคนรับผิดชอบ ลูกชายเรื่องความเจ็บป่วยของพ่อ การปรับยา การปรับอุปกรณ์ต่างๆ ลูกสาวต้องคอยดูแลเรื่องเด็กที่เฝ้า เสื้อผ้า ผ้าอ้อม อุปกรณ์ทั่วไปในห้องพ่อ ตั้งแต่สบู่ พลาสติก ไปจนถึงของใช้ต่างๆ รวมถึงฝึกเด็กให้พูดไทยเขียนไทยได้ เราแบ่งหน้าที่กันโดยไม่มีการเถียงกัน เรารู้สึกว่าแม่ไม่เหงานักเมื่อพ่อกลับมาอยู่บ้าน คอยจัดระเบียบและควบคุมการดูแลพ่อตลอดเวลา แม่จะคอยสอน สังเกตเด็กๆ คนเฝ้า ดูแลเมื่อเด็กทำอะไรไม่ถูก คอยจัดระเบียบคนเยี่ยมพ่อ คอยรับแขกที่มาเยี่ยมพ่อ และที่สำคัญ แม่จะหาเวลาเข้าไปคุยกับพ่อทุกวันในห้องที่ข้างเตียง แม่จะจับตัวพ่อ หอมพ่อ จับคางพ่อ และแขวพ่อให้แขกได้ยินเสมอ พ่อจึงเป็นเหมือนนักกิจกรรมบำบัดที่ช่วยให้แม่ลูกไม่เหงา เรามีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะดูแลพ่อของเราให้ดีที่สุด เรื่องเหงาถ้าจะมีบ้างแต่ละคนไม่เคยบ่นให้กันฟัง

แต่ละครอบครัวเรื่องเหงานี้ก็พูดยาก แต่มีคำแนะนำเสมอๆ ว่าผู้ที่ดูแลผู้ป่วยควรมีกิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตตนเองที่ไม่เกี่ยวกับผู้ป่วยบ้าง การใช้ชีวิตทุกวัน ตลอดวันกับความเจ็บป่วยย่อมส่งผลต่อจิตใจของทุกคนไม่มากนักด้วยเหตุนี้เด็กที่เฝ้าไข้จึงต้องมีเวลาหยุดพักผ่อนบ้าง สมาชิกในครอบครัวโดยทั่วไปไม่ได้เฝ้าตลอดอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นต้องมีโอกาสพักผ่อนและพักผ่อนด้วย คงจะแยถ้าคนเฝ้าป่วยไปก่อนผู้ป่วย เรื่องนี้แม่ดูจะมีประสบการณ์จริง

เพราะในช่วงปีหลังๆ แม่ก็เริ่มมีอาการของพาร์กินสันมากขึ้น รวมทั้งน้ำหนักที่มาก ทำให้ปวดตามตัว ปวดหลัง แต่แม่ก็สามารถหางานอดิเรกที่ชอบคือ ทำขนม โดยเฉพาะเค้กๆ ที่เฝ้าพ่อมาช่วยเป็นลูกมือ ทำให้แต่ละวันแม่จะมีสิ่งอื่นๆ ทำให้ไม่ต้องพะวงแต่เรื่องพ่ออย่างเดียว ลูกๆ พยายามพาแม่ออกนอกบ้าน ไปทานอาหารบ้างตามโอกาส ยากอยู่เหมือนกันเพราะแม่จะคอยคิดว่าใครจะดูแลพ่อ เราก็ต้องให้ความมั่นใจว่าเด็กดูแลได้ ปีหลังๆ แม่จึงยอมออกไปงานต่างๆ เช่น งานศพเพื่อนและครอบครัว งานบุญ ส่วนเด็กๆ บางคนที่อยู่บ้านเราก็ทิ้งเหงาและเบื่อ เขาก็ลาออกไปตามวาระ บางคนก็ไปแต่งงาน แถมมีเรื่องตลกมีบางคนท้องขณะที่อยู่บ้านเรา โดยที่ไม่ทราบพ่อเด็กที่ชัดเจน คาดว่าท้องตั้งแต่วันแรกที่มาแล้ว ก็ต้องออกไปแบบแอบๆ เหมือนตอนมาเป็นเรื่องที่เราเฮฮากันอยู่ช่วงหนึ่ง ยังไงก็ระวังเรื่องความเหงา ความเบื่อของคนดูแลไว้บ้างก็ดี

วันแม่ ๒๕๕๔ กลอนเพื่อแม่

แม่จำแม่ ใครรักแท้ กว่าแม่ฉัน
แม่มุ่งมั่น ยิ่งกว่าใคร ที่ได้เห็น
พ่อจะหลับ หรือจะตื่น พี่ไม่เป็น
แม่ไม่เว้น ปรนนิบัติ ไม่ขัดใจ
พ่อมองตา แม่ก็ว่า ตารู้รับ
พ่อขยับ แม่ก็ลื้อ พ่อรู้ไหม
น้ำตาริน แม่เช็ดซับ นับครั้งไป
อาหารอร่อย คอยจัดไว้ ปั่นให้ทาน
สามปีนี้ แม่ไม่พราก ไปจากพ่อ
สามปีนี้ ที่แม่รอ ขอปาฏิหาริย์
แม่คือผู้ ไม่ยอมแพ้ แม่อีกนาน
แม่คือพระ แท้ในบ้าน ช่วงกาลจริง
วันของแม่ ในปีนี้ ลูกมีหวัง
พ่อเป็นดั่ง คำแม่ แท้ทุกสิ่ง
แม่คือคู่ แท้ของท่าน มันคงจริง
แม่คือหญิง อัจฉริยะ ทุกวันวาร

แม่ไม่เคยได้เห็นหรืออ่านกลอนบทนี้เพราะลูกเขียนไว้ในเฟสบุ๊คของลูก
เมื่อวันแม่ ๓ ปีที่แล้ว เป็นอนุสรณ์ของความรักความผูกพันระหว่างแม่และพ่อ
ที่ยาวนานเกือบห้าสิบปี

เขารู้ตัวไหม

คำถามที่น่าจะเป็นคำถามยากที่สุดที่ลูกในฐานะแพทย์จะตอบได้ทุกคนทั้งที่มาเยี่ยมและที่ถามถึงมักจะถามคำถามนี้ เราไม่อาจทราบได้ว่าพ่อรู้ตัวหรือเปล่า เพราะพ่อไม่เคยแสดงให้เห็นว่าเขาเข้าใจ เมื่อหลับอยู่แล้วเรียกดังๆ บางครั้งพ่อจะลืมตา แต่เขาก็ลืมตาเป็นระยะอยู่แล้ว เมื่อมีคนมาเยี่ยม บางครั้งก็มองหน้าเขา บางครั้งทำปากขมุบขมิบ บางครั้งกะพริบตา ทั้งหมดนี้ทุกคนที่ยังมีชีวิตและพอลืมตาได้ก็ทำได้ ไม่ได้แปลว่าเขารู้เรื่อง เวลาแม่ถามลูกก็จะบอกตามตรงว่าคงไม่รู้หรอก แต่ก็ยังรู้สึกว่แม่คิดว่าพ่อรู้อยู่บ้าง เมื่อวันคล้ายวันเกิดในปีหนึ่ง ได้นิมนต์สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ วัดราชบพิธฯ ที่พ่อคุ้นเคยมาตั้งแต่หกสิบปีก่อน เมื่อทั้งคู่อังเป็นเด็กวัดและพระคุณเจ้าที่ยังไม่อาวุโส เมื่อสมเด็จพระทักทายพ่อว่า “พระอัมพรมาเยี่ยม” พ่อก็มีน้ำตาไหล แม่ดีใจมากและเชื่อว่าพ่อรู้สึกตัว ลูกๆ เลยคิดเสียว่าบางทีความหวังก็เป็นสิ่งสำคัญ อย่ากระนั้นเลยให้แม่เชื่อว่าพ่อรู้สึกตัวก็ดีเหมือนกัน และหลังจากนั้นจึงไม่พยายามอธิบายว่าพ่อไม่รู้ตัวและไม่ทราบ จนเมื่อเวลาสุดท้ายของพ่อเหลือเป็นชั่วโมง ลูกจึงได้ย้ำกับแม่ว่าพ่อไม่รู้สึกตัวและไม่ทราบแล้ว สิ่งสำคัญสำหรับเราคือ เราดูแลพ่อแบบผู้ที่รู้ตัวเสมอ เราบอกให้พ่อฟังทุกอย่าง เด็กๆ จะยกมือไหว้ เตือนพ่อก่อนดูดเสมหะ ลูกจะบอกพ่อก่อนเปลี่ยนท่อและสายหรือเจาะเลือด ทุกคนทักพ่อเหมือนพ่อจะได้ยิน ถ้าพ่อได้ยินจริงๆ พ่อจะได้ไม่ตกใจหรือกังวล เราเชื่อเช่นนั้น

ว่าด้วยเรื่องการไม่รู้สึกรู้ตัว

ผู้ป่วยโรคมองมีระดับความรู้สึกตัวแตกต่างกันได้หลายแบบ จะขอแจกแจงความแตกต่างเหล่านี้พอเข้าใจโดยเรียงลำดับความรุนแรงจากมากไปน้อย

Brain death หรือ สมองตาย เป็นภาวะที่มีความรุนแรงที่สุด ผู้ป่วยไม่มีความรู้สึก ไม่ตื่น ไม่มีการขยับของส่วนใดๆ ของร่างกาย และการตรวจไม่พบว่ามีการทำงานของก้านสมอง กล่าวคือ ไม่สามารถหายใจได้ ไม่มีรีเฟล็กซ์ของสมองส่วนก้านสมอง เช่น การเคลื่อนไหวของลูกตาเมื่อขยับศีรษะ การกลอกตาเมื่อกรอกน้ำร้อนหรือเย็นเข้าไปในรูหู เมื่ออยู่ในภาวะนี้กฎหมายในหลายประเทศถือว่าเสียชีวิตแล้ว และเป็นผู้บริจาคอวัยวะให้แก่ผู้อื่นได้ รวมทั้งการถอดผู้ป่วยออกจากเครื่องพยุงชีวิตสามารถทำได้

Coma หรือ โคม่า เป็นภาวะที่ผู้ป่วยไม่รู้สึกรู้ตัว ไม่ตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น ไม่ลืมตา ไม่เข้าใจรับรู้ใดๆ ไม่มีการขยับส่วนของร่างกายอย่างมีจุดประสงค์ แต่ยังมีชีวิตและสมองบางส่วนยังมีการทำหน้าที่ในระดับต่ำสุด คือ ยังมีการสั่งการให้มีการหายใจ และมีรีเฟล็กซ์ของสมองส่วนก้านสมองอยู่ได้ ภาวะนี้ถ้าเป็นนานหลายๆ เดือน ก็มักจะไม่อาจฟื้นคืนสติ แต่การพิจารณาถอดออกจากเครื่องช่วยชีวิต และเป็นผู้บริจาคอวัยวะต้องทำอย่างถี่ถ้วน เป็นรายๆ ไป เพราะไม่สามารถเรียกว่าเป็นภาวะสมองตายเหมือนกรณีแรก

Vegetative (VS) หรือ ตื่นแต่ไม่รู้สึกรู้ตัว คือ ภาวะที่มีความรุนแรงน้อยกว่าโคม่า กล่าวคือผู้ป่วยสามารถลืมตาได้ หลับตาได้เอง แต่ไม่สามารถแสดงให้ทราบว่าจะรับทราบแต่อย่างใด มักจะเกิดตามหลังการฟื้นจากโคม่า ผู้ป่วยระดับนี้มักจะหายใจได้เอง มากบ้างน้อยบ้างตามแต่ความรุนแรง แต่ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ ต้องอาศัยการให้อาหารทางสายยาง

Minimally Conscious State (MCS) คือ ภาวะที่ใกล้เคียงกับ Vegetative State มาก แต่ตามเกณฑ์แล้วผู้ป่วยยังมีการแสดงว่าได้ยินหรือมองเห็น และแปลความหมายได้มากกว่า

Locked-in syndrome คือ ภาวะที่ผู้ป่วยตื่นและรู้สึกตัว แต่ไม่สามารถพูด ส่งเสียง หรือขยับส่วนของร่างกายใดๆ ได้ ยกเว้นกะพริบตาหรือบางคนกลอกตาได้ ดังนั้นผู้ป่วยยังสามารถเข้าใจคำพูดและสื่อสารได้โดยใช้เครื่องหมาย แผ่นภาพ โค้ดต่างๆ トラบเท่าที่ผู้ดูแลสามารถกระตุ้นให้ตอบโดยวิธีกะพริบหรือกลอกตา

The Center for Head Injury ที่มลรัฐ New Jersey ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาการแบ่งระดับความรู้สึกตัวของผู้ป่วยที่ได้รับอุบัติเหตุที่ศีรษะ โดยอาศัยคะแนนประเมิน ๖ ด้าน เรียกว่า JFK Coma Recovery Scale (CRS) (ดูรูปและเกณฑ์ในท้ายเรื่อง) ซึ่งได้รับการปรับปรุงในปี ค.ศ.2004 (CRS-R) โดยมีคะแนนเต็ม ๒๓ คะแนน และกำหนดให้นิยามของภาวะต่างๆ มีระดับคะแนนดังแสดงในภาพ เพื่อใช้ในการประเมินว่าผู้ป่วยฟื้นหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด โดยสามารถติดตามอย่างต่อเนื่องได้

Dementia หรือ ภาวะสมองเสื่อม คือ ภาวะที่ผู้ป่วยตื่น รู้สึกตัว แต่มีความบกพร่องในเรื่องของความเข้าใจ การตัดสินใจ ความจำ หน้าที่ต่างๆ ที่มนุษย์ที่มีสติปัญญาพึงมี ผู้ป่วยเหล่านี้ยังรู้สึกตัว แต่ขาดทักษะในการดำรงชีวิต อาจจะเข้าใจแต่ไม่ทั้งหมด ยังตอบสนองต่อความเจ็บปวดและสิ่งกระตุ้นต่างๆ ระดับของสมองเสื่อม มักจะเพิ่มความรุนแรงขึ้น จนทำให้ผู้ป่วยช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ภาวะนี้ส่วนมากแก้ไขไม่ได้

Delirium หรือ ภาวะเพ้อสับสน เป็นภาวะชั่วคราวที่เกิดการบกพร่องของ
ความรู้สติ มีอาการคล้ายสมองเสื่อม แต่มักจะเกิดเฉียบพลันโดยมีสาเหตุนำ
เช่น เกิดจากฤทธิ์ยาหรือสารพิษ อดนอน มีความเจ็บป่วยทางกายที่รุนแรง
เกลือแร่ในเลือดผิดปกติ

ในภาวะที่ยังไม่รุนแรง การไม่รู้สติ การเพ้อ ยังสามารถรักษาให้กลับมา
ปกติได้ แต่ภาวะสมองเสื่อม และภาวะอื่นๆ ที่รุนแรงกว่าโดยทั่วไปจะไม่กลับมา
เป็นปกติ

หลายคนคงเคยได้ยินว่าคนไข้โคม่าฟื้นได้ แต่เหตุการณ์เช่นนั้นไม่ได้
เกิดบ่อย ถือเป็นสิ่งมหัศจรรย์มากกว่าเรื่องปกติ จะมียกเว้นก็ได้แก่ คนจมน้ำ
และคนที่โคม่าอยู่ในสภาวะเย็นจัด ที่อาจจะกลับมาได้ดี เพราะความเย็น
ช่วยลดการใช้ออกซิเจน และปกป้องร่างกายไว้จากการตายของเซลล์ได้

การประเมินว่าการสูญเสียความรู้สึกตัวอยู่ในขั้นใดให้แน่นอน เป็น
ความท้าทายต่อแพทย์ผู้รักษาอย่างมาก หลายครั้งเป็นการทำนาย มากกว่า
การบอกสิ่งที่จะเกิดจริง แต่เป็นการทำนายโดยอาศัยประสบการณ์และความรู้
ทางการแพทย์ที่ได้มาจากการศึกษาผู้ป่วยจริง เช่น ในกรณีของพ่อเป็นต้น
การที่ไม่สามารถบอกได้ว่าท่านรู้สึกตัวใหม่ รู้แต่ว่าตื่นลืมตาเอง ก็เท่ากับว่าพ่อ
เป็น Persistent Vegetative State แต่แท้จริงแล้ว เขาอาจจะเป็น Minimally
Conscious State หรือแม้กระทั่งเป็น Locked-in syndrome ที่ไม่สามารถ
ความเข้าใจแสดงออกมาในรูปของการกลอกตาหรือกะพริบตาก็ได้ ในแง่ของ
กฎหมาย การตัดสินใจว่าผู้ป่วยตัดสินใจทำธุรกรรมและดูแลตนเองได้หรือไม่
มักจะไม่มีปัญหา เพราะในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการในระดับ Coma, Vegetative
State, Locked-in syndrome หรือแม้กระทั่ง Severe Dementia ญาติก็
สามารถร้องต่อศาลให้มีผู้อภิบาลได้ทั้งสิ้น

AUDITORY FUNCTION SCALE

- 4 – Consistent Movement to Command*
- 3 – Reproducible Movement to Command*
- 2 – Localization to Sound
- 1 – Auditory Startle
- 0 – None

VISUAL FUNCTION SCALE

- 5 – Object Recognition*
- 4 – Object Localization: Reaching*
- 3 – Visual Pursuit*
- 2 – Fixation*
- 1 – Visual Startle
- 0 – None

MOTOR FUNCTION SCALE

- 6 – Functional Object Use*
- 5 – Automatic Motor Response*
- 4 – Object Manipulation*
- 3 – Localization to Noxious Stimulation*
- 2 – Flexion Withdrawal
- 1 – Abnormal Posturing
- 0 – None/Flaccid

OROMOTOR/VERBAL FUNCTION SCALE

- 3 – Intelligible Verbalization*
- 2 – Vocalization/Oral Movement
- 1 – Oral Reflexive Movement
- 0 – None

COMMUNICATION SCALE

- 2 – Functional: Accurate*
- 1 – Non-Functional: Intentional*
- 0 – None

AROUSAL SCALE

- 3 – Attention
- 2 – Eye Opening w/o Stimulation
- 1 – Eye Opening with Stimulation
- 0 – Unarousable

TOTAL SCORE

เกณฑ์คะแนนการวินิจฉัยระดับความรู้สึกตัว

JFK Coma Recovery Scale-Revised 2004

CENTER FOR HEAD INJURY, NEW JERSEY

(ดูตารางการให้คะแนนหน้าตรงข้าม)

COMA

คะแนนในทุกด้านเท่ากับ 0

VEGETATIVE STATE (VS)

คะแนนด้าน Auditory ≤ 2 และ Visual ≤ 1 และ Motor ≤ 2

และ Oromotor/Verbal ≤ 2 และ Communication = 0

และ Arousal ≤ 2

MINIMALLY CONSCIOUS STATE (MCS)

คะแนนด้าน Auditory = 3-4 หรือ Visual = 2-5

หรือ Motor = 3-5 หรือ Oromotor/Verbal = 3

หรือ Communication = 1

EMERGENCE FROM MCS

คะแนนด้าน Motor = 6 หรือ Communication = 2

เรื่องผม เรื่องเล็บ เรื่องหนวด

คงจะดีมาก ถ้าผมและเล็บไม่งอกเพิ่มเมื่อเราเจ็บป่วยหนัก แต่มันไม่เป็นเช่นนั้น ผมและเล็บของผมจึงต้องได้รับการดูแล แม้จะไม่ใช่งานประจำวัน แต่ทุกเดือนก็ต้องดูแล เนื่องจากเราไม่มีช่างตัดผม เราจึงต้องอาศัยความกรุณาของเพื่อนสนิทของครอบครัวคือน้ำปรีชา (พลเรือเอกปรีชา สงวนเชื้อ) สามีน้าอ้วนมาตัดผมให้พ่อ ปกติพ่อตัดผมรองทรง แต่ในระยะหลังผมน้อยลงบ้างก็เลยใช้วิธีตัดให้สั้นและสะอาด ไม่ค่อยมีทรงนัก นอกนั้นก็ต้องตัดคิ้วออกบ้าง และตัดขนจมูกเพื่อให้ทำความสะอาดง่าย ส่วนหนวดและเล็บ เด็กๆ ของเราทำให้พ่อเอง โดยการโกนด้วยใบมีดตามปกติ ไม่นานต่อมาน้ำชาก็เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจ หลังจากนั้นช่างใหญ่ประจำบ้านก็เป็นแดนนี่แหละ สลับด้วยลูกสาวบ้างบางครั้ง ก็ดีที่พ่อมีผมไม่มาก เรียกว่าตัดยังไงก็ดูพอได้ และตัดด้วยกรรไกรไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่างตัดผมที่ไม่คุ้นเคย

เล็บเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเสียยิ่งกว่าผมเพราะอาจขบ ทำให้เกิดการติดเชื้อได้ และเมื่อผู้ป่วยไม่สามารถบอกถึงความเจ็บปวดใดๆ ได้ ก็ยากที่จะทราบว่าการเล็บขบจนกว่าจะเห็นนั้นแหละ เราจึงต้องคอยช่วยกันสำรวจร่างกายพ่อในเวลาที่เราเข้าไปเยี่ยมว่ามีอะไรที่ส่วนไหนต้องดูแลเป็นพิเศษบ้าง การตัดเล็บมักจะทำหลังจากแช่เท้าในน้ำอุ่นสักกระยะหนึ่ง เพื่อให้เล็บนุ่มตัดง่าย เด็กๆ จะต้องเช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ แต่ไม่ต้องถึงกับใส่ถุงมือ บรรจงตัดทีละเล็บ โดยเฉพาะเวลาสอดกรรไกรตัดเล็บเข้าได้เล็บจะต้องระวังไม่ดันลึกจนเกินไปเพราะจะทำให้เล็บหลุดจากพื้นเล็บได้ การตะไบเล็บสามารถทำได้แต่ไม่ได้ทำทุกครั้ง พ่อมีเล็บขบอยู่บ้างเป็นระยะจึงต้องใช้เบตาดีนป้ายในบางบริเวณที่ขบสงสัยว่าขบหลังจากตัดแล้วเพื่อไม่ให้เป็นหนอง ถ้ามีการขบก็จะให้ยาปฏิชีวนะทันทีเพื่อไม่ให้ลุกลาม การดูแลผม เล็บนี้ ใครว่าไม่สำคัญ แต่ก็ทำให้หน้าตาพ่อดูสดใส ผุดผ่องทุกครั้งที่มีผู้มาเยี่ยม

ในกรณีที่มีเล็บขบและผู้ดูแลไม่สามารถจัดการได้ (ซึ่งมักจะพบในผู้ป่วยที่เล็บไม่ได้รับการดูแลเป็นเวลานาน) หรือเกิดเป็นหนองรอบเล็บ ควรนำผู้ป่วยไปพบแพทย์และอาจจะต้องฉีดยาชา และถอดเล็บครึ่งเล็บด้านที่ขบ หรือถอดทั้งเล็บ ถ้าเล็บขบทั้งสองข้าง เล็บเป็นเรื่องเล็กๆ แต่อาจทำให้ต้องนำผู้ป่วยไปโรงพยาบาลกลายเป็นเรื่องใหญ่ได้ จึงควรให้ความสนใจกับเล็บให้มาก

การเตรียมพร้อมสำหรับภาวะฉุกเฉิน

เมื่อมีความเจ็บป่วยเรื้อรังและดูแลที่บ้าน ครอบครัวต้องเตรียมตัวในภาวะฉุกเฉินเสมอ แม้การดูแลจะเป็นการดูแลระยะสุดท้าย แต่ก็ไม่ใช่ว่าภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจะรักษาไม่ได้ จะขอเล่าการเตรียมตัวของเราให้ท่านทราบดังนี้ อาจเป็นประโยชน์กับท่านบ้าง

๑. การเตรียมอุปกรณ์ นอกเหนือจากอุปกรณ์ปกติที่ใช้ดูแล เราเตรียมเครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้าไว้ข้างเตียง มีเครื่องสำรองไฟอัตโนมัติสองเครื่อง เผื่อไฟดับ มีออกซิเจนสำรองทั้งในรูปของเครื่องผลิตด้วยไฟฟ้า และออกซิเจนถังธรรมดา เครื่องวัดออกซิเจนก็มีตัววัดสำรองเมื่อหมดอายุงาน อุปกรณ์ที่ซับซ้อนต้องมีคู่มือก็เตรียมพร้อมไว้ในห้องที่ข้างเตียงพอ

๒. การเตรียมสถานที่ ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๕ เมื่อมีน้ำท่วมบริเวณบางขุนนนท์ และกรุงเทพฯ ประกาศให้เป็นเขตภัยพิบัติ เราเตรียมตัวอยู่หลายวัน โดยขอลงทรายมากั้นหน้าบ้าน ติดตั้งเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าสี่เครื่องรอบบ้าน ทำงานยี่สิบสี่ชั่วโมงตามเวลาที่ตั้ง และในที่สุดเราตัดสินใจย้ายพ่อขึ้นชั้นสองของบ้านเพื่อความปลอดภัย แต่ในท้ายที่สุดน้ำไม่ท่วมบ้าน เราจึงย้ายพ่อกลับลงมาในสองวันต่อมา

๓. การเตรียมยา พ่อเป็นหมอที่ละเอียดรอบคอบ และมียานู่นนี่ติดบ้านเสมอ เมื่อพ่อป่วยจึงเตรียมยาที่อาจต้องใช้ไว้ ได้แก่ ยาปฏิชีวนะแบบฉีด ยาแก้นชัก ยาทำแผลกดทับทั้งยาทาและครีม ยาหยอดตา รวมทั้งเตรียม

เข็มให้น้ำเกลือ น้ำเกลือผสมยา สายปัสสาวะ สายหน้าท้อง ท่อเจาะคอ ทั้งหมด มีเตรียมอย่างเพียงพอ เก็บเป็นระเบียบในห้องพอ

๔. การเตรียมคนเฝ้า เด็กๆ คนเฝ้าได้รับการสอนเรื่องอุปกรณ์ต่างๆ ที่ละน้อย อ่านตัวเลขต่างๆ ของเครื่องช่วยหายใจพอได้ มีหมายเลขโทรศัพท์ ของลูกทุกคน เด็กทุกคนวัดความดันเลือดได้ ปลดพ้อออกจากเครื่องช่วยหายใจ และبيب ambu bag ที่ต่อกับออกซิเจนผนังได้

อย่างที่กล่าวแล้ว มีหลายครั้งที่ภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้น นับตั้งแต่ไฟดับ หน้าฝน บางครั้งนานเป็นชั่วโมง เครื่องช่วยหายใจทำงานบกพร่อง น้ำเกือบท่วม สายให้อาหารรั่ว ปัญหาเหล่านี้ เราผ่านมาได้ด้วยดีทุกครั้งเพราะเรามีการเตรียมตัวนั่นเอง บางครั้งลูกอยู่ต่างจังหวัด บางครั้งอยู่ในห้องฉุกเฉิน บางครั้งสอนหนังสือ ทุกครั้งล้วนอาศัยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของคนที่บ้าน มีคนไข้ และคนรู้จักบางคนที่ต้องย้ายญาติเข้าโรงพยาบาลเพราะรับสถานการณ์เหล่านี้ไม่ไหว ดังนั้นจึงไม่ควรประมาท อย่าคิดว่าทุกอย่างจะสบาย ไร้ปัญหา ขอให้จินตนาการเรื่องฉุกเฉินไว้บ้างจะได้รู้ว่าเราพร้อมหรือไม่

หมอจำเป็น

ใครว่าในครอบครัวหมอจะสบายไปทุกอย่าง ขอบอกเลยว่าไม่จริง หมอไม่ใช่เก่งไปทุกด้าน ดั่งนั้นปัญหาของคนไข้อาจจะไม่ใช่เรื่องที่หมอคำนึกก็ได้ บางครอบครัวมีหมอคคนเดียวคือคนป่วยนั่นเอง อย่างนี้ไม่ต่างจากครอบครัวธรรมดา ส่วนครอบครัวเรา แม้จะมีทั้งหมอผ่าตัดและหมออายุรกรรม เมื่อหมอผ่าตัดป่วยก็ยังดูแลได้ แต่ก็นั้นแหละบางอย่างก็เกินสติปัญญา เช่น อาหารอะไรโปรตีนมากน้อย อันนี้ก็ต้องปรึกษา ท่อช่วยหายใจยี่ห้อไหนดี ก็ต้องถาม เรื่องที่จะเล่าพอเป็นเครื่องเตือนใจคือ เมื่อไม่มีหมอประจำจะหาหมอจำเป็นอย่างไร ข้อเสนอแนะคือ ถ้าเตรียมตัวได้ ควรปรึกษาแพทย์ประจำเพราะรู้จักคนไข้ได้ดีที่สุด คิดว่าหมอส่วนมากน่าจะยินดีที่จะให้คำปรึกษาแก่ญาติถ้าผู้ดูแลประจำไม่อยู่ เช่น ให้หมายเลขโทรศัพท์เพื่อปรึกษาแพทย์ที่เป็นเพื่อนร่วมงานกัน ในกรณีของเรา เมื่อลูกชายมีโอกาสดลาพักร้อนไปต่างประเทศ ลูกก็จะขอให้เพื่อนแพทย์ที่เป็นอายุรแพทย์เช่นกัน รับผิดชอบทางโทรศัพท์ในกรณีฉุกเฉิน (กรณีของเราไม่เกิดขึ้น) พ่อไม่เคยป่วยจนต้องขอความช่วยเหลือเขา แต่เพื่อนลูกก็ได้มาเยี่ยมพ่อที่บ้านในปีแรก แรกๆ ก็กังวลเหมือนกันเพราะเครื่องมือต่างๆ ก็ไม่ใช่ของที่เขาคำนึก แต่ก็ผ่านไปด้วยดี ดั่งนั้นในช่วงที่ลูกต้องไปต่างประเทศ ปีต่อๆ มา ลูกเริ่มสบายใจว่าพ่ออาการคงที่มาก จึงไปพักผ่อนประจำปีไกลๆ ได้นับว่าเป็นบุญคุณอย่างมากที่เพื่อนๆ รับผิดชอบที่ป่วยหนักให้

เมื่อคนเฝ้าไม่อยู่

ปัญหาหนักที่สุดเห็นจะไม่มีเกินเมื่อแตงกับนุ้ยคนเฝ้าประจำลากลับบ้าน ยังจำได้ว่าวางแผนกันแทบแหย่ว่าจะทำยังไง สงกรานต์ปีนั้นอนุญาตให้เด็กๆ กลับบ้าน ลูกๆ ก็มีงานทำกันตลอด จะมาเฝ้าพ่อก็ได้ แม่ก็เริ่มป่วยเดินลำบากพอควร จึงไม่สามารถเป็นพยาบาลได้แน่ หาเด็กศูนย์มาแทนแม่ก็ว่าไวใจไม่ได้ โกล้เข้ามาทุกทีที่ยังคิดไม่ตกว่าจะทำอย่างไร จนในที่สุดนี่ก็ออกว่าน่าจะขอความช่วยเหลือจากน้องๆ พยาบาลที่เคยมาเฝ้าพ่อเมื่อป่วยในโรงพยาบาลอีกครั้ง จึงได้บอกไปกับเพื่อนพยาบาลหัวหน้าห้องแพทย์เวรว่ามีใครพอว่างไหม ก็ได้น้องๆ สี่ห้าคนผลัดเวรกันมาอยู่ช่วงหนึ่งเดือนนั้น แต่พ่อก็ไม่ได้ทำตัวเป็นปัญหาเลยแม้แต่น้อย ไม่สร้างปัญหาใดๆ คงกลัวลูกประสาทเสียกระมัง เรื่องคนเฝ้านี้เป็นปัญหาหนักใจทุกครั้ง คอยนึกว่าถ้าเขาไม่กลับมาเราก็คงแย่เพราะฝากชีวิตพ่อไว้กับเขา จะพูดจาอะไรก็ต้องถนอมน้ำใจไว้ ถ้าไม่เหลือปากว่าแรงก็พยายามให้อยู่กันนานที่สุด เพราะกว่าจะเลือกและฝึกมาจนได้อย่างนี้ เรียกว่าใช้ความพยายามมากทีเดียว ครั้งนั้นเป็นห่วงถึงขนาดต้องขับรถไปอิมพอร์ตกลับมาจากฝั่งน้ำโขงเขียวแหละ ตลอดห้าปีที่ผ่านมาแม่จะเปลี่ยนคนเฝ้าไปหลายคน แต่ก็มีแตงเป็นเด็กคนหลักที่ดูแลพ่อได้อย่างต่อเนื่อง โดยขอลากลับบ้านครั้งเดียว มาได้ลาครั้งที่สองก็ขณะที่เขียนหนังสือนี้ คราวนี้นุ้ยก็ต้องมานั่งคอยเป็นคนเฝ้าแม่ แทนที่เคยทำให้พ่อเมื่อหลายปีก่อน

ระวังแผลนะ

แผลเป็นเครื่องหมายของการย่อหย่อนในหน้าที่ของผู้ดูแล สำหรับบ้านเราถือว่อย่างนั้น คนใช้นอนอยู่เฉยๆ ถ้าไม่มีแรงกดทับ พลิกตัวสม่ำเสมอ และมีระบบไหลเวียนโลหิตเป็นปกติ ไม่น่าจะเกิดแผล เราจึงระแวงตระวังแผลมาก เพราะรู้ว่าถ้ามีแผล ก็นำไปสู่การติดเชื้อ และอายุจะสั้น งานป้องกันแผลเป็นงานยี่สิบสี่ชั่วโมงที่ต้องอาศัยความขยัน เต็มๆ จะได้รับการกวัดขั้นว่าต้องทำสิ่งต่อไปนี้

๑. พลิกตัวต้องสม่ำเสมอ ทุกสองสามชั่วโมง แม้กลางคืนก็ต้องพลิกก่อนเที่ยงคืน และอาจจะเข้ามีดอีกครั้งหนึ่ง ไม่มีการให้พ่อนอนในท่าเดิมเกินห้าหกชั่วโมงเด็ดขาด

๒. หมอนรองจุดต่างๆ ต้องจัดไว้ใช้งาน ได้แก่ หู ไหล่ สะโพก ก้นกบ ข้างเข่า ตาตุ่ม ส้นเท้า จุดเหล่านี้จะเป็นจุดที่เกิดแผลง่าย ต้องมีหมอนที่นุ่ม หรือมีหมอนรูปโดนัทไว้รอง

๓. จุดอับต่างๆ ต้องแห้ง ไร้ยางกัดความชื้น เราพบว่าแบงโยคีนีเป็นแบงที่ดีทีเดียวสำหรับการใช้ไร้ยางกัด

๔. ฝ้าระวังแผลอย่างเคร่งครัด เต็มๆ จะมีความชำนาญมากในการสังเกตและจะรายงานลูกๆ ว่า คุณตามีแผลถลอกๆ ค่ะ เราก็จะเริ่มกระบวนการดูแลทันทีตั้งแต่นั้นๆ การมีคนฝ้าที่ระแวงระวังและกล้ารายงานเป็นสิ่งสำคัญมาก

๕. เมื่อมีแผลตื้นๆ ถลอกๆ รับประทานด้วยยา เราใช้เจลมีโอบี เป็นครีมจากเกาหลี ที่ป่าหมอพวงแก้วแนะนำได้ผลดี

เรื่องของสาย

ผู้ป่วยไม่รู้สีก้าวที่นอนเฉยๆ ไม่มีรายใดไม่มีสาย พ่อมีสายระโยงระยางเหมือนอยู่ในไอซียูเพื่อความสะดวกในการดูแล แต่สายก็เป็นภาระเช่นกัน สายรื้อ สายตัน สายไม่สะอาด สายถึงเวลาเปลี่ยน สายดำ ฯลฯ เป็นข้อสังเกตที่จะทำให้ชีวิตวันนั้นของเรามีงานเพิ่ม แต่เราก็ไม่เคยเบื่อ เพียงแต่ผัดผ่อนไปบ้างตามโอกาสอันววย เพราะความเกียจคร้านที่มีเป็นนิจ มาเล่าเรื่องสายกันดีกว่า

สายปัสสาวะ สายนี้ทุกคนคงรู้จัก ต่อลงถุงปัสสาวะ ควรเปลี่ยนทุกสามลิวันหรือหนึ่งเดือนโดยประมาณ การเปลี่ยนไม่ยาก เด็กๆ หัดทำได้ แต่ก็มักเป็นเราที่ตัวเอง อาศัยว่าสะอาด และต้องให้ยาปฏิชีวนะสองสามวันเมื่อเปลี่ยนสาย ถุงปัสสาวะต้องอยู่ต่ำกว่าเตียงหรือระดับตัวผู้ป่วยเสมอ เคยลองให้พ่อคาสายนานกว่าเดือนจะพบว่าเริ่มมีตะกอนในสาย อาจจะไม่ใช้การติดเชื้อเสียทีเดียว แต่เห็นแล้วทำให้รู้ว่าคงรอต่อไม่ได้ สายปัสสาวะนี้หลายๆ ปี จะเริ่มรู้สึกว่ายหลวมและจะต้องเพิ่มขนาดของสายขึ้น การเทปัสสาวะทิ้งไม่จำเป็นต้องบ่อย เพราะเป็นการเปิดระบบถุงที่ปิด ควรเทเมื่อใกล้เต็ม ปัสสาวะของพ่อเป็นปุ๋ยรดต้นไม้หน้าบ้านได้ดีด้วย เรื่องสายปัสสาวะนี้ยังมีข้อควรทำอีกอย่างในกรณีที่พบว่า มีตะกอนในสายพอควร คือการฉีดสายโดยใช้ปากการฉีดสายส่วนที่เป็นยาง สามสี่ครั้งทุกๆ สี่ถึงหกชั่วโมง เป็นการช่วยไม่ให้ตันง่าย สำหรับบางท่านจะตันบ่อย โดยเฉพาะคนที่ใส่สาย แล้วมีเลือดออก หรือมีเนื้องอกในทางเดินปัสสาวะ การฉีดสายสม่ำเสมออาจทำให้ท่านไม่ต้องลำบากไปห้องฉุกเฉินบ่อยๆ เพราะสายตัน

สายหน้าห้องให้อาหาร สายนี้มีหลายแบบ หลายสี ทั้งใส ทั้งทึบ มีแบบสองท่อ สามท่อ (สำหรับให้ยาแยกไว้) และวิธีการใส่ก็ยากแตกต่างกันไป เราอยากแนะนำชนิดที่เป็นลูกโป่งบรรจุน้ำที่ปลายเพราะเปลี่ยนเองที่บ้านได้ง่าย แต่ส่วนมากผู้ป่วยที่ใส่ครั้งแรกจะได้สายแบบที่ตรงปลายเป็นตุ่มยางที่ขยายได้และหุบตัวได้ แบบนี้เปลี่ยนเองโดยคนทั่วไปไม่ได้เพราะดึงออกได้แต่ใส่กลับเข้าไปใหม่ต้องให้แพทย์ทำให้ และการดึงสายชนิดหลังออกมาจะดูหวาดเสียวพอควร แต่ชนิดนี้จะทนทานไม่ต้องกังวลว่าจะมีการรั่วของลูกโป่งที่ปลายจากการย่อยโดยน้ำย่อย จะอย่างไรเราก็ยังรู้สึกว่าเป็นลูกโป่งใช้ได้นานพอตัวและเปลี่ยนง่ายที่บ้าน สายให้อาหารบางท่านชอบเปลี่ยนเมื่อเปลี่ยนสีหรือไม่สะอาด ในความจริงแล้วใช้ได้ ถ้ายังไม่ตัน

สายให้อาหารทางจมูก พอไม่ได้มีสายแบบนี้ แต่คนไข้จำนวนมากมีสายทางจมูก สายนี้ควรต้องเปลี่ยนบ้างเพราะการคาไว้ที่จมูกด้านเดียวอาจทำให้เกิดโพรงอากาศในจมูกอักเสบและมีการทำลายกระดูกอ่อนในจมูก แต่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนทุกเดือนเช่นกัน สายให้อาหารทางจมูกนี้มักจะเป็นสายแรกๆ ที่คนไข้ใช้ก่อนจะเปลี่ยนไปเป็นสายหน้าห้อง แต่แท้จริงแล้วเราอยากแนะนำให้ท่านพิจารณาทำสายหน้าห้องแต่เนิ่นๆ เพื่อลดการเกิดปอดอักเสบจากการสูดสำลักอาหารซึ่งเกิดบ่อยๆ จากการใช้สายทางจมูกนั่นเอง

ถุงให้อาหารพร้อมสายต่อ บางคนเรียกตามยี่ห้อ kangaroo set ถุงนี้มีขนาดครึ่งและหนึ่งลิตร สามารถใช้ได้ทั้งของเหลวอุ่นและเย็น บางชนิดมีกระเป๋ใส่ น้ำแข็งด้วย ฝรั่งใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง แต่ที่บ้านเราใช้แล้วล้างน้ำอุ่น ผึ่งไว้ใช้ต่อได้จนรั่วหรือขาด ส่วนมากเกินเดือนต่อหนึ่งถุง เวลาล้างต้องไล่น้ำในถุงลงมาตามสายให้ออกให้หมดและสะอาด อย่าให้เหลือนมค้างสายจะบูดและเกิดท้องเสียได้

สายออกซิเจน พ่อไม่ได้ใช้สายออกซิเจนชนิดต่อที่จุ่มเลยเพราะเจาะคอ สายนี้ใช้ได้นานเท่านานและมักจะสะอาดเสมอ ถ้าใช้คนเดียวเป็นเดือนๆ ไม่ต้องเปลี่ยนเลย เสียหรือรื้อค่อยเปลี่ยน ควรระวังการพ่นยาที่อาจไม่ใช่ยาพ่นปกติ อาจทำให้สายตัน เช่น เคยเห็นบางคนพ่นมหาหิงคุ์ทางสายนี้ สายก็จะมีสีน้ำตาล เหนียวเหนอะหนะ ใช้อีกแทบไม่ได้

ท่อเครื่องช่วยหายใจ ท่อนี้ในโรงพยาบาลจะเปลี่ยนทุกสัปดาห์เพราะมีความชื้นสะสมและมีเชื้อโรคได้ ที่บ้านเราใช้เครื่องทำความชื้นในระบบสาย เพียงสองครั้งต่อวัน ครั้งละหนึ่งชั่วโมง และใช้ตัวกรองความชื้นติดแทนที่หน้าต่อท่อเจาะคอ ดังนั้นท่อจึงไม่ชื้นมาก รวมทั้งมีถึงเก็บน้ำทิ้งอยู่ในระบบสาย ด้านทางออก เราจึงสามารถเก็บสายราคาแพงนี้ไว้ใช้ได้นานเป็นเดือนๆ เปลี่ยนเพียงทุกสองสามเดือน ก็ยังไม่มีปัญหาใดๆ

ยาจำเป็น

ตลอดห้าปีกว่าที่พ่ออยู่บ้าน พ่อเป็นหวัดนับครั้งได้ ไม่ติดเชื้อทางเดินปัสสาวะอย่างรุนแรง ไม่มีแผลลึก ไม่มีปอดอักเสบ แต่ลูกก็เตรียมยาไว้ให้พ่อ ในกรณีที่มีอาการต่างๆ ไป ยาเหล่านี้น่าจะจำเป็นสำหรับผู้ป่วยทุกๆ คนที่อยู่ในสภาพเดียวกับพ่อ

๑. ยารักษาโรคประจำ ยาเหล่านี้ควรเก็บในซอง เปิดใช้เฉพาะที่จำเป็น และถ้ามียาหลายชนิดอาจจะจัดยาลงในกล่องจัดยาประจำวันหรือสัปดาห์ได้ แต่ต้องระวังเรื่องความชื้น ไม่ควรตัดยาครึ่งเม็ดหรือบดยาเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง เพราะยาจะเสียสภาพ

๒. ยาลดไข้ พาราเซตามอลเป็นยาลดไข้ที่เหมาะสมที่สุด ยกเว้นมีอาการแพ้ แม้จะเป็นโรคตับก็ยังใช้ได้ขนาดไม่สูงและเวลาไม่นานนัก ยานี้ขนาดเม็ดละ ๕๐๐ มิลลิกรัม ใช้ครั้งละ ๑ เม็ด บดให้ทุกสี่ชั่วโมง หรือครั้งละ ๒ เม็ด ทุก ๘ ถึง ๑๒ ชั่วโมง ไม่เกินขนาดแน่ๆ

๓. ยาระบาย ยาสวน unison enema เป็นยาที่เราใช้กับพ่อ มากกว่ายาเม็ด เพราะส่วนมากพ่อจะถ่ายยากเพราะอุจจาระคั่งที่ลำไส้ใหญ่ส่วนปลาย เพราะไม่มีแรงเบ่ง แต่ยา senokot หรือ dulcolax หรือ elixir liquid paraffin compound ก็ใช้ได้เช่นกัน ยาที่เป็นเม็ดเหล่านี้แม้จะบดได้ แต่ก็ต้องระวังว่า ถ้าไม่ละเอียดจะค้างสายทำให้ตันง่าย เพื่อความปลอดภัยของสาย เราจึงใช้ยาสวนเอาดีกว่า

๔. ยาใส่แผล ที่บ้านเราใช้ fusidic acid cream สำหรับแผลที่ต้องทายา เพื่อฆ่าเชื้อแบคทีเรียที่ผิวหนังเป็นหลัก แต่พ่อใช้นานี้้น้อยมาก เราได้รับคำแนะนำให้ใช้ยาสูตรเกาหลี (หรือเปล่าไม่รู้) ยี่ห้อ mebo ทาแผลก็พบว่าดีมากเช่นกัน

๕. ยานอนหลับ สำหรับพ่อ ยานี้มีสรรพคุณมากกว่าการให้นอนหลับ เพราะเป็นยากันชักก็ได้ ยาลดการเกร็ง และยาลดการสะอึกก็ได้ เราใช้ยาสองชนิดเป็นหลักคือ clonazepam และ baclofen เด็กๆ จะทราบว่า ถ้านอนไม่หลับก็มักใช้ตัวแรก ส่วนตัวที่สองใช้อยู่แล้ว เพื่อลดอาการเกร็งจากการมีเลือดออกในสมอง และเพิ่มขนาดขึ้นเป็นครั้งคราวถ้ามีอาการสะอึก

๖. ยาแก้ท้องอืด อาหารไม่ย่อย อาการนี้เราจะใช้ยา domperidone หรือ carminative บรรเทาอาการ ซึ่งก็มักจะได้ผล แต่ที่สำคัญควรสำรวจว่า อาหารที่ให้คุณไข่มื้ออะไรที่แสดงหรือเปล่า

๗. วิตามิน ยาบำรุงต่างๆ เป็นยาที่เราไม่ได้ใช้เลยเพราะสารอาหารที่พ่อได้จากอาหารนั้นเพียงพอ แต่สำหรับบางท่านที่มีความจำเป็นในบางครั้งหรือรับอาหารได้น้อย การเพิ่มวิตามินรวมหรือธาตุเหล็กและกรดโพลีคก็อาจทำได้

๘. แอลกอฮอล์และเบตาดีน สองอย่างนี้ก็มียูต์ตลอด เพราะการทำความสะอาดท่อช่วยหายใจและการเปลี่ยนท่อต่างๆ ก็จะใช้เสมอ

เสม.....หะ

จะว่าไปแล้วพ่อโชคดีมากที่แทบไม่เคยมีปัญหาเรื่องเสมหะ หลายคนอาจจะไม่ทราบว่าพ่อสูบบุหรี่มาแต่หนุ่ม ระยะเวลาที่สูบน้อยลง จนหยุดสูบมานานหลายสิบปี คงจะหยุดได้เร็ว ทางเดินหายใจจึงยังไม่เสื่อม เมื่อพ่อได้รับการเจาะคอ ใส่ท่อหายใจ เสมหะจึงเป็นเรื่องที่ต้องระวัง เพราะถ้ามีมากหรืออุดตัน จะทำให้เกิดปัญหาได้ เราพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาจากเสมหะโดยวิธีดังต่อไปนี้

๑. เครื่องช่วยหายใจที่เราเลือกเป็นแบบควบคุมปริมาตร ไม่ใช่ความดันเป็นหลัก ดังนั้นถ้าอากาศที่เข้าสู่ร่างกายไม่เท่ากับที่ตั้งไว้ เครื่องจะส่งสัญญาณเตือนทันที ถ้าใช้เครื่องราคาถูกกว่าที่ควบคุมด้วยความดันเท่านั้น อาจเกิดปัญหาเมื่อมีเสมหะอุดตัน ทำให้ความดันสูงถึงพิกัดโดยรวดเร็ว ทั้งที่มีอากาศเข้าสู่ปอดน้อยมากได้

๒. ในระบบของเครื่องช่วยหายใจมักจะมีเครื่องทำความชื้นอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายให้พ่นละอองน้ำอุ่นเข้าสู่ทางเดินหายใจตลอดเวลา แต่ในกรณีของพ่อเราพบว่ากรณีที่เครื่องทำงานตลอดเวลา ทำให้มีน้ำในทางเดินหายใจค่อนข้างมาก ค่อนข้างชื้น และต้องดูดเสมหะบ่อย เราจึงปรับเปลี่ยนเป็นใช้เครื่องนี้เพียงสองครั้งต่อวัน ครั้งละหนึ่งชั่วโมง พบว่ายังรักษาความชื้นไว้ได้ดี ไม่มีเสมหะอุดตัน และยังรักษาอายุการใช้งานของท่อหายใจได้นาน ไม่เคยมีการติดเชื้อเพราะปริมาณน้ำค้างสายแทบจะไม่มากเลย

๓. เราสั่งซื้อตัวกรองความชื้นเป็นอุปกรณ์พลาสติกขนาดเล็กมาติดที่ท่อเจาะคอพ่อ เพื่อดักเก็บความชื้นจากลมหายใจออก ไม่ให้สูญเสียไปกับระบบท่อมากเกินไป อุปกรณ์นี้เปลี่ยนทุกเดือน (ในโรงพยาบาลที่ใช้อุปกรณ์นี้ เห็นเปลี่ยนทุกสัปดาห์) และช่วยให้เราสามารถลดการใช้เครื่องทำความชื้นที่ติดอยู่กับระบบได้ดังข้อ ๒.

๔. วิธีดูดเสมหะใช้วิธีมาตรฐาน แต่จะไม่เคยใส่น้ำเกลือปราศจากเชื้อ หรือสารเคมีใดๆ เพื่อช่วยละลายเสมหะเลย นอกจากนั้นจะสอนเด็กคนเฝ้า ให้เปิดเครื่องดูดเสมหะไม่ต้องแรงสุด (จริงๆ เครื่องที่ซื้อมาก็ไม่แรงมาก) เพื่อลดการระคายเคืองทางเดินหายใจ มีบ้างเพียงไม่กี่ครั้งที่ (เด็กๆ) รู้สึกว่าเสมหะเหนียวมากกว่าปกติ เราก็เพียงป้อนน้ำในวันนั้นให้มากขึ้น เสมหะก็จะลดความหนืดลงได้ พ่อไม่เคยใช้ยาละลายเสมหะไม่ว่าชนิดใด

๕. พ่อจะได้รับการเคาะปอดสม่ำเสมอทุกวัน สลับไปกับการทำกายภาพบำบัด และทุกวันจันทร์จะถูกจับนั่งข้างเตียง หลังการเคาะปอด และระหว่างการนั่งนี้ จะมีการดูดเสมหะอยู่เสมอๆ ส่วนเวลาอื่นๆ ก็ไม่ได้ต้องดูดบ่อย โดยเฉลี่ยใช้สายดูดเสมหะประมาณสามสี่สายต่อวันเท่านั้น

หลักการดูแลคนไข้ในผู้ป่วยที่เจาะคอ

อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม

น้ำสะอาดปราศจากเชื้อ ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ ถุงมือปราศจากเชื้อ สายดูดเสมหะ ไม้พันสำลี เครื่องดูดอากาศที่ใช้ต่อกับสายดูดเสมหะ

การดูแลอุปกรณ์

เทถังที่รองรับเสมหะและน้ำล้างทิ้งทุกวัน ล้างทำความสะอาดถึงทุกสามถึงห้าวันด้วยน้ำสะอาด อาจแช่สารละลายน้ำส้มสายชูด้วยสักครึ่งชั่วโมง หลังจากนั้นเช็ดให้แห้ง และประกอบอุปกรณ์กลับเข้าที่

วิธีการดูดเสมหะ

๑. ไข้ศีรษะผู้ป่วยขึ้นสูง ๓๐ ถึง ๔๕ องศา
๒. ทำความสะอาดมือด้วยแอลกอฮอล์เจลหรือสบู่
๓. เปิดสวิทช์เครื่องดูดเสมหะ
๔. ใส่ถุงมือข้างเดียว ด้านที่ถนัด
๕. เปิดช่องสายดูดเสมหะ โดยหลีกเลี่ยงการใช้นิ้วชี้และหัวแม่มือข้างที่สวมถุงมือสัมผัสกับช่อง ขั้นตอนนี้ต้องฝึกฝนเล็กน้อย
๖. ใช้มือด้านที่ไม่สวมถุงมือจับสายยางที่ต่อมาจากเครื่องดูดรอไว้
๗. ใช้มือด้านที่ใส่ถุงมือจับปลายของสายดูดต่อเชื่อมกับปลายสายยางเมื่อต่อสายดูดกับสายยางแน่นแล้ว หลังจากนั้นขยับมือมาจับสายดูดทั้งหมดไว้ในมือที่สะอาด และขยับมือด้านที่จับสายยางมาจับที่ส่วนของสายดูดที่ต่อเชื่อมกับสายยาง ตรงบริเวณรูเปิดที่จะใช้ควบคุมการดูด
๘. ถอดสายเครื่องช่วยหายใจออกจากผู้ป่วยด้วยมือข้างที่ไม่สวมถุงมือ (อาจใช้ส่วนนิ้วนางและนิ้วก้อย)
๙. สอดสายดูดเสมหะลงไปให้หมดลมจนสุดแล้วถอนออกเล็กน้อย

ใช้นิ้วหัวแม่มือของมือด้านที่ไม่ได้สวมถุงมือปิดรูสายดุดเพื่อเริ่มทำการดุด
เสมหะ

๑๐. หมุนสายดุดไปรอบๆ และถอนออกมาช้าๆ ควรใช้เวลาไม่เกิน
๑๐ วินาทีในแต่ละครั้ง

๑๑. ต่อผู้ป่วยเข้ากับเครื่องช่วยหายใจ และให้พัก ๑๐ ถึง ๒๐ วินาที

๑๒. ถ้ามีเสมหะมากในสาย ในระหว่างรอกการดุดซ้ำ ให้ดูดน้ำกลั่น
ปราศจากเชื้อทำความสะอาดสายดุด ถ้าไม่มีมาก ไม่จำเป็นต้องทำ

๑๓. ทำการถอดสายเครื่องช่วยหายใจ และสอดสายดุดลงไปดุดซ้ำ
เมื่อสังเกตว่าไม่มีเสมหะเหลืออีก ให้ต่อผู้ป่วยเข้ากับเครื่องตามปกติ

๑๔. ใช้สายดุดเดิม ดุดทำความสะอาดในช่องปาก ซอกระหว่างฟันและ
กระพุ้งแก้ม และที่โคนลิ้น

๑๕. เมื่อเสร็จแล้ว ดูดน้ำสะอาดล้างสาย แล้วถอดสายดุดออกจาก
สายยางของเครื่อง ปิดเครื่อง และถอดถุงมือ

สายยางดุดเสมหะและถุงมือนั้นปกติใช้แล้วทิ้ง สำหรับบ้านเราผู้ประหยัด
ถุงมือที่แทบจะไม่เปลี่ยนเลยนี้ สามารถแช่น้ำสบู่ และนำกลับมาทำความสะอาด
ส่งอบแก๊ส ใช้ซ้ำได้อีกสามสี่ครั้ง ส่วนสายยางนั้น ห้ามนำมาใช้อีกเด็ดขาด

ตรวจสุขภาพ

คนไข้ต้องกลับไปโรงพยาบาลใหม่ เป็นสิ่งที่กังวลใจญาติๆ เหมือนกัน บางครอบครัวเช่นเราตัดสินใจรักษาที่บ้านไปแล้ว ดังนั้นจึงง่าย สำหรับครอบครัวที่ไม่มีแพทย์อยู่หรือไม่ได้ใช้บริการแพทย์ในครอบครัวก็ต้องมีการสื่อสารกับแพทย์ประจำ ไม่ว่าจะเป็นการนำผู้ป่วยไปโรงพยาบาลหรือญาติไปรับยามาให้ ประเด็นที่ต้องเตรียมคือ จะเจาะเลือดใหม่ ถ้าเจาะจะเจาะที่ไหน ใครเจาะ นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องวัคซีนประจำปี เรื่องเอ็กซเรย์ และอื่นๆ นี้ ส่วนมากก็ไม่ได้ทำแล้วในระยะนี้

คำแนะนำคือ ลองพยายามปรึกษากับแพทย์ประจำว่าญาติจะสามารถมารับยา โดยนำผลเลือดมาให้ได้หรือไม่ ถ้าได้ก็พยายามหาพยาบาลมา เจาะเลือดที่บ้าน อาจจะเป็นเพื่อนบ้าน หรือบริการพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน หรือบ้านพักผู้ป่วยมักจะมีบริการนี้ ถ้าไม่ได้จริงๆ จึงค่อยชวนชวนนำผู้ป่วยไป ซึ่งก็จะลำบากพอควรเพราะใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ มากมาย เป็นค่าใช้จ่าย เดินทางไม่น้อย

ส่วนวัคซีนนั้น แม้ว่าจะอยู่แต่ในบ้าน แต่ถ้ามีคนมาเยี่ยมบ่อย ก็น่าจะพิจารณาฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปี ที่บ้านในปีที่มีการระบาด ทุกคนในบ้าน ได้รับการฉีดหมดเพื่อป้องกันพื่อนั่นเอง เพราะถ้าติดเชื้อหวัดใหญ่คงไม่สามารถรอดชีวิตจากปอดอักเสบแน่

เมื่อญาติมาเยี่ยม

บ้านเราไม่เคยขาดคนเยี่ยมเมื่อพ่ออยู่ เพราะพ่อมีพระคุณกับคนมากมาย มีทั้งน้องๆ ญาติๆ ของพ่อและแม่ คนไข้เก่าๆ ของพ่อ เพื่อนแพทย์พยาบาลของทั้งคู่ ศิษย์ศิลาแพทย์ ครอบครัวยุโรปคนไข้ที่จากไปแล้ว เพื่อนๆ ลูก เรียกว่าหัวบันไดไม่แห้ง เรามีกติกากันที่แม่จะเปรยให้ทุกท่านทราบว่าใครป่วยเป็นไข้ ไม่ควรเยี่ยมพ่อ เมื่อแม่หรือใครในบ้านป่วยก็จะทำเช่นกัน ท่านเหล่านั้นจะนั่งในห้องรับแขกแต่ไม่เข้าไปในห้องนอนพ่อ นอกเหนือจากนั้นแล้ว ทุกคนแวะเวียนมาเยี่ยมพ่อเสมอ ทำให้เราไม่เคยรู้สึกไม่อบอุ่น หลายท่านนำอาหารผงบหรือผ้าอ้อมมาให้พ่อ หลายท่านนำอาหารมาให้ครอบครัว เมื่อใครเข้าไปในห้องพ่อก็จะได้รับการแนะนำให้รู้จักเด็กๆ ที่ดูแลพ่อเสมอ และแม่ก็จะเดินตามเข้าไป พร้อมกับบอกพ่อด้วยเสียงดังว่าใครมาเยี่ยม และอีกเช่นเคยแม่จะพยายามมองการตอบสนองของพ่อ ซึ่งก็มีบ้างไม่มีบ้าง ทุกคนที่มาเยี่ยมเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ของเราที่เราอดจะขอบคุณไม่ได้ นอกจากนี้บางท่านก็บ่นเสมอว่าอยากมาเยี่ยมแต่ทำใจไม่ได้เพราะสนิทกับพ่อกันมาก กลัวว่ามาแล้วจะร้องไห้ เราก็เข้าใจท่านเหล่านั้น แต่ก็เพียรส่งข่าวให้ทราบเกี่ยวกับพ่อเสมอ พ่อมีเพื่อนรักหลายท่าน และทุกท่านก็สูงวัยด้วยกันทั้งสิ้น แต่เมื่อมีคนหนึ่งมาเยี่ยมก็จะคอยส่งข่าวให้ท่านอื่นๆ ในแวดวงรู้ข่าวทั่วกัน ส่วนมากแล้วรุ่นพ่อจะเป็นข่าวเรื่องป่วยและตายเสียเป็นส่วนใหญ่

เมื่อต้องกลับเข้าโรงพยาบาล

บทนี้เป็นบทเดียวที่ไม่เกี่ยวโดยตรงกับพ่อ แต่อยากเล่าเรื่องของสักสามครอบครัวเพื่อให้เห็นว่าการเข้าโรงพยาบาลบางครั้งก็เต็มไปด้วยความหวัง แต่บางครั้งก็เป็นสิ่งจำเป็น และทำให้บางครอบครัวต้องจากกันโดยไม่ได้บอกลา หวังว่าจะเป็นเครื่องเตือนสติหลายคนได้ ขออุทิศผลบุญอันจะเกิดจากการอ่านบทนี้ให้แก่ผู้ป่วยของเราทั้งสามครอบครัว

คุณน้ำ อ. เป็นหญิงใจเด็ด ที่ไม่เคยตรวจร่างกายเพราะเห็นว่าชีวิตก็เท่านั้น ถึงเวลาขออย่างเดียว ขอไม่เจ็บ ไม่ทรมาน ทว่าเมื่อวันนั้นมาถึง ความปวดดูจะเป็นเหมือนเพื่อนของคุณน้ำ การปวดจากมะเร็งร้ายมันสุดแสนจะทน น้ำผู้ที่ปกติไม่เคยบ่นเรื่องของตนเอง กลับพูดซ้ำๆ เรื่องอาการปวดจนเราต้องให้มอร์ฟีน และแม้จะได้รับมอร์ฟีนขนาดสูง น้ำก็ยังบ่นปวด เมื่อการแพทย์ปัจจุบันไม่สามารถทำให้โรคมะเร็งของเธอดีขึ้นเลย เธอจึงยอมไปรักษาทางเลือกตามที่มีผู้แนะนำ ทนอยู่กับอาการปวด อ่อนเพลีย และผอมอ่อนแรงลงทุกวัน นอกจากนั้นความรู้สึกว่าช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ทำร้ายเธออย่างแสนสาหัส ปกติเธอว่าเจ๋ง มีนิสัยนักเลง และใจสู้ แต่ครั้งนี้เป็นครั้งเดียวที่เราเห็นว่าเธอแพ้ เมื่อแรกเธอตั้งใจว่าจะกลับไปตายที่บ้าน กระซิบกับเราไว้ว่าขอให้ไม่นาน แต่เมื่อเราเห็นว่าเธอปวดมากและหอบเหนื่อย จึงขออนุญาตพาเธอไปโรงพยาบาลใกล้ๆ บ้าน ที่ห้องฉุกเฉิน เธอเรียกเราเข้าไปใกล้ๆ กระซิบอย่างชัดเจนว่าสัญญาว่าจะไม่ให้เธอทรมาน เราได้แต่ให้คำมั่นว่าครับ เธอถามอีกว่านานไหม เราตอบว่าอาจจะสามสี่วัน เธอดูท้อและกล่าวว่าให้เป็นวันเดียวไม่ได้หรือ เธอขอให้เราพยายามเต็มที่ให้เธอได้ไปสงบ เธอหวังว่านี่จะเป็นครั้งสุดท้ายที่เธอต้องเข้าโรงพยาบาล ตลอดสามสัปดาห์ที่โรงพยาบาล เธอได้รับมอร์ฟีนและน้ำเกลือ กลับได้มากขึ้น รับประทานน้อยลง และเริ่มมีอาการแพ้จากฤทธิ์ยามอร์ฟีน แต่ยกก็เป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เธอไม่หอบมาก แล้วเธอก็สมหวังในสามสัปดาห์ต่อมาที่นั่น ภายหลังจากที่ได้เพิ่มยานอนหลับให้เธอ

คุณตา จ. ท่านนี้รักชากับเรามาหลายปี มีบุตรที่น่ารักและเอาใจใส่ ท่านมากสองคน และมีศรีภรรยาที่อยู่กันมาจนแปดเก้าสิบด้วยกันทั้งคู่ ตามีอาการสบายดี จะดูอ่อนแอบ้างก็ตามแบบผู้สูงอายุ จนเป็นปอดอักเสบติดเชื้อ ต้องอยู่โรงพยาบาลเอกชนนานเกือบสองเดือน จึงขอย้ายมาศิริราชเพื่อรักษาต่อ เราเป็นหัวหน้าทีมในหอผู้ป่วยพอดี จึงรับย้ายมา คุณตาได้รับการเจาะคอ ใช้เครื่องช่วยหายใจ และได้รับการดูแลเต็มที่ มีสายระโยงระยางเหมือนอยู่ในไอซียู ตัวบวมมากเพราะได้น้ำเกลือมากกว่าที่ปัสสาวะออกในแต่ละวัน เราได้ปรึกษากับทั้งครอบครัว ลูกทั้งสองและภรรยาของท่านแสดงความจำนงอย่างชัดเจนว่าต้องการทำทุกอย่างที่พวกเขาสามารถทำได้เพื่อพ่อ จะได้ไม่เสียใจว่าปล่อยให้พ่อเสียชีวิต เราได้รักษาจนสภาพของคุณตาค่อนข้างดี แต่ถอดเครื่องช่วยหายใจไม่ได้ ไม่ค่อยรู้สึกตัว ว่าเป็นไปแล้วไม่ต่างจากพ่อเรา เราเริ่มดำเนินการติดต่อหาเครื่องช่วยหายใจและอุปกรณ์ที่จำเป็นให้แก่ครอบครัว หมดเงินไปเจ็ดหมื่นกว่าบาท ซึ่งครอบครัวยินดีเพราะเข้าใจว่าการอยู่ในโรงพยาบาลนานไม่ส่งผลดี นำเครื่องมาให้คุณตาใช้ ค่อยๆ สอนบุตรให้ดูเครื่องทำงาน ดูเหมือนทุกอย่างจะพร้อม วางแผนวันกลับบ้านให้และเตรียมของใช้ที่ต้องนำกลับ รอแค่ให้ยาครบ อนิจจาเมื่อเราไปพักร้อนที่ต่างประเทศเพียงสัปดาห์แรก คุณตาก็กลับมาติดเชื้อทางเดินปัสสาวะอีกและอาการเลวลงจนเสียชีวิตในที่สุดอย่างสงบ แต่เป็นในโรงพยาบาล ทุกวันนี้เครื่องช่วยหายใจที่เตรียมไว้เป็นสิ่งที่ครอบครัวยังมีอยู่เป็นอนุสรณ์ของความพยายามที่ดีที่สุดที่คนที่ไม่ใช่แพทย์ จะทำให้คนที่รัก เรารู้สึกนับถือความพยายามของเขาที่สุด แม้การดูแลที่บ้านจะยากเย็น และก็ไม้อาจคาดคะเนได้ถึงผลที่จะเกิด แต่ครอบครัวนี้มีพลังที่ไม่น่าเชื่อที่จะดูแลคนที่เขารัก

คุณป้า ส. มีบุตรสาวเป็นพยาบาล มีหลานเป็นหมอที่กำลังจะจบ เราพบกันโดยบังเอิญเพราะป้ามีท้องเสียจากยาปฏิชีวนะมาที่ห้องแพทย์เวร ในวันที่เราอยู่เวร เรารับคุณป้าเข้าโรงพยาบาลเพื่อดูแลครั้งแรก หลังจากนั้นเราก็เป็นอายุรแพทย์ที่ลูกๆ ไวใจให้ดูแลท่านเมื่อเจ็บป่วย ลูกเล่าในภายหลัง

ว่าแม่ทะเลาะกับลูกชายเรื่องการเมือง แล้วมีเส้นเลือดแตกในสมอง กลายเป็นผู้ป่วยสภาพเดียวกับพ่อเรา เจาะคอ แต่หายใจเอง ไม่มีสติอีกเลย ภายหลังลูกรับคุณป้ากลับบ้านไปดูแล ตลอดสามปีครึ่งลูกเอาใจใส่ทุกอย่าง เจาะเลือดเก็บปัสสาวะแม่มาตรวจ พามาห้องฉุกเฉินเมื่อมีไข้ ช่วงปีหลังคุณป้ามีไตวายจากการติดเชื้อ ทำให้ต้องอยู่โรงพยาบาลนานและเมื่อภาวะไตวายดีขึ้นสามารถออกจากโรงพยาบาลได้การหายใจที่เดิมยังดีก็พลอยอ่อนแรงไป เราจึงขอให้สั่งซื้อเครื่อง BIPAP กลับบ้าน เป็นเวลาอีกปีกว่าที่ครอบครัวนี้ดูแลแม่ของเขาเป็นอย่างดี จนในเวลาสุดท้ายคุณยายมีอาการเหนื่อย จนเครื่องที่มีทำงานไม่ไหว และต้องเข้ามานอนโรงพยาบาล ครั้งนี้ก็อาการดูไม่มากในตอนแรก หวังว่าจะได้กลับบ้านอีกหลังวันแม่ แต่ก็กลับมีหัวใจเต้นผิดจังหวะระบบไหลเวียนเริ่มล้มเหลว และจากไปอย่างสงบในที่สุดท่ามกลางญาติๆ เรื่องคุณป้านี้แทบจะทำให้ทะเลาะกับคุณพยาบาล เพราะหอผู้ป่วยพิเศษปฏิเสธการรับผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ เราคิดในใจว่าที่บ้านเขายังดูแลกันได้ แต่เมื่อมาอยู่โรงพยาบาลกลับทำไม่ได้ ถ้าต้องอยู่หอผู้ป่วยสามัญหรือไอซียูญาติเฝ้าไม่ได้ คุณป้าคงจากไปอย่างโดดเดี่ยวเป็นแน่ บุญของคุณป้ายังมีที่มีหอผู้ป่วยพิเศษที่บุตรเฝ้าได้ยอมรับเข้าดูแล และป้าก็สิ้นลมอย่างสงบที่นั่นท่ามกลางลูกๆ และหลานๆ ที่ป้ารักและรักป้าที่สุด

คนไข้ของเราทั้งสามคนนี่ ต่างก็เสียชีวิตในโรงพยาบาล เกือบทุกคนเรียกว่าตายดีก็คงได้ เพราะมีญาติๆ เฝ้า ได้สั่งลา บางครอบครัวได้เตรียมใจมาบ้าง แต่ไม่รู้ว่าเมื่อใด บางครอบครัวเตรียมรับกลับบ้านแต่ต้องผิดหวังถึงกระนั้นที่เหมือนกันทุกครอบครัวคือเขาได้รับการส่งเสริมให้ทำเต็มที่เท่าที่เขาต้องการเพื่อคนที่เขารัก การเข้าอยู่โรงพยาบาลจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในบางครั้งบางคราว แม้ว่าครอบครัวจะตัดสินใจไว้แล้วว่าจะไม่ช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยหรือยื้อไว้ เพราะหลายครั้งความเจ็บป่วยนั้นอาจมากเกินไปจนจะเยียวยาได้ที่บ้าน เช่น ความเจ็บปวด อาการเหนื่อย หรืออาจคาดการณ์ว่าเป็นความเจ็บป่วยเฉียบพลันที่รักษาให้หายดีได้

เมื่อคนไข้ต้องเข้าโรงพยาบาลภายหลังจากการกลับไปอยู่บ้านแล้ว ครอบครัวต้องเตรียมตัวถึงความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น การอยู่ในโรงพยาบาลรัฐที่หอผู้ป่วยสามัญนั้น ญาติจะเฝ้ากลางคืนไม่ได้ ส่วนในหอผู้ป่วยหนักนั้นได้เพียงเยี่ยม สภาพเช่นนี้ไม่ใช่การเสียชีวิตที่เราเองอยากให้เกิดใครต้องเผชิญ ยิ่งคนที่ยังพอรู้สึกตัวแล้ว ความรู้สึกโดดเดี่ยว ต้องออกจากบ้าน มาอยู่ในที่ที่มีแต่คนแปลกหน้าในเวลาที่จะเป็นเวลาสุดท้ายของชีวิตนั้น มันคงเป็นความรู้สึกทรมานที่ทำให้หลายคนไม่อยากมีชีวิตอยู่ และคงมีเพียงไม่กี่คนที่จะโชคดีเหมือนทั้งสามที่เล่าให้ฟัง ที่คนใกล้ชิดได้อยู่รอบๆ ตัวจนใกล้ๆ หรือถึงวาระสุดท้าย ที่คนใกล้ชิดได้ทำทุกอย่างที่พึงทำแก่เขาเหล่านั้น ส่วนมากที่เห็นจะเป็นการตายท่ามกลางแพทย์และพยาบาลที่รุมล้อมชีวิตไว้ด้วยวิธีต่างๆ ระหว่างที่รอติดต่อญาติให้เดินทางมาโรงพยาบาล เราเองไม่อยากตายแบบนั้นแน่นอน ถ้าการนอนโรงพยาบาลเป็นเรื่องจำเป็นก็อาจจะต้องมีการปรึกษากับแพทย์ว่าเมื่อใดหมดความจำเป็นหรือไม่สามารถดำเนินการรักษาใดๆ อย่างจำเพาะที่ต้องอยู่ในโรงพยาบาลแล้ว ผู้ป่วยสามารถกลับไปดูแลต่อเช่นเดิมที่บ้านได้หรือไม่ ถ้าได้ต้องดำเนินการอย่างไร และเมื่อใด อย่านำไข้เกินไป บางทีแค่ประวิงเวลาวันสองวันก็นานเกินไปกว่าที่จะได้เสียชีวิตท่ามกลางคนที่รักแล้ว และถ้าการดูแลที่บ้านไม่อาจทำได้ จะมีวิธีใดที่จะช่วยให้ญาติสามารถอยู่กับผู้ป่วยเมื่อใกล้และในวาระสุดท้ายได้บ้าง อาจารย์ของผู้เขียนบางท่านชี้ให้เห็นว่าการพยายามทำสิ่งเหล่านี้ บางครั้งต้องมองว่าไม่ใช่เป็นการรักษาแต่ผู้ป่วยเท่านั้น แต่เป็นการรักษาญาติด้วย คือการตายดีนั้นส่งผลเดิมต่อผู้ป่วยคือเสียชีวิต แต่ส่งผลต่างต่อญาติอย่างฟ้ากับดินเพราะญาติเกือบทุกคนควรต้องการทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับคนที่ตนรัก ความรู้สึกว่าได้ทำเต็มที่ จึงอาจคอยหลอกหลอนเขาเหล่านั้นไปตลอดชีวิต เพียงแต่เราอาจต้องทำให้เกิดมุมมองที่ชัดเจนว่าเต็มที่นั่นมีคุณและโทษอย่างไร เหมาะกับคนที่เขารักหรือเปล่า เขาก็มักจะตัดสินใจได้

การรักษาทางเลือกที่น่าลอง

เมื่อพ่อป่วย แล้วกลับมาอยู่บ้าน เราจำได้ถึงสองเหตุการณ์ที่คนคุ้นเคย นำการบำบัดรักษามาที่บ้าน อย่างแรกเป็นยาที่เพื่อนสนิทของพ่อรับประทาน เพื่อรักษามะเร็ง ครอบครัวยุติเพื่อนพ่ออุตสาหกรรมน้ำมันให้พ่อลอง เรียกว่า transfer factor เราได้ฟังสรรพคุณแล้ว ก็ไม่ได้คิดว่าจะช่วยพ่อได้ แต่ตอนนั้น คิดว่ายังไงก็ดีกว่าไม่ได้ลอง แม่ก็เอออว่าน่าจะลอง เราให้เด็กบ่อนยานี้ให้แก่พ่อ ตามสูตร เหมือนกับที่คาด พ่อไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ลองอยู่ได้จนหมด ขนานแรกแล้ว ก็เลยล้มเลิกความตั้งใจ ต่อมาเลขาฯ ที่หน่วยเสียชีวิตด้วยมะเร็ง ลำไต้ ก่อนหน้านั้นเธอและสามีไปรู้จักกับกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์ เมื่อเรา คุ่นเคยกับเพื่อนๆ กลุ่มนี้ แล้วเขาเกิดทราบข่าวพ่อป่วย เขาก็เลยพาศาสนาจารย์ (ไม่ทราบเรียกถูกหรือเปล่า) ชาวฟิลิปปินส์มาที่บ้านถึงข้างเตียง เพื่อนำสวดมนต์ ให้พ่อ พวกเขามีความเชื่อว่าเมื่อพระเจ้ายกโทษให้พ่อ ท่านก็จะรับพ่อไปอยู่ด้วย หรือไม่ว่าพ่อจะดีขึ้น ครั้งนี้รู้สึกแม่จะอึดใจเหลือเพราะบ้านเราเป็นพุทธ แต่ยังไงเราก็ไม่อาจขัดศรัทธาของเขาที่ตั้งใจช่วยเหลือ เช่นเดียวกัน พ่อเราก็ ไม่ได้ฟื้น หรือไม่ได้จากไปหลังจากนั้น ไม่รู้ว่าเป็นเพราะเราสวดมนต์ไม่ต่อเนื่อง หรือเปล่า

นอกจากพ่อแล้ว ทำให้นึกถึงคนไข้ที่ได้มารู้จักเพียงไม่นานเขาก็เสียชีวิต คุณ ฟ. เป็นคนไข้ต่างชาติที่เรารู้จักเพราะภรรยาเป็นบุตรของเพื่อนพ่อและ ยังเป็นคนไข้ของเราด้วย คุณ ฟ. มีศรัทธาที่เอาใจใส่ทุกกระเบียดนิ้ว เธอ ถอดแบบมาจากแม่ของเธอที่เป็นแพทย์และเป็นเพื่อนพ่อโดยแท้ ชอบงานบ้าน ชอบทำอาหารอร่อยๆ มีจิตใจงามและที่สำคัญสวยมาก เธอและคุณ ฟ. เหมือน จะเป็นเนื้อคู่จริงๆ แต่โชคร้ายคุณ ฟ. ตรวจพบก้อนที่ตับอ่อน ความพยายาม ที่จะตรวจเพิ่มเติมนำไปสู่การวินิจฉัยว่าเป็นวินโรค ทั้งที่เราคาดว่าเป็นมะเร็ง ตับอ่อน จนในที่สุดแพทย์ที่ประเทศบ้านเกิดเจาะชิ้นเนื้อมายืนยันว่าเป็นมะเร็ง จริง คุณ ฟ. เป็นผู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่อความเจ็บป่วย เขาเลือกที่จะใช้การรักษา

ทางเลือกด้วยยาฉีดที่เขาสั่งเข้ามาเองทางอินเทอร์เน็ต และขอให้เราช่วย
ดำเนินการเรื่องให้ยาที่บ้าน ยาต้องให้ประมาณสามสัปดาห์ เราเองก็ไม่มั่นใจ
ว่ายาได้ผล เมื่ออ่านดูก็ไม่มีการศึกษาชัดเจนเป็นรายงาน มีแต่บล็อกที่ผู้ป่วย
บางรายเขียนไว้ ยิ่งอ่านองค์ประกอบก็ยิ่งตกใจเพราะวิตามิน B17 ที่ว่านี้
มันไฮยาโนด์ซิคๆ ยังไม่ทันได้ตัดสินใจว่าจะช่วยเขาหรือไม่ คุณ ฟ. ก็สั่งยา
มาเรียบร้อย และยังให้ความมั่นใจว่ายินดีจะเซ็นรับรองว่าถ้าเสียชีวิตก็จะ
ไม่ถือว่าเราทำอะไรเกินหน้าที่ พอถึงจุดนี้ก็เลยตัดสินใจช่วยเขา อย่างน้อย
ให้เขาได้ทำเต็มที่ตามที่เขาต้องการ ภรรยาคุณ ฟ. ก็เป็นกำลังใจตลอด ทั้งที่
เราก็อธิบายว่าเขาก็ไม่ได้มั่นใจอะไรกับวิตามินนี้ เราจัดหาพยาบาลไปช่วยให้ยา
ที่บ้านของเขา เพราะคงไม่มีโรงพยาบาลได้รับให้ แต่เพียงสัปดาห์ที่สองคุณ ฟ.
ก็มีอาการเพลียมาก มีเลือดออกในทางเดินอาหาร ต้องเข้านอนโรงพยาบาล
เอกซนประจำอีก ภรรยาอยู่เฝ้าทุกคืน เราได้ไปเยี่ยมในคืนสุดท้าย เมื่อเห็น
สภาพคุณ ฟ. จึงรีบเตือนภรรยาว่าน่ากังวลว่าวาระสุดท้ายน่าจะใกล้มาก
ควรจะได้คุยกับแพทย์ประจำว่าวางแผนไว้อย่างไรถ้าเกิดเหตุฉุกเฉิน ในคืนนั้น
คุณ ฟ. ก็มีความดันเลือดตกจริงๆ เดชะบุญที่ภรรยาได้คุยกับแพทย์ไว้ ทำให้
คุณ ฟ. สามารถที่จะจากไปอย่างสงบไม่ทรมานจากการยื้อชีวิตที่ไม่ได้ผล
เรายังคิดถึงคุณ ฟ. ทุกครั้งที่มีคนไข้ถามเราเกี่ยวกับการรักษาทางเลือก
ไม่ใช่แค่ผู้ป่วยเท่านั้น แพทย์แผนปัจจุบันอย่างเรายังยอมเดินออกนอกเส้นทาง
ปกติไปมาก เพื่อให้คนไข้ได้ทำในสิ่งสุดท้ายที่เขาต้องการ แม้เราจะไม่ได้เชื่อ
ในสิ่งนั้น

เรื่องการแพทย์ทางเลือกนี้มีมานานแล้ว ทั้งแผนไทย แผนเทศ เป็นยา
เป็นวิธีการรักษา กระทำกับผู้ป่วย หรือไม่ได้กระทำกับผู้ป่วยโดยตรง และ
ที่สำคัญมีการศึกษายืนยันประสิทธิผลของวิธีการเหล่านี้บางวิธีเสียด้วย เช่น
ฝังเข็มระงับปวด วิปัสสนาเพื่อลดปวด การนวดเพื่อให้ทุเลาอาการของโรค
หลอดเลือดสมอง เป็นต้น ในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์คงต้องเปิด

ใจกว้าง มองข้อดีข้อเสียก่อนจะใช้ อย่าไปห้ามโดยไม่มีเหตุผล แต่ก็อย่าส่งเสริม
ทั้งที่ไม่รู้จัก คงต้องตัดสินใจว่ามีความเสี่ยงสูงหรือต่ำ คนไข้และครอบครัว
รับได้ไหม มีทางเลือกอื่นหรือเปล่า และในท้ายที่สุดถ้าเขาเลือกเอง ก็พยายาม
ทำตัวเป็นกลางเสีย แบบนี้ก็คงเป็นเช่นที่เรียกว่า advocacy and supportive
นั่นแหละ ประเด็นของการทำเช่นนี้คือ การร่วมปรึกษาหารือ ไม่ใช่เอาตัว
ออกห่าง แล้วพยายามบอกว่าไม่รู้จัก ไม่เคยเห็น ไม่รับรอง แต่ไม่ห้าม
(desertive and self protective) เห็นไหมว่าการฝึกดูแลผู้ป่วยมันมี
ศิลปะจริง

เรื่องน่ารู้ของ hospice

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายหรือโรคเรื้อรังเป็นปัญหาหนักอกทั้งของแพทย์และครอบครัวตั้งแต่นานมาแล้ว เหตุนี้จึงมีผู้อุทิศตนและมอบสถานที่ให้เป็นที่ดูแลผู้ป่วยเช่นนี้ สมัยก่อนมักจะเกี่ยวเนื่องกับวัดหรือโบสถ์ประจำศาสนา แต่ต่อมาก็มีการจัดตั้งเป็นสถานที่เฉพาะ โดยเกิดขึ้นเป็นกิจจะลักษณะในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษเมื่อ ค.ศ.1967 และค่อยๆ เปลี่ยนแปลงรูปแบบจนเป็นแบบที่มีแพร่หลายในปัจจุบัน hospice ในระยะแรกเป็นกิจการที่ไม่หวังผลกำไรและไม่เก็บค่าใช้จ่าย ต่อมามีการทำเป็นกิจการที่เก็บค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานต่างๆ เช่น รัฐบาล หรือประกันสุขภาพ เป็นต้น hospice จึงถือกำเนิดขึ้นมาด้วยกุศลจิต ในปัจจุบันในประเทศที่พัฒนาแล้ว hospice มีทั้งในและนอกโรงพยาบาล รับทั้งผู้ป่วยเด็กแรกเกิดไปจนถึงผู้ชรา มีแบบรักษาระยะสั้น ระยะยาว และยังมีแบบรับดูแลแทนญาติเพียงชั่วคราวไม่กี่วันเพื่อให้ญาติได้พักผ่อน ราชบัณฑิตยสถานไทยยังไม่ได้นิยามศัพท์แทน hospice จึงมักจะทับศัพท์ในปัจจุบัน ในประเทศไทยยังมีระบบ hospice อยู่่น้อยมาก เท่าที่ทราบมีสถานบริการของสถาบันมะเร็งแห่งชาติที่แบ่งส่วนของโรงพยาบาลวชิรลงกรณ์ที่ธัญบุรี พัฒนาไปเป็น hospice เพื่อผู้ป่วยมะเร็งเท่านั้น แต่ไม่มีสถานบริการของรัฐที่มีการจัดตั้ง hospice จริงๆ รวมทั้งยังไม่มีการศึกษาว่าระบบนี้เหมาะกับคนไทยหรือไม่

หลักปฏิบัติของ hospice ทั่วไปคือการเคารพในศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคลแต่ละคน การให้การดูแลต่อเนื่องในระยะท้ายของชีวิต และการลดความทรมานโดยการให้ยา เช่น มอร์ฟีน การดูแลเช่นนี้ทำโดยแพทย์หรือพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการอบรมมาโดยเฉพาะ อาจเป็นอาสาสมัครหรือบุคลากรที่ถูกจ้างมาก็ได้ การบริการที่เกิดขึ้นประกอบด้วย การรับไว้ดูแลในโรงพยาบาล หรือการเยี่ยมที่บ้าน การให้การรักษาอาการทั้งโดยแบบแผนปัจจุบันและทางเลือก บริการที่เกี่ยวกับศาสนา การบริบาลในวาระสุดท้าย รวมไปถึงการดูแล

สภาวะจิตใจของครอบครัวหลังการเสียชีวิต เรียกว่าบางแห่งมีครบวงจร hospice บางแห่งดูแลเฉพาะโรค เช่น รับเฉพาะเด็กแรกเกิดที่มีความผิดปกติ และจะเสียชีวิต รับแต่ผู้ป่วยมะเร็ง ผู้ป่วยเอดส์ และบางแห่งรับผู้ป่วยทั่วไป ไม่จำกัดโรคหรือภาวะ ส่วนการบริการประเภทที่รับดูแลแทนญาติชั่วคราว เรียกว่า respice care ก็มีเป็นช่วงสั้นๆ เป็นวันๆ หรือหนึ่งถึงสองสัปดาห์

สำหรับประเทศไทยการมีบริการ hospice เช่นนี้จะได้รับการยอมรับหรือไม่ มากน้อยเพียงใดยังไม่ทราบ โดยความเห็นส่วนตัวคิดว่ามีประโยชน์แน่ๆ แต่น่าจะเหมาะกับบางกลุ่ม ได้แก่ ครอบครัวขนาดเล็กที่ผู้ป่วยไม่มีผู้ดูแลตลอดเวลา และสำหรับการดูแลในระยะใกล้จะเสียชีวิต คงจะต้องติดตามดูว่า จะมีการบริบาลเช่นนี้เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดในอนาคต และแต่ละแบบที่เกิดขึ้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร มีความยั่งยืนเพียงใดในระยะยาวกับระบบประกันสุขภาพแบบบ้านเรา

พินัยกรรมชีวิต

พินัยกรรมเรื่องสมบัติเป็นสิ่งที่พ่อแม่ไม่ได้เขียน ตลอดชีวิตพ่อแม่บันทึกเหตุการณ์มากมาย บันทึกความคิด บันทึกความต้องการในเรื่องประจำวันไว้แต่ที่ลึกลงๆ พบหลังจากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วคือ พ่อบันทึกความต้องการเมื่อป่วยหนักไว้ ความต้องการที่จะรับหรือไม่รับการช่วยชีวิตในภาวะที่การยื้อนั้นเป็นการยื้อความทรมาน บันทึกนี้อยู่ในห้องสมุด มีรายละเอียดปลีกย่อย เช่น การขอพระราชทานเพลิง ไม่ใช่เพียงเรื่องก่อนตายเท่านั้น อย่างนี้คงถือเป็นพินัยกรรมชีวิตได้ พินัยกรรมชีวิตหรือ Living Will ต่างจากพินัยกรรมทั่วไป เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความต้องการการปฏิบัติต่อตนเองโดยบุคลากรทางสาธารณสุข เมื่อเกิดการเจ็บป่วยที่อาจถึงแก่ชีวิต โดยผู้เขียนระบุเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยลายมือตนเอง หรือพิมพ์แล้วมีพยานรับรองสติสัมปชัญญะของเจ้าของพินัยกรรม พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติฉบับปัจจุบันรับรองการเขียนพินัยกรรมชีวิตให้แก่ประชาชนไทย ที่ต้องการระบุมความประสงค์ไว้ล่วงหน้า และเมื่อมีการเจ็บป่วยหนักที่อาจถึงชีวิต และต้องมีการตัดสินใจว่าจะทำกระบวนการช่วยชีวิตอะไร อย่างไรก็ตาม บุคลากรที่รับผิดชอบจะสามารถดำเนินการตามที่คุณป่วยนั้นต้องการ พินัยกรรมชีวิตนี้ไม่ทดแทนการตัดสินใจโดยผู้ป่วยถ้าเขาเหล่านั้นยังสามารถตัดสินใจเองได้ พินัยกรรมชีวิตอาจจะระบุให้มีบุคคลที่ตัดสินใจแทนผู้ป่วยเมื่อผู้ป่วยไม่สามารถตัดสินใจให้ตนเองก็ได้

ข้อความต่อไปนี้ตัดแปลงมาจากเว็บไซต์ www.thailawonline.com

“มาตรา ๑๒ บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้

การดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดทั้งปวง”

หนังสือแสดงเจตนาปฏิเสธการรักษา หรือ Living Will ตามมาตรา ๑๒ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นเครื่องมืออันหนึ่ง ที่จะช่วยสะท้อนความต้องการของผู้ป่วยไปยังแพทย์ พยาบาล และบุคลากรที่ให้การดูแลรักษา ถือเป็น การวางแผนการรักษาล่วงหน้าอย่างหนึ่ง แพทย์ พยาบาลที่เกี่ยวข้องในการรักษาและญาติใกล้ชิด ควรเคารพความประสงค์ของผู้ป่วยเพราะถือเป็นสิทธิผู้ป่วยอย่างหนึ่ง กฎหมายมิได้บังคับผู้ป่วยให้ต้องทำหนังสือนี้ กล่าวได้ว่าหนังสือแสดงเจตนานี้มีส่วนช่วยให้คนเราสามารถปฏิเสธการรักษาที่ไม่จำเป็นของผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้าย ผู้ป่วยสามารถเลือกตายอย่างสงบ มีโอกาสรำลึกกับคนใกล้ชิด ขณะเดียวกันแพทย์ พยาบาลก็ได้ทอดทิ้งผู้ป่วยแต่อย่างใด หากยังให้การดูแลรักษาตามอาการ เพื่อลดความทุกข์ทรมาน หนังสือแสดงเจตนา นี้ยังช่วยให้เรามีโอกาสเตรียมพร้อมทางจิตวิญญาณ เพื่อระลึกถึงการเตรียมตัวตายในวันข้างหน้า ทำให้เห็นถึงความเป็นอนิจจังของชีวิตมนุษย์

เจตนารมณ์ของกฎหมายนี้เป็นไปเพื่อรับรองสิทธิของผู้ที่ปรารถนาจะจากไปอย่างสงบ ตามความเชื่อของตน และคาดว่าจะช่วยลดทอนปัญหาความขัดแย้งระหว่างญาติพี่น้อง และทีมผู้ให้การรักษา ซึ่งหลายครั้งจะพบว่ามีปัญหาาระหว่างแนวคิดที่จะยื้อชีวิตและความเห็นที่ต้องการปล่อยการตายให้ เป็นไปตามธรรมชาติ

คำแนะนำสำหรับผู้ต้องการทำหนังสือแสดงเจตนา

๑. ผู้ทำหนังสือจะต้องเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ และมีความเข้าใจในเนื้อหาของหนังสือแสดงเจตนา โดยควรขอคำแนะนำจากแพทย์ พยาบาล หรือผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ในเรื่องนี้ในการกรอกข้อมูล รายละเอียดต่างๆ โดยผู้ทำหนังสือสามารถเขียนหรือพิมพ์หนังสือด้วยตนเอง หรือใช้แบบฟอร์มของโรงพยาบาล (หมายเหตุ สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาล สามารถจัดทำแบบฟอร์มหนังสือแสดงเจตนาไว้เองได้: ดูตัวอย่างแบบฟอร์ม)

กรณีที่เขียนหนังสือไม่ได้ หรือไม่สะดวกในการเขียนหนังสือ สามารถพูดสื่อสารกับคนอื่น เพื่อบอกความประสงค์ของตนเองได้ โดยให้ผู้อื่นช่วยเขียนหรือพิมพ์แทน แล้วให้ผู้ทำหนังสือลงชื่อหรือพิมพ์นิ้วหัวแม่มือต่อหน้าพยาน ซึ่งอาจเป็นคนที่รอบคอบรั้ว คนใกล้ชิดที่ไว้วางใจก็ได้

๒. กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุของผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาไว้ แต่ควรเป็นผู้ที่มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ เพราะมีวุฒิภาวะในการตัดสินใจด้วยตนเองได้แล้ว

กรณีเด็กหรือผู้เยาว์ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คือ มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ต้องการทำหนังสือแสดงเจตนา จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง (บิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ศาลแต่งตั้ง) โดยแพทย์ พยาบาล จะต้องให้ข้อมูล และอธิบายแนวทางการรักษาให้ผู้ปกครอง เด็กหรือผู้เยาว์ และอาจต้องมีการวิเคราะห์สภาพจิต อารมณ์ในขณะนั้น และให้ผู้ปกครองและผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่าที่สามารถทำได้

๓. ทุกคนสามารถทำหนังสือแสดงเจตนาในขณะที่ยังมีสุขภาพดีอยู่ก็ได้ แต่ผู้ที่เหมาะสมคือ กลุ่มผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงที่จะอยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ตามการวินิจฉัยของแพทย์ การกรอกเนื้อหาในหนังสือที่รายละเอียดบางประการ ต้องได้รับคำแนะนำจากแพทย์ พยาบาลหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้

๔. การทำหนังสือแสดงเจตนาควรมีพยานรู้เห็นในขณะที่ทำหนังสือแสดงเจตนาอย่างน้อย ๒ คน เช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อนหรือ

คนใกล้ชิด ก็สามารถเป็นพยานได้ เพื่อยืนยันความประสงค์ของผู้ทำหนังสือ รวมถึงเนื้อหาของหนังสือดังกล่าว

๕. เนื้อหาของหนังสือแสดงเจตนาจะระบุวิธีการรักษาผู้ป่วยที่ต้องการ หรือไม่ต้องการไว้ เช่น เมื่อเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายแล้ว ไม่ต้องการเจาะคอ เพื่อใส่ท่อช่วยหายใจ หรือไม่ต้องการถูกบีบหัวใจ แต่ต้องการเสียชีวิตอย่างสงบ หรือต้องการเสียชีวิตที่บ้านท่ามกลางคนในครอบครัว เป็นต้น

เนื้อหาในหนังสือจะไม่ระบุเรื่องทรัพย์สิน การทำพินัยกรรม หรือ การจัดการเรื่องมรดกของผู้ทำหนังสือ เพราะควรจัดทำเป็นเอกสารต่างหาก ออกไป โดยขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ทางกฎหมาย

๖. ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาควรจัดเก็บหนังสือไว้เอง หรือมอบให้ บุคคลที่ใกล้ชิดเก็บรักษาไว้ และมอบสำเนาหนังสืออย่างละ ๑ ฉบับให้แก่ญาติ คนในครอบครัว พยาน หรือแพทย์ที่เคยทำการรักษาพยาบาลตนเอง เพื่อให้ทราบความประสงค์ของผู้ทำหนังสือ

๗. เมื่อผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลหรือ โรงพยาบาล ให้ผู้ป่วยหรือญาตินำหนังสือแสดงเจตนาหรือสำเนาหนังสือ มาแสดงต่อแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่ไม่ได้นำหนังสือแสดงเจตนาหรือสำเนามาด้วย ญาติหรือ ผู้ป่วยควรแจ้งยืนยันต่อแพทย์ พยาบาลว่า ผู้ป่วยได้ทำหนังสือแสดงเจตนา ตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ มาตรา ๑๒ และให้นำหนังสือแสดงเจตนามาแสดง ในภายหลัง

๘. ในกรณีที่ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาหมดสติหรือไม่สามารถสื่อสารกับ ผู้อื่นได้ บุคคลที่ใกล้ชิดที่ผู้ทำหนังสือฯ ไว้วางใจให้ตัดสินใจแทน ควรปรึกษาหารือกับแพทย์ถึงแนวทางการรักษาผู้ป่วย อย่างไรก็ตาม ี่จะต้องเป็นการตัดสินใจ ที่สอดคล้องกับความประสงค์ของผู้ป่วยที่ทำหนังสือ

๙. ผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาสามารถยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงหนังสือ ได้ทุกเมื่อ หรือถ้าทำหนังสือไว้นานหลายปีแล้ว ก็ควรขอคำแนะนำจากแพทย์

พยาบาลในการปรับปรุง และควรแจ้งให้พยานหรือบุคคลใกล้ชิด ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบในเรื่องนี้โดยไม่ชักช้า

ทั้งนี้ แม้ผู้ที่ปรารถนาจะจากไปอย่างสงบจะได้แจ้งความประสงค์ไว้ หากถึงเวลาที่ตัวเขาไม่สามารถบอกกล่าว ชี้แจงความต้องการได้ ก็คงขึ้นอยู่กับญาติ และผู้ให้การรักษาว่าจะเคารพในความปรารถนาของผู้ที่กำลังจะจากไปหรือไม่

การทำพินัยกรรมชีวิต ช่วยให้เรตายได้อย่างสงบ เพราะช่วยลดทอนความกังวล ต่อผู้อยู่เบื้องหลัง ฐานะ การงานที่คั่งค้าง หรือแม้แต่ช่วยให้มั่นใจว่าเราจะได้รับการดูแลให้ตายอย่างสงบได้ และยังช่วยลดความสับสน และความขัดแย้งในหมู่ญาติว่าจะจัดการดำเนินการอย่างไร

ทุกคนสามารถทำพินัยกรรมได้ โดยการเขียนข้อความแสดงเจตจำนงของเราแก่ผู้ใกล้ชิดว่า เราต้องการให้เขาช่วยจัดการเรื่องราวต่างๆ ให้เรา ในยามที่เราไม่สามารถจัดการได้ด้วยตัวเอง เช่น ในภาวะที่เราป่วยไม่สามารถสื่อสารได้ หรือในเวลาที่เราเสียชีวิต

การทำพินัยกรรมชีวิตไม่ใช่เรื่องของผู้มีฐานะ หรือมีทรัพย์สินจำนวนมากเท่านั้น ทุกคนที่เกิดมาล้วนมีสมบัติบางอย่างที่ต้องดูแล เช่น ร่างกายของเรา ของใช้ส่วนตัว บ้าน คนที่รัก ครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน การงาน ความฝันหรือความปรารถนาบางอย่าง เช่น จะให้จัดการงานศพอย่างไร ทำพิธีอย่างไร ก็วันถ้ากระดูกเก็บดูแลอย่างไร เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ ของสะสมจะให้นำไปที่ไหน การงานที่ทำอยู่ จะส่งต่อให้ใคร จะฝากฝัง วานให้ลูกหลานทำอะไร เป็นต้น

ในกรณีที่เราปรารถนาจะตายตาม ธรรมชาติอย่างสงบ คือไม่ต้องการได้รับการแทรกแซงด้วยเทคโนโลยีเพียงเพื่อยืดลมหายใจเพียงระยะหนึ่ง เราก็สามารถระบุไปในพินัยกรรมชีวิตได้ (คำที่ถูกต้องคือหนังสือแสดงเจตนา)

ประเด็นสำคัญที่เราควรพิจารณาในการเขียนพินัยกรรมชีวิต มี ๖ ประเด็นสำคัญ คือ

๑. เราต้องการให้ญาติ และทีมแพทย์รักษา จัดการร่างกายของเราอย่างไร เช่น หากเราป่วยในภาวะไร้สติจะให้ทำการใดกับเราบ้าง หรือเมื่อเราเสียชีวิตแล้ว

๒. เราต้องการจัดการทรัพย์สิน เงินทอง ประกันชีวิต หรือไม่บางกรณีอาจจะไปถึงภาวะหนี้สินด้วย

๓. คนที่ใกล้ชิดเรา คนที่เรารัก ครอบครัว ลูก พี่น้อง ญาติ มิตรสหาย เราอยากให้เราเป็นอย่างใด ทำอะไร

๔. ประโยชน์ทางสังคมที่อยากให้คนทำแทนเรา เช่น บริจาคสิ่งของของสะสม หรือเครื่องใช้ของเราให้ใครบ้าง (ทั้งนี้ก็ไม่ควรสร้างภาระ หรือรบกวนผู้อื่นมากนัก ตัวอย่างกรณีหนึ่ง อยากทำความดี บริจาคอุปกรณ์การเรียนตามต่างๆ ซึ่งต้องใช้ค่าใช้จ่ายและการจัดการมาก กลับสร้างภาระให้แม่)

๕. การงานที่ค้างค่างของเรา จะให้ใครช่วยดำเนินการต่อ หรือจะให้ทำอย่างไร

๖. งานศพเรา อยากให้จัดอย่างไร บางคนเตรียมรูปแบบงานศพของตนของชำร่วยว่าจะเอาหนังสือแบบใด เขียนหนังสืองานศพของตัวเอง เป็นต้น

เราอาจจะบอกคนที่เราปรารถนาให้เขาตัดสินใจ และจัดการธุระต่างๆ ให้เรา ในยามที่เราไม่สามารถทำการต่างๆ นั้นได้ อาจมีลำดับหนึ่ง สอง สาม

นอกจากนี้บางคนอาจจะเขียนบรรยายความรู้สึกต่างๆ คำขอบคุณ คำขอโทษ ให้กับสมาชิกในครอบครัว ญาติ และเพื่อนในเรื่องต่างๆ ด้วย หรืออาจใช้เทคโนโลยีช่วยบันทึกน้ำเสียงและภาพของเราเป็นที่ระลึก บอกผ่านความรู้สึก ความทรงจำ ความฝัน เจตจำนงให้คนที่อยู่ข้างหลัง

พินัยกรรมชีวิตนี้อาจเขียนขึ้นใหม่ทุกปีก็ได้ ตามเงื่อนไขของชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างพินัยกรรมชีวิต

หนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข

เขียนที่

วันที่

ข้าพเจ้า (ชื่อ-นามสกุล) อายุ ปี

บัตรประชาชนเลขที่

ที่อยู่ติดต่อได้

เบอร์โทรศัพท์ เบอร์ที่ทำงาน

ขณะที่ทำหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ และมีความประสงค์ที่จะแสดงเจตนาที่จะขอตายอย่างสงบตามธรรมชาติ ไม่ต้องการให้มีการใช้เครื่องมือใดๆ กับข้าพเจ้า เพื่อยืดการตายออกไปโดยไม่จำเป็นและเป็นการสูญเสียเปล่า

เมื่อข้าพเจ้าตกอยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือ

เมื่อข้าพเจ้าได้รับทุกข์ทรมานจากการบาดเจ็บหรือโรคที่ไม่อาจรักษาให้หายได้

ข้าพเจ้าขอปฏิเสธการรักษาต่อไปนี้ (เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. การเจาะคอเพื่อใส่ท่อช่วยหายใจ รวมทั้งการถอดท่อช่วยหายใจ
๒. การใช้เครื่องช่วยหายใจ รวมทั้งหยุดเครื่องช่วยหายใจ (กรณีใส่ไว้แล้ว)
๓. การให้สารอาหารและน้ำทางสายยาง รวมทั้งการถอดสายยาง (กรณีใส่ไว้แล้ว)

๔. การเข้ารับรักษาในห้องไอซียู (ICU)

๕. การกระตุ้นระบบไหลเวียน

๖. ขบวนการฟื้นชีพเมื่อหัวใจหยุด

๗. การรักษาโรคแทรกซ้อนด้วยยาหรือวิธีการรักษาใดๆ

๘.

ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ให้บริการดังกล่าว โดยมีได้ทราบถึงเนื้อความในหนังสือแสดงเจตนาฉบับนี้ หรือไม่ทราบความประสงค์ที่แท้จริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอร้องให้ผู้นั้นกรุณาหยุดบริการประเภทดังกล่าวด้วย

ข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะได้รับการดูแลรักษาด้วยการดูแลรักษาเพื่อบรรเทาอาการทุกข์ทรมาน โดยขอให้สถานพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

.... ความประสงค์ที่จะเสียชีวิตที่บ้าน

.... การเยียวยาทางจิตใจอื่นๆ (กรุณาระบุ เช่น การสวดมนต์, การเทศนาของนักบวช เป็นต้น)

.....

ข้าพเจ้าขอมอบหมายให้ (ชื่อ นามสกุล)

ในฐานะบุคคลใกล้ชิด (ถ้ามี) เป็นผู้แสดงเจตนาแทน เพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจตามความประสงค์ของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ทำหนังสือแสดงเจตนาต่อหน้าพยาน และทำสำเนาเอกสารมอบให้บุคคลใกล้ชิด และพยานเก็บรักษาไว้ เพื่อนำไปแสดงต่อสถานพยาบาลเมื่อข้าพเจ้าถูกนำตัวเข้ารับรักษาในสถานพยาบาลในครั้งแรก

ผู้แสดงเจตนา ลงชื่อ

บุคคลใกล้ชิด ลงชื่อ

พยาน ลงชื่อ

พยาน ลงชื่อ

พยานคนที่ ๑

..... ชื่อ-นามสกุล มีความสัมพันธ์เป็น

ที่อยู่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ เบอร์ที่ทำงาน

พยานคนที่ ๒

..... ชื่อ-นามสกุล มีความสัมพันธ์เป็น

ที่อยู่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ เบอร์ที่ทำงาน

บุคคลใกล้ชิดหรือญาติ

..... ชื่อ-นามสกุล มีความสัมพันธ์เป็น

ที่อยู่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ เบอร์ที่ทำงาน

หมายเหตุ แบบฟอร์มนี้แก้ไขได้ตามความเหมาะสม

ลางบอกเหตุ

ปีใหม่ผ่านไปหกครั้งนับตั้งแต่พ่อกลับมาอยู่บ้าน สุขภาพพ่อคงที่ แต่สุขภาพเครื่องเริ่มจะมีอแงบ้าง ล้วนวัดปริมาตรลมหายใจออกของเครื่อง ช่วยหายใจเสีย อากาศยังเข้าออกปกติ แต่ปริมาตรที่วัดไม่แม่นยำ เนื่องจากเครื่องนี้ส่งเข้ามาและปัจจุบันไม่ผลิตแล้ว จึงต้องเริ่มกระบวนการตามล่าหาชิ้นส่วนทางอินเทอร์เน็ต เวลาเดียวกันก็เริ่มคิดว่าจะต้องสต็อกเครื่องเพิ่มอีกหรือเปล่า เพื่อซ่อมไม่ได้ มานึกย้อนดูอีกที ปัญหาของเครื่องคงเป็นเรื่องบอกเหตุอย่างหนึ่งว่าพ่อจะจากเราไป เวลาผ่านไปอีกเกือบสองเดือน เรายังหาอุปกรณ์มาแทนที่ไม่ได้ เลยปิดสัญญาณเตือนที่เครื่องไม่ให้ดังมากจนรบกวนเด็กๆ เวลากลางคืน สองวันก่อนจากไป พ่อเริ่มมีอาการที่ไม่เคยเป็นคือ ปัสสาวะไม่ออก อุปกรณ์วัดต่างๆ ยังทำงานปกติ ความดันเลือดดี ออกซิเจนในเลือดดี พ่อยังคงปกติทุกอย่าง แต่เรารู้ทันที่ว่ามันเป็นลางบอกเหตุว่าสิ่งที่รุนแรงจะเกิดขึ้น ลูกได้ลองซ้อยามาฉีดยาเพื่อกระตุ้นหัวใจพ่อ และให้ยาขับปัสสาวะ แต่พ่อไม่ตอบสนองใดๆ ยังคงไม่ปัสสาวะเลย ที่คาสายเริ่มขุ่นบ้าง และการเต้นของหัวใจเริ่มช้าลง แต่ยังมีสมาธิเหมือนเหลือเพียง ๔๐ ครั้งต่อนาที สิบสองชั่วโมงต่อมา ทุกคนในบ้านและครอบครัวจึงได้รับการติดต่อและเตือนถึงวาระสุดท้าย ทุกคนตื่นตัวรีบมาเยี่ยมพอกันจนครบในยี่สิบสี่ชั่วโมงให้หลัง อีกครั้งวันถัดมาชีพจรเหลือ ๒๐ ครั้งต่อนาที และความดันเลือดต้องวัดโดยการคลำ หลังจากนั้นก็เป็นเวลาที่เรารอนาทีสุดท้ายของพ่ออย่างสงบ ทั้งตัวพ่อเองที่ไม่มีอาการ กระวนกระวายใดๆ มีเพียงพวกเราที่รู้สึกกระวนกระวายใจอยู่รอบๆ เตียงพ่อ สองทุ่มของวันเสาร์ สองวันเต็มหลังจากพ่อเริ่มมีลางบอกเหตุให้รู้ มีการกระตุกที่ใบหน้าอยู่ระยะหนึ่ง แล้วพอก็หมดพลังชีวิต คลื่นการเต้นของหัวใจหยุดเป็นเส้นราบสนิทสงบที่สุด ไม่มีอาการชักรุนแรง ไม่มีไข้ ไม่มีเลือดออกดูไม่เหนียวเลย

นางบอกเหตุว่าพ่อจะจากไปเป็นอาการที่เกิดจากระบบไหลเวียนล้มเหลว หัวใจเต้นช้าลงจนหยุด อาจจะมีการขาดเลือดหรือการตายของกล้ามเนื้อหัวใจก็ได้ เพียงแต่เราไม่ได้ตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจอย่างละเอียด เพราะคิดว่าเกือบหกปีที่พ่อต่อสู้มานั้นนานมาก มากเสียยิ่งกว่าที่คนอื่นๆ ในสภาพเดียวกันทำได้ จึงควรจะได้ทำตามที่พ่อต้องการและสั่งเสียมาตลอด คือไม่ให้ยื้อความตายไว้ แต่ให้ทำใจยอมเสีย และช่วยให้พ่อไม่ทรมาน

ในประสบการณ์พบว่าผู้ป่วยที่เจ็บเรื้อรัง มักจะมีนางบอกเหตุนำมาก่อน เสียชีวิต ไม่ค่อยเกิดเฉียบพลัน อาการเหล่านี้มีมากมาย แต่ที่พบบ่อยๆ คือหยุดรับประทานอาหาร ไข้เรื้อรังไม่ทราบสาเหตุ ถ้าเคยเคลื่อนไหวได้ ก็จะนอนติดกับเตียง ซึมลง พุดน้อย สับสน ปัสสาวะไม่มากเท่าเดิม อาการเหล่านี้ที่แท้จริงก็เป็นสิ่งที่ร่างกายสะท้อนให้ผู้ดูแลผู้ป่วยรู้ว่าจะเกิดปัญหาที่รุนแรงถึงชีวิตได้ และจะได้มีเวลาเตรียมตัวแต่เนิ่นๆว่าจะดำเนินการอย่างไร มากน้อยเพียงใด จะสู้ต่อหรือจะพอแล้ว แต่แม้ว่าผู้ดูแลจะสู้ต่อ ร่างกายและจิตใจผู้ป่วยคือสิ่งที่กำหนดผลลัพธ์สุดท้าย ไม่มีใครปฏิเสธความจริงนี้ได้เลย

ครอบครัวควรทำอย่างไรเมื่อผู้ป่วยมีอาการที่อาจเป็นนางบอกเหตุว่าอาการจะทรุดลง คำตอบก็น่าจะเป็นว่าควรทบทวนความประสงค์และแผนการที่ตั้งไว้แต่แรก ว่าต้องการให้การรักษาพยาบาลเต็มที่อย่างไร ในหลายๆ ครั้งอาการแพทย์จะยังไม่สามารถบอกได้แน่นอนว่าสามารถแก้ไขได้หรือไม่ ก็อาจจะต้องให้การบำบัดรักษาไปก่อน แต่อย่างไรก็ดีควรระลึกไว้เสมอว่าไม่สมควรเพิ่มความทุกข์ทรมานกับผู้ป่วยที่เจ็บป่วยระยะยาวอีก โดยการเจาะเลือดบ่อยครั้ง สอดสายยางต่างๆ เห็นหลายๆ คนเมื่อมีอาการใดๆ ก็จะเข้านอนในไอซียู รอวันดีหรือวันร้ายก็ไม่รู้ ถ้ายังไม่หมดกรรมก็ได้กลับออกมาในสภาพที่ไม่ได้ดีไปกว่าเมื่อเข้าไป แพทย์ที่ดูแลรักษาผู้ป่วยมักจะเตรียมตัวเตรียมใจตนเองไว้แล้วเสมอ แต่ที่มักจะได้ไม่ได้เตรียม คือ ใจของญาติๆ ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยมีอาการหนักขึ้น จึงอาจจะรู้สึกไม่กล้าบอกกับญาติตามตรง เมื่อญาติไม่ทราบก็จะเป็นการตกบันไดพลอยโจนยื้อเต็มที่กันไป ถ้าญาติทำใจได้แล้วเกือบทั้งหมดจะสามารถดูแลประคับประคอง โดยไม่เพิ่มความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วย

การดูแลอาการในวาระสุดท้าย

อาการในวาระสุดท้ายของผู้ป่วยนั้น ไม่ได้ส่งผลต่อผู้ป่วยเท่านั้น แต่อาจจะทำให้ผู้ดูแลพลอยกระวนกระวายไปด้วย จึงควรรู้ถึงอาการดังกล่าวเพื่อจะได้บำบัดบรรเทาให้ได้ดีที่สุด

อาการปวด เรียกว่าเป็นเพื่อนกับผู้ป่วยวาระนี้เสียบ่อยมาก เกิดในผู้ป่วยมะเร็ง ผู้ป่วยอุบัติเหตุ ผู้ป่วยติดเชือบางรายที่มีแผลเปิด อาการปวดกระตุ้นให้ร่างกายสร้างสารพวกรมอร์ฟินมาต่อสู้กับอาการนี้ และจะส่งผลให้ความดันเลือดสูงขึ้น ชีพจรเร็วขึ้น การนอนหลับผิดปกติหรือนอนไม่หลับเลย ผู้ป่วยจึงควรได้รับยาแก้ปวดอย่างเพียงพอ โดยมีหลักดังนี้

๑. เลือกยาที่บริหารสะดวก เช่น ยาน้ำมอร์ฟิน ยาชนิดแผ่นแปะ อาจจะรับง่ายกว่ายาเม็ด

๒. เลือกยาที่แรงเพียงพอกับระดับอาการปวด อย่ารักษาครึ่งๆ กลางๆ ผู้ป่วยแต่ละรายมีความทนทานต่ออาการปวดไม่เหมือนกัน แพทย์มักจะกังวลถึงผลข้างเคียงของยา แต่ต้องปรับขนาดยาให้ผู้ป่วยทุเลापวด

๓. อธิบายให้ผู้ป่วย (ถ้ายังมีสติ) และญาติเข้าใจว่าการให้ยาทำเพื่อเพิ่มความสุข ลดความทรมาน ไม่ใช่การให้เพื่อทำให้อายุสั้นลง แม้ยาส่วนมากที่อยู่ในกลุ่มนี้มีก่สงผลเสริมให้ง่วง เบื่ออาหาร คลื่นไส้อาเจียน ท้องผูก และมักจะตามมาด้วยอาการที่ทรุดลงกว่าเดิม แต่ก็เป็นการแลกที่คุ้มค่า ดีกว่าปล่อยให้ผู้ป่วยอยู่ในความเจ็บปวดตลอดเวลา

๔. ค่อยๆ ปรับขนาดของยาจนได้ผลที่ต้องการ อาจพิจารณาลดยา ถ้าคิดว่าเริ่มจะมากเกินไป ทำให้ผู้ป่วยหายใจช้าหรือซึมมาก (เร็วกว่าที่ควรจะเป็น) แต่อย่าให้ๆ หยุดๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงของระดับยาในลักษณะนั้นจะทำให้เกิดการกลับมาปวดหรือเหนื่ออย่างรุนแรงได้

๕. ในผู้ป่วยที่ไข้ยาแก้ปวดขนาดสูง อาจมีอาการประสาทหลอนได้ อาจจะมีอาการจำเป็นต้องให้ยากล่อมประสาทหรือยานอนหลับร่วมด้วย

อาการหอบเหนื่อย สร้างความทรมานแก่ผู้ป่วยได้มากเหมือนอาการปวด เป็นความตระหนก กลัวการขาดออกซิเจน กลัวหายใจไม่ออก ร่วมไปกับอาการเหนื่อย พบบ่อยในผู้ป่วยโรคปอด มะเร็งที่ลุกลาม โรคหัวใจล้มเหลวที่มีน้ำท่วมปอด โรคไตวาย และโรคของกล้ามเนื้อและระบบประสาทที่ทำให้กล้ามเนื้อหายใจอ่อนแอ การรักษาที่แนะนำคือ การให้ออกซิเจนตามความจำเป็น การลดอาการเหนื่อยด้วยยา morfins การใช้หน้ากากเพื่อเพิ่มแรงดันขณะหายใจ (BIPAP or CPAP) อาการนี้มักจะไม่สามารถยั้งได้ทั้งหมด ยกเว้นให้ยาขนาดสูงมากจนผู้ป่วยหายใจช้า ไม่เร็ว จุดประสงค์หลักคือการบรรเทาอาการ ไม่ใช่กวดการหายใจด้วยยาจนเสียชีวิต เมื่อให้ยาจนการหายใจช้าลงมาพอควร ควรจะบอกญาติผู้ป่วยว่าขณะนี้ผู้ป่วยไม่หอบ อาจมีหายใจเป็นเฮือกบ้าง แต่ไม่ได้แปลว่าเหนื่อย

อาการคลื่นไส้ อาเจียน มักจะเกิดกับผู้ป่วยโรกระบบทางเดินอาหาร โรคมะเร็ง หรือเมื่อได้รับยา morfins ในขนาดสูง ควรลดอาหารและน้ำที่ดื่มลง ให้เท่าที่จำเป็น เมื่อบ่นทิว เพื่อลดการกระตุ้นให้อาเจียน ให้ยาแก้อาเจียนหรือยานอนหลับทางน้ำเกลือหรือรับประทาน การรับประทานอาหารไม่ได้เลยเป็นกลางบอกเหตุของวาระสุดท้ายที่พบบ่อยมาก และญาติๆ มักจะกังวลมากที่ผู้ป่วยไม่รับประทานเลย จึงต้องพยายามอธิบายถึงสภาวะของผู้ป่วยให้เข้าใจว่าในขณะนี้การรับประทานอาจจะไม่ใช่เป้าหมายหลักของการรักษาแล้ว และอาจจะเป็นการดี ลดความทรมาน ถ้าได้หยุดน้ำและอาหารที่มากเกินไป

อาการไข้ ในระยะสุดท้ายของชีวิต บ่อยครั้งไม่สามารถหาสาเหตุได้ เกิดร่วมได้กับผู้ป่วยมะเร็ง อาจหมายถึง มีการติดเชื้อซ่อนอยู่ ผู้ป่วยจึงมักจะได้รับการปฏิบัติชิวะไปเรื่อยๆ เพื่อหวังจะรักษาการติดเชื้อที่อาจจะมี และอาจจะรักษาให้หายได้ แต่นอกเหนือจากยาฆ่าเชื้อแล้ว การรักษาอาการไข้มีความจำเป็นมาก เพื่อลดโอกาสชัก ลดอาการซึม และลดการเสียน้ำไปจากร่างกาย

วิธีการลดไข้ ได้แก่ การใช้ยา การเช็ดตัวที่คอและรักแร้ การใช้ที่นอนปรับอุณหภูมิ การใช้พัดลมเป่าที่ผิวหนัง การป้อนน้ำเย็นพอควรทางสายยางให้อาหาร รวมไปถึงการลดอุณหภูมิห้องนอน

อาการสับสน พบบ่อยๆ ว่าผู้ป่วยที่ยังพอตื่น เมื่อถึงระยะท้ายจะมีการสับสน ส่วนผู้ป่วยที่ไม่ตื่นอยู่แล้ว มักจะหลับลึกลงไปจนโคมา การสับสนอาจแสดงออกในรูปของคำพูด เช่น เพ้อ พูดเรื่องที่ไม่จริง พูดกับตนเอง พูดไปเรื่อยๆ พิมพ์่าพูดไม่เป็นภาษาที่เราเข้าใจ แสดงออกในรูปของการหลอน เช่น เห็นภาพ ได้ยินเสียงที่ไม่มีจริง หรือถ้าเป็นมาก มีอาการกระสับกระส่าย ไม่นอนหลับเหมือนปกติ อาการนี้พบบ่อยในผู้ป่วยทุกโรค โดยเฉพาะสมองเสื่อมระยะสุดท้าย อาจต้องใช้ยาระงับอาการและยาเพื่อช่วยให้นอนหลับได้

อาการเลือดออก เป็นอาการที่เกิดบ่อยในผู้ป่วยมะเร็ง โดยเฉพาะมะเร็งทางเดินอาหาร มะเร็งปอด มะเร็งที่มีการกระจายมาที่ผิวหนัง มะเร็งปากมดลูก เลือดออกอาจทำให้ญาติกังวลมาก และให้ความรู้สึกว่าจะต้องให้เลือด แต่แม้จะให้ผู้ป่วยหลายรายก็เสียชีวิต แต่อาจจะด้วยอาการอื่น จริงๆ แล้ว ถ้าเข้าใจว่านั่นเป็นระยะสุดท้าย เลือดออกเพียงไม่กี่ถุงจะไม่สามารถยื้อชีวิตได้อีกนาน การที่เลือดออกจะทำให้เพลีย ค่อยๆ อ่อนแรงและหลับไปอย่างสงบได้ ถ้าเข้าใจเช่นนี้แล้วก็อาจเพียงอยู่กับผู้ป่วยในเวลานั้น และคอยทำความสะอาดให้ผู้ป่วยก็เพียงพอ

อาการชัก อาการนี้เป็นอาการที่ต้องบำบัดรักษาเฉียบพลันและจำเป็นต้องใช้ยาระงับชัก มะเร็งสมองเป็นมะเร็งที่ผู้ป่วยชักได้บ่อย และส่วนมากจะมียาระงับชักรักษาประจำอยู่แล้ว ถ้ามีอาการชักให้จัดท่าผู้ป่วยให้นอนราบ ระงับการกัดลิ้นตนเอง ให้ออกซิเจน ผู้ป่วยส่วนมากหยุดชักเอง และเมื่อหยุดชักแล้ว จึงให้ยาระงับชักเพิ่มได้

นอกเหนือจากการใช้ยาและวิธีการบำบัดรักษาที่กล่าวมาแล้ว การให้การดูแลจิตใจผู้ป่วย การนำหลักศาสนาที่ผู้ป่วยนับถือมาประยุกต์ ก็พบว่าช่วยผู้ป่วยวาระสุดท้ายให้มีความสงบ ลดความทรมานได้จริง เช่น การนิมนต์พระมาที่บ้าน ที่เตียงในโรงพยาบาล เพื่อเทศน์ เพื่อสั่งสอน การกำหนดจิต เพื่อให้สาร์ภาพาบ เป็นต้น การเปิดธรรมะให้ฟัง การสอน วิปัสสนากรรมฐาน พบเสมอว่าผู้ที่เจริญสติได้ดี ไม่ต้องใช้ยาปริมาณมาก ก็สามารถควบคุมอาการต่างๆ ได้ และมักจะมีสติที่คงอยู่นานจนวาระสุดท้าย

การสื่อสารที่สม่ำเสมอกับญาติมีความสำคัญ เพื่อให้ช่วยญาติสังเกต อาการ และเพื่อประเมินปริมาณยาหรือการรักษาที่ให้ว่าเพียงพอหรือยัง ถ้าผู้ป่วยรู้สึก การให้เขามีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการรักษาและทำตาม ความประสงค์ของผู้ป่วย ยังจะเป็นการลดความรู้สึกผิดของญาติในระยะยาว การสื่อสารยังทำให้เกิดความมั่นใจว่าแพทย์ไม่ทอดทิ้ง และมักจะทำให้สามารถ ดูแลต่อที่บ้านได้ โดยไม่ต้องเรียกรถพยาบาลฉุกเฉินนำผู้ป่วยกลับมา โรงพยาบาล เพราะเมื่อวาระสุดท้ายมาถึง แม้โรงพยาบาลก็ไม่อาจชะลอได้ และโชคไม่ดีอาจจะเสียชีวิตระหว่างการเคลื่อนย้ายก็พบได้บ่อยๆ

ตายดีคืออย่างไร

บทความโดยนายแพทย์ Richard Smith แห่ง Age Health and Care Study Group ใน British Medical Journal ปี ค.ศ.2000 เรื่อง “A Good Death: an important aim for health service and for us all”^๑ ได้เสนอหลัก ๑๒ ประการของ “การตายดี”(Good Death) ไว้ว่า

๑. ผู้ป่วยหรือญาติเข้าใจถึงความเป็นจริงว่าความตายกำลังจะเกิดขึ้น ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และมีเวลาเตรียมตัวยอมรับ
๒. ผู้ป่วยหรือญาติรู้สึกว่ามีโอกาสที่จะกำหนดสภาวะหรือสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นขณะเสียชีวิตได้
๓. ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการตายเกิดโดยมีความเป็นส่วนตัว
๔. ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาความทุกข์ทรมานจากอาการต่างๆ ทางกายและจิตใจเป็นอย่างดี เต็มที่ก่อนตาย
๕. ผู้ป่วยหรือญาติมีโอกาสตัดสินใจว่าต้องการเสียชีวิตที่ใด (โรงพยาบาล ที่บ้าน หรือที่อื่นๆ)
๖. ผู้ป่วยหรือญาติเข้าใจถึงความช่วยเหลือ แหล่งข้อมูล การบำบัดรักษาทั้งที่เป็นแบบจำเพาะ การรักษาประคับประคอง และการรักษาทางเลือก
๗. ผู้ป่วยและญาติได้รับการดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณ
๘. ผู้ป่วยได้รับการดูแลประคับประคองอย่างดีที่สุดตามความปรารถนาในระยะสุดท้ายเมื่อความตายมาถึง
๙. ผู้ป่วยหรือญาติมีโอกาสระบุได้ว่าประสงค์จะให้ใครอยู่ร่วมด้วยในระยะสุดท้าย

^๑ Smith R. BMJ. 2000, Jan 15; 320(7228): 129-30.

๑๐. ผู้ป่วยมีโอกาสแสดงเจตจำนงของตนเองเกี่ยวกับความต้องการ
การช่วยชีวิต การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อยื้อชีวิต โดยการทำหนังสือแสดง
เจตนาหรือพินัยกรรมชีวิต

๑๑. ผู้ป่วยมีโอกาสที่จะกล่าวอำลาแก่คนที่รัก และทำสิ่งที่ค้างอยู่
ให้เสร็จสิ้น

๑๒. เมื่อเวลาตายมาถึง ผู้ป่วยมีจิตใจที่พร้อมที่จะจากไป และการตาย
เป็นกระบวนการที่ปราศจากความทรมานและไม่ยึดเยื้อ

ท่านอาจารย์ไพศาล วิสาโล ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “ตายดีมีสุข”^๒
ว่า “อย่างไรก็ตามยังมีองค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือ
องค์ประกอบหรือสภาวะทางจิตวิญญาณ ได้แก่ สภาวะจิตที่สงบโปร่งเบา
เพราะได้ปล่อยวางทุกสิ่ง ไม่มีอะไรเป็นภาระให้ต้องห่วงกังวล น้อมรับทุกอย่าง
ในวาระสุดท้ายโดยไม่ปฏิเสธผลสักเสี้ยว ไม่หวาดกลัวต่อความตาย นอกจากเห็น
ความตายเป็นเรื่องธรรมดาแล้ว ยังรู้จักใช้ความตายให้เกิดประโยชน์ในทาง
จิตวิญญาณด้วย

องค์ประกอบหรือเงื่อนไขประการหลังนี้ถือว่าสำคัญที่สุด การตายแบบ
ไม่รู้ตัว เช่น ตายในขณะหลับ หรือหมดสติ และตายไปอย่างกะทันหัน แม้จะ
เป็นการตายที่ไม่เจ็บปวดหรือทรมาน แต่จะเรียกว่าตายดีไม่ได้ หากวาระ
สุดท้ายของผู้ตายอยู่ในอารมณ์ที่หม่นหมอง เนื่องจากกำลังฝันร้ายหรือครุ่นคิด
ในเรื่องที่เป็นอกุศล เช่น โทสะ พยาบาท หรือเศร้าโศก ในทำนองเดียวกัน
แม้จะอยู่ท่ามกลางญาติมิตร แต่หากตายไปในขณะที่ยังห่วงกังวลลูกหลาน วิดก
กับภาระที่ยังไม่แล้วเสร็จ หรือมีเรื่องค้างคาใจกับใครบางคนอยู่ ก็ยังไม่เรียกว่า
ผู้นั้นตายดี เพราะเป็นการตายที่ยังมีความทุกข์อยู่ และหากเชื่อในเรื่องภพภูมิ
หลังตาย การตายในสภาวะจิตเช่นนั้นย่อมมีทุกข์เป็นเบื้องหน้า จะนานเพียงใด
ก็ขึ้นอยู่กับความดีหรือความชั่วที่ได้กระทำไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

^๒ http://www.visalo.org/article/D_deathDeeMeSuk.htm

ในทางตรงข้าม แม้จะเผชิญกับความเจ็บปวดที่แผดเผาที่มั่งคั่งแห่งกาย
ห่างไกลจากคนรัก โดดเดี่ยวไร้ญาติมิตร แต่หากสามารถระบอบจิตให้เป็น
ปกติ มีสติรู้ตัว หรืออยู่ในภาวะที่เป็นกุศล จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ไม่มี
อะไรเป็นภาระในจิตใจเพราะปล่อยวางไปหมดทุกสิ่ง การตายเช่นนั้นย่อมจัด
ว่าเป็นการตายดี เพราะนอกจากจะจากไปโดยไม่ทุกข์ใจแล้ว ยังจะนำไปสู่สุคติ
อีกด้วย

มีคนจำนวนไม่น้อยที่แม้จะถูกโรคร้ายกัดกินร่างกาย เช่น มะเร็ง หรือ
เอดส์ แต่ก็สามารถรักษาใจให้เป็นปกติได้ ความเจ็บปวดทรมานได้แค่ร่างกาย
แต่ไม่สามารถถ้ายึดใจได้ บางคนใช้สมาธิภาวนาระงับความเจ็บปวด โดย
ไม่ต้องใช้ยาแก้ปวดแต่อย่างใด และในที่สุดก็จากไปอย่างสงบ

ในสมัยพุทธกาล มีกรณีที่น่าเศร้ายิ่งกว่านั้น แต่ก็เป็นตัวอย่างที่ดีว่า
ตายดีนั้นไม่จำเป็นต้องหมายถึงการตายที่ไร้ความเจ็บปวด พระนางสามาวดี
เป็นพระมเหสีของพระเจ้าอุเทน พระนางเป็นผู้ที่ศรัทธาในคำสอนของ
พระพุทธเจ้า และประพฤติตนอยู่ในกุศลธรรมมาโดยตลอด แต่เป็นที่อิจฉาของ
พระนางมาคันทิยา ซึ่งเป็นอัครมเหสีของพระเจ้าอุเทน ฝ่ายหลังนั้นได้หาทาง
กลั่นแกล้งพระนางสามาวดีมาหลายครั้ง แต่ไม่สำเร็จ ครั้งสุดท้ายได้ลวงให้
พระนางสามาวดีและหญิงบริวารเข้าไปในเรือนคลังแล้วชิงไว้ จากนั้นได้จุดไฟ
เผาทั้งปราสาท พระนางสามาวดีเมื่อรู้ว่าวาระสุดท้ายมาถึงแล้ว แทนที่จะ
ตื่นตกใจ กลับแนะนำให้บริวารกำหนดจิตทำสมาธิภาวนา โดยถือเวทนาเป็น
อารมณ์ บริวารทั้งหมดได้ทำตามคำแนะนำจนตายคากองไฟ ต่อมาเมื่อมีภิกษุ
นำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ตรัสว่า อุบาสิกาเหล่านั้นได้
บรรลุนิพพาน เป็นโสดาบันก็มี เป็นสกทาคามีก็มี เป็นอนาคามีก็มี จากนั้น
พระองค์ได้สรุปว่า “อุบาสิกาเหล่านั้น ทำกาละ (ตาย) อย่างไม่ไร้ผล”

น่าแปลกที่ว่าในยุคปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยเทคโนโลยียืดชีวิตอายุนั้น
การตายอย่างสงบกลับกลายเป็นเรื่องยาก แม้แต่อาจารย์กรรมฐานหรือ
เกจิอาจารย์ชื่อดังก็เลี้ยงปัญหานี้ได้ยาก ส่วนใหญ่ต้องสิ้นลมในห้องไอซียู
โดยมีสายระโยงระยางทั่วร่างกาย ทั้งนี้เพราะลูกศิษย์ลูกหาพยายามหาทาง

หน่วงเหนี่ยวชีวิตของท่านให้อยู่นานที่สุด โดยหารู้ไม่ว่านั่นเป็นการหน่วงเหนี่ยว การตายให้เป็นไปอย่างยืดเยื้อ ซึ่งไม่เป็นคุณแก่ใครเลย ผลก็คือความตายของ ครูบาอาจารย์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่สามารถสอนผู้คนให้รู้จักพร้อมรับ ความตายด้วยใจสงบ ดุจเดียวกับใบไม้ที่พร้อมจะหลุดจากขั้วเมื่อถึงเวลา

การตายอย่างสงบนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนควรมีโอกาสเข้าถึง ไม่เว้น แม้กระทั่งฆราวาสหรือคนธรรมดาสามัญ สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ เราตายอย่างสงบได้ แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือการฝึกฝนพัฒนาตน ไม่ใช่แต่เฉพาะ เวลาใกล้ตายเท่านั้น หากต้องทำไปทั้งชีวิต การดำเนินชีวิตอย่างถูกทำนอง คลองธรรม และหมั่นสร้างความดีอยู่เสมอเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เราเผชิญ ความตายได้อย่างสงบ อานิสงส์ประการหนึ่งของกาย วาจา และใจที่สุจริต ก็คือ ช่วยให้ไม่หลงตาย หรือลืมนสติเวลาตาย ปัจจัยสำคัญประการต่อมาก็คือ การฝึกฝนอบรมจิตด้วยสมาธิภาวนา เพื่อประคองจิตให้มีสติอย่างต่อเนื่อง พร้อมเผชิญกับทุกขเวทนาและอาการต่างๆ ที่มากระทบอย่างรู้เท่าทัน แม้ทุกขเวทนาทางกาย ตลอดจนความพลัดพรากจากของรัก เป็นสิ่งที่ยากจะ หลีกพ้น แต่เราสามารถรักษาจิตมิให้ทุกขเวทนาและความเศร้าโศกมาครอบงำได้

จะว่าไปแล้วชีวิตทั้งชีวิตมีขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้เราฝึกฝนตนเอง จนพร้อมที่จะเผชิญกับความตายในวาระสุดท้ายนั่นเอง หลวงปู่ดูลย์ อตุโล เป็น ศิษย์รุ่นแรกๆ ของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มีคราวหนึ่งท่านไปเยี่ยมพระรูปหนึ่ง ซึ่งอาพาธหนักใกล้จะมรณภาพ เมื่อท่านมาถึง พระรูปนั้นก็ลุกกราบท่านแล้ว ก็ล้มตัวนอนตามเดิม ไม่ได้พูดอะไร ส่วนหลวงปู่ดูลย์ยิ้มรับ จากนั้นท่าน ก็พูดว่า “การปฏิบัติทั้งหลายที่เราพยายามปฏิบัติมา ก็เพื่อจะใช้ในเวลา นี้ เท่านั้น เมื่อถึงเวลาที่จะตาย ให้ทำจิตเป็นหนึ่ง แล้วหยุดเพ่ง ปล่อยวางทั้งหมด” นี้มิใช่คำแนะนำสำหรับภิกษุเท่านั้น หากยังเหมาะสำหรับคนทั่วไปด้วย

จะเห็นได้ว่า การตายดีในทางพุทธก็มีความหมายครอบคลุมทั้งสภาวะ ร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกันกับในสากลโลกตะวันตก และยังเป็นสิ่งที่ ปฏิบัติได้ เป็นกุศลต่อทุกคนที่เกี่ยวข้อง แพทย์ พยาบาล ญาติที่ช่วยเหลือ ให้ผู้ป่วยจากไปอย่าง “ดี” ย่อมได้รับผลบุญอันสูงนี้

เรื่องศพ ไคว่ยาก

ตั้งแต่พ่ออาการวิกฤต พวกเราก็เริ่มตระเตรียมวางแผนเรื่องงานศพ วันนั้นเป็นวันเสาร์ตอนกลางคืน เรารอเวลานั้น เมื่อพ่อจากไป เราส่งสมาชิกในบ้านไปติดต่อสถานีตำรวจที่หน้าปากซอยบ้าน แจ้งการตายที่บ้าน ใจคิดว่า อาจจะยุ่งยากกว่า ถ้าเสียชีวิตที่โรงพยาบาลอยู่บ้าง ตอนคุณยายเสียชีวิต เราพาศพท่านขึ้นรถไปโรงพยาบาลและระบุเวลาเสียชีวิตที่โรงพยาบาล การรับศพออกไม่ยุ่งยากเพราะเสียชีวิตจากมะเร็งแน่นอน ครั้งนี้เมื่อพ่อเสียชีวิต เราทั้งหมดก็เริ่มปลดสายต่างๆ และเตรียมเปลี่ยนชุดพ่อ แต่มานึกได้ว่าเจ้าหน้าที่ต้องมาขึ้นสูตรก่อน จึงรอกันดูตำรวจ พนักงานสอบสวนมาที่บ้านในเวลาไม่นาน เขาพอจะรู้ว่าบ้านเราเป็นหมอ เราแจ้งให้คุณตำรวจทราบว่าเป็นเจ้าของบ้านและป่วยเรื้อรังมานาน สภาพห้องพ่อแสดงให้เห็นว่าคุณตำรวจเห็นอย่างชัดเจน ไม่ต้องอธิบายกันมาก ตำรวจบอกเราว่าแพทย์นิติเวชจากโรงพยาบาลกำลังเดินทางมา สักครู่คุณหมอแพทย์ประจำบ้านสาวสวยจากนิติเวชก็มาถึง และขออนุญาตตรวจศพพ่อ และลงความเห็นการเสียชีวิตเป็นโรคหลอดเลือดสมอง ใช้เวลาไม่นานเพียงสิบนาที พนักงานดูแลศพและคนขับรถคุยกับเราเรื่องการจัดการศพ เราแจ้งให้ทราบว่าการให้ศพให้ศพที่บ้าน ในตอนแรกพนักงานก็เออออ ดูไม่มีปัญหา จนกระทั่งถามเราว่าจะไว้ศพที่บ้านหรือเปล่า เราก็บอกว่าคงขอฝากศพไว้ที่โรงพยาบาลในตู้เย็นเพราะคงจะรดน้ำในวันจันทร์ ให้เวลาทุกคนเตรียมตัวหนึ่งวัน ปรากฏว่าท่านนั้นแหละ คุณน้องพนักงานก็แจ้งว่า “เออ อาจารย์ครับพอดีที่ภาควิชาซ่อมห้องเก็บศพอยู่ที่หอดี ไม่น่าจะมีตู้เย็นว่าง” เอาละสิ หรือพ่อจะต้องนอนอยู่ที่นี้ไปถึงวันจันทร์ ถึงเราไม่ว่าอะไร ทำทางคงไม่เหมาะสมใครจะนอนเผ้า เด็กๆ ไม่เคยกลัวพ่อ แต่กลัวผี หลายคนในบ้านก็เหมือนกัน ไม่ได้แน่เราคิด เลยสอบถามว่าถ้าอย่างนั้น ไปฝากที่ตู้เย็นภาควิชาพยาธิใกล้ๆ กันได้ไหม ถึงจะต้องโทรศัพท์ท่านหัวหน้าภาควิชาพยาธิก็คงต้องทำ สงสัยพ่อจะต้องไหว้วานขอความช่วยเหลือคนอื่นอีก แม้จะตายแล้ว ยังไม่ทันว่ไปถึงต่อคุณเจ้าหน้าที่

ที่มองเห็นว่าเราเริ่มกระวนกระวายก็เอ่ยว่า ถ้าจำไม่ผิดที่ในห้องเก็บศพที่กำลัง
ปรับปรุงมีโลงติดแอร์ (เรียกเสียโก้ จริงๆ คือโลงเย็น) อยู่ที่พื้นหนึ่งโลง ขอเขา
เช็ดคว่ำวงหรือเปล่าก่อน ปรากฏว่าว่างพอดี โชคเข้าข้างพ่อในวาระสุดท้าย
ได้นอนห้องเดียว หลังจากนั้นเมื่อคุณหมอตตรวจศพเสร็จ ออกใบรับรองการตาย
แล้วก็ล่าลากลับ เราก็ร้องเพลงรอเจ้าหน้าที่มารับศพและฉีดยาให้พ่ออีกประมาณ
ยี่สิบนาที การฉีดยาศพเป็นอะไรที่ง่ายกว่าที่เคยเห็นมาก เขาฉีดยาเข้าที่
เส้นเลือดดำที่ขาบริเวณตาตุ่ม และใช้ปริมาณน้ำยาสักสองสามลิตรได้ ก่อนทำ
ต้องเย็บปิดรูเจาะคอและรูหน้าท้อง ใส่สำลีไว้ในจมูก ปาก และหูของพ่อ เพื่อ
ซับน้ำยาส่วนเกิน หลังทำเสร็จ ใบหน้าพ่อก็เป็นสีชมพู และผิวหนังเริ่มตั้งขึ้น
เจ้าหน้าที่ช่วยกันใส่เสื้อที่เราเตรียมไว้ให้พ่อ เป็นเสื้อสีขาวของเรา ส่วนกางเกง
ชุดขาวข้าราชการที่พ่อดี ตัวเล็กไปมาก พ่อไม่ได้ใช้มานาน เลยต้องตัดตะเข็บ
หลังเพื่อให้พ่อใส่ได้ เรากอดเข็มขัดตัวเองฝากให้พ่อเอาไปใช้ เป็นเข็มขัด
เส้นโปรดที่น้องสาวซื้อให้ใช้ พ่อคงดีใจ แม่และอาเล็กช่วยแต่งหน้าให้พ่อ
คนอื่นๆ ก็คอยช่วยหยิบของและเป็นกำลังใจ เมื่อตอนแรกคิดว่าจะเอาพ่อ
ขึ้นรถเราไปเอง แต่มาคิดดูคงลำบากพอควร จึงขอให้เจ้าหน้าที่ฉีดยาน้ำยาพาพ่อ
ขึ้นรถเขาไปศิริราช พี่ผึ้ง เต็ม และเรานั่งไปกับพ่อในรถ ส่วนน้อง อาเล็ก และ
บิกไปด้วยกันอีกคนหนึ่ง ยายผึ้งคอยกำชับให้เรบอกพ่อไปตลอดทางว่าไปไหน
ย้าว่าต้องคอยบอกพ่อจะได้ไม่หลงทาง เมื่อไปถึงก็นำศพลงจากรถไปห้อง
เก็บศพและบรรจุในโลงเย็น พ่อมีหน้าตาตลกๆ ด้านบน ที่เราทำและสั่งลาได้
หลังจากนั้นเราเลือกแบบของหีบบรรจุศพแบบชาวเรือ ฐานสามชั้น มีแต่ลาย
ที่ขอบด้านบนเท่านั้น พ่อไม่ชอบอะไรดูฉูดฉาด เมื่อเสร็จก็กลับบ้าน พี่ผึ้งกลับ
แท็กซี่จากโรงพยาบาล มาถึงบ้าน แม่ดูโอเค เด็กๆ ดูเคลมยายใกล้ขีด อาเล็ก
นอนอนเป็นเพื่อนแม่มานั้น ส่วนเราและน้องสาวกลับคอนโด ทั้งหมดนี้เสร็จสิ้น
ในเวลาสองชั่วโมงกว่าๆ มานึกย้อนหลังก็เห็นชัดว่าเร็วกว่ากระบวนการ
ที่โรงพยาบาลมาก เพราะที่โรงพยาบาลต้องรอที่ตึก ๒ ชั่วโมงหลังเสียชีวิต (เพื่อ

ให้มั่นใจว่าตายแน่) จึงจะเคลื่อนศพ เวลาทั้งหมดจึงมักจะนานเป็นสัปดาห์ชั่วโมงกว่าจะรับศพออกได้

วันรุ่งขึ้นเราไปโรงพยาบาลศิริราชเพื่อติดต่อศาลาพิธิศพเรื่องรดน้ำศพ วันจันทร์รุ่งขึ้น หลังจากนั้นเราไปร้านตัดเสื้อแถวท่าพระจันทร์ เพราะต้องไปเช่าเสื้อขาว และต้องไปซื้อแถบตราประดับเสื้อพ้อ เนื่องจากพ้อได้รับสายสะพายชั้นสูงสุดของข้าราชการพลเรือน และได้รับพระราชทานเครื่องราชในสกุลจุลจอมเกล้าด้วย ร้านที่เราไปเช่าชุดของตัวเอง จึงไม่มีแถบตราสำหรับเสื้อพ้อ ส่วนเราซึ่งไม่ได้รับอะไรเลยก็ง่ายมาก เราจึงต้องเดินข้ามถนนมาแถววัดมหาธาตุ ซื้อแถบตราที่ร้านมาปักเสื้อพ้อ เสร็จธุระของเรา ส่วนคุณน้องสาวก็เป็นธุระเรื่องไปอำเภอนำไปรับรองการตายไปออกมรณบัตร จองศาลาวัดเราเลือกวัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเป็นอารามหลวง และใกล้ชิดกับสำนักพระราชวัง ทั้งครอบครัวตกลงกันว่าจะเก็บศพพ้อ ๑๐๐ วัน เพื่อให้เราได้เตรียมตัวทำหนังสือที่ระลึก ดูเหมือนทุกอย่างจะลงตัว พี่بوب คมศร เป็นธุระเรื่องติดต่อขอทราบรายละเอียดเรื่องการถวายหนังสือกราบบังคมทูลลาตาย และยังช่วยสั่งอาหารว่างเลี้ยงแขกในวันแรกด้วย ทำให้เรามีเวลาจัดการงานอื่นๆ ตอนเย็นร่างจดหมายกราบบังคมทูลและวางตารางเวลาคร่าวๆ ว่าวันจันทร์เช้าจะต้องไปสำนักพระราชวัง เวลาผ่านไปเร็วมากวันนี้ แม่ได้พักผ่อนทั้งวันและได้ไปทำผมเตรียมไปงานรดน้ำ สิ่งทุกคนในบ้านทำในวันนี้ทั้งวันมากที่สุดก็หนีไม่พ้นโทรศัพท์ ข่าวการเสียชีวิตน่าจะกระจายเร็วมาก เราโทรหาเพื่อนสนิทและส่งข้อความถึงคนรู้จักไม่มาก เต็มลงในไลน์และเฟซบุ๊ก ญาติๆ ส่งข่าวต่อๆ กัน เราได้แต่หวังว่าคนที่รู้จักพ้อจะได้มาบอกลาและอโหสิกรรมครั้งสุดท้าย

เช้าวันจันทร์ เราแต่งเซ็ทขาว กางเกงดำ แล้วซ้อนมอเตอร์ไซค์ไปสำนักพระราชวัง โดยข้ามสะพานพระปิ่นเกล้า ใช้วิธีนี้เพราะกำลังมีการชุมนุมบริเวณราชดำเนินและการจราจรยามเช้า ถ้าขับรถคงไม่ทันกลับมาโรงพยาบาลตอนเริ่มรดน้ำแน่ๆ แม่และคนอื่นๆ จะลำบากเรื่องแขกที่โรงพยาบาลที่อาจ

ไม่คุ้นเคย ไปถึงสำนักพระราชวัง พบพี่ป๊อบ ท่านเตรียมพานดอกไม้ธูปเทียนแพไว้ให้ พาเดินไปกองราชพิธี กรอกเอกสาร บอกรายละเอียดของวัด ศาลา และเวลารดน้ำ และกราบถวายบังคมลาแทนพ่อต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ เป็นเสร็จพิธี จากนั้นนั่งมอเตอร์ไซด์เจ้าประจำที่รออยู่กลับมาศิริราช ขากลับเขาถือโอกาสพาเราขึ้นสะพานพระรามแปด ที่ปิดอยู่เนื่องจากมี กปส. ชุมนุมขับผ่านกลุ่มผู้ชุมนุมในยามเช้า มาลงที่ถนนอรุณอมรินทร์เชิงสะพาน แล้วข้ามมาโรงพยาบาลศิริราช ถึงทันเวลาก่อนสิบโมงเช้า ร่างของพ่อได้รับการย้ายมาที่ศาลาพิธีศพ และเริ่มมีแขกมารดน้ำแล้ว แม้กำลังออกจากบ้านพร้อมกับรูปของพ่อที่จะใช้หน้าศพ

นี่เป็นอีกวันหนึ่งที่เราจะไม่ลืม ตลอดสามชั่วโมงที่ศาลาพิธีศพ แหกจำนวนมากมากราบลาพ่อ เพื่อนร่วมรุ่น ลูกศิษย์ คนไข้ที่เคยรักษา แพทย์และพยาบาลที่เกษียณราชการไปแล้ว แต่คุ้นเคยกับครอบครัวเรา เพื่อนแม่ รวมทั้งแพทย์พยาบาล และบุคลากรในโรงพยาบาลต่างก็มาร่วมงาน และต่อแถวยาวไปจนถึงประตูทางออกหลังโรงพยาบาล งานศพของครอบครัวเล็กๆ ของเราได้รับความกรุณาจากคนทุกระดับ จำนวนมากทั้งศิริราช หลายคนกระหืดกระหอบมาใกล้ป้ายโม่ง หลายคนขอโทษที่ไม่ได้แต่งดำ ลูกศิษย์พ่อและเพื่อนเราหลายคนมาช่วยถือภาชนะสำหรับรดน้ำ คณาจารย์จากสาขาศิลปะศาสตร์ หลอดเลือดอยู่ร่วมงานจนเราเคลื่อนศพพ่อออกจากศาลาไปวัด เรารู้สึกซาบซึ้งใจมากจริงๆ

งานศพกับความประสงค์ของพ่อ

เนื่องจากพ่อเป็นข้าราชการระดับสูง และได้รับสนองเบื้องพระยุคลบาทมานาน เมื่อถึงแก่กรรม ตามธรรมเนียมจะได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ โศกแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับศพ และทรงรับศพไว้สวดพระอภิธรรมในพระบรมราชานุเคราะห์เป็นเวลา ๓ วัน ถึงตรงนี้ก็ทุกอย่างก็ว่าจะไม่มีอะไร สำหรับเราปัญหาเล็กๆ ที่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรก็ต้องย้อนไปสิบสองชั่วโมงก่อน ที่บ้านในห้องสมุดพ่อนั้นแหละ เย็นวันอาทิตย์เมื่อกำลังเตรียมงานก็ขึ้นไปห้องสมุดค้นหาบันทึกของพ่อเตรียมไว้ทำหนังสือนี้ละหลังจากนำกลับไปคอนโดเปิดอ่านไปหลายเล่ม ก็มาสะดุดกับคำสั่งเสียที่ถูกบันทึกเป็นกลอนบ้างเป็นบทความบ้าง สรุปลงใจความว่าพ่อขอให้กราบบังคมทูลด้วยจดหมายตามธรรมเนียม แต่ไม่ประสงค์จะรับเครื่องประดับเกียรติยศพิธีสวดพระอภิธรรมในพระบรมราชานุเคราะห์ และได้สั่งว่าไม่ต้องกราบบังคมทูลเสด็จให้ต้องทรงเหนื่อย เราก็ตั้งใจว่าจะทำตามที่พ่อสั่ง แต่เมื่อไปถึงกองพระราชพิธี และแจ้งเบาๆ แก่คุณเจ้าหน้าที่ถึงความประสงค์ของพ่อ เขาก็พูดเสียงดังฟังชัดว่า น้ำหลวงก็ไม่รับด้วยหรือเปล่า ไม่รับก็ต้องไม่รับทั้งหมดเลือกเอาไม่ได้ เท่านั้นเราก็ละล้าละลังแล้ว พี่ปอบที่นั่งอยู่ด้านหลังได้ยิน ก็เลยช่วยยู่ให้ตัดสินใจรับทั้งน้ำหลวง พระพิธีสวดพระอภิธรรม และเครื่องประดับเกียรติยศทั้งหมดตามธรรมเนียม แถมปลอบให้เราสบายใจว่าไม่เป็นไรหรอก ไม่ได้ขัดความประสงค์ของพ่อเพราะได้บอกเขาแล้ว อย่างนี้ไม่รู้เข้าข้างตัวเองหรือเปล่า หวังว่าพ่อคงไม่คิดที่เราทำไม่ได้ตามที่พ่อขออีกแล้ว เมื่อได้กลับมาบอกแม่ในภายหลัง แม่ก็ดูจะไม่ว่าอะไร ให้เราตัดสินใจและก็คิดว่าควรจัดงานให้แก่พ่อเป็นครั้งสุดท้าย สมกับคุณงามความดีและเกียรติยศที่พ่อพึงได้รับไม่ควรทำตัวเป็นมनुษย์เจ้าปัญหา เป็นข้อยกเว้นของธรรมเนียมปฏิบัติ เราเองก็ไม่ได้อยากทำเช่นนั้นหรอก เพียงแต่ถือเอาสิ่งที่พ่อเขียนไว้เหมือนพินัยกรรมชีวิตหลังตายเท่านั้น

เรื่องความประสงค์ของผู้ตายนั้น ถ้ามีการอุทิศร่างกายเพื่อให้นักศึกษาแพทย์ได้เรียน ญาติจะต้องรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ทันที เพื่อที่จะรีบศพไปฝังและแช่น้ำยาตอง โดยอนุญาตให้มีพิธีสวดได้ ๓ วัน ถ้านานกว่านั้นจะอุทิศร่างไม่ได้ แต่ตัดผมและตัดเล็บใส่หีบศพสวดจนครบ ๗ วันได้ ส่วนการบริจาคอวัยวะนั้น ยังต้องแจ้งทันทีในกรณีของกระเจกตา หรือก่อนเสียชีวิตในกรณีใด หัวใจ ตับ อวัยวะภายใน การรอนานเพียงเวลาเป็นชั่วโมงก็สายเกินที่จะบริจาคอวัยวะภายในได้

ความประสงค์เหล่านี้สามารถเขียนไว้ก่อนที่จะเสียชีวิตตามแบบพิธีกรรมชีวิต แต่ความประสงค์นี้ ถ้าญาติไม่ทำตามเพราะเหตุใดก็ตาม ก็ไม่ใช่ความผิดตามกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้นความยินยอมของญาติก็จะต้องมีด้วยต่อการดำเนินการบริจาคมตามความประสงค์ของผู้ตาย ในตอนที่พ่อเสียชีวิตไปพบบันทึกที่พ่อบันทึกว่าจะบริจากร่างกาย จึงต้องรีบไปสอบถามทะเบียนผู้บริจาคที่ตึกกายวิภาคว่ามีชื่อพ่อหรือไม่ ปรากฏว่าไม่มี จึงค่อยได้โล่งอกกันว่ามิได้ขัดคำสั่งพ่อ พ่อคงป่วยเสียก่อนที่จะได้ไปยื่นหนังสือเป็น “อาจารย์ใหญ่”

เรื่องของวัด และเรื่องท้าว

วัดมกุฏกษัตริยารามเป็นวัดที่บ้านเราดูจะคุ้นเคยที่สุด มากเสียยิ่งกว่าวัดเจ้าอาามใกล้บ้านอีก คุณย่า คุณตา ญาติๆ หลายคนใช้บริการวัดนี้ทั้งสิ้น เราเรียนอนุบาลที่โรงเรียนสวนเด็กตรงข้ามวัดนี้ ปัจจุบันงานบริการเกี่ยวกับพิธีศพของวัดเป็นกิจการที่เป็นล่ำเป็นสัน และมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ แบ่งหน้าที่กันไปครบถ้วน ไวยยาวัจกร ที่มงานในสำนักงาน เจ้าหน้าที่ศาลา แม่บ้าน ทำอาหารเลี้ยงและวางหน้าศพ ไปจนถึงยาม และแม้แต่พระที่สวดพระอภิธรรม ก็รู้สึกจะทำงานเป็นทีมเวิร์คกันหมด ต่างจากเมื่อสมัยงานตายมาพอควร เรานำศพพ่อแม่มาถึงที่วัดประมาณบ่ายสองโมง และมีพิธีรดน้ำศพอีกครั้งสำหรับแขกที่ไม่ได้ไปที่โรงพยาบาลและญาติๆ หลังจากนั้นรอน้ำหลวงฯ ทำโหมงเย็น มีพิธีรดน้ำหลวง แล้วบรรจุพ้อในหีบ ศพตั้งไว้หลังโกศ ช่วงบรรจุนี้เป็นครั้งแรกที่เราต้องมีส่วนร่วมเพราะเป็นบุตรชายคนโต ต้องอยู่ข้างศพ หวีมด้วยหวีที่สำนักพระราชวังเตรียมมา หวีขึ้นสามครั้ง ลงสามครั้ง ถ้าจำไม่ผิด แล้วหักหวีเสีย น้องสาวและน้องเขยอยู่ข้างๆ เรา ส่วนคนอื่นฯ ต้องรออยู่ด้านนอกฉากจนบรรจุศพลงในหีบเสร็จ จากนั้นไม่นานท่านองคมนตรี ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย เป็นผู้แทนพระองค์มาวางพวงมาลาพระราชทานของทั้งหกพระองค์ ท่านทักทายครอบครัวของเรา แล้วเดินทางกลับ หลังจากนั้นสามวันแรกเป็นพิธีในพระบรมราชาอนุเคราะห์ สี่วันที่เหลือจึงเป็นโอกาสที่หน่วยงานและคณะบุคคลร่วมกันเป็นเจ้าภาพ งานลุ่ล่งไปด้วยดีทุกคืน มีแขกจำนวนมากพอควรมาร่วมฟังสวดพระอภิธรรม เราไม่ต้องจ่ายเงินล่วงหน้าให้วัด ใช้วิธีจัดบัญชีไว้และแม้แต่เงินถวายพระก็ระบุจำนวนเงินเป็นใบอนุโมทนา ค่าใช้จ่ายหลักๆ ที่ต้องจ่ายก็มีเพียงค่าดอกไม้ประดับหน้าศพ ค่าอาหารว่างและหีบเท่านั้น เมื่อครบเจ็ดวัน ในวันสุดท้ายจึงมีพิธีบรรจุศพ ในคืนสุดท้ายนี้ ก็ถวายมิตถาทงธรรมของพ่อ สมเด็จพระมหาเมธีวงศ์ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามเสด็จมาเป็นองค์ประธานในการสวดพระอภิธรรมและบรรจุศพด้วยตนเอง

ท่านประทับรอพระมาสวดอยู่ครู่ใหญ่ เพราะในวันนั้นเกิดอุบัติเหตุทางการสื่อสาร ทำให้พระวัดมกุฏฯ ที่รับงานมาสวดเข้าใจผิดและไม่ได้มา เมื่อติดต่อก็พบว่ารับงานอื่นไปแล้วด้วย วันนั้นเราจึงได้รู้ว่าพระนี่ก็มีคิวค่อนข้างแน่นเหมือนหมอ ถ้าพลาดไปแล้วหาคนออกสวดแทนยาก เหมือนหมอหาคนตรวจแทนยากเช่นกัน วันนั้นเลยต้องรอพระจากวัดใหม่บางขุนพรหมมาสวดแทนบรรยากาศตอนนั้นเครียดพอควรเพราะทุกคนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ศาลาตกอยู่ในโหมตการรอคอยพระ จนล่วงเลยมาเกือบครึ่งชั่วโมง พระจึงมาถึง และเมื่อเข้าไปในศาลา เห็นสมเด็จพระสังฆราช ท่านอยู่ พระเหล่านั้นก็คงตกใจไม่น้อย นี่ถ้าท่านทราบว่าจะสมเด็จฯ วัดราชบพิธฯ มารออยู่ก็ไม่รู้จะยอมมาสวดหรือเปล่า ตั้งแต่ไปงานศพมาตลอดชีวิต (รวมชีวิตแม่ด้วยจากคำบอกเล่าของท่าน) ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พระสืมมาสวด จึงเป็นเครื่องเตือนใจว่าทุกอย่างต้องมีแผนสอง แม้จะเป็นเรื่องวัดวาอารามก็ตามที

เป็นเจ้าของภาพแบบมืออาชีพ

ครั้งนี้เป็นครั้งที่สองในรอบปีที่เราต้องเป็นเจ้าของภาพงานศพ เมื่อปลายปีที่แล้วก็น้องสาวคนเล็กของแม่ ประสบการณ์ที่วัดหลังงานศพคุณน้าทำให้ได้เตรียมตัวพอสมควรเรื่องงานศพ เมื่อถึงงานพ่อจึงมีความรู้สึก “คล่อง” ขึ้นบ้าง จริงๆ แล้วในปัจจุบันงานศพเป็นพิธีการที่ไม่ยาก เพียงแต่เกิดขึ้นในเวลาที่เราอาจจะไม่ค่อยมีสติ คำเตือนสำหรับทุกๆ คนที่ไม่ชำนาญจึงมีดังนี้

๑. ทำงานเป็นทีม กำหนดหน้าที่ให้ดี เช่น เรื่องจัดการศพ เรื่องจองวัด และเรื่องที่เกี่ยวข้องศาลา เรื่องของเลี้ยง เรื่องหนังสือ และของชำร่วย เป็นต้น

๒. จัดบันทึกทุกอย่าง เพราะจะหลงลืมง่ายมาก ในปัจจุบันทำบันทึกไว้ใน shared internet drive อาจจะดีที่สุด อ่านไปได้ แก้ไขไปได้ด้วยกัน

๓. เตรียมเอกสารต่างๆ ให้ครบตั้งแต่ป่วยหนัก ได้แก่ บัตรประชาชน พร้อมสำเนา บัตรบริจาคร่างกาย ทะเบียนสมรส สำหรับข้าราชการต้องเตรียมสำเนาสมุดบัญชี และภรรยาและทายาทต้องเตรียมเอกสารเช่นเดียวกัน เพื่อดำเนินการเรื่องบำนาญตกทอด แม้แต่มรณบัตรของบิดามารดาผู้ตายก็ต้องมีด้วย ควรถ่ายสำเนาเอกสารแต่ละใบไว้จำนวนหนึ่ง อย่าลืมเตรียมรูปสวยๆ ด้วย

๔. เมื่อเสียชีวิต ใช้บริการของหน่วยศพโรงพยาบาลสะดวกที่สุด ให้ช่วยจัดการศพ พระนำศพ ยิ่งรดน้ำที่โรงพยาบาลได้จะสะดวกมาก บรรจุแล้วจึงนำขึ้นรถ มิฉะนั้นจะเป็นการเดินทางไปวัดโดยศพและหีบไปด้วยกัน แต่นอนนอกหีบ

๕. จองวัดที่คุ้นเคยน่าจะดีที่สุด ถ้ารู้จักพระหรือไวยาวัจกร จะกำหนดพิธีต่างๆ ได้สะดวกขึ้น เช่น ขอให้สวดคัมภีร์เร็วขึ้นเพื่อให้แครงรดน้ำอยู่สวดศพต่อได้เลย

๖. จองศาลาที่เหมาะสมกับจำนวนแขก ถ้าทำได้ไปที่วัดและทำการชื้อบั้งศาลาจะดีที่สุด ศาลาในวัดเดียวกันอาจมีสภาพต่างกันมาก ศพที่มี

เครื่องประดับเกียรติยศมาก ต้องเผื่อพื้นที่ส่วนหน้าให้มาก ศาลารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหน้ากว้าง อาจจะเหมาะกว่าศาลาสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวแต่หน้าแคบ

๗. สิ่งอาหารหรือของว่างที่บรรจุกล่องสำเร็จ ไม่บูดง่าย และสิ่งเท่ากับหรือเกินจำนวนที่นั่งในศาลาเล็กน้อยก็เพียงพอ ในปัจจุบันอาหารส่งเองจะน่ารับประทานและคุ้มค่าง่าอาหารที่จัดโดยวัด

๘. ขอหมายเลขโทรศัพท์มือถือของเจ้าหน้าที่ประจำศาลาไว้ เพราะไม่รู้ว่าจะเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินอะไร เช่น ของว่างมาส่งตอนเรายังไม่ถึงวัด ลืมของไว้ที่วัด ถ้ามีโทรศัพท์จะติดต่อย่งที่สุด

๙. ไปถึงวัดก่อนเวลาหนึ่งชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง เพื่อเตรียมงาน และต้อนรับแขกที่มาเร็วซึ่งจะมีเสมอ ถ้าแขกมาแล้วยังไม่พบเจ้าภาพจะดูไม่งาม

๑๐. ระหว่างงานสวด พยายามต้อนรับแขกที่หน้างาน ถ้านั่งอยู่ในศาลาเสียแล้ว แขกที่มาในภายหลังจะค่อนข้างลำบากที่จะมาทักทาย ถ้าอยู่หน้าศาลาจะสะดวกที่จะเชิญแขกที่อาวุโสเข้าไปในศาลาได้ง่าย เช่นเดียวกันเมื่อสวดเสร็จควรออกมาส่งแขกที่นอกศาลา

๑๑. มอบหมายเรื่องของเงินทำบุญให้กับญาติสนิทที่ไว้ใจได้ ให้ตรวจเช็คทุกของ เก็บในถุง กระเป๋า หรือกล่อง อย่าให้คนอื่นทำงานอื่น และไม่ควรถูกเก็บรวบรวมของเงินไว้กับตนเอง เพราะเจ้าภาพยังต้องคอยดูแลอย่างอื่นๆ อีกมากในระหว่างงานศพ จะหลงลืมง่าย เว้นเสียแต่ว่าแขกไม่มาก และญาติไม่มีใครช่วยได้ อย่างนี้จะหนักหน่อย

๑๒. เมื่อพระเริ่มสวด ควรกำหนดผู้ที่จะเป็นผู้ถวายของและปัจจัยแต่เนิ่นๆ และแจ้งให้ท่านเหล่านั้นทราบ ควรเลือกท่านที่ยืนและเดินสะดวก ถ้าผู้ที่จะถวายมีมากกว่าจำนวนพระ ให้แบ่งเป็นสองชุด ชุดแรกถวายของถวาย และชุดที่สองทอดผ้ากั้ได้

๑๓. การเสิร์ฟอาหารว่าง โดยมากนิยมให้พระสวดจบสามจบ แล้วจึงพักยาวเพื่อเสิร์ฟอาหาร แต่วิธีที่ดูเรียบร้อยในความเห็นคือ การรองจนเสร็จ

พิธีกรรม แล้วแจกอาหารว่างให้รับประทานหรือนำกลับบ้าน วิธีนี้มักจะทำให้พิธีสวดจบเร็วขึ้น เหมาะสำหรับภาวะรถติดในกรุงเทพฯ

๑๔. ผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพในระหว่างงานควรต้องทราบกำหนดการต่างๆ ที่ชัดเจน และต้องทราบว่ามุมกล้องใดเหมาะสม ไม่เช่นนั้นอาจจะหลุดไปอยู่นอกวง ขณะที่กำลังมีพิธีสำคัญและไม่อาจเก็บภาพเหล่านั้นได้

๑๕. ต้องมีแผนไว้รองรับแขกที่ไม่คาดคิดด้วย เช่น พระ จะจัดให้ที่นั่งที่ใด พระราชวงศ์ เจ้านาย ผู้ที่ไ้รถนั่ง เหล่านี้อาจกลายเป็นปัญหาหน้างานได้ ถ้าไม่ได้เตรียมไว้ก่อน

หวังว่าไม่น่าจะยากเกินความสามารถของทุกท่าน ถ้าครั้งแรกๆ พลาดไปบ้าง ยังไงก็มีโอกาสหน้าไว้แก้ตัว เพราะความตายมาเยือนทุกคนอยู่แล้วจริงไหม ไม่ได้แข่ง

ทำบุญหลังตายอย่างไร

โดยทั่วไปพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อในเรื่องการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายหลังวันตาย ในเรื่องนี้มีคำถามและข้อสงสัยหลายประการ จึงขอรวบรวมมาเพื่อเป็นข้อมูล

คำถาม ต้องทำบุญใหม่ ไม่ทำบุญอุทิศให้บาปหรือเปล่า

คำตอบ เป็นความเชื่อที่ไม่ได้มีคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารองรับที่มีจริงๆ และเป็นข้อความที่ขอยกมาเพราะกล่าวไว้ถูกใจมากคือ “การดูแลเกื้อกูลบุพการีที่ดีที่สุด คือดูแลขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งดิฉันเชื่อว่า คุณได้ทำอย่างดีที่สุด อย่างที่ลูกพึงกระทำได้แล้ว และในขณะที่คุณดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ คุณก็ได้ทำกิจวัตรของคุณเต็มกำลังความสามารถ และได้เอื้อประโยชน์อันสมควรแล้ว” สรุปแล้วคือ การทำบุญให้คนที่เรารักนั้น ไม่ต้องรอเขาตาย ทำเสียเมื่อเขายังอยู่นั้นแหละดีที่สุด และเราไม่จำเป็นต้องเอาตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ เราก็มีวิถีทางของเรา สามารถทำสิ่งที่เป็นความดีตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน เป็นกุศลให้แก่คนที่เรารักที่จากไปก็ได้ บุญกุศลเช่นนี้ทำง่ายกว่าไปวัดหรือนิมนต์พระมารับของถวายเสียอีก

คำถาม ต้องทำเมื่อใด เพราะเหตุใด

คำตอบ การกำหนดเรื่องการทำบุญในวันที่ตั้งกล่าวว่ามีที่มาจากความเชื่อที่ว่า ๗ วันหลังตายนั้นดวงวิญญาณยังอยู่ในโลก ๕๐ วันเป็นระยะที่รอคอยการพิพากษาบาปบุญ และ ๑๐๐ วันเป็นระยะที่ได้ถูกตัดสินแล้ว จึงเชื่อว่าการทำบุญอุทิศให้ที่ ๗ และ ๕๐ วันอาจจะช่วยไม่ให้ต้องไปตกนรก ส่วนที่ ๑๐๐ วันนั้น ตัดสินให้ไปเกิดเป็นอะไรแล้ว ได้แต่รับผลบุญ แต่ไม่เปลี่ยนแปลงคำตัดสิน

คำถาม จะต้องทำบุญอย่างไร

คำตอบ ธรรมเนียมที่ปฏิบัติโดยทั่วไปคือ เมื่อครบวันที่ ๗ ของวันตาย (นับวันตายเป็นวันแรก) ก็นิมนต์พระ ๗ รูปมาสวดพระพุทธรูปมนต์เย็น แล้วถวายอาหารบิณฑบาตในวันรุ่งขึ้น และอาจมีการแสดงพระธรรมเทศนาก็ได้ แต่ถ้าทำบุญวันเดียวซึ่งเป็นที่นิยม จะทำเช่นเดียวกันในวันเดียวกับที่ตาย โดยถวายอาหารและปัจจัย ในเวลาเช้า หรือเพลก็ได้ บางคำแนะนำให้ดำเนินพิธีต่อจนถึงช่วงบ่ายเพื่อให้พระเทศน์ด้วย ส่วนที่ ๕๐ และ ๑๐๐ วันก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ข้อมูลจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ระบุว่า

“งานอวมงคล คือ งานที่จัดขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนกุศลที่บำเพ็ญนั้นๆ แก่ผู้ล่วงลับไป บุพการี ผู้ที่เคารพนับถือหรือผู้มีพระคุณ ญาติสนิท มิตรสหาย ผู้ได้บังคับบัญชา แม้กระทั่งผู้ไร้ญาติขาดมิตรให้ได้รับความสุขในสัมปรายภพ งานอวมงคลโดยทั่วไปมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานพอสรุปได้ดังนี้

๑. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
๒. อาราธนาศีล วัชศีล
๓. อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์
๔. ถวายภัตตาหาร ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม
๕. ลาตัญญาโยง (สายโยง หรือฝ้ายขาวก็ได้) จากกระดุกหรือรูปผู้ล่วงลับ ทอดผ้าบังสุกุล (ผ้าไตรหรือผ้าอื่นก็ได้)
๖. พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล แล้วอนุโมทนา
๗. กรวดน้ำ วัชพร
๘. เสรีจพิธี

แต่ในการปฏิบัติพิธีต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น อาจจะมีขั้นตอนที่แตกต่างเพิ่มเติมได้อีกบ้าง เช่น อาจมีการถวายพัทธรองที่ระลึก หรือมีพิธีแสดงพระธรรม

เทศนาในพิธีสวดหรือเจริญพระพุทธมนต์ มีสวดรับเทศน์หรือมีสวดมาติกา สวดพระอภิธรรม โดยการจัดงานควรจัดไปตามความเหมาะสม

ส่วนการนิมนต์พระที่เกี่ยวข้องกับงานอวมงคลควรปฏิบัติดังนี้

๑. พิธีสวดพระอภิธรรม นิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๔ รูป เป็นอย่างน้อย

๒. พิธีสวดหน้าไฟ เวลาเผาศพ นิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๔ รูป เป็นอย่างน้อย

๓. พิธีสวดพระพุทธมนต์งานบำเพ็ญกุศลศพ เช่น งานทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน เป็นต้น นิมนต์พระสงฆ์ ๕, ๗, ๑๐ หรือ ๒๐ รูป หรือตามกำลังศรัทธาและพอเหมาะแก่สถานที่นั้นๆ

๔. พิธีสวดเจงงานฌาปนกิจศพ นิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๒๐ รูป ๒๕ รูป ๕๐ รูป ๑๐๐ รูป ๕๐๐ รูป หรือนิมนต์หมดทั้งวัด

๕. พิธีสวดมาติกาบังสุกุลศพ นิมนต์พระสงฆ์จำนวนเท่าอายุของผู้ตายที่บำเพ็ญกุศลอุทิศให้ นั้น เช่น ผู้ตายอายุ ๗๕ ปี ก็นิมนต์พระสงฆ์ ๗๕ รูป สวดมาติกาบังสุกุล เป็นต้น หรือจะนิมนต์จำนวนน้อยกว่า อายุผู้ตายก็ได้ ตามกำลังศรัทธา ไม่มีข้อห้ามแต่ประการใด

คำถาม เลื่อนวันทำบุญได้ไหม

คำตอบ ไม่มีบทบัญญัติเรื่องนี้ในพระพุทธศาสนาแน่นอน สามารถเลื่อนได้ ถ้าเพื่อความสะดวกของวัด ของพระ หรือของครอบครัว บางความเชื่อไม่แนะนำให้เลื่อนออก ให้เลื่อนเร็วขึ้น แต่ก็อีกเช่นกันไม่ใช่บทบัญญัติที่ตายตัว

คำถาม การทำบุญกระดูกทำอย่างไร

คำตอบ พิธีฝ่ายเจ้าภาพ ตรีเตรียมทำนองเดียวกับงานทำบุญหน้าศพ ที่กล่าวแล้วทุกประการ ต่างแต่เพียงงานนี้เป็นงานทำบุญหน้าอัฐิหรือรูปที่ระลึก

ของผู้ที่ล่วงลับ เจ้าภาพต้องเตรียมที่ตั้งอิฐหรือที่ตั้งรูปพระลี้กนั้นๆ ต่างหากจาก โต๊ะบูชา จะใช้โต๊ะหมู่หรือโต๊ะอื่นใดที่สมควรก็ได้ ให้มีดอกไม้ตั้งหรือประดับ พองามตามแต่จะพึงจัดได้ และตั้งกระถางธูปกับเชิงเทียน ๑ คู่ ที่หน้าโต๊ะอิฐ หรือรูปนั้นด้วยเพื่อบูชา จะใช้พานหรือกระบะเครื่องห้าสำหรับบูชาแทนก็ได้ พิธีฝ่ายภิกษุสงฆ์ ส่วนใหญ่ก็พึงปฏิบัติเช่นเดียวกับงานทำบุญหน้าศพ ต่างแต่ การสวดมนต์ นิยมใช้บทสวดอื่นจากอนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร และ ธรรมนิยามสูตร ทั้งนี้แล้วแต่หัวหน้าสงฆ์ จะกะหนดหมาย หรือเจ้าภาพระบุ

คำถาม ทำบุญแล้วต้องกรวดน้ำหรือไม่

คำตอบ ลองอ่านข้อเขียนในคอลัมน์ขอยสวณพลุ โดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ท่านเล่าถึงหม่อมพันธุทิพย์ บริพัตรไว้อย่างน่าฟัง ดังนี้

“ผมได้รู้จักคุ้นเคยกับคุณหญิงพันธุทิพย์และเสด็จในกรมหมื่นนครสวรรค์ มาตั้งแต่ผมยังเป็นเด็กเล็ก ท่านทั้งสองได้มีเมตตากรุณาต่อผม มาโดยตลอด เมื่อผมเป็นเด็ก ท่านก็ไม่เคยกริ้วโกรธ ผมโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็ไม่เคยมีเรื่องผิดพ้องหมองใจกันแต่อย่างไรเลย คุณหญิงท่านกรุณาผมอย่าง เพื่อน พูดจาอะไรกันได้ตรงไปตรงมา ไม่ต้องมีอะไรปิดบังกัน ผมทำอะไรที่ท่าน ไม่ถูกใจ ท่านก็พูดต่อหน้าเชิงวิชาการ ไม่เคยโกรธหรือเอาเรื่องส่วนตัวเข้ามา เกี่ยว

ผมจะพูดถึงคุณหญิงพันธุทิพย์ เฉพาะแต่ในเรื่องความเชื่อของท่าน ซึ่งผมได้พูดกับท่านมาช้านานในเรื่องนี้ ผมขัดคอบ้างแย้งท่านบ้าง เอาหลักฐาน ต่างๆ มาล้างเหตุผลของท่านบ้าง แต่ท่านก็ไม่เคยละความเชื่ออันนั้นของท่านได้”

“ท่านเชื่อว่า คนเราที่เกิดมานั้น ตายแล้วสูญ ไม่มีอะไรเหลืออีกต่อไป ไม่มีชาติใหม่ ภพใหม่ ชาติก็ดี ภพก็ดี มีขึ้นเมื่อร่างกายนี้เกิดเท่านั้น เมื่อ

ร่างกายนี้ดับสลายไปแล้ว ก็ไม่มีชาติอื่นภพอื่นมาต่อ ไม่มีจิตหรือวิญญาณ หรือเจตภูตอะไรเหลืออยู่อีกเลย”

“คุณหญิงพันธุ์ทิพย์ นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับผมนับถือ พระรัตนตรัย สวดมนต์ฯ ได้ กราบไหว้พระพุทธรูปและพระสงฆ์เช่นเดียวกับผม บำเพ็ญกุศลตามประเพณีไทยตามวาระและเทศกาลไม่เคยลบหลู่ดูหมิ่นศาสนา หรือคนที่นับถือศาสนา และอยู่กับเสด็จในกรมฯ ซึ่งออกจะหนักในศาสนาพุทธ มาได้ตลอดพระชนม์ชีพ โดยไม่มีอุปสรรคในทางนี้”

“คุณหญิงพันธุ์ทิพย์ เป็นคนที่ทำบุญไว้มากมาย ทั้งในพระศาสนาและ ทางด้านสาธารณกุศล ความจริงข้อนี้เห็นจะไม่มีใครปฏิเสธได้ แต่ท่านก็ยัง เชื่อว่า ตายแล้วสูญ”

“ผมถามท่านว่า เมื่อท่านเชื่ออย่างนี้แล้ว ท่านทำบุญทำไม”

“ท่านชี้หน้าผม แล้วตอบว่า ‘ฉันไม่ใช่คนเห็นแก่ตัวอย่างคุณชายนี้ จะได้ทำบุญหวังผลชาติหน้า ฉันเห็นว่าการทำบุญเป็นความดี ชีวิตคนนั้น ไม่นานนัก ฉันก็อยากทำความดีให้มากที่สุดเท่าที่ฉันจะทำได้ ระหว่างที่ฉัน มีชีวิตอยู่ ฉันตายแล้วก็สูญ ไม่ได้รับกุศลที่ทำได้ ซึ่งฉันทำบุญ ก็ได้หวังอะไร อย่างนั้นเลย แต่ผลดีจะเกิดขึ้นแก่หลักธรรมหรือบุคคล ซึ่งได้รับผลจากการ ทำบุญของฉัน”’

“เมื่อผมถามท่านว่า ‘คุณหญิงทำบุญกรวดน้ำหรือเปล่า’

“กรวด” ท่านตอบ

“ก็เมื่อไม่มีชาติหน้าภพหน้าแล้ว จะกรวดน้ำอุทิศให้แก่ใคร?” “กรวด ให้คนเป็นๆ และสัตว์โลกทั้งหลายที่เสียเปรียบถูกเล่นรังแก มีความทุกข์ มีความเดือดร้อน ป่วยเจ็บทรมาน ต้องดิ้นรนเพราะกลัวภัยอันตรายต่างๆ” ท่านกล่าว”

สำหรับพ่อ ครอบครัวทำบุญครบ ๗ วันที่วัด ทำบุญครบ ๕๐ วันที่บ้าน ในห้องนอนที่พ่อจากไป และทำบุญครบ ๑๐๐ วันที่วัดเช่นกัน และครอบครัวเราก็ไม่ลืมกรวดน้ำทุกครั้ง ครั้งละหลายๆ คนช่วยกัน แม้เราจะเชื่อว่าพ่อมีบุญมากพอและคงไม่ต้องใช้บุญเสริม กุศลจากการกรวดน้ำก็อาจจะเป็นอย่างที่หม่อมพันธุ์ทิพย์ บริพัตรท่านว่าไว้

การทำบุญนอกเหนือจากพิธีทางศาสนาแล้ว ยังมีการทำบุญในรูปแบบอื่นๆ เช่น การบริจาคทรัพย์เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตาย ผลดีจากการทำบุญเช่นนี้ส่งผลทันทีต่อเพื่อนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตที่เราทำ คือได้ผลเป็นรูปธรรมในวันนี้ ด้วยเหตุนี้เราทั้งครอบครัวจึงตัดสินใจตั้งแต่ต้นว่าจะนำเงินทั้งหมดที่มีผู้บริจาคร่วมทำบุญตลอดงานพิธีสวดพระอภิธรรมและงานพระราชทานเพลิงศพ ไปทำบุญอุทิศกุศลทั้งหมดให้แก่พ่อ โดยแบ่งจัดตั้งเป็นทุนในสถาบัน ๓ แห่งที่มีความผูกพันกับชีวิตพ่อ ดังนี้คือ

๑. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล สถาบันที่พ่ออุทิศชีวิตให้
๒. คณะแพทยศาสตร์สงขลานครินทร์ สถาบันที่พ่อช่วยหาสถานที่สร้างช่วยจัดตั้ง และเป็นคนบดเคี้ยวคนแรก
๓. สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันการแพทย์ระดับมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในจังหวัดบ้านเกิดที่พ่อรัก

บทกลอนสอนใจศิษย์

เมื่อคนไข้มาหาคราเจ็บป่วย
เริ่มด้วยถามประวัติในทุกราย
ตั้งคำถามอย่านำให้เขาเล่า
ทุกอาการมีเวลามาควบคุม
อันอาการแต่ละอย่างยังข้องเกี่ยว
ต้องไม่ลืมถ้อยคำจำรรจจา
แล้วรวบรวมอาการนำมาย่อ
ใช้พยาธิสรีระเทียบเคียงพลาถัน
นำกายวิภาคของระบบมาวิเคราะห์
เทียบสาเหตุโรคเป็นในกลุ่มใด
สามารถบอกชื่อโรคได้แจ่มชัด
รวมภาวะแทรกซ้อนครบรานา
จึงสามารถวินิจฉัยโรคได้ถูก
ถ้าการตรวจครบแล้วส่งเสริมกัน
จะวางแผนรักษาก็พาคล่อง
ไม่จับโนนทั้งนี้เหมือนมือถึง
การรักษาจะผ่าตัดขีดหรือไม่
ไม่โอ้อึ้งจนญาติเขาขัดเคือง
วิชาหลักพื้นฐานทางการแพทย์
ต้องคล่องแคล่วเรียกใช้ได้ชำนาญ

หมอมต้องช่วยรักษาพาไข้หาย
ทั้งซึกให้ละเอียดทุกซอกมุม
หากถามเขลาตอบมาพาลงหลุม
โรคแรงรุมยามใดให้แจ่มมา
จะลดเสียก่อนหลังยังถามหา
ตามภาษาท้องถื่นรู้เรื่องกัน
เป็นข้อข้อครบถ้วนล้วนจัดสรร
บอกได้มันถึงระบบที่ป่วยไป
ว่าป่วยเหมาะตรงอวัยวะไหน
ก็โดยใช้พยาธิวิทยา
ทั้งยังจัดความรุนแรงใช้แสร์งหา
หรือโรคมาร่วมเป็นเช่นเดียวกัน
ทั้งยังผูกพันการตรวจไข้เพียงฝัน
วินิจฉัยเหล่านั้นก็เป็นจริง
ไม่จดจ้องแยกโรคจนยุ่งชิง
ไม่ประวิงล่าช้าเวลาเปลือง
ย่อมบอกได้ไม่คิดจนคางเหลือ
แต่ต้องเรื่องปัญญาวิชาชาญ
รวมทั้งแปดวิชาน่ากล่าวขาน
จึงประสานศรัทธาน่านิยม

ภาษาพาสนุกที่พ่อชอบ

เรื่องสั้นอ่านสนุก ๑๖ บทนี้ คัดเลือกมาเพื่อให้เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ผู้เขียนใช้ชีวิตที่ต่างประเทศเป็นเวลานาน พุดภาษาอังกฤษได้คล่องและถูกต้องเท่าเทียมกับภาษาไทย และยังมีหน้าที่การงานในปัจจุบันเป็นผู้ที่ใช้วาทจะเป็นเครื่องมือ กระนั้นท่านเป็นผู้ที่มีบุคลิกสุภาพและถ่อมตนที่สุดคนหนึ่งที่ได้เคยพบ บทความเหล่านี้ท่านได้เขียนไว้ในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ และเคยมีการรวมเล่มแล้วหลายครั้งหลายเล่ม เมื่อหลายปีก่อนข้าพเจ้าได้รับหนังสือบางเล่มมาอ่านอย่างเพลิดเพลิน และยังจำได้ถึงความประทับใจในขณะนั้น ท่านผู้แต่งยังเป็นเหมือนพี่ชายของข้าพเจ้าเพราะแม่ของเราทั้งคู่เป็นเพื่อนพยายาลกัน และทั้งสองครอบครัวก็สนิทสนมกันมาก เมื่อข้าพเจ้าต้องการทำหนังสือเป็นอนุสรณ์แก่พ่อ จึงได้ระลึกว่าพ่อมีความเคร่งครัดในเรื่องการใช้ภาษามาก และมีความรู้ในเรื่องภาษาอังกฤษและเยอรมันเป็นอย่างดี รวมทั้งพ่อมีความสนใจศึกษาอัตลักษณ์ของภาษา มีความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนเป็นอย่างมาก เมื่อหลังจากเกษียณอายุราชการยังเจียดเวลาเดินทางไปร่วมเป็นกรรมการราชบัณฑิตยสถาน เพื่อช่วยบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์และศัพท์แพทย์อยู่หลายปี บทความเกี่ยวกับภาษา และการใช้ที่ถูกต้องที่อ่านง่ายและสนุก จึงน่าจะเหมาะกับหนังสืออนุสรณ์แด่พ่อ ขอขอบคุณคุณจักรกฤษณ์ ศรีวิลี หรือ “บ๊อบ บุญหัด” เจ้าของบทความเหล่านี้ที่กรุณาอนุญาตให้ข้าพเจ้าคัดเลือกบทความบางตอนจากหนังสือของท่านมาลงพิมพ์ด้วยความเต็มใจ และด้วยความรักพ่อเช่นกัน บทที่คัดเลือกมาล้วนแต่มีนัยที่เกี่ยวกับพ่ออยู่ทุกบท ลองเดาดูว่าเกี่ยวอย่างไร น่าจะเพลินดีไม่น้อย

บทที่ ๑ วิธีออกเสียงภาษาอังกฤษ

ก่อนที่จะร่ายต่อ ผมขอชี้แจงเรื่องการออกเสียงภาษาอังกฤษหน่อยนะครับ เพราะคิดว่าอ่านจากหนังสืออย่างเดียวคงไม่ทำให้ใครพูดภาษาอังกฤษได้ดีเหมือนกับคนที่ได้อ่านด้วยฟังด้วย

ตั้งนั้นถึงคอลัมน์นี้มีขีดจำกัดตรงที่พิมพ์อยู่ในหน้ากระดาษ ไม่สามารถออกเสียงให้ผู้อ่านได้ฟัง แต่ผมก็พยายามถ่ายทอดเสียงลงในหน้ากระดาษให้ใกล้เคียงที่สุด โดยสะกดวิธีออกเสียงเป็นภาษาไทย

ปัญหาอยู่ตรงที่ความแตกต่างระหว่าง ๒ ภาษา ทำให้ภาษาอังกฤษไม่สามารถสะกดเป็นภาษาไทย ออกเสียงถูกต้องเป๊ะได้เสมอไป

อย่างแรก ภาษาอังกฤษไม่มีวรรณยุกต์ คนไทยหลายคนคงต้องเคยได้ยินฝรั่งพยายามพูดว่า “ใครชายไซ่โก้” แต่ออกมาเป็น “ครายคายคายกาย” ทั้งนี้เพราะฝรั่งแยกเสียงวรรณยุกต์ไม่ออก

แทนที่จะมีวรรณยุกต์ ภาษาอังกฤษมีการเน้นพยางค์บางตัวในแต่ละคำ ถ้าเป็นคำ ๒ พยางค์ โดยมากจะเน้นพยางค์แรก เช่น **mother, happen, certain, conflict** เป็นต้น ถ้าเน้นพยางค์หลัง ความหมายอาจเปลี่ยนหรือนามอาจกลายเป็นกริยาได้เช่น คำว่า **conflict** ถ้าเน้นพยางค์หน้า อ่านเป็น ค้อนฟลิคท์ แปลว่า **ความพิพาทขัดแย้ง** แต่ถ้าเน้นพยางค์หลังอ่านเป็น คอนฟลิคท์ เป็นกริยา แปลว่า **ขัดแย้ง**

ตัวอย่างอีกรายคือ คำว่า **object** ถ้าเน้นพยางค์หน้า (**อ็อบเจ็คท์**) แปลว่า **วัตถุ** แต่ถ้าเน้นพยางค์หลัง (**อ็อบเจ็คท์**) แปลว่า **คัดค้าน** เวลาเปิดดิกอังกฤษ-อังกฤษจะเห็นว่าเขาระบุว่าจะต้องเน้นพยางค์ไหน โดยใช้เครื่องหมาย ‘ หลังพยางค์ที่เน้น เช่น ob’-ject หมายถึงเน้นพยางค์แรก ส่วน ob-ject’ เน้นพยางค์หลัง

อีกอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการถ่ายถอดวิธีออกเสียงลงในกระดาษ คือ เสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษบางตัวไม่มีในภาษาไทย ผมบอกเลยนะครับ ว่ามีตัว g, v, z, th และ sh

วิธีออกเสียงตัว g ผมได้อธิบายไปแล้วตอนที่พูดถึงคำว่า good คงไม่ฉายซ้ำให้เบื่อ ตัว v นี่ถือเป็นปัญหามากสำหรับคนไทย เพราะเป็นเสียง กิ่งว แหวน กิ่ง ฟ ฟัน ชาวฟิลิปปินส์หลายคนออกเสียงไม่ได้ เลยออกเป็นเสียง บ ไปไม่ชะเลย ซึ่งผมคิดว่าฟังทะแม่งมากกว่าเสียง ว แหวน ชะอีก

ตัว z ซึ่งเราอ่านแต่เด็กว่า ตัวแซด ก็เป็นตัวปัญหาอีกตัว ผิดจากเสียง ตัว ช โช่ (หรือ ส ศ ษ) ธรรมดาถ้าจะออกเสียงให้ถูกต้องมีวิธีง่าย ๆ ๒ วิธี อย่างแรก ลองทำเสียง ซ ซ ซ... เหมือนเสียงงูสิครับ นั่นคือตัว ช โช่ ธรรมดา คราวนี้ไม่ต้องขยับเขยื้อนฟันลองทำเสียงผึ้งบินบ้าง นั่นแหละครับคือ ตัว z

อีกวิธีหนึ่งคือใช้มือสัมผัสคอใต้คางตัวเอง แล้วออกเสียง ซ ซ ซ... เหมือนงูหรือเหมือนยางที่ถูกปล่อยลม คุณจะรู้สึกวาคอสั่นสะเทือน คราวนี้ ออกเสียงอ้อ...ในลำคอพร้อมกับเสียง ซ ซ ซ... อย่าให้ขาดหาย แล้วคุณก็จะ ได้ตัว z (ซึ่งอเมริกันอ่านว่า zee และอังกฤษอ่านว่า zed)

ขอพูดถึงการออกเสียงอีกหน่อยนะครับ อย่าเพิ่งเบื่อ (แต่ถ้าเบื่อแล้ว ก็ข้ามๆ ไปได้)

คำภาษาอังกฤษนอกจากจะสำคัญตรงออกเสียงพยัญชนะต่างๆ ที่ผม สาธยายมาแล้ว ยังจำเป็นอีกด้วยที่เราต้องออกเสียงตัวลงท้ายให้ถูกต้อง

ยกตัวอย่างนะครับ อย่างคำว่า milk ที่แปลว่า น้ํานม ผมเคยได้ยิน คนไทยอ่านเป็นมันบ้าง มิวบ้าง หรือมีล (ซึ่งเกือบถูกแต่ยังไม่ถูกดี)

ที่เป็นอย่างนี้เพราะในภาษาไทยมี แม่กน คือไม่ว่าจะเขียนว่า การ กาล กภาพ กาน กาณจน์ ออกเสียงเป็น “กาน” หมด เหมือนกับว่าทุกคำลงท้ายด้วย ตัว น หนู

แล้วก็มี แม่กด คือคำไหนลงท้ายด้วย ด ส ษ ศ ถ ฒ ฯลฯ ออกเสียง เหมือนกับลงท้ายด้วย ด เด็ก หมด

ฉะนั้นไม่แปลกเลย ถ้าฝรั่งร้านแผ่นเสียงงง เมื่อเพื่อนผม (คนที่ลั่นแข็ง) ถามหาเพลงของ “เอ็นวิต เพ็ดลี” คนไทยด้วยกันฟังแล้วรู้ว่ามันหมายถึง เอลวิส เพรสลีย์ แต่ฝรั่งส่วนใหญ่สู้คนไทยไม่ได้ ฟังไม่ออก

กฎง่ายๆ ที่ควรจำไว้ก็คือ ถ้าคำภาษาอังกฤษลงท้ายด้วยอักษร ในแม่อะไรก็แล้วแต่ ควรพยายามออกเสียงตัวสุดท้ายตามที่เขาสะกดไว้ เช่น mouse ควรอ่านว่า เม้าส์ mouth ควรอ่านว่า เม้าธ อย่าไปอ่านว่าเม้าทั้ง ๒ คำ บางคำออกเสียงตัวสุดท้ายยาก เช่น hub หรือ lid ก็ไม่จำเป็นต้องออกเสียงถึงขนาดเป็นฮับเบอะ หรือ ลิดเดอะ เตี้ยวจะดูไม่งาม เพราะคำ พยางค์เดียว ไม่ต้องเติมอีกพยางค์

แล้วมมาภาษาอังกฤษอ่านว่าอย่างไร พอออกเสียงได้ไหมครับ?

มีบางคนเคยตอบผมว่า “ออกเสียงว่า เบิร์สท์” หมายถึงคำว่า breast ซึ่งเป็นนมคนละอย่างที่เราพูดถึงในขณะนี้

เอ แต่ความจริงคำนี้ก็ไม่เลวสำหรับการฝึกออกเสียงนะครับ เพราะมี ทั้งควบกล้า (br) และพยัญชนะซ้อนกันตรงท้าย (st) อีกทั้ง ea ยังออกเสียง เป็นสระเอะอีก ไม่เหมือนกับคำว่า beast (สัตว์ป่า) ซึ่งสะกดเกือบเหมือนกัน แต่ออกเสียงว่า “บีสท์”

ถ้าจะให้ยากกว่านั้นอีกนิด ก็ลองนึกถึงนมในรูปพหูพจน์สิครับ (นึกถึง คำนะครับ ผมไม่ได้บอกให้นึกถึงอย่างอื่น) คือคำว่า breasts เติม s เข้าไป อีกตัว ออกเสียงยากกว่าเดิมเท่าครึ่ง ออกเป็น “เบิร์ชทช” (ให้ออก “ทช” เป็นเสียงเดียวกัน แต่แยกจาก ช ตัวแรก)

นี่นม เราต้องอ่านว่า มีลซ์ (ต้องออกเสียง ล และ ช ให้ชัด) ง่ายๆ นะ ครับ ง่ายกว่า breasts เยอะ

นอกนั้นการออกเสียงภาษาอังกฤษก็ไม่มีอะไรยาก เพียงพยายาม ออกเสียง ร กับ ล ให้ชัด โดยการฝึกพูดว่า “ฉันรักเธอ” กับแฟนคุณบ่อยๆ และท่องประโยค “เธอชอบลักขโมย” กับ “เธอชอบรักขโมย” จนคนอื่น เข้าใจว่าคุณหมายความว่าอะไรกันแน่ (ถ้าเขายอมฟังคุณท่อง) แล้วก็ฝึก

ออกเสียงคำควบกล้ำจนชิน และอีกอย่างก็คือ ตรงไหนไม่มีตัว ซ หรือ ส ก็ไม่ต้องออกเสียงมัน ออมแรงไว้พ่นคำอื่นเอาเนาะครับ

เสียง th ก็เป็นปัญหาสำหรับคนหลายชาติ ไม่ใช่เฉพาะคนไทย ฝรั่งเศส ยุโรปหลายคนออกเสียงเป็นตัว ซ โซ้ ไปเลย ดังนั้นเวลาพูดว่า thank you จึงออกเป็น sank you

บางคนก็ออกเป็นรูป ท ทหารไปอย่างชาวอินเดียมักพูดว่า tank you ส่วนคนไทยเป็นประเภทปรับตัวง่าย บางคนก็ว่า sank you บางคนก็ว่า tank you ไม่ออกเสียงเพี้ยนเหมือนกันหมด (คือเพี้ยนไปคนละแบบ)

แต่มีเหมือนกันนะครับ คนไทยที่ไม่เคยไปเรียนเมืองนอกเมืองนา ไม่ได้เรียนสูง แต่มีพรสวรรค์พูด thank you ได้ชัดถ้อยชัดคำ แต่พอลองให้พูดว่า I see a saucer (ฉันเห็นจานรองถ้วย) กลับพูดไม่ได้ ออกเป็น I thee a thauther.

อย่างนี้เขาเรียกว่ามี speech impediment (คือพูดออกเสียงชัดไม่ได้) เรียกว่า lisp เป็นอาการประเภทลิ้นคิပ်ปาก เวลาออกเสียง ซ โซ้ หรือ ส ศ ษ แทนที่จะปล่อยลมออกมา ระหว่างพินบนกับพินล่าง กลับมีปลายลิ้นไปขวางอยู่ กลายเป็น th ไป

เนื่องจากภาษาไทยไม่มีตัว th มีแต่เสียง ท หลายตัว ทั้ง ท ทหาร ฑ ฒ ผู้เฒ่า ฑ มณโฑ แล้วยังมี ถ ฐ ฑู ฑูาน อีก ผมขอเลือกเอาตัวหนึ่งมาใช้แทน th เวลาสะกดวิธีออกเสียงนะครับคือ ตัว ธ ธง เช่น คำว่า thigh (ต้นขา หรือขาอ่อน) ผมจะสะกดว่า “ธาย” ต่างจากคำว่า tie ซึ่งออกเสียงเป็น “ทาย”

พูดถึงเรื่อง thigh ฝรั่งเศสหลายคนไม่รู้ว่่าชื่อประเทศไทยต้องอ่านว่า ไทยแลนด์ ดันไปอ่านเป็นธายแลนด์ (ดินแดนขาอ่อน) ไป ผมต้องคอยแก้ อยู่เรื่อย บางทีนึกเคืองท่านจอมพล ป. ที่ชื่อสยามดี ๆ อยู่แล้วไปเปลี่ยนจนฝรั่งชอบนึกว่าเป็นไต้หวัน เพราะถ้าพูดว่าสยามแล้วฝรั่งร้องอ้อทุกราวย รู้จักทั้ง

Siamese cats (แมวไทย) Siamese twins (ฝาแฝดสยาม) แต่พอพูดว่าไทย
นี่จะรู้จัก Thai stick (กัญชาแห้ง) ทำเดียว!

ด้วยเหตุผลเดียวกัน คนไทยชื่อ พล ถ้าสะกดเป็นอักษรโรมันตามแบบ
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน Phol ฝรั่งเศสอ่านว่า fall เพราะตัว ph ภาษาอังกฤษ
ออกเสียงเป็นตัว ฟ ฟิน

อีกเสียงหนึ่งที่ภาษาไทยไม่มี คือ sh แต่อันนี้ง่ายหน่อย เพราะผมมัก
ได้ยินคนไทยด่าเป็นภาษาอังกฤษด้วยคำที่เริ่มต้นด้วยเสียงนี้ อย่างชดถ้อยชัตคำ
ภาษาไทยเรามีตัว ช ช้าง ซึ่งตรงกับเสียง ch

การแยกเสียง sh กับ ch ให้ออก เป็นเรื่องสำคัญนะครับ พอๆ กับ
ความแตกต่างระหว่างม้ากับหมานั่นแหละ shop แปลว่า ร้าน chop แปลว่า
สับ ship แปลว่า เรือ chip แปลว่า เศษไม้ (และยังแปลได้อีกหลายอย่าง)
วิธีง่ายๆ ก็คือ ch เสียงแข็ง ลิ้นกระทบเพดานปาก ส่วน sh เสียงอ่อน
ลิ้นไม่สัมผัสเพดานปาก ลองฝึกดูนะครับ

บทที่ ๒ HARD

ความยากลำบากเป็นสิ่งที่ทำลายชีวิตมนุษย์มาตั้งแต่โบราณกาล แต่ชาวอเมริกันก็ไม่เคยลดหย่อนความพยายามที่จะใช้ชีวิตสะดวกสบายไปทุกด้าน

สังเกตง่ายๆ ตรงเครื่องอำนวยความสะดวกของครอบครัวอเมริกัน มีตั้งแต่แผงสีฟันไฟฟ้า (แหยเข้าไปในปากแค่นั้นไม่ต้องออกแรงข้อมือ) เครื่องเปิดกระป๋องไฟฟ้า (ประหยัดเวลาได้ตั้งหลายวินาที) เครื่องเหลาดินสอไฟฟ้า (จิ้มจึกเดียวก็แหลมแล้ว) และอีกสารพัดเครื่องอำนวยความสะดวก

ประโยค *Life is hard.* (ชีวิตนี้ลำบาก) ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยชาวรัสเซียมานานแล้ว กลับไม่เป็นที่ยอมรับโดยชาวอเมริกันทั่วไป

ความใฝ่ฝันของชาวอเมริกันมักจดจ่ออยู่ที่การได้อะไรมาง่ายๆ โดยไม่ต้องลงน้ำพัก น้ำแรง ไม่ต้องฝ่าฟันความยากลำบาก ผมก็จึงขอลือโอกาสนี้ แนะนำให้รู้จักความลำบากเล่นนะครับ

ความลำบากที่ว่า ผมหมายถึงคำว่า “ความลำบาก” นะครับ *hard* แปลว่า ยาก ก็ได้ และยังมีความหมายอื่นๆ อีก เช่น แข็ง หรือ กระด้าง

พอกลายมาเป็นนามแล้ว เราจึงเห็นความแตกต่างในความหมายอย่างชัดเจน เพราะถ้าเติม *suffix* (พยางค์พ่วงท้าย) ว่า *-ship* เข้าไป เป็น *hardship* ก็แปลว่า ความยากลำบาก เช่น *He endured many hardships in his life.* (เขาทนความยากลำบากมากมายในชีวิต) หรือ *His life was full of hardship.* (ชีวิตเขาเต็มไปด้วยความยากลำบาก)

แต่ถ้าเราเติม *suffix* อีกอันคือ *-ness* เข้าไปเป็น *hardness* จะมีความหมายแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง จะแปลว่า ความแข็ง หรือ ความกระด้าง เช่น *The diamond's hardness is unequalled.* (ความแข็งของเพชรไม่มีอะไรเทียบได้) หรือ *The water's hardness makes it impossible to drink.* (ความกระด้างของน้ำทำให้มันดื่มไม่ได้)

ถ้าจะพูดถึงความยาก เช่น ความยากของข้อสอบ ผมแนะนำให้ใช้
คำว่า difficulty ดีกว่า เพราะความหมายชัดเจนและกระชับ ทั้งตรงเป่ากว่า!
วันนี้ผมขอพูดถึงการใช้ hard ในภาษาพูดประจำวันเช่น

“I don't think English is too hard to learn.” ฉันคิดว่า
ภาษาอังกฤษเรียนได้ไม่ยากนัก ถ้าแปลตรงตัวก็แปลว่า ฉันไม่คิดว่าอังกฤษ
ยากเกินไปที่จะเรียน

ประโยคนี้น่าจะบ่อยๆ ก็อาจทำให้เราไม่กลัววิชาภาษาอังกฤษได้!
สังเกตแล้วใช่ไหมครับว่า hard to บวกกับกริยารูปปกติ (เช่น learn)
แปลว่า ยากที่จะทำอย่างนั้น ยกตัวอย่างอีกหน่อยแล้วกันนะครับ

She is hard to please. แปลว่า หล่อน (เป็นคน) เอาใจยาก
It's hard for me to say I'm sorry. แปลว่า มันยากสำหรับฉัน
ที่จะพูดว่าฉันเสียใจ

ฟังออกจะกระต่อนกระแต่น้อยนะครับ แต่ตรงตัวที่สุดแล้ว
hard จะแปลว่า หนัก ก็ได้ ไม่ใช่น้ำหนักนะครับ แต่หมายถึงการทำ
อะไรให้หนักอาจเป็นการออกแรงหนักๆ เช่น He kicked the ball hard.
(เขาเตะลูกบอลอย่างแรง)

ภาษาไทยใช้คำว่า “แรง” ซึ่งก็คือการออกแรงหนักๆ นั่นเอง
เวลาเราไปติดต่อราชการ บางที่ต้องกรอกแบบฟอร์มซึ่งมีกระดาษ
สำเนา ๔-๕ ชั้น ถ้าออกแรงเขียนตามปกติ อาจไม่แรงพอที่จะทะลุลงไปถึงชั้น
ล่างๆ ได้ บางฟอร์มถึงกับระบุไว้ว่า Press hard. (กดแรงๆ)

การพยายาม การทำงาน หรือแม้แต่การเล่นก็อาจใช้คำว่า hard เป็น
กริยาวิเศษณ์ได้เหมือนกัน You must try harder. แปลว่า คุณต้องพยายาม
มากกว่านี้ (พยายามหนักขึ้น)

He works hard. แปลว่า เขาทำงานหนัก แต่ไม่จำเป็นต้องหมายถึง
งานหนักแบบเหี่ยวทรมันตัว มันจะออกลักษณะว่า เขาเป็นคนขยันมากกว่าคือ
ทำงานอย่างจริงจัง ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

ส่วน play hard นานๆ ที่เราจะเห็นในลักษณะเปรียบเทียบ เช่น ในการอธิบายนิสัยคนที่ทำงานจริงจัง แต่พอถึงเวลาเล่นก็เล่นอย่างเต็มที่ เหมือนกัน He works hard, but he also plays hard.

แต่ die hard ละครับ? แปลว่า ตายยาก ได้อย่างเดียวหรือเปล่า?

die hard นอกจากจะแปลว่า ตายยาก แล้วยังมีความหมายอื่นอีก เมื่อใช้ในรูปแบบ hyphenated คือมีตัว hyphen ระหว่างทั้งสองคำ (คือแบบนี้ = die-hard)

พอออกเป็นรูปนี้ จะใช้เป็นวิเศษณ์ปกติ ไม่ใช่กริยาวิเศษณ์แล้ว มักจะ ใช้หมายถึงคนที่หัวแข็ง มีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปตามฝูงชน เช่น ถ้าเราพูดถึงคนหนึ่งว่าเจ้าหมอนี้เป็น die-hard liberal ก็หมายความว่า เป็นคนหัวเสรีนิยมที่เปลี่ยนความคิดยากส์ เช่น ไมเคิล ดุคาคิส เป็นต้น

บทที่ ๓ พูดมากปากเป็นสี

จอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ นักแต่งบทละครชาวไอริชผู้ยิ่งใหญ่เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีปฏิภาณไหวพริบอันแหลมคม สามารถใช้โวหารที่มแทงผู้คนที่ได้อย่างง่ายดาย

ชอว์เคยพูดถึงผู้หญิงคนหนึ่งไว้ว่า “The trouble with her is that she lacks the power of conversation but not the power of speech.”

หมายความว่า เจ้าหล่อนมีปัญหาอยู่ตรงที่ขาดความสามารถในการสนทนา แต่ไม่ขาดความสามารถในการพูด (หรือถ้าจะพูดง่ายๆ ก็คือ เจ้าหล่อนพูดพาล่ามว่างั้นเถอะ)

ฝรั่งจึงมีสุภาษิตว่า Silence is golden. (ความเงียบคือทองคำ) silence แปลว่า ความเงียบ golden เป็นวิเศษณ์ขยายสิ่งของที่ทำได้ด้วยทองคำ (ถ้า gold เฉยๆ แปลว่า ทองแบบที่หยิบได้จับได้)

สุภาษิตนี้ก็คล้ายๆ ของไทยที่ว่า พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง ซึ่งสุภาษิตนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก เพราะผมนี่ที่ไรเป็นอันต้องเสียตำลึงทองทุกที

การพูด หรือ speech เป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ก็จริง แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือต้องรู้จักวิธีพูดด้วย ถ้าไม่รู้จักวิธีพูด ก็ต้องยอมเสียตำลึงทองแหละ เพราะขึ้นพูดออกไป อาจเสียมากกว่านั้น

คนที่ไม่รู้จักวิธีพูด ฝรั่งเขามีสำนวนอันหนึ่งที่ให้ภาพพจน์ชัดแจ่มมาก คือ to put one's foot in one's mouth คำว่า one's นี้จะเป็นของคุณหรือของผมก็ได้ แต่ผมยกตัวอย่างให้เป็นของเขาก็แล้วกัน เช่นเราอาจพูดถึงอดีตประธานาธิบดีเรแกนว่า He's always putting his foot in the mouth. เพราะท่านอ้าปากพูดที่ไรก็เหมือนเอาเท้ายัดปากตัวเอง ลูกน้อง

ต้องคอยตามกลบอยู่เรื่อย (ผมหมายถึงกลบเกลื่อนคำพูดที่ไม่ค่อยเข้าท่า
ของท่าน ไม่ใช่กลบอย่างอื่น)

คนที่เป็นอย่างนี้บ่อยๆ เขาเรียกว่าเป็นโรคชอบเอาเท้ายัดปาก หรือ
foot-in-mouth disease (ฟุทอินเม้าธดิซีส)

สำนวนนี้ฝรั่งหมายถึงเป็นการเปรียบเทียบกับการเอาเท้าเข้าปาก
ตัวเอง แต่ถ้าเรามาคิดกันในแง่ไทยๆ ก็อาจเป็นการพูดไม่เข้าท่าที่ทำให้คนอื่น
ประเคนเท้าเข้าปากก็ได้

บทที่ ๔ ส่วนนเปรียบเทียบ

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งเกี่ยวกับภาษาคือสำนวนต่างๆ สามารถเป็นเครื่องชี้ได้อย่างดีสำหรับวัฒนธรรมนั้นๆ และเวลาแปลออกมาตรงตัวเป็นภาษาอื่นๆ อาจจะสูญเสียความหมายแท้จริงไป

พุดยั้งจ้ออาจมองไม่เห็นภาพพจน์นะครับ ยกตัวอย่างเช่น เวลาคนไทยทำอะไรง่ายๆ และเป็นทีที่พอกพอกใจ อาจบอกว่า “ง่ายยังกะปอกกล้วยเข้าปาก”

ที่นี่ ถ้าคุณแปลตรงตัวเป็น *Easy as peeling a banana and popping it into my mouth.* ฝรั่งเศสงเด็ก หรืออย่างดีก็พิมพ์ทำนอง “What a quaint expression.”

นั่นเพราะฝรั่งหลายคนไม่ได้คิดว่าการปอกกล้วยเป็นเรื่องง่ายเลย สมัยก่อนในประเทศหนาวๆ อาจแทบไม่เคยเห็นกล้วยด้วยซ้ำไป พอเจอกล้วยอาจไม่รู้วิธีปอก บางทีอาจจะรู้วิธีปอก แต่ก็กลัวเสียบเสียเป็นยังงั้นไป

แต่สิ่งที่ฝรั่งกลับเห็นเป็นเรื่องง่ายคือการกินขนมเค้ก *It's a piece of cake.* แปลตรงตัวว่า มันเป็นขนมเค้กชิ้นหนึ่ง แต่ความหมายแท้จริง ก็คือหวานหอม หรือ สบายมาก

สำหรับคนไทย การกินขนมเค้กก็ไม่ง่ายเสมอไป อาจเพราะไม่รู้ว่าจะควรรใช้มือหยิบหรือช้อนหรือส้อมตักเข้าปาก กินไปแล้วก็อาจพะอืดพะอมก็ได้ เพราะเค้กหลายอย่างออกรสหวานจัดหรือเลี่ยนๆ เพราะใส่เนยมาก ขนาดผมอยู่ต่างประเทศเป็นสิบปี ยังชอบขนมไทยเรามากกว่าเค้กเลย

สำนวนคล้ายๆ กันที่บ่งถึงความง่ายก็คือ *easy as pie* (ง่ายยังกะขนมพาย) พายนี่ก็เป็นอาหารอีกอย่างหนึ่ง ส่วนมากเป็นของหวานเหมือนกัน ใส่ผลไม้ เช่น แอปเปิ้ลหรือเชอร์รี่ แต่ก็มีเหมือนกันที่เป็นของคาว ยัดไส้เนื้อต่างๆ

พายที่ผมเจอส่วนใหญ่จะออกรสหวานจ้อยจนแสบคอ (ขนมพาย
นะครั้บ ไม่ใช่พายพายเรือ) แต่ถ้าอยู่อเมริกายังน้อยก็ควรลองกินสักครั้บ
เพราะเขาถือว่ apple pie (แอปเปิ้ลพาย-พายแอปเปิ้ล) เป็นของหวาน
ประจำชาติเลยก็ว่าได้ จนมีคำเปรียบเทียบกับว่า as American as apple pie
(มีคุณสมบัติเป็นอเมริกันยังกะพายแอปเปิ้ล)

อ่านมาถึงตอนนี้ คุณคงสังเกตเห็นแล้วนะครั้บว่เราจะเปรียบเทียบ
อะไรกับอะไรก็ได้โดยมีเพียงคำว่า as คั่นกลาง แปลว่ ยังกับ และถ้าจะให้
สมบูรณ์ก็ต้องมี as อีกตัวนำหน้า เช่น as good as gold (ดียังกะทอง)
เราจะใช้รูปนี้ในประโยคเต็มๆ เช่น His word is as good as gold. (คำพูด
ของเขาดีราวกับทอง..หมายความว่าเขาเป็นคนที่เชื่อถือได้ พูด แล้วไม่คืนคำ)

พวกสำนวนเปรียบเทียบกับเหล่านี้ มีใช้กันมากและใช้กันมานานนม
เสียจนบางสำนวนดูไม่ค่อยสมเหตุสมผลเท่าไร เช่น right as rain, fit as
a fiddle, sick as a dog, dead as a doornail เป็นต้น หลายสำนวน
อาจใช้เพราะพยัญชนะต้นคำคล้องจองสัมผัสกันดี หรือบางสำนวนอาจมีราก
มาจากคัมภีร์ไบเบิล หรืออาจไม่มีเหตุผลอะไรเลยก็ได้ แต่นี้แหละครั้บภาษา
อังกฤษ ทำยังไงได้

บทที่ ๕ HOUSE กับ HOME

มีผู้อ่านถามผมว่า house กับ home แตกต่างกันอย่างไร ในเมื่อ ทั้ง ๒ คำแปลว่าบ้านเหมือนกัน ไม่ใช่เหรอ?

เป็นคำถามที่ดี ผมเลยถือโอกาสเขียนเกี่ยวกับเรื่องคำว่าบ้านซะเลย เพราะเป็นเรื่องชีวิตประจำวันเหมือนกัน เราจะรู้ว่าทำไมจึงไม่ใช่ I'm going house. แต่ต้องเป็น I'm going home. แทน

ก่อนอื่น ผมขอพูดถึงคำว่า house กับ home ที่เป็นนามก่อน แล้วถึงอธิบายว่าจะใช้เป็นกริยาอย่างไร พอรู้วิธีใช้ทั้ง ๒ แบบแล้ว ความแตกต่างระหว่างคำทั้งสองคงกระจ่างเหมือนพระจันทร์ปากกาหนึ่งด้าม (นี่เป็นโจ๊ก ๒ ภาษา ปากกาหนึ่งด้าม ภาษาอังกฤษพูดว่ายังไม่ละครีบ? “one pen” “วันเพ็ญ” ไรครับ)

house แปลว่า บ้านที่รูปร่างหน้าตาเป็นบ้าน ไม่ใช่ปราสาทราชวัง ไม่ใช่อพาร์ทเมนท์หรือคอนโดมิเนียม ไม่ใช่กระต๊อบ หรือเพิงสุนัขแขวน (เพิงหมาแขวนก็ไม่ใช่) แต่เป็นแค่บ้าน

“บ้านคือวิมานของเรา” เป็นเพลงที่พูดถึงบ้านแบบ house (สมัยที่ผมอยู่เมืองไทยใช้เป็นเพลงโฆษณาหมู่บ้านจัดสรร) แต่คงไม่ได้หมายถึงปราสาทหรือกระต๊อบหรือที่อยู่อาศัยแบบอื่น

แต่ภาษาอังกฤษมีภาษิต (ไม่ทราบว่าคุณหรือท) ที่บอกไว้ว่า A house is not a home. คือหมายความว่าบ้าน (ที่รูปร่างหน้าตาเป็นบ้าน) ก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะถือเป็น home

และอีกภาษิตหนึ่งว่า A man's home is his castle. ใกล้เคียงกับ “บ้านคือวิมานของเรา” แต่ใช้คำว่า home ไม่ใช่ house ความหมายก็คือ home นี้ก็เหมือนกับเป็นปราสาทของเรา ถึงบ้านเราจะหอมช็อคบับแคบแค่นั้น แต่มันก็เป็นของเรา (ทำไงได้) เพื่อปลอบใจตัวเองจึงเปรียบเทียบมันเป็นปราสาทเสียเลย (castle ออกเสียงว่า แค้สเสีล อังกฤษอ่านว่า ค้าสเสีล)

แล้ว home แปลว่าอะไรล่ะ?

home เป็นที่อยู่อาศัยประจำครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่อยู่อาศัยที่เรามีความผูกพันทางจิตใจด้วย อาจเป็นอพาร์ทเมนท์หรือกระท่อมหรืออะไรก็แล้วแต่ แต่เป็นสิ่งที่เราคิดถึงเวลาเราพูดว่า “คิดถึงบ้าน” (I’m homesick. แปลว่า ฉันคิดถึงบ้าน) และเป็นสิ่งที่นักร้องคร่ำครวญอาลัยหาใน เพลง “ไกลบ้าน” (I’m far from home. สื่อถึงความอ้างว้างคิดถึงบ้าน แต่ I’m far from my house. ไม่สื่ออย่างนั้นเลย)

นอกจากเป็นตัวบ้านที่เราอาศัยประจำแล้ว home ยังอาจหมายถึงถิ่นฐานที่เราถือว่าเราลงหลักปักฐานไปด้วย อาจเป็นเมืองหรือประเทศก็ได้ เช่น Thailand is my home.

คราวนี้พอใช้เป็นกริยา house กับ home ก็มีความหมายต่างกัน house แปลว่า ให้ที่พำนัก (ช่วยคราวหรือให้ที่พักพิง) ส่วน home แปลว่า มุ่งสู่บ้านเดิม หรือมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

บทที่ ๖ CUT DOWN

ตอนที่แล้วพูดถึงจอร์จ วอชิงตัน วัยเด็กไปโค่นต้นไม้ของพ่อเข้า คำที่ใช้ในความหมายว่าโค่น คือ cut down

ความหมายอื่นของ cut down ยังมีนะครับ นอกจากแปลว่า โค่นต้นไม้แล้ว ยังหมายถึงคำว่าคนได้อีกด้วย สมมุติว่าทหารวิ่งออกจากที่กำบังโดนกระสุนเข้าตีกล้มคว่ำไป เราก็อาจพูดว่า The soldier was cut down by enemy fire. (เออะโซลเจอร์วอสคัทดาวน์บายเอนเนมี่ปายร์)

สังเกตนะครับคำว่า fire (ไฟयर) ในที่นี้ไม่ได้แปลว่าไฟธรรมดา แต่หมายถึงการยิงกระสุนปืน อีกความหมายหนึ่งของคำนี้ที่เรามักจะพบบ่อยๆ คือ “ไล่ออก” ไม่ใช่ออกจากโรงเรียนหรือออกจากบ้าน แต่ออกจากงาน

“You’re fired.” (ยัวร์ไฟยर्ड) คือประโยคที่นายจ้างใช้ไล่อูกจ้างออกจากงานแปลว่า “แกถูกไล่ออก” ไม่ใช่ “I fire you.” (ฉันได้แก่ออก) คงเป็นเพราะนายจ้างไม่อยากพูดตรงๆ ว่า ฉันนี่แหละเป็นคนไล่ออก

นายจ้างบางคนใจดียิ่งกว่านั้น พูดว่า “You don’t need to come to work anymore” (ยูโดนทนี่นิตทูคัมทูเวิร์คแอนีมอร์) แปลว่า คุณไม่จำเป็นต้องมาทำงานอีกแล้ว

ถ้าลูกจ้างหัวไวหน่อย อาจจะย้อนว่า “หมายความว่าเงินผมฟรีๆ เหรอ?” เพราะความจริงแล้ว ลูกจ้างจำเป็นที่มึงงานทำ (need นีด แปลว่า จำเป็น need to...แปลว่า จำเป็นต้อง...)

ถ้าย้อนนายกลับไป นายอาจหมดความอดทน ออกคำสั่ง “You’re fired!” แบบไม่แกลังพูดอีกต่อไปแล้ว (ไว้ย)

อย่างนี้ถือว่าเป็นการ cut down ได้เหมือนกันครับ คือพูดแรงและเด็ดขาด จนคนที่พูดด้วยไม่มีทางตั้งตัวโต้ตอบได้เลย

cut down on มีความหมายต่างกันราวฟ้ากับเหว (คือไม่ถึงขนาดราวฟ้ากับดิน) อันนี้ไม่เกี่ยวกับการจู่โจมทำลายหรือตัดโค่นนะครับ จะเห็นใช้กันบ่อยๆ โดยเฉพาะในหมู่คนที่พยายามรักษารูปร่างไม่ให้อ้วนเกินไปนัก

เวลาไปกินอาหารกับคนพวกนี้ เขาอาจพูดว่า “Oh, I can't eat that.” (โอ้ว ไอแคนท์อิทแธท) แปลว่า โอ ฉันกินไอ้นั้นไม่ได้หรอก “I'm trying to cut down on fat.” (ไอม์ทราयीง์ทู้คั้ทดาวน้อนแฟท) แปลว่า ฉันกำลังพยายามลดไขมันคะ

cut down on ก็แปลว่า ลด นะครับ แต่อย่างที่เราเห็นในประโยคตัวอย่าง ไม่ได้หมายถึงลดไขมันที่ห้อยอยู่รอบเอว แต่หมายถึงการลดการบริโภคไขมันต่างหาก

คนที่เริ่มสูงอายุหน่อย พอไปตรวจร่างกาย หมออาจแนะนำว่า “You must cut down on fats and salt.” (ยูมัสทึคั้ทดาวน้อนแฟ็ทส์แอนด์ซ้อลท์) (แฟทส์หมายถึงไขมันชนิดต่างๆ) เพราะไขมันกับเกลือเป็นศัตรูของหัวใจ ถ้ากินมากไปก็เหง่เหง่ได้ง่ายๆ

เห็นไหมครับ ความรักไม่ใช่ศัตรูหัวใจหรอก ไขมันกับเกลือต่างหาก!

cut ยังใช้ได้อีกหลายความหมายโดยขึ้นอยู่กับว่าเราใช้คำอะไรประกอบบ้าง ตอนที่แล้วเราพูดกันถึง cut down และวิธีใช้ต่างๆ แต่ยังมีอีกแบบหนึ่งที่ยังไม่ได้พูดถึง นั่นคือสำนวน cut down to size (คั้ทดาวนึ้ทูซายส์)

ผมคิดว่าทุกคนคงเคยพบคนที่คุยเชื่อง ทำท่าใหญ่โต สร้างความรำคาญให้กับผู้ฟังทั่วไป (เพราะผู้ฟังก็อยากพูดเรื่องตัวเองมั้ง) บางทีเจอผู้ฟังปากคม เข้าให้ ก็อาจถูกตอกด้วยโวหารเสียหน้าไปก็มี นี่ครับเขาเรียกว่า to cut someone down to size เช่น ถ้านักพูดถูกแซวจนโม้เรื่องของตัวเองต่อไปไม่ได้ ก็พูดว่า The speaker was cut down to size. (เธอะสปีกเชอร์วอซคั้ทดาวนึ้ทูซาย) แต่ถ้าเราพูดถึงผู้แซวก็อาจพูดว่า The man cut the speaker down to size. (เธอะแมนคั้ทเธอะสปีกเชอร์ดาวนึ้ทูซายส์) ซึ่งสำนวนนี้ถ้าแปลตรงๆ ก็หมายความว่า ลดความเชื่อง นั่นเอง

คราวนี้ cut off มั้ง ความหมายที่เห็นชัดๆ ก็คือตัดให้ขาดออกจากอะไรสักอย่าง เช่น The Yakuza member cut off his little finger.

แปลว่า สมาชิกแก๊งยาสูบตัดนิ้วก้อยตัวเองออกไป ถ้าตกคำว่า off เพียงคำเดียว ประโยคจะเปลี่ยนความหมายโดยสิ้นเชิง โดยจะแปลว่า สมาชิกแก๊งยาสูบทำมีดบาดนิ้วก้อยตัวเอง

ในประโยคตัวอย่างที่ยกมาสังเกตนะครับว่า อาจจะไม่แปลว่าสมาชิกยาสูบตัดนิ้วก้อยคนอื่นก็ได้ แต่เราไม่ได้พูดกันมาก่อนว่าใครตกเป็นเหยื่อ วายร้ายยาสูบนั้น คือประโยคไหลขึ้นมาลอยๆ จึงละไว้ในฐานเข้าใจว่านิ้วที่ถูกตัดเป็นนิ้วตัวเอง แต่ถ้าจะย้ำไม่ให้มีข้อสงสัยก็ต้องพูดว่า his own little finger (อิชโอรันลิตเทิลฟิงเงอร์) แทน his little finger เพราะคำว่า my own แปลว่า ของฉันเอง your own แปลว่า ของคุณเอง his own ก็แปลว่า ของเขาเอง

พูดเรื่อง cut off ในความหมายตัดอวัยวะ (หรือตัดอย่างอื่น) อาจสร้างความเสียวชานกับท่านผู้อ่านที่มีภรรยาหลงขี้หึง ดังนั้นผมจึงขออธิบายอีกความหมายหนึ่งของ cut off

เคยมีบ้างไหมครับที่กำลังพูดอยู่ดีๆ มีคนตัดบทกลางประโยค? นั่นแหละครับ ถ้าเราถูกตัดบทกลางประโยค เราพูดได้ว่า I was “cut off” in mid-sentence. (ไอวอซคัทออฟอินมิดเซนธ์)

คงสงสัยนะครับว่าเครื่องหมายในวิธีออกเสียงหมายถึงอะไร ผมไม่ทราบว่าจะใช้เครื่องหมายอะไรดี เพื่อที่จะบอกว่าอักษรสองตัวที่ถูกเชื่อมโยงโดยเครื่องหมายนี้ ควรออกเสียงแบบเชื่อมโยงอย่างที่ฝรั่งเสสเรียกว่า liaison ฟังดูยากแต่ความจริงไม่ยาก เราเพียงแต่ต้องระลึกไว้ว่าภาษาอังกฤษไม่มีตัว อ.อ.าง มีแต่ เอ อี ไอ โอ ยู ฯลฯ ดังนั้นอย่าง Puts on จะอ่านว่า พุทซอน (ไม่ใช่พุทส์ออน) headache (ปวดศีรษะ-ปวดหัว) อ่านว่าเฮ็ดเดค ไม่ใช่เฮ็ดเดค คือพยัญชนะตัวสุดท้ายของคำแรกจะไปควบเอาสระแรกของคำต่อไป ยกเว้นแต่ในกรณีที่ถูกซ้ำๆ เน้นแต่ละพยางค์ จึงไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยง

cut-off date (คัทออฟเดท) มีความหมายคล้าย deadline date (เด็ดไลน์เดท) คือเป็นวันที่ปิดรับสมัครหรือหมดเขต

บทที่ ๗ คำมั่นสัญญา

ช่วงนี้มีการพูดกันมากเรื่องกลืนน้ำลาย คณะรัฐมนตรีถูกโจมตียั้บว่า กลืนน้ำลายตัวเอง ยิ่งกับว่ามันเป็นเรื่องเสียหาย

ผมก็เลยต้องหันมาดูตัวเอง ปรากฏว่าผมก็กลืนน้ำลายตัวเองวันละหลายหน (แต่กลืนน้ำลายคนอื่นไม่เคย) และถ้าบ้วนออกไปพ้นปากแล้ว ก็ไม่ห่วงวาทะที่จะกระโดดไปอ้าปากรับมากลืนอีก

ด้วยการกลืนน้ำลายตัวเองเป็นเรื่องปกติวิสัยดังนี้ ผมจึงคิดว่าเราไม่ควร นำมันมาเปรียบเทียบกับกรกลับคำพูด น่าจะเปรียบเทียบการก้มเลียน้ำลายที่ถ่มไปแล้วมากกว่า เพราะนั่นจึงเป็นเรื่องน่าเกลียด ไม่มีใครทำกัน

การกลับคำพูด สำนวนภาษาอังกฤษก็คล้ายๆ กันคือ to go back on one's word วิธีจำง่ายๆ ก็นึกไว้ว่า go back แปลว่ากลับไป word แปลว่าคำ และก็อย่าลืม on ด้วยนะครับแค่นี้ก็เรียบร้อย

ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณต้องการสร้างความมั่นใจให้ใครสักคน ไปสัญญาอะไรไว้กับเขา แต่ดูท่าทางเขาไม่ค่อยเชื่อถือก็น้ำยาคุณเท่าไรๆ คุณก็ยืนยันกับเขาว่า I never go back on my word. หรือไม่ก็ I always keep my word. ประโยคแรกแปลว่าฉันไม่เคยกลับคำพูด อันที่สองแปลว่าฉันรักษาคำพูดเสมอ พอคุณยืนยันไปอย่างนั้นแล้ว เขาก็คงจะสบายใจมากขึ้นหน่อย เว้นแต่ว่าคุณจะเป็นรัฐมนตรี

แต่ถ้าคุณไม่ใช่รัฐมนตรี เป็นแค่ชาวบ้านธรรมดา คำพูดของคุณย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือได้พอสมควร และก็มีบางโอกาสที่คุณต้องการให้คำมั่นสัญญากับใครสักคน เช่น ฉันจะรักเธอตราบนิจนิรันดร์ จะไม่มองหญิงอื่นยกเว้นแม่ พี่สาว น้องสาว คุณครู คุณย่า คุณยาย ฯลฯ พอคุณพูดเสร็จก็สรุปว่า I give you my word. หรือ You have my word. แปลว่า “ฉันให้คำมั่นสัญญาต่อเธอ” และ “เธอมีคำมั่นของฉัน” ตามลำดับ ความจริงความหมายก็เหมือนกัน เลือกใช้ได้ตามสบาย

อุตสาหกรรมสัญญาแล้ว ยอดขายก็กลับบ้วนน้ำลายปรี๊ดแสดงอาการไม่เชื่อคุณ มาตราการต่อไปที่คุณเลือกดำเนินได้คือ ๑. ต่อว่าเขาที่บ้วนน้ำลายในสถานที่สาธารณะ ๒. บอกเขาว่า I take it back. แปลว่า ฉันถอนคำพูดแหละ ๓. พยายามต่อไปให้เขาเชื่อคุณ

สมมุติว่าคุณไม่รู้จะทำอย่างไรให้เขาเชื่อมากกว่านี้ นอกจากจะสบลสาบานยืนยันซ้ำ คุณก็ต้องใช้วาทศิลป์สักหน่อย ซึ่งเป็นเรื่องที่สองที่สอนกันยาก ผมบอกได้แค่ว่ามีสำนวนสาบานอย่างไรบ้างที่เห็นให้กันบ่อยๆ

Scout's honor. (สกาทซ็อนเนอร์) นิยมใช้กันในหมู่ผู้ที่เคยเป็นลูกเสือ ซึ่งในสหรัฐฯ มีอยู่ไม่กี่คนเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร เพราะโรงเรียนอเมริกันไม่มีวิชาลูกเสือ ดังนั้นเวลาใครอ้างเกียรติลูกเสือกับคุณก็น่าสงสัยไว้ก่อน

แต่ความจริงการสาบานด้วยเกียรติลูกเสือในหลักปฏิบัติแล้ว มีน้ำหนักน้อยมาก มักจะพูดเป็นโจ๊กมากกว่า เช่นเดียวกับ Cross my heart. (ครอสมายฮาร์ท) ซึ่งเป็นการสาบานแบบเด็กๆ สมัยผมเด็กๆ เพื่อนที่ชอบสาบานแบบนี้ ถ้าจะเอาให้แน่กับมันต้องย้อนกลับไปว่า And hope to die? (แอนด์โฮพ ทู ตาย) ถ้ามันจริงจิงกับคำสาบานก็จะตอบมาว่า Hope to die. (โฮพ ทู ตาย) คือถ้าไม่จริงก็ขอให้ตายเลย Cross my heart and hope to die. จึงเป็นคำสาบานที่มีน้ำหนักมากในหมู่เด็กๆ

พอเด็กๆ ที่ชอบสาบานโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ชอบสาบาน ก็จะหันมาสาบานแบบดุดเดือดขึ้น เช่น ในหนังคุณคงเคยเห็นผู้ร้ายสาบานว่า I swear on my mother's grave. (ไอ สแวย์ ออน มาย มัธเธอร์สเกรฟ) คือฉันสาบานบนหลุมศพแม่ แสดงว่าน่าจะมีน้ำหนักมาก แต่เอาไปเอามาปรากฏว่าคำสาบานโกหกทั้งเพ

ก็มารดาเขายังมีชีวิตอยู่นี่ คำสาบานจะไม่ใช่โมฆะได้ไง

บทที่ ๘ ลิ่นนั้นสำคัญไฉน

พูดถึงการกินอาหารกันมานานมากจนท่านผู้อ่านคงจะเบื่อเป็นภาษาอังกฤษได้แล้ว (คือเธอว่า burp! แทนที่จะเอ็ก! แบบไทยๆ) ก็ขอพูดถึงสำนวนโวหารบางอันที่เกี่ยวกับอวัยวะที่ทำให้ห้องอาหาร ร้านอาหาร สวนอาหาร ฯลฯ ผุดขึ้นมาได้ทั่วบ้านทั่วเมือง อวัยวะที่พูดถึงนี้ก็คือลิ่นนั่นเอง

ก็นับเป็นเรื่องแปลกที่ศาสนาพุทธสอนให้คนคลายความติดอกติดใจในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส แต่เมืองไทยกลับเต็มไปด้วยสถานบริการ อาหารที่ตอบสนองความต้องการทางผัสสะอื่นๆ ด้วย อย่างร้านอาหารที่โฆษณาหราว่า No Hands Restaurant ตอนแรกผมเข้าใจว่าเป็นภัตตาคารที่คนใจบุญตั้งขึ้นมาเพื่อบริการคนพิการแขนด้วน มือด้วน แต่ภายหลังจึงมีผู้บอกให้ทราบว่าคนที่เข้าร้านนี้ไม่จำเป็นต้องแขนด้วนมือด้วน เพียงแต่ทำตัวเหมือนกึ่งพอแล้ว ผมว่าจะให้ตีควรมีรถล้อเข็น คอยรับแขกอยู่ตรงทางเข้าด้วย จะได้โฆษณาเป็น No Hands and No Feet Restaurant ได้สบายๆ

ร้านอาหารส่วนใหญ่จะตั้งลูกค้าแขนขาครบถ้วนก็ต้องตั้งที่ลิ่น คือทำรสชาติอาหารให้อร่อยจนคนกินติดในรสนั้น ตามภาษิตที่ว่า “อร่อยแค่ปลายลิ่น” แต่แค่ปลายลิ่นนี้แหละตัวสำคัญนักเขียน

ความสำคัญที่ฝรั่งให้กับลิ่นออกจะต่างกับคนไทยหน่อย ไม่ค่อยเน้นด้านรสชาติอาหารเท่าไร แต่จะใช้ลิ่นในแง่ของการพูด นั่นอาจเป็นเพราะว่าอาหารฝรั่งไม่ค่อยมีสีสันทันด้านรสชาติ ยกเว้นจะเติมสีสันทาพวกเครื่องเทศลงไป

อย่างคำว่าปลายลิ่นฝรั่งจะไม่ได้หมายถึงการปลงตกในรสอร่อย แต่จะเกี่ยวกับการพูด His name's at the tip of my tongue. (ฮิสเนมแซทเธอะทิพพิพพ์มายทังง์) ซึ่งแปลตรงๆ ว่า ชื่อของเขาอยู่ที่ปลายลิ่นฉัน มีความหมายว่า ฉันนึกชื่อเขาไม่ออก แต่มันรอมร่อจะออกมื่ออกแหล่ คุณเคยไหมครับ ประเภทเจอใครสักคนที่คุณรู้จักหน้าและรู้ชื่อด้วย แต่ผเอิญในครั้งนั้นเกิดสภาวะอดุดตันในสมอง นึกชื่อเขาเกือบออกแต่ไม่ออก นี่แหละครับ

ความหมายของสำนวนนี้โดยมาก พอคุณพินเขาไปแล้วสักพักหนึ่ง ชื่อเขาก็จะไหลล้นพรุดขึ้นมาในความคิดเองโดยไม่ได้เรียกหาซะหน่อย เจ็บใจจริงๆ (บางคนพูดว่า on the tip of my tongue ก็ไม่ถือว่าผิดนะครับ)

คนที่พูดเก่งๆ (ไม่ใช่พูดมากๆ) สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟัง เกลี้ยงล่อม คัดรู้ได้ ของไทยยกย่องว่าเป็นผู้มี “ลิ้นทอง” เช่น นักการทูตลิ้นทอง แต่ด้วยเหตุผลประการใดมีอาจทราบได้ ฝรั่งเศสยกย่องลิ้นอันเดียวกันนี้ว่าเป็น “ลิ้นเงิน” เช่น That man's a silver-tongued devil. (แธ๊ทแมนสะซิลฟเวอร์ทังด์เด็ฟทวิล) แปลว่า ชายคนนั้นเป็นปีศาจลิ้นเงิน “ปีศาจ” ที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเขาดุร้ายหรือนิสัยใจคอเป็นปีศาจ แต่มักจะใช้ในลักษณะกึ่งชื่นชมกึ่งหมั่นไส้ ดังนั้นความหมายในที่นี้ก็คือว่า ใ้หมอนั้นมันจอมกะล่อนนั่นเอง

ถ้าลิ้นมีคุณสมบัติอื่น คือไม่ได้ทำด้วยเงิน แต่กลับมีความแหลมคม ก็หมายความว่าเจ้าของลิ้นนั้นเป็นคนปากจัด ต่ำใครที่คนถูกต่ำแทบจะเลือดไหลซิบๆ Her sharp tongue has left her an old maid. (เฮอร์ชาร์พทังง์แฮสเล็ฟเทอร์แอนโอล์ดเมด) แปลว่า ความปากจัดของเธอทิ้งให้เธอกลายเป็นสาวแก่ (old maid หมายถึง หญิงสาวที่ไม่แต่งงานซะทีจนกระทั่งไม่สาว) ต้องระวังหน่อยนะครับ เวลาใช้คำว่า sharp tongue อย่าไปใช้ แปลว่า ลิ้นคม ทำนองคารมคมคายเจ้าสำนวนโวหาร เพราะมันไม่ได้คมแบบนั้น คมแบบเขียดเขื่อนความรู้สึกคนฟังมากกว่า

อีกคำที่ความหมายเหมือนกัน ใช้แทน sharp tongue ได้ ก็คือ acid tongue (แอ็ซ สิดทังง์) หรือลิ้นกรด ไม่ใช่ลิ้นไวปานลมกรดนะครับ แต่เป็นลิ้นที่สร้างความเจ็บแสบแก่ผู้ฟังราวกับน้ำกรดที่รดรินนั่นเอง

บทที่ ๙ ลิ้นพิสดาร

วันนี้พูดกันต่อเรื่องลิ้นนะครับ เพราะเป็นอวัยวะที่น่าสนใจ จะขำดี
อยู่ที่ปาก แต่ถ้าหากปากนั้นไร้ลิ้น ก็คงไม่รู้ว่ามีดีหรือชั่วกันแน่

สำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้ลิ้นแบบพิสดารคือ to give
someone a tongue lashing ซึ่งแปลตรงๆ ว่า “ให้การเขียนโบย
ด้วยลิ้น” แต่แปลจริงๆ ว่า ต่ำหรือสวด คือไม่ใช่คำด้วยคำหยาบคาย แต่
เป็นการตำหนิอย่างเจ็บๆ แสบๆ เช่น My boss gave me a tongue lashing
this morning. (มายบอสเกพมีอะทังง์แล็ชฉิ่งดิสมอร์หนิง) แปลว่า
เมื่อเช้านี้นายจ้างสวดฉันทักใหญ่

เราจะใช้ศัพท์ธรรมดาๆ แทนก็ได้ เช่น reprimand (เร็พริแมนด์)
แต่คำจืดๆ อย่างนั้นมีหรือจะได้รับความเท่าเทียมกับสำนวนที่ยกข้างต้น ก็ลองนึกภาพ
ดูสิครับ นายจ้างแลกลิ้นออกมายาวเหยียดแล้วสะบัดหัวกระหน่ำลิ้นราวกับแสร้
ลงบนแผ่นหลังลูกจ้างผู้น่าสงสาร ลูกจ้างฝรั่งโดยมากมองนายจ้างเป็นยักษ์
เป็นมารอยู่แล้ว สำนวนนี้จึงเหมาะสมสะใจวัยรุ่นดีนัก

ไหนๆ ก็นึกถึงคนแลกลิ้นยาวๆ อยู่แล้วก็มาดูอีกคำที่เป็นไปได้ เมื่อเรา
นึกถึงภาพพจน์นี้ นั่นคือ tongue-tied (ทังทายด์) ที่แปลว่าลิ้นถูกผูก
นั้นแหละ (ตามธรรมชาติแล้วคนลิ้นสั้นย่อมไม่สามารถผูกลิ้นได้) ความหมาย
แท้จริงของคำนี้ก็คือ พูดไม่ออก เช่น Her response left me tongue-
tied. (เฮอร์รีสปอนส์เล็ฟท์มีทังทายด์) แปลว่า การตอบของเธอทำให้ฉัน
พูดไม่ออก (response ไม่จำเป็นต้องเป็นคำตอบที่พูดหรือเขียนออกมา
แต่อาจเป็นกริยาท่าทางก็ได้ที่เป็นการตอบ)

วิธีง่าย ๆ อีกวิธีที่จะจำคำสำนวนนี้ก็คือลองนึกอย่างนี้ดู เวลาคนเรา
ท้องผูกเป็นยังไง เวลาลิ้นผูกหรือ tongue-tied ก็เป็นอย่างนั้น เพียงแต่กลับหัว
กลับหางกันแค่นั้นเองคืออยากพูดแต่พูดไม่ออก แค่นี้คงพอเข้าใจนะครับ

ที่นี้เวลาพูดไม่ออกหรือไม่พูด คนที่สนิทหน่อย (คือคนที่เกรงใจน้อยหน่อย) ก็อาจถามว่า “What’s the matter, (has the) cat got your tongue?”

นี่ก็อีกสำนวนหนึ่งที่สร้างภาพพจน์โลดโผนพิสดาร ผีกฝนจินตนาการของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ความหมายก็ไม่มีอะไรมาก = เป็นอะไรไปละ แมวเอาลิ้นไปเหวอ (ทำไมไม่พูด?)

ไอโฮ คุณผู้อ่านคงถาม แมวบ้าอะไรกันไปเที่ยวคาบลิ้นออกมาจากปากคน ถึงได้เกิดสำนวนนี้ขึ้นมา? อันนี้เป็นคำถามที่ดีแต่ไม่มีคำตอบแน่ชัดว่าสำนวนนี้มีรากเง่ามาจากไหน แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญยังยอมรับว่าไม่รู้เหมือนกัน แะะ ได้แต่สันนิษฐานไปต่างๆ นานา ซึ่งล้วนฟังไม่ขึ้น พวกเราก็คงต้องยอมรับว่าสำนวนประเภท figures of speech อย่างนี้บางอันหาต้นตอไม่ได้ จะความหมายมากนั้นก็มักเจอแต่ต่อ ไม่ค่อยเจอต้น

ในขณะที่ฝรั่งโทษแมวซึ่งไม่รู้อิเหนาอิเหนา (ซ้ำอิเหนาก็ไม่รู้อีก) ถ้าเป็นคนไทยในสถานะเดียวกันก็คงตวาดแห้วว่า อมลิ้นอยู่ได้ กลัวดอกพิกุลร่วงจากปากเรอะ?

แต่สำหรับฝรั่งการอมลิ้นอยู่ในแก้มไม่ได้หมายถึงการไม่พูด แต่กลับหมายถึงการ “อ้า” อย่างหน้าตายหรือพูดเล่นคำว่า “อ้า” ภาษาอังกฤษไม่มีคำที่สั้นและได้ความหมายเหมือนกัน tongue in cheek รู้สึกจะใกล้เคียงในความหมาย แต่ต้นเป็นกริยาวิเศษณ์ ไม่ใช่กริยา วิธีใช้เหวอ? He told me the story with tongue firmly in cheek. แปลว่า เขาเล่าเรื่องให้ผมฟังอย่างหน้าตายสนิท (firmly เป็นการเน้นว่าลิ้นเขาอยู่ในกระพุ้งแก้มอย่างแน่นสนิท)

บางทีคนอื่นก็ไม่เข้าใจว่าที่เราพูดไปนั้นเป็นในลักษณะ tongue in cheek ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่เราจะโดน tongue lashing อย่างหนักกว่าเขาจะเข้าใจว่าเราพูดเล่น อารมณ์ขันก็เป็นดาบสองคมอย่างนี้แหละครับ

บทที่ ๑๐ กัดแล้วเคี้ยว

วันนี้เรามาดูสำนวนที่เปรียบเทียบกับการกิน แต่ไม่เกี่ยวกับการกิน พุดยั้งนี้อาจยังไม่กระจ่าง เรามาดูตัวอย่างกันเลยดีกว่า

อันแรกที่ผมขอแนะนำคือสำนวนที่นักฟังเพลงเก่าๆ คงรู้จักดีจากเพลง *My Way* ผลงานประพันธ์ของ Paul Anka (คอสมันน์ไม่ใช่เรียนภาษาอังกฤษจากเพลงนะครับ แต่ผมคิดว่าการเรียนรู้เพลงภาษาอังกฤษเป็นวิธีที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งในการเรียน ไม่ว่าจะศัพท์หรือสำนวนภาษาที่นิยมใช้กันในเวลาที่เพลงนั้นๆ ถูกแต่งขึ้นมา เพราะจุดมุ่งหมายของเพลงคือการสื่อความหมายให้คนธรรมดาๆ เข้าใจ ถ้าทำยั้งนั้นไม่ได้ เพลงก็ขายไม่ออก)

เนื้อตอนหนึ่งในเพลงมีอยู่ว่า *There were times I'm sure you know, when I bit off more than I could chew.* ซึ่งแปลว่า “เคยมีช่วงเวลา (หลายช่วง) ที่ฉันแน่ใจว่าคุณก็ทราบ ตอนที่ฉันกัดออกมากกว่าที่จะเคี้ยวได้” แสดงว่าคนที่กล่าวประโยคนี้มีความทะเยอทะยานมั่นใจในความสามารถตัวเอง เจอะอะไรก็กัดกร่วมไว้ก่อน จะเคี้ยวได้หรือไม่ได้ค่อยว่ากันทีหลัง *Don't bite off more than you can chew.* (โดนัท ไบท์ ทอฟ มอร์ แธน ยู แคน ชูว์) เป็นคำเตือนว่า อย่าไปทำอะไรที่มันเกินความสามารถนัก (bit ออกเสียงว่า บิท เป็นอดีตรูป *past simple* ของ bite)

การกัดนี่ก็มีหลายแบบนะครับ กัดกินอาหาร กัดแล้วดูดเลือด...หรือกัดแบบหมาซึ่งมีสำนวนอยู่อัน พุดเกี่ยวกับหมา แต่อาจหมายถึงคนก็ได้ *His bark is worse than his bite.* (ฮิส บาร์คคิส เวิร์ส แธน ฮิส ไบท์) แปลว่า เขาเห่าร้ายกว่ากัด ถ้าพุดถึงคนก็ไม่ได้หมายถึงคนที่เป็นโรคกลัวน้ำ แต่หมายความว่า เขาปากร้ายแต่ใจไม่ร้ายเท่าปาก (คืออาจไม่ถึงขั้นปากร้ายใจดีทีเดียว) *He's all bark and no bite.* (ฮี ซอล บาร์คแค้น โน ไบท์) ก็ทำนองเดียวกัน คือ เขาดีแต่เห่าไม่มีกัด (ถ้าติดตามคอสมันน์มาเรื่อยๆ ก็คงจำได้นะครับว่าออกฟอร์มเดียวกันกับ *He's all talk and no action.*)

เด็กๆ ฟังทุกคนรู้จักสุภาษิตที่ว่า All work and no play makes Jack a dull boy. (ออล เวิร์คแค้นด์ โน เพลย์ เมคส์ แจ็คชะ ดัล บอย) แปลว่า ทำแต่งานไม่มีเล่นเลยทำให้แจ๊คเป็นเด็กหัวทึบ ท่านที่เคยอ่านหนังสือหรือดูหนังเรื่อง The Shining ของ Stephen King ราชาสยองขวัญยุคปัจจุบัน คงจำได้ว่าสุภาษิตนี้สร้างความแตกตื่นให้กับนางเอกแคเ็นไหน เพราะมันแสดงว่ายอดयाหียของเธอกำลังเพี้ยนขนาดหนัก ถ้ายังไม่เคยอ่านก็ลองไปหาอ่านคุณะครับ

ส่วนการเคี้ยว หรือ chew ก็มีสำนวนเหมือนกัน Her dad chewed me out for bringing her home late. (เฮอร์ แด๊ด ชูด มีเอ๊าท์ พอร์ บริงจิง เฮอร์ โฮม เลท) แปลว่า พ่อเธอเล่นงานฉัน (ด้วยวาจา) ที่ฉันพาเธอกลับบ้านดึก สำนวนที่ผมอยากให้คุณคือ chew someone out มันไม่เกี่ยวกับมนุษย์กินคนหรือการขบเคี้ยวแต่อย่างไร แต่หมายถึงการสวดเทศนาอย่างรุนแรง หรือที่เรียกว่า เล่นงาน (ด้วยวาจา) นั่นเอง สำนวนนี้เริ่มแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็คงมาจากพวก จี.ไอ.นั่นแหละ

คำว่า chew เวลาออกเสียงต้องระวังนะครับ อย่าไปออกเป็น shoe เพราะภาษาไทยเรามี ช.ข้างอยู่ตัวเดียว สะกดทั้งสองคำเป็นชัวร์เหมือนกัน ทั้งๆที่เสียงต่างกัน โดยทั่วไปถ้าเราจำแนกเสียงสองเสียงนี้ไม่ออก เวลาพูดกับฝรั่งเขาก็น่าจะเข้าใจจากบริบท แต่บางทีบริบทอาจคลุมเครือ เช่น สมมุติว่าเราพูดเรื่องแม่ช้อยกับฝรั่งที่ไม่เคยรู้เรื่องเลย เราใช้คำว่า chit fund แต่อ่านออกเสียง ch เป็น sh ฝรั่งที่ฟังก็อาจตกใจ สงสัยว่าทำไมคนไทยชอบเล่นอะไรประหลาดๆ

วิธีออกเสียง ch ก็คือตัว ช.ข้าง โดยให้กลางลิ้นแตะเพดาน ส่วน sh ก็คือ ช.ข้าง แต่คราวนี้อย่าปล่อยให้ลิ้นแตะเพดาน (เพดานที่ว๊านี้เพดานปากนะครับ ไม่ต้องต่อแก้อีป็นขึ้นไปลิ้มรสเพดานห้องหรือ)

ก็ลองฝึกคุณะครับ ซ่องใจอะไรร้อนคำถามมาได้

บทที่ ๑๑ พูดให้เข้าเรื่องซะที

ตอนที่แล้วเราดูสำนวน **fake out** ไปแวบหนึ่งแล้ว เป็นการหลอกล่อ เบี่ยงเบนความสนใจคู่ต่อสู้ให้งง จัดว่าเป็นเทคนิคที่ต้องใช้ความสามารถสูง โดยเฉพาะในสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ ถ้าเขาจับได้ก็ซีดไป

เรามารู้ถึงเทคนิคเบื้องต้นกันก่อนดีกว่า คงจำได้ันะครับว่าเราเคยดู คำว่า **small talk** และสมัครพรรคพวกของมันมาแล้ว **small talk** เป็นเทคนิคที่ดีในการป้องกันไม่ให้เรายื่นเชื่อใจงานสังคม แต่มันก็มีขีดจำกัด เหมือนกับไม้จิ้มฟันที่ใช้ทิ่มแทงผลไม้ชิ้นเล็กๆ และแมลงตัวเล็กๆ ที่วิ่งซุกๆ ซ้ำมโตะได้ แต่ไร้ประโยชน์เมื่อเราต้องการจิ้มเนื้อสเต็กชิ้นใหญ่ๆ

ดังนั้นในการพูดฐานะเป็นเรื่องเป็นราวจะไม่เสียเวลากับ **small talk** มาก เราอาจถามเรื่องส่วนตัวทั่วๆ ไป ถ้าเรารู้จักมักคุ้นกับอีกฝ่ายอยู่แล้ว เช่น **เมียคุณสบายดีหรือ? = How's your wife? (ฮาวส ยัวร์ ไวฟ) แล้วลูกคุณล่ะ? = And How are your children doing? (แอนด์ ฮาวาร์ ยัวร์ ชิลเดรน ดูหวิง)**

ถ้าเขารักใคร่ภูมิใจในลูกเมีย คำถามแนวนี้ก็อาจทำให้เขาอารมณ์ดี พูดได้ง่าย แต่ถ้าบังเอิญเมียเขาเพิ่งหอบผ้าหอบผ่อนหนีไปอยู่กับแฟนเลสเบียนเมื่อคืนก่อน และลูกเขาเพิ่งเอาแฟนฮิปปีวัย ๔๐ มาอยู่ด้วยที่บ้าน การถามคำถามแบบนี้ก็อาจไม่ค่อยเหมาะสมมากนัก ทางที่ดีเราหาทางปลีกตัวออกมาก่อนดีกว่า

แต่ถ้าเราจับทิศทางลมไม่ถูก ก็อาจพยายามพูดเรื่องฐานะ พอพูดไปแล้วสักหน่อยอีกฝ่ายก็พูดขึ้นอย่างไม่มีน้ำมีนวลว่า **Will you please stop beating around the bush?** (วิล ยู พลีส สตีพ บีทิง อะรราวนด์ เฮอะ บุษ)

เราหยุดชะงักดูรอบๆ ตัวว่ามีพุ่มไม้หรือเปล่า ปราบภูมิแต่โตะ เก้าอี้ แอบหยิบสมุดจดสำนวนขึ้นมาดู จึงรู้ว่า **beat around the bush** แปลว่า **พูดจาอ้อมค้อมไม่เข้าเรื่องซะที**

เราจึงตอบตกลงว่า I'll get to the point. (ไอล เก็ท ทุ เรอะ พอยนธ์)
แปลว่า **ฉันจะพูดเข้าเรื่องเข้าจุดละ**

พูดต่ออีกสักพัก อีกฝ่ายก็ทะเล่ขึ้นมาอีกว่า I don't get the point. (ไอ โดนธ์ เก็ท เรอะ พอยนธ์) หมายความว่า **ฉันไม่เข้าใจจุดใหญ่สาระสำคัญ** สิ่งเกิดนะครับว่า ขาด to เพียงคำเดียว ความหมายก็แตกต่างกันมาก คุณผู้อ่านอาจจำได้ในหนังเรื่อง Big มีอยู่ตอนหนึ่งที่ Tom Hanks ยกมือขึ้น กลางที่ประชุมกรรมการบริษัทของเล่น พูดว่า I don't get it. (ไอ โดนธ์ เก็ทอิท) มีความหมายเดียวกันคือ **ฉันไม่เข้าใจในสาระสำคัญ** ในหนัง ปรากฏว่าการณ์ที่พระเอกไม่เข้าใจจุดขายของสินค้าใหม่ ทำให้มีการปรับปรุง แก้ไขสินค้าชิ้นนั้น

ถ้าอธิบายต่อสักหน่อยแล้วอีกฝ่ายดูเหมือนพอเข้าใจบ้าง คุณอาจ ต้องการย้ำจุดใหญ่ให้เขาเข้าใจโดยไม่มีข้อสงสัย เช่น โดยการยกตัวอย่าง ที่ใกล้ตัวเขาอย่างนี้เรียกว่า to drive home the point (ทุ ไดรฟ์ โฮม เรอะ พอยนธ์) เช่น I drove home the point that he needed better products. (ไอ ไดรฟ์ โฮม เรอะ พอยนธ์แฉ็ท ฮี นีดีด เบ็ทเทอร์ พร็อดักส์) แปลว่า **ฉันย้ำจุดให้เขาเห็นชัดว่าเขาจำเป็นต้องมีผลิตภัณฑ์ที่ดีกว่านี้**

สำนวน drive home นี้มาจากการตีตะปู หมายถึงการตอกตะปูด้วยความแรงจนจมมิดไปเลย drive ในที่นี้ไม่ได้แปลว่าขับยานพาหนะนะครับ แต่หมายถึงการผลักดันหรือตอกย้ำตอๆ เช่น เส่าเข็ม คัดงายๆ ก็คือ เป็นการออกแรงผลักดันอะไรสักอย่าง เช่น Drive him off. หรือ Drive him away. แปลว่า **ขับไล่ (ผลักไล) เขาไปให้พ้น**

แต่ระวังหน่อยนะครับ เพราะ drive ก็ยังแปลว่า “ขับรถ” อยู่ แล้ว I drove her home. (ไอไดรฟ์เฮอร์โฮม) ไม่ได้แปลว่า **ฉันขับพาเธอจนจมมิดดิน** แต่มีความหมายธรรมดาว่า **ฉันขับรถพาเธอไปส่งที่บ้าน**

บทที่ ๑๒ DRIVE ที่ไม่แปลว่าขับ

ตอนที่แล้วยังพูดเรื่อง drive ไม่จบนะครับ วันนี้ก็จะเสนอสำนวนที่ใช้กับคำนี้ ซึ่งผมแน่ใจว่าคุณผู้อ่านต้องมีโอกาสได้ใช้แน่ๆ ดีไม่ดีอาจได้ใช้ทุกวันด้วย

ขอยกสถานการณ์ตัวอย่างก่อนนะครับเพื่อที่คุณผู้อ่านจะได้มองเห็นภาพว่าควรใช้อย่างไร (ตอนนี้ยังขออุบไว้ก่อนว่าสำนวนที่ว่าคืออะไร ถ้าใจร้อนก็ข้ามตัวอย่างไปได้ แต่อย่าหาว่าบ๊อบไม่เตือนนะ)

คนอเมริกันที่ชอบดูหนังเก่าๆ รุ่นवाद้าจะรู้จักดีกับตลกอ้วนผอม Abbott and Costello บทตลกของเขาที่ฮาเกินมากที่สุดมีชื่อเรื่องว่า Who's On First? (คุณผู้อ่านที่ดูเรื่อง Rain Man อาจจำได้ว่าเป็นบทที่เรย์มันด์อัจฉริยะปัญญาอ่อนท่องแบบนกแก้วนกขุนทอง โดยไม่เข้าใจความตลกของมัน) เรื่องราวเกี่ยวกับทีมเบสบอลซึ่งมีนักกีฬาชื่อว่า Hew (ฮูว์) อยู่บนฐานแรก และ Watt (ว๊อท) บนฐานที่สอง คนดูคนหนึ่งถามอีกคนหนึ่งว่า Who's on first? หมายความว่าใครอยู่ฐานแรก? ไอ้คนที่ถูกถามก็พาชื่อตอบว่าใช่แล้ว ฮูว์อยู่ฐานแรก คนถามเข้าใจไม่ถนัด นึกว่าโดนย้อนถาม ก็ยืนยันว่าไม่รู้ซิใครล่ะอยู่ฐานแรก? อีกคนตอบอย่างซัดเริ่มรำคาญว่าใช่แล้วเว้ย ฮูว์อยู่ฐานแรก

ถึงขั้นนี้คนถามก็ตัดสินใจเปลี่ยนไปถามอย่างอื่นดีกว่า = Who's on second? ใครอยู่ฐานที่สองล่ะ? เปล่า ไม่ใช่ ฮูว์อยู่ฐานแรกตะหาก (Hew's on first.) คนถามฟังเข้าใจเป็น Who's on first? เริ่มมั่นใจว่าไอ้คนตอบนี้ต้องตั้งใจทวนประสาทแน่ๆ เลย พอคนตอบบอกว่า Hew's on first, and Watt's on second. คนถามก็แน่ใจเลย เพราะเข้าใจเป็น Who's on first, and what's on second? ถ้าเป็นคนไทยก็คงได้วางมวยกันสักตั้งหน่อยถามดีๆ ดันตอบยวนอีก อีกฝ่ายก็ว่าอ้าวตอบดีๆ แล้วยังถามซ้ำถามซากอีกนี่แน่ะเอากำป๋นไปกินซะเลย!

คุณผู้อ่านที่อุตสาหกัสนใจอ่านตัวอย่าง พออ่านแล้วคงเข้าใจถึงความ
สับสนระหว่าง who กับ Hew และ what กับ Watt (ว๊อทนะครึบ ไม่ใช่วัตต์
อย่างที่เรเคยเรียนมา) คนที่อยู่ในเหตุการณ์อาจพูดกับตัวเองหรือกับอีกคน
ว่า This conversation is driving me crazy. (อิส คอนเฟอร์เซชันส
ไทรฟวิง มี เครีส์) หรือ You're driving me nuts. (ยัวร์ ไทรฟวิง มี นัทส์)
ประโยคแรกแปลว่า บทสนทนานี้กำลังทำให้ฉันใกล้จะบ้าอยู่แล้ว ประโยค
ที่สองแปลว่า คุณกำลังทำให้ฉันจะบ้าอยู่แล้ว นี่แหละครับ การใช้คำว่า
drive อีกแบบสำหรับคุณผู้อ่านที่ไม่ได้อ่านตัวอย่าง ถ้าอยากได้อรรถรสจริงๆ
ก็ต้องหาฟังกันเองนะครับ ตลกบทนี้ที่อเมริกายังมีขายอยู่

You drive me nuts. หรือ You drive me crazy. หรือคำทั้งหลาย
ที่แปลว่า บ้า นอกจากจะแปลโดยนัยว่า เธอเป็นคนที่ไม่มีเหตุผล ทำให้ฉัน
ใกล้บ้าแล้ว ยังอาจใช้ในทำนองว่า เธอทำให้ฉันหลงใหลคลุ้มคลั่งเธอก็ได้
เหมือนกัน ดังนั้นถ้าเพิ่งจับกันใหม่ๆ ก็โปรดเข้าใจว่าคนที่พูดประโยคนี้เขาใช้
ความหมายแบบที่สอง แต่ถ้าเขาจับสำเร็จจนรู้จักคุณดีตลอดจนรู้จักความ
บกพร่องต่างๆ ของคุณ พอถึงเวลาต้องการตีจากก็อาจใช้ประโยคเดียวกัน
แต่ในคนละความหมาย

นี่แหละครับ การรู้จักใครสักคนดีเกินไปก็อาจไม่เป็นผลดีนัก ถ้ารู้จักกัน
ขนาดเพียงสบตาที่สื่อความหมายได้ ก็จัดว่าเป็นขั้นที่กำลังหวานชื่นอยู่
อยู่ด้วยกันไปสักพักก็เข้าประเภทอ้าปากเห็นลิ้นไก่ พอทนกันได้ แต่ก็สั้นๆ

แต่ก็มีอีกขั้นหนึ่งที่คนหนึ่งอาจทนไม่ได้ถึงขนาดพูดว่า It's enough
to drive a man to drink. หมายความว่า มันถึงขั้นที่ผู้ชายต้องหันไปหา
เหล้าเป็นที่พึ่ง (ไม่ค่อยแฟร์กับผู้หญิงนะ แต่สำนวนเขายังงั้น) ในขั้นที่วานี้
ทั้งคู่ต่างรู้จักกันดีเกินไป ไม่ใช่เพียงอ้าปากเห็นลิ้นไก่แต่เป็นอ้าปากก็เห็น
ไส้ติ่งเลย แล้วยังมีใครจะทนไหว

บทที่ ๑๓ เก็บเงินเพื่อฝนตกกันดีกว่า

ในอเมริกา คนส่วนใหญ่ไม่จน แต่ก็ไม่ถึงกับรวย จัดเป็น the middle-class หรือชนชั้นกลาง ซึ่งชนชั้นกลางก็ยิ่งแบ่งอีกตามรายได้ เป็น lower middle-class กับ upper middle-class คือชั้นกลางส่วนล่างกับชั้นกลางส่วนบน

ส่วนล่างก็คือพวกที่หาเลี้ยงครอบครัวได้ แต่ไม่มีเงินเหลือ การหารายได้มาแค่เพียงพอกับรายจ่าย เรียกว่า to make ends meet (ทูแมคเอนด์ซีมีท) ซึ่งถ้าแปลตรงๆ ก็แปลว่า จับปลายมาชนกัน

อันนี้อ่าไปสับสนกับสำนวน “จับต้นชนปลายไม่ถูก” นะครับ I can't make heads or tails out of it. แปลว่า ฉันจับต้นชนปลายไม่ถูก คืองงไปหมดว่าเรื่องราวเป็นมายังไงไม่เกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ

แต่ I'm having trouble making ends meet. แปลว่า ฉันมีความลำบากในการหารายได้มาให้พอรายจ่าย

คนส่วนมากที่รายได้ไม่พอ ก็มักจะมีความเป็นอยู่อย่างสมถะตามอัตภาพเงินที่เหลือ นิดๆ หน่อยๆ ก็อาจจะเก็บออมไว้เพื่อต้องใช้ในอนาคต การเก็บออมแบบนี้มีสำนวนเรียกว่า to save for a rainy day (ทูเซฟเฟอร์อะเรนนีเดย์) a rainy day คือวันฝนตก ดังนั้นสำนวนนี้จึงแปลว่า เก็บไว้สำหรับวันฝนตก

ธรรมดาผมจะเก็บออมไว้สำหรับวันฝนตก หรือถ้าอยู่กรุงเทพฯ ก็คงต้องเก็บเรือท้องแบนไว้ด้วย แต่วันฝนตกในสำนวนนี้ ไม่ได้หมายถึงวันที่ฝนตกจริงๆ จริงๆ แต่หมายถึงช่วงชีวิตที่ตกทุกข์ได้ยากลำบากมีโชคร้ายกระหน่ำลงมาเหมือนสายฝน

ของไทยเรามักจะเปรียบสายฝนกับความสิ้นค้าเย็นสบายอุรา อะไรทำนองนั้น เพราะบ้านเราอากาศร้อน ฝนตกลงมาที่ได้ผ่อนคลายความระอุบ้าง แต่ฝรั่งไม่ได้มองฝนในลักษณะนี้ ฝรั่งชอบเปรียบเทียบฝนกับความหนาวเหน็บ

หรือความทุกข์ เพราะดินฟ้าอากาศมันต่างกันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ใครที่เคยเดินตากฝนยุโรปภาคเหนือในฤดูใบไม้ร่วง คงจะเข้าใจดีว่าบรรยากาศมันน่าหดหูใจแค่ไหน

บางคนไม่ชอบ *save for a rainy day* พอได้เงินมาก็จ่ายออกไปหมด มีหน้าซำจ่ายออกไปมากกว่าที่ตัวเองมีในรูปเงินเชื่อหรือกู้ยืมเขามา ถ้าจ่ายเพราะจำเป็นก็น่าเห็นใจอยู่หรอก แต่บางคนไม่ใช่อย่างนั้น

คนรสนิยมสูง รายได้ต่ำแบบนี้ จัดว่าเป็นพวกที่ *live beyond one's means* (ลิฟบียอนด์วันส์มีนส์) คือมีความเป็นอยู่นอกเหนือความสามารถในการหาเงิน (*one's* เวลาจะใช้ในประโยคต้องเปลี่ยนเป็น *my* หรือ *your* หรือ *his* ฯลฯ แล้วแต่ว่าจะพูดถึงใคร)

ถึงตอนนี้ บางคนอาจจะท้วงว่า “เฮ้ย *means* แปลว่า แปลว่า ไม่ใช่หรือ?”

ผมก็ต้องตรวจให้มันใจก่อนว่า คนที่ตั้งคำถามไม่ได้พูดติดอ่าง ถึงพูดประโยคออกมาเป็นอย่างนั้น

crib *means* มีความหมายว่า “มีความหมายว่า” หรือ “แปลว่า” (งงได้ที่หรือยังครับ?) ถ้ามีใครพูดอะไรมาที่เราไม่เข้าใจความหมาย เราก็อาจถามเขาว่า *What do you mean?* (ว้อทดูยูมีน) หรือคุณหมายความว่าอะไร? ถ้าเห็นป้ายภาษาต่างประเทศที่เราอ่านไม่ออก ก็อาจถามคนว่า “*What does it mean?*” (ว้อทดซลิตมีน) แปลว่า “มันหมายความว่าอะไร?”

คราวนี้คงพอเข้าใจนะครับ แต่ *means* ยังมีความหมายว่าทรัพย์สินเงินทองก็ได้ *He's a man of some means.* (ฮีสอะแมนออฟซัมมีนส์) แปลว่า เขาเป็นคนที่มั่งเงินทองพอสมควร

หรืออาจแปลว่า วิธี ก็ได้ *Do it by whatever means necessary.* (ดูหิวทบายวอทเทฟเวอร์มีนส์เน็ซเส็สหรี) แปลว่า จงทำไปโดยใช้วิธีไหนก็ได้ที่จำเป็น

บทที่ ๑๔ ความ too late ของคน

ที่ลอสแอนเจลิสมีใจคิดอยู่อันที่ใช้บ่อยจนความเจ็บแสบจิตใจจนไปหมดกลายเป็น cliché (คลีเซ่) ไป นั่นคือเวลานัดเจอคนไทยด้วยกันต้องย้ำให้แน่ใจว่าเวลานัดเป็นเวลาอเมริกันหรือเวลาไทยกันแน่ เพราะถ้าถือหลัก Thai time (ไทยใหม่) นัดสองทุ่ม ไปโผล่เอาสองทุ่มห้าสิบเก้านาที ก็ยังแก้ตัวได้ว่ายังสองทุ่มอยู่ ไม่ได้ล่าช้าซะหน่อย แต่ที่แยกว่านั้นคือมีบางครั้งทีนั้นัดกันแล้วขาดังสองชั่วโมง ทำให้หมดคิดไม่ได้ว่าคนไทยกับอินเดียแดงผ่านวาวโฮอาจมีบรรพบุรุษร่วมกันก็ได้ จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องเวลา

ในทางตรงข้าม ชีวิตฝรั่งมักถูกปกครองด้วยนาฬิกา โดยเฉพาะชีวิตนักธุรกิจ นักบริหาร จนหนังสือเกี่ยวกับการบริหารเวลา เช่น *The One-Minute Manager* กลายเป็นหนังสือขายดีไป

พวกที่จัดกำหนดการกระชั้นชิดติดกันมากเกินไป ก็มักพบปัญหาว่าทำอะไรไม่ค่อยทัน I'm running late. (ไอม์รันนิงเลท) เป็นประโยคที่ได้ยินจากคนเหล่านี้บ่อยๆ แปลว่า **ฉันกำลังสาย** คือไม่ได้สายเพราะนั่งอยู่กับที่ แต่สายทั้งๆ ที่กำลังขาชีวิตอยู่

เคยเกิดขึ้นกับคุณผู้อ่านไหมครับ เฮฮาปาร์ตี้ตอนกลางคืนหนักไปหน่อยพอเช้าวันรุ่งขึ้น ตื่นขึ้นมาเห็นนาฬิกาก็กระโดดโหยงจากเตียง ร้องในใจว่า I'm late for work! (ไอม์เลทฟอร์เวิร์ค) แปลว่า **ฉันสายไม่ทันเข้าทำงานแล้ว** อย่างนี้ไม่ใช่ว่า I'm running late. เพราะเราไม่ได้ทำอะไรหลายอย่างจนเข้าทำงานไม่ทัน แต่มีวนอนเพลินต่างหาก

ในหนังสือ *The Sound of Music* (มนตร์รักเพลงสวรรค์) แมชีจับกลุ่มกันบ่นถึงความไม่เอาไหนของนางเอก (บ่นเป็นเพลงด้วยไม่ใช่พูดบนธรรมดา) และมีบรรทัดหนึ่งว่า *She's always late for everything, except for every meal.* (ชีซอลเวย์สเลทฟอร์เอฟรี่ธิง, เอ็กเซ็ปท์ฟอร์เอฟรี่เมียล) แปลว่า **เธอสายสำหรับทุกอย่าง ยกเว้นสำหรับอาหารแต่ละมื้อ**

คราวนี้ถ้าเราสายบ่อยๆ และเรามีโครงการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เราก็อาจล่าช้าไม่ทันกำหนดการได้ อย่างนี้เรียกว่า **behind schedule** (บีไฮนด์ สเก็ดจูล) อาจใช้คำว่า **I'm falling behind schedule.** (ไอเอ็มฟอลลิ่งบีไฮนด์สเก็ดจูล) ก็ได้ ในกรณีที่เรากำลังค่อยๆ ล่าช้าทีละนิด เช่น วันนี้สายไปหนึ่งนาที ทำให้พรุ่งนี้สายไปสองนาที และอีกวันสายไปสามนาที สะสมความล่าช้าไปเรื่อยๆ หรือจะใช้เพียงว่า **I'm behind schedule.** ก็พอแล้ว ไม่ต้องมีรายละเอียดอะไรมาก

พอคนเรารู้ตัวว่าสายก็จะพยายามชดเชยความสายนั้น เช่น ถ้าปกติเราตื่นหกโมง ขึ้นรถเมล์เจ็ดโมง เข้าทำงานแปดโมง แต่บังเอิญวันนี้ตื่นสาย เกือบเจ็ดโมงก็อาจตาลีตาเหลือกแต่งตัวโดยไม่อาบน้ำ งดอาหารเช้าเพื่อวิ่งไล่รถเมล์เที่ยวเจ็ดโมงให้ทัน อย่างนี้เรียกว่า **make up for lost time** (เมคคัพฟอร์ลอสส์ไทม์) แปลว่า **ชดเชยเวลาที่สูญหายไป I made up for lost time by not having breakfast.** (ไอเมคคัพฟอร์ลอสส์ไทม์บายน็อทแฮฟวิงเบรคฟาสท์) แปลว่า **ฉันชดเชยความล่าช้าโดยการไม่กินอาหารเช้า**

ถ้าเราชดเชยเวลาที่หายไปสำเร็จเราก็อาจไปถึงที่ทำงานทันเวลาเป๊ะ **I arrived on the dot.** (ไออาร์รายพด์ออนเดอะด็อท) แปลว่า **ฉันไปถึงตรงเวลาเป๊ะ dot** ที่แปลว่า **จุดในที่นี้ก็คือจุดนาฬิกานั้นเอง** ในระหว่างที่คุณยิ้มอย่างดีใจที่ไปทำงานทันเวลา ก็เพิ่งสังเกตว่ามีลมโซ่เข้าปากผิตปคต จึงรู้ตัวว่าอารามริบจึงล้มพินปปลอมไว้ที่บ้าน อนิจจา

บทที่ ๑๕ ส่วนขนมเค้ก

เราเคยพูดเรื่องเค้กกันในสำนวน That takes the cake. มาแล้ว แต่ก่อนก็มีสำนวนเกี่ยวกับขนมเค้กอีก คือ It's a piece of cake.

ในเมื่อเป็นเช่นนี้ผมก็ถือโอกาสพูดถึงสำนวนอื่นๆ ที่เกี่ยวกับขนมชะเลย ของชอบอยู่แล้วนี่ละ

สำหรับรายแรก ผมขอแนะนำ icing on the cake (ไอสัง ออน เรอะ เคช) แปลตรงตัวคือ ครีมหรือน้ำตาล (หรืออะไรก็ไม่ว่า) ผมทำเค้กเป็น ชะเมื่อไหร่) ที่ฉาบหน้าขนมเค้กทำให้ดูสวยงาม อันนี้ไม่รวมถึงดอกไม้หรือ ตุ๊กตุนุ่นคู่บ่าวสาว ฯลฯ ที่ประดับเค้กนะครับ หมายถึงแค่เจ้าตัวฉาบหน้า

พูดเรื่องนี้แล้วก็อดไม่ได้ที่จะนึกถึงเค้กที่สวยงามที่สุดตอนผมเป็นเด็ก คือผมไปอยู่ที่เตนมาร์กเมื่ออายุ ๗ ขวบ ตอนย้ายเข้าบ้านเช่า ตรงหน้าต่าง ชั้นใต้ดินมีเค้กวางอยู่อันหนึ่ง ทำเป็นรูปร่างหอคอยแบบญี่ปุ่นสูงห้าชั้นเห็นจะได้ ชั้นล่างมีสวนญี่ปุ่นพร้อมสะพานข้ามบ่อปลาและสาวในชุดกิโมโนยืนข้างพุ่มไม้ บอนไซ

ในสายตาเด็ก ๗ ขวบ เค้กนั้นดูมหัศจรรย์ไม่น้อย พอผมกลับเมืองไทย ตอนอายุ ๑๓ ขวบ มันก็ยังคงตั้งอยู่ที่เดิม ไม่บูดไม่เสียเพราะอากาศเย็นหรือ เพราะอะไรก็ไม่ว่า ครอบครัวยุคหนึ่งมันไว้เป็นมรดกแก่ผู้เข้าบ้านรายต่อไป ดีไม่ตีมันอาจกลายเป็นเค้กที่เก่าแก่ที่สุดในโลกไปแล้วก็ได้

คราวนี้ถ้า icing on the cake ใช้เป็นสำนวนก็หมายถึงสิ่งที่ได้มาเป็น ของแถม แต่ไม่ใช่ประเภทซื้อปลาทุเค็มแล้วแถมลูกอมในซองนะครับ จะเป็น ทำนองสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่แถมมากับชัยชนะอันยิ่งใหญ่มากกว่า ซึ่งทำให้ ชัยชนะนั้นสมบูรณ์งดงามมากขึ้น

ยกตัวอย่างแล้วกันนะครับ Steven Spielberg (สตีเฟ่น สเปียลเบิร์ก) เป็นผู้กำกับภาพยนตร์มือทองของฮอลลีวู้ด หลายคนยกย่องเป็น wunderkind (วุนเดอร์คินด์) ของวงการภาพยนตร์ เพราะประสบความสำเร็จจากเรื่อง Jaws

เมื่ออายุเพียง ๒๕ ปี (wunderkind เป็นคำทับศัพท์ภาษาเยอรมันแปลว่า เด็กมหัศจรรย์หรือเด็กเก่งเกินวัย)

แต่จนแล้วจนรอด สเปียร์เบิร์กก็ยังไม่เคยชนะรางวัลตุ๊กตาทองสักที
ทั้งๆ ที่หนังของเขาทำเงินไม่รู้กี่พันล้านเหรียญแล้ว

ดังนั้นเราพูดได้ว่า Winning an Oscar would be icing on the cake for Spielberg. แปลว่า การชนะรางวัลออสการ์จะเป็น “ครีมฉาบหน้าเค้ก” สำหรับสเปียร์เบิร์ก เพราะหาไปแล้ว เขาก็ไม่ต้องร้อนอะไรหากไม่ได้ ออสการ์ แต่ถ้าได้ มันก็จะทำให้ความสำเร็จของเขาสมบูรณ์แบบขึ้นมาทีเดียว

อีกประโยคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเค้กมาจากราชินี Marie Antoinette (มารี อองตวานีต) แห่งฝรั่งเศสขยาของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เป็นประโยค ที่โด่งดังมาก ถึงแม้ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าพระนางตรัสอย่างนั้นจริง

เรื่องราวมีอยู่ว่า ในระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ.๑๗๘๙ ประชาชน ได้รวมตัวไปร้องเรียนที่พระราชวังว่า เศรษฐกิจแย่แยะเต็มทีจนพวกเขาไม่มี ขนปังกินแล้ว พระนางมารี อองตวานีตทรงเกิดอารมณ์ขื่นขึ้นมา ตรัสกับ ราชบริพารว่า If they have no bread to eat, let them eat cake. แปลว่า ถ้าพวกเขาไม่มีขนมปังกิน ก็ให้กินขนมเค้กกันสิ

Let them eat cake. จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ช่องว่างระหว่างชนชั้น ในฝรั่งเศสยุคนั้น พระนางมารีฯ ถูกปลงพระชนม์ในปี ค.ศ.๑๗๙๓

บทที่ ๑๖ คำกริยาสองคำ Love

ถ้าในวันวาเลนไทน์ ผมเกิดไม่เขียนเรื่องรักๆ ใคร่ๆ เลย คุณผู้อ่านคงจะนึกว่าผมช่างไร้วิญญาณโรแมนติคเสียจริง ชาวโลกเขาฉลองความรัก เราจะมาพ่นสำนวนฝรั่งลูกเดียวก็ดูกระไรอยู่ อย่างกระนั้นเลย เรามาดูความหมายของความรักแบบอเมริกันดีกว่า

นิยายรักสมัยใหม่ที่ทำให้คนดูต้องพ้อผ้าขนหนูเข้าโรงหนัง (สำหรับเซติน้ำตา) และก็โกยเงินไม่รู้เรื่องคือ Love Story ซึ่งสร้างชื่อให้ทั้ง Erich Segal คนแต่งและดารานำ Ryan O'Neal กับ Ali McGraw แถมยังมีเพลงเพราะอีก

คติพจน์ที่ตั้งจากเรื่องนี้คือ Love means you never have to say you're sorry. แปลว่า “ความรักหมายถึงการไม่ต้องพูดคำว่าเสียใจ” (หรือจะแปลว่าไม่ต้องพูดคำว่าขอโทษก็ 모르สิ ผมไม่เคยดูนี่นา)

นั่นก็คือความหมายอันลึกซึ้งของความรัก ที่ผมชอบความหมายนี้อาจเป็นเพราะว่ามันตีความได้หลายอย่าง เหมาะสำหรับคำว่า love ซึ่งมีหลายหน้าเหมือนกัน อย่างตัวอย่างต่อไปนี้

หน้าหนึ่งของคำว่า love ซึ่งชาวอเมริกันชอบใช้บ่อยๆ คือในความหมาย “ชอบมากๆ”

ชาวอเมริกันปกติเป็นคนที่ชอบใช้คำพูดแบบเวอร์อยู่แล้ว เช่น ชอบพูดว่า Great! แทน Good! คำว่า love ก็ทำนองเดียวกันละครับ ใช้กันจนจิตหมด อย่างผู้หญิงชมชุดกระโปรงของเพื่อน โดยมากเราจะไม่ค่อยเห็นใครพูดว่า I like your dress. แต่มักจะเห็นใช้ว่า I love your dress. คือฉันชอบชุดเธอจังเลย (แต่ความจริงไม่ได้ “รัก” อะไรมันหรอก)

และคำว่า love ก็ไม่ได้ต้องแปลว่าความรักเสมอไป อาจแปลว่า “ที่รัก” หรือ “คนรัก” ก็ได้ เช่น My love, there's only you in my life. แปลว่า

“ที่รัก ในชีวิตฉันมีเพียงแต่เธอคนเดียว” เป็นประโยคที่ผู้ชายเจ้าชู้ทุกคนใช้เป็น (อย่างน้อยก็น่าจะเป็น)

คราวนี้ก็มาดูสำนวน in love ว่ามันต่างกับ love อย่างไร เวลาเราพูดว่า I'm in love with you. ความหมายจริงๆ ของมัน (ซึ่งแม้แต่ชาวอเมริกันบางคนก็ไม่ทันนึกถึง) คือฉันหลงรักเธอเข้าแล้ว ไม่ใช่ฉันรักเธอ

เอ๊ะ แล้วมันต่างกันตรงไหนล่ะ? หลงรักกับรักมันก็อย่างเดียวกันไม่ใช่หรือ?

ก็ไม่เชิงครับ ผมยกตัวอย่างแล้วกัน (เวลาคุณไปसारภาพความในใจกับฝรั่งคนไหนจะใช้ถูก) สมมุติว่าคุณได้ไปรู้จักคนคนหนึ่งแล้วเกิดถูกชะตาอย่างบอกไม่ถูก พอรู้จักเขาดีขึ้นก็รู้สึกใจหวิวๆ เวลาเขาอยู่ใกล้ๆ ยามเขาอยู่ไกลก็คิดถึงคะนึงหา เพื่อนๆ คุณเริ่มล้อคุณว่าเป็น lovesick puppy (ลูกสุนัขที่ซึมเพราะพิชรัก) คุณก็ยอมรับโดยดี อยากเพียงได้อยู่ใกล้ๆ เขาทำอะไรก็ดูน่ารักไปหมด ถึงจะขากเสลดข้างถนน กรนลั่นในโรงหนัง แต่ข้อดีอื่นๆ ของเขาก็บดบังสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้หมดเพราะคุณอยู่ในอารมณ์รัก

ถ้าคุณมีอาการอย่างนี้ เวลาคุณสารภาพกับเขา คุณคงพูดว่า I love you. แต่ที่ถูก คุณควรพูดว่า I'm in love with you. แล้ว I love you. จะใช้ในกรณีไหนถึงจะถูกล่ะ?

สมมุติว่าคุณแต่งงานกับคนคนนั้นอยู่ไปนานๆ ก็เริ่มรำคาญข้อเสียที่แต่ก่อนเคยดูเป็นเรื่องเล็ก แต่ความดีของเขาก็ยังมีอยู่เหลือเฟือ เช่น เป็นคนใจบุญเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ และที่สำคัญเขาก็ยังทำตัวดีกับคุณเสมอ อารมณ์รักที่เคยรุนแรงก็กลับกลายเป็นความรักอันเกิดจากความเห็นอกเห็นใจ

ในกรณีนี้สิครับ ถึงควรพูดได้เต็มปากว่า I love you.

พ่อกับอาจารย์สาขาศัลยศาสตร์หลอดเลือด
หรือที่ศิษย์ทุกคนยังระลึกถึงในชื่อ “GEN C”

บทนำ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการส่งเสริมสุขภาพจิตในสถานศึกษาที่มีต่อสุขภาพจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นการวัดระดับความเครียดและความวิตกกังวลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการส่งเสริมสุขภาพจิตในสถานศึกษาที่มีต่อสุขภาพจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นการวัดระดับความเครียดและความวิตกกังวลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน

ระลึกไว้ในความทรงจำ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการส่งเสริมสุขภาพจิตในสถานศึกษาที่มีต่อสุขภาพจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นการวัดระดับความเครียดและความวิตกกังวลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

ระลึกไว้ในความทรงจำ

ตั้งแต่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงค์ ล้มป่วยจนถึงแก่อนิจกรรม ท่านและครอบครัวได้รับความกรุณาจากทุกท่านเป็นอย่างสูง และอย่างสม่ำเสมอ ครอบครัวลิ้มวงค์จึงขอถือโอกาสนี้ระลึกถึงความกรุณาน้ำใจของทุกๆ ท่าน โดยเฉพาะท่านเหล่านี้

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม รับนิมนต์มาเยี่ยมพ่อบ้านในวันเกิด และเป็นองค์ประธานในการบรรจุกศพ

พระอุดมธีรคุณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม รับนิมนต์มาเยี่ยมพ่อบ่อยหลายครั้ง และกรุณาเป็นธุระติดต่อให้สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ทราบอาการของพ่อ

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์นันทศักดิ์ ทิศาภิชาติ, อาจารย์ นายแพทย์ ศรัณย์ นันทอารี, รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนาราพร ประยูรวิวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงจิระสุข แสงวิเชียร คณะแพทย์ผู้ร่วมดูแลศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงค์ ตลอดการเจ็บป่วย

เจ้าหน้าที่พยาบาลหอผู้ป่วยไอซียูประสาทศัลยศาสตร์ หอผู้ป่วย stroke unit และหอผู้ป่วยมหิตลวรานุสรณ์ แพทย์และพยาบาลที่ห้องฉุกเฉิน โรงพยาบาลศิริราชที่ช่วยดูแลในคืนวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ และที่ช่วยมาเฝ้าไข้พิเศษ ทีมนักกายภาพบำบัด ตึกศรีสังวาลย์ สำหรับสามปีของการทำกายภาพอย่างต่อเนื่อง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุนทร ตันชนันท์, ศาสตราจารย์ นายแพทย์
วิเชียร ทองแดง, ศาสตราจารย์ นายแพทย์สาธิต วรรณแสง, รองศาสตราจารย์
นายแพทย์นริศ ศรีวินาสณฑ์ และรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงฤดี ปรีห์จินดา
แพทย์ผู้ให้การดูแลศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์ ในอดีตให้มีสุขภาพ
แข็งแรง

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประมุข มุทิตางกูร และคณาจารย์ เจ้าหน้าที่สาขา
ศัลยศาสตร์หลอดเลือด ที่สละเวลามาเยี่ยมทุกปี โทรศัพท์สอบถามอาการพ่อ
และเป็นธุระ ตลอดจนการเจ็บป่วยและพิธีศพ

รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงสุรีย์ สมประติกุล และแพทย์หญิงจารุวรรณ
เอกวัลลภ เพื่อนแพทย์ของบุตรที่สละเวลามาเยี่ยมที่บ้านเมื่อบุตรไป
ต่างประเทศ

แพทย์หญิง ม.ร.ว.พวงแก้ว สุนทรเวช เพื่อนแพทย์ที่รักพ่อและพ่อรักมาก
ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาแผล และส่งของใช้ที่จำเป็นมาให้
สม่ำเสมอ

คุณวิไลวรรณ และคุณสุรสิทธิ์ ปันทอง ที่ช่วยในการปรับปรุงห้องพักของพ่อ
ที่บ้าน เพื่อรับพ่อกลับมาอยู่ที่บ้านโดยไม่คิดค่าแรง

ครอบครัววรรณศรีสวัสดิ์ ตั้งแต่วินคุณพ่อคุณแม่ที่เปรียบเสมือนญาติสนิท
ได้ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายของครอบครัวทุกๆ ปี ตลอดเวลาที่พ่อเจ็บป่วย

พลเรือเอกปรีชา สวงวนเชื้อ (ถึงแก่กรรม) และครอบครัว ที่กรุณาช่วย
ปรับปรุงบ้านเราให้มีความปลอดภัยสำหรับพ่อ และยังมีมาตัดผมให้พ่อด้วย

คุณคมศร อรรถยะพิศุทธิ์ ที่กรุณาเป็นธุระติดต่อและแนะนำเรื่องพิธีการ

ครอบครัววงศ์ศรี ที่มีน้ำใจต่อครอบครัวมาช่วยเมื่อน้ำท่วมที่ซอยบ้าน ร่วม
ทำบุญและอนุเคราะห์น้ำดื่มตลอดงานสวดพระอภิธรรม

คุณเกรียงศักดิ์ ม่วงสุนทร นักกายภาพบำบัดคนสุดท้ายที่มาช่วยพ่อออกกำลัง
ทุกวันจันทร์ ตลอดเกือบหกปี

และอีกหลายท่านที่มาเยี่ยม ให้กำลังใจ แก่ครอบครัวเรามาตลอด
จนกระทั่งงานพิธีศพ ส่งหรีด และบริจาคร่วมทำบุญกับพ่อในวาระสุดท้าย
ครอบครัวของเราจะระลึกถึงพระคุณของท่านตลอดไป

เจ้าภาพงานสวดพระอภิธรรมบำเพ็ญกุศล ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์

วันที่ ๒๗ ถึง ๒๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม

วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

ภาควิชาศัลยศาสตร์, ภาควิชาอายุรศาสตร์, สถานส่งเสริมการวิจัย,
มูลนิธิโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย, เตรียมอุดมศึกษา ห้อง ๘๔๒

วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๗

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, แพทย์ศิริราช รุ่น ๕๙

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะแพทยศาสตร์สงขลานครินทร์,
ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย, สาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด,
ชมรมแพทย์โรคหลอดเลือดแห่งประเทศไทย, ครอบครัวสงวนเชื้อ

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๗

ครอบครัว “ลิ้มวงศ์” “จินดาประดิษฐ์” “เสมอสุด” และญาติๆ

รายนามผู้ส่งหรีดเคศพศพ ในงานสวดพระอภิธรรม

กลุ่มวิชาการพยาบาลสถาบันมะเร็งแห่งชาติ
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ครอบครัววงเมือง
ครอบครัววงศ์ศรี
ครอบครัวสุขสบาย
คุณกานดา นวรัตน์ ณ อยุธยา และครอบครัว
คุณปรีชา-คุณยุพา สิบบุญเรือง และครอบครัว
คุณมนนาเทศ อันวัดน์
คุณมาริษา สมบัติบุรณ์
คุณแม่บุญชิ้น สมไร่ชิง และครอบครัว
คุณรัตน์-คุณกรองผกา สุจริตกุล
คุณวรภาส รุจิโกชน์ รองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
คุณสาระพันธ์ เกาฏีระ และครอบครัว
คุณสุคนธ์ จำปีทอง
คุณสุมล จิวาลักษณ์
คุณสุเมธ-คุณจิราภร จอกแก้ว
คุณอุบล เลาทเพียงศักดิ์ และครอบครัว
ชมรมผู้รับพระราชทานมูลนิธิอานันทมหิดล
ดร.ศิษณุเศศ และครอบครัวทองสีมา
ดร.เสนาะ-คุณหญิงนงนุช อุณากุล

ท่านผู้หญิงบุตรี วีระไวทยะ

นพ.นันทศักดิ์ ทิศาภิวัต

นพ.ประทีป-พญ.วันดี โภคะกุล

นพ.ยรรยง-คุณน้ำทิพย์ ทองเจริญ และครอบครัว

นพ.วีระ-คุณระเบียบ วิเศษสินธุ์

บริษัท โรช ไดแอ็กโนสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด

บริษัท เอบี ฟู้ดแอนด์ เบฟเวอร์เรจส์ (ประเทศไทย) จำกัด

ผศ. (พิเศษ) ดร.นพ.ธวัชชัย กมลธรรม อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก

ผศ.พญ.สุนิตย์ ธีระศักดิ์วิทยา สถานวิทยามะเร็งศิริราช

ผศ.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์

ฝ่ายทรัพยากรบุคคล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ฝ่ายแพทย์ โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์

พญ.สุนทร-คุณสุวภา สืบบุญเรือง

พยาบาลศิริราช รุ่น ๒๔๙๗

พล.ต.ต.สหัสชัย-คุณเบญจมาศ อินทรสุขศรี

พล.ต.ต.สุวรรณ-รศ.ดร.ปัทมา เอกโพธิ์

แพทย์ประจำบ้านอายุรศาสตร์ ปีที่ ๓

ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช

ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ภาควิชาพยาธิวิทยาคลินิก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รศ.ดร.นพ.ชัยเลิศ พิชิตพรชัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

โรงเรียนกายอุปกรณ์สิรินธร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ศ.เกียรติคุณ นพ.จงชัย-คุณบังอร พรรณลาภ

ศ.เกียรติคุณ พญ.คุณหญิงสุดสาคร ตูจันทา

ศ.เกียรติคุณ พญ.ภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา

ศ.นพ.จอมจักร-คุณพจน์พรรณ จันทรกุล

ศ.นพ.ธนพล-ศ.พญ.เมทินี ไหมแพง

ศ.นพ.วิจารณ์-ศ.พญ.อมรา พานิช

ศ.นพ.สมหวัง-คุณรัชดา ด้านชัยวิจิตร

ศัลยศาสตร์หลอดเลือด โรงพยาบาลศิริราช

สมาคมโรคหลอดเลือดแห่งประเทศไทย

สมาคมศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

สาขาวิชาประสาทศัลยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช

สาขาวิชาศัลยศาสตร์ยูโรวิทยา โรงพยาบาลศิริราช

สาขาวิชาศัลยศาสตร์ศีรษะ คอ และเต้านม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

สำนักวิชาการแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Y & R

รายนามผู้ร่วมบริจาคสมทบกองทุนในศิริราชมูลนิธิ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ABFOODS Team-แฮมม-เปิ้ล-เหมียว-
นัท-เอมี่-หมวย-เปิ้ล-แนบ-เป้อ

Belle & Tag (Nielsen)

Boat (ABFOODS)

Cat-Homerun

CC.

Donya & Tony

Gift HR (ABFOODS)

Homerun Consulting

Koi (ABFOODS)

Team QHSE Sodexo

กชกร ขวละเอียด

กรกช นิรุธนาภพันธ์

กลุ่มงานวิชาการพยาบาล

สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

กานดา นวรัตน์ ณ อยู่ธยา และครอบครัว

กิตติเชษฐ์ สถิตย์นพชัย

กิตติรัตน์-อัจฉรพันธ์ ทีละหุด (Nielsen)

เกรียงศักดิ์ ม่วงสุนทร

เกศแก้ว

เกษม เที้ยงคำ

เกษรา วิจิตรจามรี

เกษิณี จินดาลัทธ

เกียรติมน เลิศวิทยา

โกวิท-กรรภิรมย์ กังสนันท์

โกสุมภ์ บุญทักษ์

ขจรศรี มูลพันธ์ และครอบครัว

ชนิษฐา (พิช)

คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คมศิลป์ บุญยัษฐีธร

ครอบครัวสงวนเชื้อ

ครอบครัวกอนันตกุล

ครอบครัวกิกำแหง

ครอบครัวคุณสอาด ศิริพัฒน์

โดยนางพร้อมพรรณ ศิริพัฒน์ และบุตรธิดา

ครอบครัวคุณสันธิ์ เล็กสวัสดิ์

ครอบครัวคุณอุบล เลหาเพียงศักดิ์

ครอบครัวจิตตินันท์

ครอบครัวฉนะโสภณ

ครอบครัวนพ.บรรจบ อินทรสุขศรี

ครอบครัวนิลประภัสสร

ครอบครัวน้องตุ๋น นครศรีธรรมราช

ครอบครัวพงศ์ศรี

ครอบครัวवलานุกิตติเทพา

ครอบครัวพิสิฐเกษม

ครอบครัววรรณศรีสวัสดิ์

ครอบครัววารภรณ์ และเทพเสนา

ครอบครัววินัจฉัยกุล
ครอบครัวศ.นพ.วิชัย บำรุงผล
ครอบครัวศรีสวัสดิ์
ครอบครัวสุขสบาย
ครอบครัวสุขสวัสดิ์
ครอบครัวสุภาพระกร
ครอบครัวโอแสงธรรมนนท์
คัทรี ชัยชาญวัฒนากุล
คิตลิก-สุชภา จิงโสภา
คุณหญิงกานดา เตชะไพบูลย์
คุณณิชญา อนุกุล
เครือวัลย์ ศิระสุข มธ. ๓๒
จรรยา แก้วสาร
จริญญา บุรพรัตน์
จรรย์พัฒน์ ศิริกาญจนพงศ์
จรัมพร ทรรษมนตร์
จรัล-ศรีจันทร์ ส่งสกุล
จรัสศรี ศรี
จันทร์รัตน์ ระเบียบโลก น้องแดง
จารุณี จันทร์จารุภรณ์
จำรุณ-ศรีนวล สยงกูร
จิรภา ภิรมย์จับ
ฉวรรค์ พุ่มทอง
ฉัตรชัย พิริยะประกาศ และครอบครัว
เฉลิม-ประเทือง การปล้ำจิต
เฉลิมชัย ธีระกุล
แอลัม-จิรุตม์ รัตนเทพ-คณิงนิจ เตชะวิมล
โหมฉลวย วิลาวรรณ
ชมพูนุช ศิริมินาท
ชลอ-ปารีชาติ คชรัตน์ และครอบครัว

ชัชวาล พทลโยธิน
ชาญชัย-วนวลลี แก้วประเสริฐชัย
ชาญวุฒิ ลี้มพิชัย
ไชยพงศ์ ชินวัฒน์-ท้อย-พรรณณี พิพัฒน์
เสถียร-แพคดี
ญาณณี วงศรานุชิต
ฐากร นาคทอง (แอ๊ด)
ฐิติมา หงส์ทอง
ณรงค์ภณ-อนันท์-ฉัตรกนก พุมวิภาต
ณัฐวรรณ บุญภิรักษ์
ณัฐสิทธิ์ สมบัติพาณิชย์
ดร.เพียรรัตน์ สุวรรณศรี
ดร.วิโรไท สันติประภาพ
ดร.สมศักดิ์ กวีไตรภพ
ดร.สำราญ ทองแพง
ดร.นพ.บดินทร์ ทรัพย์สมบูรณ์
ดวงกมล ประสพแสนทวี
ดา-น้ำ-น้ำมนต์-น้ำว่า
ดิวิ-เอ-ตาต้า
ดุลยา พวงทอง
แดง (เพ็ญสุข) ไอศูญนิวโรศลย์
โต-แม่-แจน
ตี-จูบ ลูกเจ้าสมทรง
เต็มสิริ บุญยะมาน เนาวรังสี
เตรียมอุดม ๘๕๒ รุ่น ๑๑.๕
ถนนอมจิต สุขุม
ถนนอมศรี เกษมสันต์
ถนนอมศรี เหมศาสตร์
ถวิล ศีตะปณีย์ และครอบครัว
ทพญ.จตุศรี แสงวิเชียร

ทพญ.ฝากฝน-ทพ.นพรัตน์ ธนบุญสมบัติ	นพ.ตามพ์-ทิพยสุดา ถาวรารม
ทพญ.พูนสุข ปรีชาพานิช	นพ.ดาวฤกษ์ สินธุณิษฐ์
ทพญ.ศศิณัฐ-นพ.ประภาส จิตตา ศิริสวัสดิ์	นพ.คำริ-จุพามาศ เศรษฐจินดา
ทพญ.สุมิตรา วรรณรัตน์	นพ.ติลก-พญ.นพรัตน์ เปรมัมย์เชิฐียร
ทพญ.อนงค์นาฏ ภัคดีวงศ์	นพ.ทรงยศ วลัยฤาษา
ทรงใจ สุวรรณทศ	นพ.ธวัชชัย กมลธรรม
ทวีช-สมชาย ทิพพานนท์	นพ.นพดล โสภารัตนาไพศาล
ทวีเกียรติ ประพัฒน์นาสกุล (ABFOODS)	นพ.นัฐสิทธิ์ ลาภปริสุทธิ-พญ.พรรณทิพา
ทองใบ ชินภักดี	เจือณรงค์ฤทธิ์
ทักษิณา เทพขุม	นพ.นิคม-พญ.ภัสรา มะลิทอง
ทัศนีย์ จุลอดุง	นพ.นิติกร ไบวิสวานิชย์
ธนา-ไพโรจน์ โรจนปัญญา	นพ.บุญทรง-พญ.บังอร วิสกุล
ธนาพร เมธาวชิรินทร์	นพ.ปฐม หลีระเมียร
ธวัชรรัตน์ สุภาวานิชกุล	นพ.ประติรพ บุณโณทก
ธันวา-ทพญ.ศรลลี วาหงษ์	นพ.ประทีป-พญ.วันดี โภคะกุล
ธานินทร์ ฮุนตระกูล	นพ.ประยูทธ-นราพร อ่องสกุล
ธิติ-ระพีพรรณ จันท์แต่งผล	นพ.ปริญญา-พญ.ดารินทร์ สากัยลักษณ์
นพ.กวีวรรณ ลิ้มประยูร	นพ.ปราโมทย์-พญ.สุภารัตน์ อุดมเลิศวนทิพย์
นพ.กิตติพงษ์ สุจิรัตน์วิมล	นพ.ปรีชา-พญ.สุมิตร วัฒนวิจารณ์
นพ.คณินท์ ชะนะกุล	นพ.ปิยวิทย์ ศรีไชยเมธา และครอบครัว
นพ.จรรยา ไชยโรจน์	นพ.พรพจน์ เปรมโยธิน
นพ.ชลัท วินมูน	นพ.พินิจ สนธยานนท์
นพ.ชัยวัฒน์ วชิรศักดิ์ศิริ	นพ.ไพโรจน์-สตาวัลย์ สีนลารัตน์
นพ.ชาครินทร์ ณ บางช้าง และภรรยา	นพ.ภัทรภูมิ โพธิ์พงษ์
นพ.ชุมแสง-นศพ.แสงศิริ ชุมแสงศรี	นพ.ภาณุวัฒน์ พรหมสิน
นพ.ไชยสิทธิ์ อินทวงศ์	นพ.มงคล-พญ.รังสิมา วณิชภักดีเดชา
นพ.ฉอชนา วิเชียร	นพ.มงคล-พญ.อาภัสสร-ด.ญ.ขวัญนิดา
นพ.ณรงค์-พญ.ลดาวัลย์ กิรติวิทยานันท์	วัฒนาक्रमศิริ และคุณสุนันท์ สิทธิราษฎร์
นพ.ณรงค์-พญ.ศิวาพร นาคเจริญวารี	นพ.เมธี ชัยกุลศิริ
นพ.ณัฐพันธ์ เกษาศาร	นพ.ยงยุทธ-พญ.วราพรรณ ศิริวัฒนอักษร

นพ.ยิ่งยง ชินธรรมมิตร
 นพ.รัตน เชื้อชูวงศ์ คุณแม่และคุณป้า
 นพ.วรการ จิรานันตรัตน์
 นพ.วรมินทร์ เจริญสุวรรณ
 นพ.วัฒนา ประเสริฐกุล
 นพ.วิชัย-พญ.กาญจนา กุศลาลัย
 นพ.วีรัตน์ เตชะอาภรณ์กุล
 นพ.วีโรจน์ วีรกิจ
 นพ.วิศิษฎ์ อภิลิทธิวิทยา
 นพ.วิชณ-ณัฐินี กัมพรทิพย์
 นพ.วีรชัย ศรีวนิชชากร
 นพ.วีรพันธุ์-ทญ.สิริบังอร ไชวิฑูรกิจ
 และครอบครัว
 นพ.วีระเดช วีระพงศ์เศรษฐ์
 นพ.สง ศรีสุภาพ
 นพ.สมเกียรติ-พัชรี ศรีสะอาด
 นพ.สมชัย ลี้มศรีจำเริญ
 นพ.สมชาย เจตสุรกันต์
 นพ.สมชาย-พญ.อุบลรัตน์ สันตวัตร
 นพ.สมชาย-พญ.นภาฉัตร เรื่องวัฒนสุข
 นพ.สรนาท-พญ.กอบกุล เมืองสมบูรณ์
 นพ.สิงห์พันธุ์-ราไพพรรณ ทองสวัสดิ์
 นพ.สุธี ศรีเวชฎารักษ์ และครอบครัว
 นพ.สุรชัย ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
 นพ.เสรี หงษ์หยก
 นพ.เสรี-พญ.รจิต ตูจินดา-พญ.ปภาพิต ตูจินดา
 นพ.อดิเรก-พญ.ชุมศรี-จุฑาทอง จารุมิรินทร์
 นพ.อนุชา-ทองอยู่ จิตตินันทน์
 นพ.อนุภพ จิตต์เมือง
 นพ.อนุรักษ์-พญ.ธนพร กลิ่นอ่อน

นพ.อนุวัฒน์ กิระสุนทรพงษ์
 นพ.อนุวัฒน์-สุปวีณ์ สุตันทวีบูลย์
 นพ.อรรถ-พจนา นิติน
 นพ.อักรินทร์-พัชชา นิมมานนิตย์
 นพ.อุดม วงศาสุลักษณ์
 นพ.มาศ สมบูรณ์นาวิน
 นกัสรพี หาญวัฒนา-สมบูรณ์ วิวัฒน์ชัยกุล
 นภา ติวังศ์ มธ. ๓๒
 นภาพิรันธน์ กันติยะ
 นริส อจละนันท์
 นฤมล (แสงโสม) และครอบครัวเฉลียวศักดิ์
 น้องเปิ้ล-น้องต่อ
 น้องอ้อ (Nielsen)
 นันทพร หาญสมบูรณ์
 นัยนา ฉันทิกุล พยาบาลธาลัสซีเมีย
 นา (ABFOODS)
 น้ำแดง-น้ำโหม่ง-น้องแบ่ง-น้องปิ่น
 นาวาเอกหญิงเพียงพร อรรถยุกติ
 และครอบครัวเปสตันยี
 น้ำอืด-น้ำอู่
 น้ำผึ้ง ปิ่นกมลภีร์
 น้ำเพชร ตะตียวงค์
 นุช-หญิง-อึ่ง
 นุสรา พรหมรักษ์
 แนน-พีเต้
 บริษัท Sodexo Thailand limited
 บางกอกน้อย วอเตอร์ไซด์
 บ้านหมู ๑๒๔/๑๙ ซ.เติมบุญ
 ปี่-จอย-ปอม
 บุญขึ้น สมไร่ชิง และครอบครัว

บุญรักษ์ ศิริมมาท
ปู่-ประภา คุณูปการ
เบญจพร พาณิชย์เจริญ
ปณิตาภรณ์ กรรณเลขา
ประกรรช จันทรทอง
ประกอบ เลหาหะจินดา-อาร์ ชูจิกรณ์
ประคอง รังคสิริ
ประจักษ์-สุวรรณี ศรีรินทรราชัย
ประทุม แสงสว่าง
ประพุทช-ชินจิตร ยุคดิรัตน์
ประยูร-ยุพา จินดาประดิษฐ์ และลูกๆ
ประลอง-ภรณ์ พีรานนท์
ปรีศนีย์ (จิม)
ปราณี เพิ่มศิริพันธุ์
ปราโมทย์-บุญเยื่อน ทุมวิภาต
ปริมศรี บุญชู
ปรีชา-ยุพา สิบบุญเรือง และครอบครัวสิบบุญเรือง
ปวีตรา สืบสันติ และครอบครัว
ปัจฉิมา-มนชนก-มานิดา ธนสันติ
ป้าทุเรียน กฤษณคุปต์ และครอบครัว
ปาริฉัตร พึ่งอัมฤทธิ์
ป้าอองศ์-คุณจุไรรัตน์ ทนนิชยะ
ปิยนันท์ เทพรักษ์
ปิยนันท์ เปรมสุวรรณ
ปิยวัฒน์-สาลินี สมานะวณิชย์
ปู่-สาวิตรี ไชยวุฒิ และหลานๆ
แม่บัว จรรยา
ไปรมา ล้อมจันทร์สุข-มารีสา มัยยะ
ผศ.ดร.พญ.เรวีกา ไชยโกมินทร์
ผศ.ดร.พรรณนิภา อริยกุลกาญจน์

ผศ.ดร.นพ.ชัชวาลย์ ศรีสวัสดิ์
ผศ.ทพ.ไพโรจน์ ศรีอรุณ
ผศ.นพ.เหนียน-พญ.วารี-
นศพ.วิศลย์ เรื่องเศรษฐกิจ
ผศ.นพ.ชุมพล-พญ.วรัญญา ว่องวานิช
ผศ.นพ.ธีระ ฤชุตระกุล และครอบครัว
ผศ.นพ.ปิติพล-อ.พญ.ดร.พรพรรณ ชูพงศ์
ผศ.นพ.ไพโรจน์-บรรเจิดลักษณ์ อาจแย้มสรวล
ผศ.นพ.รุ่งนรินทร์ ประดิษฐ์สุวรรณ
ผศ.นพ.วรวิฒิ จรรย์าวณิชย์
ผศ.นพ.วิเชียร ศรีมนินทรนิมิต
ผศ.นพ.เสถียร สุขพนินันท์
ผศ.นพ.ไสว ลิมปิขเจียร
ผศ.นพ.เอื้อพงศ์ จตุรธำรง
ผศ.ประพีร์ เทพรานนท์
ผศ.พญ.นันทน์ สุนทรพงศ์
ผศ.พญ.พรพรรณ กุ้มานะชัย
ผศ.พญ.กัญญา รัตนอัมพวัลย์
ผศ.พญ.รสริน รัตนเลขา
ผศ.พญ.ศันสนีย์ เสนะวงษ์
ผศ.พญ.สุวนิตย์ ธีรศักดิ์วิทยา
ผศ.พญ.อรุวรรณ พงศ์วีวรรณ
ผศ.พญ.อรุณ-นพ.อักรักษ์ วงษ์จิรายุทธ์
ผศ.พญ.อัจฉรา กุลวิสุทธิ์
ผาณิต จาปะเกษตร์
พ.อ.ณรงค์-นิสการ สุตานนท์
พ.อ.ประพิณ ตู๋ นาคทอง
พงศกร เขี่ยมองค์
พงศ์สันต์ อรุณสินทวีพร
พงษ์กร พงษ์วัฒนาสุข

พจน์ แป้นพัฒน-ภัทรนุช
พจน์-สมชนก ภาสกรจรัส
พญ.กนกวรรณ พรประสิทธิ์
พญ.กมลวรรณ เฉลิมโชคชัย
พญ.กฤติยา กอไพศาล
พญ.กสิสไป-นพ.ศัลยพงศ์ สรรพกิจ
พญ.กัลปังกา ภวกุล
พญ.กิติรัตน์-นพ.อาทิตย์ อังกานนท์
พญ.จรรย์กนก เกื้อกุลวงศ์
พญ.จรียา ธีรศักดิ์
พญ.จันทร์ภรณ์ เคียมเส็ง
พญ.จารุวรรณ เอกวัลลภ
พญ.จิราวัฒน์-นพ.กวีวรรณ ลิ่มประยูร
พญ.จุไร วงศ์สวัสดิ์
พญ.ณสิกาญจน์ อังคเศกวินัย
พญ.ทัสนีย์ จันทร์น้อย และครอบครัว
พญ.นลินี เปรมษ์เชื้อร
พญ.นันทกร ทองแดง
พญ.น้ำเพชร โปราณวงศ์ และครอบครัว
พญ.นุจินต์ เศรษฐบุตร
พญ.เบญจมาศ ช่วยชู
พญ.ปนิษฐิ์ อวิรุทธ์นันท์
พญ.ปราณี เฉลิมโชคเจริญกิจ
พญ.ปวีณา เชี่ยวชาญวิศวกิจ
พญ.พงษ์พิชา ตู้อัจฉินดา
พญ.พจมาลย์ เฉลิมพลประภา
พญ.พัชรินทร์ ประทีปรัตน์-Mr.Ron Rolfsen
พญ.พีรพรรณ พันธุ์ภักดีคุณ
พญ.พิงเนตร สฤกษ์นันรันตร์
พญ.เพ็ญพรรณ ศิริสุทธิ

พญ.ภูษา นาเคื้อ
พญ.มณฑิรา มณีรัตน์พระ
พญ.ม.ร.ว.พวงแก้ว สุนทรเวช
พญ.เมทินี กิตติไพวานนท์
พญ.รวีวรรณ รุ่งไพรัช
พญ.รัตนา ชวนะสุนทรพจน์
พญ.วนนีย์ หมั่นนุช
พญ.วรลักษณ์ เตชะทัศนสุนทร
พญ.วันรัชดา คัชมาตย์
พญ.วิภาวี เนียมศิริ
พญ.ศุทธิณี อธิเมฆิมทร์-
นพ.อัฐพร ตระการสง่า
พญ.สมสิริ-ศ.นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร
พญ.สิริสวัสดิ์ วันทอง
พญ.สุจินดา ฤกษ์วัลลภ
พญ.สุนันทา ขอบทางศิลป์
พญ.อภิรดี ศรีวิจิตรกมล
พญ.อังคนา เหลืองนทีเทพ
พญ.อุบลวรรณ วัฒนติลกุล
พญ.เอมวดี อารมย์ดี
พรทิพย์ เชาว์ริยวงศ์
พรพิมล เกียรติศักดิ์ทวี
พระอาจารย์กิตตินันท์ สมาจาโร
(ทองท่วม) บุญมา-นงนุช ทองท่วม
พล.อ.ท.นพ.กอบเกียรติ หาญสมบูรณ์
พลตรี นพ.วิชัย-รศ.พญ.นาราพร ประยูรวิวัฒน์
พลตรีหญิงอุษณา ลู่วะ (ธาวนพงษ์)
พลโทเฉลิมศักดิ์-พญ.คุณหญิง
พุดฉิมพรรณณี วรกิจโกคาทร
พลโทหญิงคณินิจ พึ่งแย้ม

พวงทิพย์ ก็แก้ว
พอ.ดร.ชัยพฤกษ์-รศ.ดร.ขจี ปิลกศิริ
พอ.หญิง พญ.สนิตรา ศิริธาวกุล
พอ.เอนก-เย็น วุฒิเนตร
พัชรินทร์ หงส์ประภาส
พัชรี ภูระก้านตง
พัฒน-ผศ.พญ.บุณฑริกา สดawangศรีวิวัฒน์
พิชญา-วิมลพันธุ์ กิวานนท์
พิธาน บัวทอง
พิพัฒน์ พันคำภา (ABFOODS)
พิมพ์-แพรว จิตตินันท์
พิมพ์แก้ว สุนทรเวช
พิสมัย ไม้ทอง
พี่เต๋ย
พี่น้อง (ABFOODS)
พี่มोंค (Samsung)
พี่ยุ้ย
พี่อุ้ม (Nielsen)
พุดตาน พงษ์พัฒนาไพบูลย์
พุทธิพร บัวทอง
เพราไพลิน และครอบครัว
เพ็ญพรรณ โปตระนันท์
เพียงจิต ศิริเปารยะ
เพื่อนพยาบาลศิริราช รุ่น ๒๔๙๗
เพื่อนแพทย์ศิริราช รุ่น ๙๖
แพทย์ประจำบ้านอายุรศาสตร์ ปีที่ ๑
แพทยศาสตร์ศิริราช รุ่น ๑๐๔
แพรววิญญู วีรกุลวัฒนา
ไพรวลัย เวลารัชชนนท์
ภญ.ดวงดาว วงศ์เกษมจิตต์

ภญ.นฤมล ธนะ
ภญ.วิณา เกษสุขเจริญ
ภญ.สุมาลี ต้นตาคณี
ภักสิตากาญจน์ คงรักษารัตน์
ภวิกา ทองทวี
ภาควิชาชีววิทยาช่องปาก คณะทันตแพทย์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
ภาควิชาศัลยศาสตร์
ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์
และกายภาพบำบัด
ภาควิชาสรีรวิทยา ศิริราช
ภาควิชาสูติศาสตร์และสูติศาสตร์ ศิริราช
ภาควิชาอายุรศาสตร์ ศิริราช
ภาวิน-सानุช เศรษฐบุตร
มนต์จันทร์ ศิริคง-ชมพูนุช กาญจนา
กร-กมลรัตน์ โพธิ์ขาว
มนตรี ศรีเศรษฐนิล
มนตรี-สุนัย เศษากายน
มนตรีพิทย์ ร่ำเรืองวิจิตร
ม.ล.เทวพร-วรรณวดี เทวกุล
ม.ล.เทวินธรา เทวกุล
ม.ล.ปิยลดา-ทีน่า ธัญญา-เป็ล ญัฐนิตย์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มะตูม ศิริบุญ-พรพเยาว์ ศิริสุภักษ์ณ
มานิตย์-อรชนา จารุวรรณ
มาลัย เตชะพานิช
มาลี-โอภาส ปิติเกษตรสุนทร
มาส-ณัฐวรรณ ต้นหยงมาส
มูลนิธิโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย
เมธินี-เป็น ครอบครัวมัฆมาภรณ์-วงศ์วานิช

เมธี ทิววงศ์สุนทร (ABFOODS)

ไมตรี-ศรีนวล คุ้มชัย

ยอดสวัสดิ์ เทพธรรานนท์

ยาใจ เพ็ชรรัตน์-รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์

ยาใจ-จินตนา มีทรัพย์

ยุพดี เกตุสุริโย

ยุพดี ลิ้มวงศ์

ยุพา จันทระเปารยะ

ร.ต.อุทิศ-อำไพ ศุภระกาญจน์ และครอบครัว

รวีกานต์ สวนศิลป์พงศ์

รศ.ดร.ชูศักดิ์ ลิ้มสกุล อธิการบดี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รศ.ดร.สมลักษณ์ คงเมือง

รศ.ทพ.ดร.คมสรพร บุญยสิงห์

รศ.ทพ.ดร.ทศพล ปิยะปัทมินทร์

รศ.ทพ.ดร.ปราโมทย์ ลิ้มกุล

รศ.ทพ.ดร.สุวิทย์ อุดมพาณิชย์

รศ.ทพญ.อัญชลี ดุษฎีพรหม

รศ.ทพญ.ดร.อรนาฎ มาตั้งคสมบัติ

รศ.นพ.กิติรัตน์ เตชะไตรศักดิ์

รศ.นพ.จำเรียง-วิไล ตันชาวรรณะ

รศ.นพ.ชุมพร-พญ.ไพจิต พงษ์นุ้มกุล

รศ.นพ.ไชยรัตน์-ผศ.พญ.ปาริชาติ เพิ่มพิกุล

รศ.นพ.ณัฐเชษฐ์ เปล่งวิทยา

รศ.นพ.ต่อพงษ์-รศ.พญ.วีรนุช ทองงาม

รศ.นพ.ทวี เลหาพันธ์

รศ.นพ.ธวัชชัย ทวีมันคงทรัพย์

รศ.นพ.ธวัชชัย พิรพัฒน์ประดิษฐ์

รศ.นพ.ธัญชัย สุระ

รศ.นพ.ปราโมทย์ พรพิบูลย์

รศ.นพ.ปรีชา สุนทรานนท์

รศ.นพ.ปุ่นณฤกษ์ ทองเจริญ

รศ.นพ.พันธุ์ศักดิ์ ลักษณะบุญส่ง

รศ.นพ.มงคล เลหาเพ็ญแสง

รศ.นพ.มานพ พิทักษ์ภากร

รศ.นพ.มานิตย์ สุชาติานนท์

รศ.นพ.ยงค์-พญ.ทิพาภาพร รุ่งรุ่งเรือง

รศ.นพ.วิทเชษฐ์ พิชัยศักดิ์

รศ.นพ.วิฑูร-ผศ.พญ.วิมล ชินสว่างวัฒนกุล

รศ.นพ.สรนิต-พญ.สมทรง ศิลธรรม

รศ.นพ.สถิล-ผศ.พญ.สุรภี สุขโรจน์

รศ.นพ.สิงห์เพชร-รศ.พญ.ศิริลักษณ์ สุขสมpong

รศ.นพ.สุรศักดิ์ นิลกานวงศ์

รศ.นพ.สุโรจน์ ศุภเวดิน

รศ.นพ.อดุลย์-พญ.สมศรี รัตนวิจิตราศิลป์

รศ.นพ.อภิรักษ์-รศ.พญ.เตือนใจ ช่วงสุนิษ

รศ.พญ.ประไพศรี ศรคาสตร์ปรีชา

รศ.พญ.กนกวรรณ บุญญพิสิฏฐ์

รศ.พญ.คุณไหวดี ดุลยจินดา

รศ.พญ.จิรันดา สันติประภาพ

รศ.พญ.ลลิตมา สุนทรสัง

รศ.พญ.ทัศนีย์ เล็บนาค

รศ.พญ.นวลฉวี หงษ์ประสงค์

รศ.พญ.นิธิดา รัตนสิทธิ์

รศ.พญ.ปริญานุช แยม่วงษ์

รศ.พญ.พรพิมล เรื่องวุฒิเลิศ

รศ.พญ.ไพรัชยา นาควัชระ

รศ.พญ.รณิษฐา รัตนะรัต

รศ.พญ.เล็ก ปรีวิสุทธิ์

รศ.พญ.วิบูลย์ศรี-นพ.โกวิท พิมลพันธุ์

รศ.พญ.วีไล คุปต์นิริตติชัยกุล
รศ.พญ.วิวรรณ ทั้งสุบุตร และครอบครัว
รศ.พญ.ศศิธร เพชรจันทร์
รศ.พญ.สุชาดา กัมปนาทแสนยากร
รศ.พญ.สุภาวดี ลิขิตมาศกุล
รศ.พญ.สุรีย์ สมประติกุล และครอบครัว
รศ.รัชนีวรรณ เวชพฤติ
รสริน ปุญญาอิตตะ
รศ.อุทัย-นงเยาว์ ศุภระกาญจน์ และครอบครัว
รัชนี อินทร์มา
รัตน์-กรองผกา สุจริตกุล นพมาศ-เนาวรัตน์-
นพเก้า สุจริตกุล
ราชวิทยาลัยสัตยแพทย์แห่งประเทศไทย
ร้านป่าสีนซ์
ร้านเพชรปราโมทย์ (เพ็ญจันทร์)
รุ่ง และครอบครัว
เรณู อาจสารี
เรวดี พีรวัฒนศึก
ลลนา ชาญณรงค์
ลลนา วรารวรรณ
เล็ก-เพ็ญประภา-บิลลี่-ลินดา ไกรวิทย์
วณิ ไกรสินธุ์
วนิดา ไพจิตร
วรภาส รุจิโรจน์
วรรณ-โอ
วรรณดี แสงใหญ่
วรรณวรางค์-สยามชัย สุกใส
วรรณิ-บัญญัติ เกตุมาลาศิริ
วรรณภา รับขวัญ
วรรณวรรณ ตลอดสุข เป็

วรินทร์ กองอาษา
วาสนา บุญชาว
วาสนา เหล่าบุรณะสันติ
วิชาญ-สายพิน พทลโยธิน และครอบครัว
วิจิต-วิโรจน์ เมฆยงค์
วิตรา
วิภาภรณ์ สรรพพนากุล และครอบครัว
วิภูสิต ลืมวงศ์
วิมล พรโสภณ
วิมล จิรนนท์
วีไล ประจพานิข
วิไลวรรณ ปิ่นทอง และครอบครัว
วิศิษฐ์-ตรุณี สิงครัตน์
วีระวิทย์ ตุลละมัพพะ
แว่นใจ นาคะสุวรรณ
ศ.เกียรติคุณ นพ.สมพร บุขราทิจ
ศ.เกียรติคุณ นพ.ศุภชัย ไชยธีรพันธ์
ศ.คลินิก นพ.ประดิษฐ์ ปัญจวิณิน
ศ.คลินิก นพ.สมศักดิ์-ฉนพร มาสมบูรณ์
ศ.คลินิก นพ.อุดม คชินทร คณบดี
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
ศ.ทพญ.ดร.วิสาขะ ลืมวงศ์
ศ.นพ.กริช-รศ.พญ.วีไลพร โพธิ์สุวรรณ
ศ.นพ.กวี สุวรรณกิจ
ศ.นพ.จอมจักร-พัชนีพรรณ จันทรสกุล
ศ.นพ.ชัยรัตน์ ฉายากุล
ศ.นพ.ธารา-พญ.อารีย์ ดริตระการ
ศ.นพ.ธีระ-ศ.พญ.เพ็ญแข ลืมศิลา
ศ.นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์
ศ.นพ.ประมุข มุทิตางกูร

ศ.นพ.ประสิทธิ์-ศ.พญ.วัฒนา วัฒนาภา
ศ.นพ.ปริญญา-อุษณา สากิยลักษณ์
ศ.นพ.พงษ์ศักดิ์-ศ.พญ.สุคนธ์-พรสุข วิสุทธิพันธ์
ศ.นพ.มนตรี-ศ.พญ.ชนิกา ตูจินดา
ศ.นพ.วันชัย วนะชีวนาวิน
ศ.นพ.วิเชียร-ศ.พญ.อรพรรณ ทองแดง
ศ.นพ.ศุภกร โรจนินทร์ และภรรยา
ศ.นพ.สมมาตร-ศ.พญ.ศรีประไพ แก้วโรจน์
ศ.นพ.สมหวัง ด้านชัยวิจิตร
ศ.นพ.สรรใจ แสงวิเชียร
ศ.นพ.สุชาย สุนทรภา
ศ.นพ.สุทิน ศรีอัฐภาพร
ศ.นพ.อรุณ-ศ.พญ.สมศรี เผ่าสวัสดิ์
ศ.พญ.จารุพิมพ์ สูงสว่าง
ศ.พญ.กนกวลัย กุลทนนท์
ศ.พญ.จิรายุ-ศ.นพ.ประเสริฐ เอื้อวรากุล
ศ.พญ.จุฬารัตน์ มหาสันทนะ
ศ.พญ.ถนอมศรี ศรีชัยกุล
ศ.พญ.ทัศนยานี จันทนยิ่งยง
ศ.พญ.ท่านผู้หญิงเพ็ญศรี ภูตระกูล
ศ.พญ.ธัญญารัตน์ ธีรพรเลิศรัฐ
ศ.พญ.มณี รัตน์ไชยานนท์
ศ.พญ.วรภา สุวรรณจินดา
ศ.พญ.วรวรรณ ต้นไพจิตร
ศ.พญ.ศศิประภา บุญญพิสิษฐ์
ศ.พญ.สุจิตรา นิมมานนิตย์
ศ.พญ.อลิสา ลิ้มสุวรรณ-นพ.ธีโรชิ จันทาภากุล
ศ.พญ.อังกาบ ปรากฏรัตน์
ศ.แสวง บุญเฉลิมวิภาส
ศรีธัญ ลิ้มวงศ์ และครอบครัว

ศรายศ-ไศลรัตน์ บุญญวิตร
ศรีเพ็ญ-โบว์-ประเสริฐ-ปัก
ศรีวรรณ ทรงสมบูรณ์-พวงแสง
ศิริพร ศิริสุข มธ. ๓๑
ศิริรัตน์ ชัยทิพย์
ศิริรัตน์ พลอยบุต
ศิริราชมูลนิธิ
ศิริวรรณ ผลบริบูรณ์เจริญ
ศิวกร ศรีสมอ่อน
ศิวะเกียรติ์ ฤกษ์ศิระทีป
ศุภสร-ขวัญตะวัน หงส์ดารมภ์
ศุณย์ถันยรักษ์
ศุณย์ธาลัสซีเมียศิริราช-ศ.ดร.วิพร วิประกษิต
โคธยา บุณนาค-ศ.พญ.ภรณ์ ไชยนวัติ
สถานส่งเสริมการวิจัย
สมจิตร กรวิภาสเรือง (ABFOODS)
สมจินต์ จินดาวงศ์
สมนึก-พรรณณี ทองชูศรี
สมบูรณ์ ยั่งยืนสุนทร
สมบูรณ์สุข วัฒนสุนทร-อนงค์ ลิ้มวงศ์ และลูกๆ
สมพงษ์-ภาวณี ศรีสุขวัฒนานันท์
สมพร ศฤงคไพบุลย์ และลูกๆ
สมพร สหสร้างสินี
สมศรี บุญกาญจนพานิชย์
สมศักดิ์-จินตนา เตือนสว่าง (ร้านเจดี มิเนิมาร์ท)
สมศักดิ์-อังคณา จิรศักดิ์อานนท์
สมาคมศิษย์เก่าแพทย์ศิริราช
สมสุข สังขบุญชู
สรรค์ทราย ต.สกุล (ABFOODS)
สรวงกนก ดิสสะมาน

สลักจิต พิมพ์โคตร	สุปรียา-จิรศักดิ์ หล่ออนารักษ์
สลิล ล้ำซ่า	สุปัญญา อาชามงคล (ABFOODS)
สังข์ทอง-โอภากุล-สันต์	สุพรรณ บุญญาภิจ และครอบครัว
สันทัต-รศ.มัลลิกา ตันตนาพันธ์	สุพิน สงนางรอง
สาขาวิชากุมารศาสตร์ ศิริราช	สุภาพร เวทีกุล
สาขาวิชาต่อมไร้ท่อและเมตาบอลิซึม	สุภาพร สงวนจ้ามรงค์
กุมารเวชศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	สมนา โพธิผละ
สาขาวิชาศัลยศาสตร์ตกแต่ง ศิริราช	สุรัชย์ เหล่ามานะเจริญ
สาขาวิชาศัลยศาสตร์ทั่วไป	สุรียา มงคลเกษม
ภาควิชาศัลยศาสตร์ ศิริราช	สุรียรัตน์ วงษ์ตระหง่าน
สาขาวิชาศัลยศาสตร์ศีรษะ คอ และเต้านม	สุลักษณ์ ผลานวงค์
สาขาวิชาศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ ศิริราช	สุวรรณ-อรสา สุวรรณานนท์
สาคร รัตน์โกเมนทร์	สุวรรณณี (Samsung)
สาขาวิชาเคมีบำบัด ภาควิชาอายุรศาสตร์	หน่วยตรวจโรคศัลยศาสตร์ ศิริราช
ศิริราชพยาบาล	หน่วยอนุพันธุศาสตร์
สาขาวิชาโรคระบบการหายใจและวัณโรค	हरรษา-โสภณ
ศิริราชพยาบาล	ห้องปฏิบัติการโครโมโซม
สายชล (ธนศนิตย์) หาญไฟฟ้า	ห้องปฏิบัติการโครโมโซมกลางศิริราช
สำเนา-กาญจนา ไชยพิทักษ์	ห้างเมี่ยนเด็ก
สุคนธา จันทร์ทอง	ไหว้-ฝน (IPSOS)
สุจิตรา วัชฤทธิ์	หุราภรณ์ ศรีบุญเรือง
สุชน โตสุจริตรธรรม	อ.กัลย์เกลา สาหรัยทอง และ
สุนีย์ มหาศาลสกุล	ครอบครัวโมสิกุล
สุดจิต สุรีย์จามร และครอบครัว	อ.นพ.สุพิชชา ปัจฉมนนตรี
สุดาทิพย์ สิบบุก	อ.นารี ภัทรพานิช
สุทธินันท์ สุพัตรราชิวะ	อ.พญ.นภัทร สิทธาโนมัย
สุนา หงษ์ทอง-สุภัทรา อติโพธิ	อ.พญ.วาราลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ
สุธิบูรณ์-ปิยฉัตร บุรณเวช	อ.วณิชชา อุชุวัฒน์
สุน อรรถยะพิศุทธิ์	อ.สายใจ พูนผล
สุปรียา-ภัทธิยา-March	องค์อร สมประสงค์

อนงค์ จุฑกระแจะ
อนุกัถยณ์ จีระลักษณะกุล
อภิศรา ทิวรัช
อมรพันธ์ องค์สุรกุล
อมรรัตน์ พิพัฒน์เสถียร
อมฤต วุฒิวงศ์ และครอบครัว
อรพรรณ มั่นยืน
อรรถสิทธิ์-โสมสุตา สียะวงนิช
อรรวรรณ อาชาติ
อรสา ธาวนพงษ์ พรานทะเล
อรุณ วงศ์รัฐธนา
อรุณี ตูจันทา
อรุณี ลีศิริชัยกุล
อรุณี-ประเสริฐ มาลัยมงคล
อ่อม ๘๑๒
อัจฉรา ธาวนพงษ์
อัญมณี มหาวัจน์
อาจารย์และบุคลากรห้องปฏิบัติการ
 อณูพันธุศาสตร์
อาภรณ์-ริหาร โอภาส

อารีย์ พฤกษราช
อาหมอตุ้-อาอิว
อำนาจ มะกล้าศรี
อิง-มารยาท มาลยมาน
อินทรา ยมนาคร-สุภัทรา เวอชชิง
อุตมวาสน์ กาญจนะโหติ
อุตตม-อิชยา สาวนายน
อุปลัมภ์-พีป้อป
อุษณา จันทร์กล้า
อุษณีย์ ฟองศรี-รุ่งฤติ ปาวิชัย-ฤติภรณ์
 ภูพานิช-ฉันทนา เคหะ
อุษา ชัชวาลย์
อุสาห์ ดารานนท์-วรารภรณ์ เทพภักติ
เอนก แซ่ลิ้ม ร้านข้าวมันไก่บางขุนนนท์
เอี่ยมมณี
เอมอร วงศ์สุวรรณต์
แอน (ABFOODS)
แอม เตรียมอุดม ๘๑๒

กุศลใดก็ตามที่จะพึงเกิดขึ้นที่สถาบันการแพทย์ทั้ง ๓ แห่ง ด้วยผลจาก
ทุนทรัพย์ที่ทุกท่านร่วมทำบุญกับศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม ลิ้มวงศ์
และครอบครัวในครั้งนี้ ขอให้ทุกท่านได้รับผลบุญและอานิสงส์ สมดัง
ความประสงค์ทุกประการ

ความตายใครจักห้าม หรือผิด
ไม่รู้เวลานัด แบลกแท้
ใครคอยหาทางขัด เตรียมผิด หวังเทอญ
เพราะมีแต่จักแพ้ เท่านั้น ทางเดียว

ส่วนหนึ่งของโคลงสี่สุภาพสอนใจที่พ่อประพันธ์ไว้ในไดอารี่

ISBN: 978-616-361-210-6

9 786163 612106